

Θωμάς Αθανασίου Μουκούλης

Επίτιμος Πάρεδρος Π. Ι.

Καντσιώτικα Παραμύθια Δροσοπηγή Κόνιτσας

ΕΚΔΟΣΗ ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΑΣ ΔΡΟΣΟΠΗΓΙΩΤΩΝ

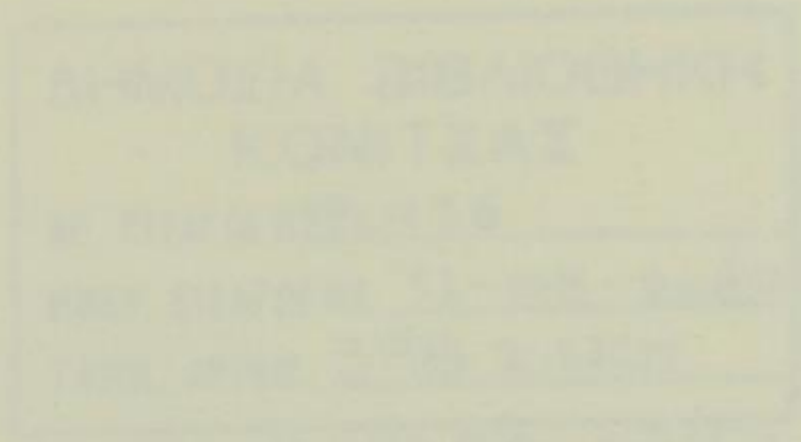
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

ημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσα

Εξώφυλλο
Έργο του Κώστα Τζιμούλη

Εθνική Μεταρρυθμιστική Αρχή

Επιτομή Παράρτημα 111

Καντιώτικα Παραμύθια

Δροσοπηγής Κόνιτσας

Εθνική Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσα

Θωμάς Αθανασίου Μουκούλης
Επίτιμος Πάρεδρος Π.Ι.

ΔΗΜΟΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΚΟΝΙΤΣΑΣ
ΑΡ. ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ 52436
ΗΜΕΡ. ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ 31-08-2010
ΤΑΞΙΝ. ΑΡΙΘΜ. 398.2 ΜΟΥ

κωδ. ε.β. 6995

Καντσιώτικα Παραμύθια
Δροσοπηγής Κόνιτσας

ΕΚΔΟΣΗ
ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΑΣ ΔΡΟΣΟΠΗΓΙΩΤΩΝ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 2010

Εταιρεία Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσο

© 2010 ΕΚΔΟΣΗ ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΑΣ ΔΡΟΣΟΠΗΓΙΩΤΩΝ

Διεύθυνση του συγγραφέα:
Θωμάς Αθανασίου Μουκούλης
Λάμπρου Κατσώνη 19, 17236 ΔΑΦΝΗ, ΑΘΗΝΑ
Τηλ. 210 9750942

Εκτύπωση ΑΘΑΝ. ΑΛΤΙΝΤΖΗΣ 2310 221529
email: angelos@altintzis.gr

Στη μνήμη των γονιών μου
Θανάση και Κατερίνας
και των αδελφών μου
Ηλία και Γιάννη

ημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσο

ημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.
Ευχαριστίες	11
Πρόλογος	15
Εισαγωγή	19

ΜΕΡΟΣ Α΄

Τα Καντσιώτικα παραμύθια μας

1. Κοράσιο στο σεφέρι (κορίτσι στο πανηγύρι) ...	31
2. Το μαγικό δαχτυλίδι	46
3. Το κολοκύθι	66
4. Το μεγαλύτερο ψέμα (ή τα παιδιά του κυρα- τζή)	82
5. Η βασιλοπούλα - λάμια	91
6. Ο Σταχτομπιμπιλιάρης και η λάμια	100
7. Οι Σπανοί	109
8. Ο κόκορας που φέρνει παράδες	120
9. Ο τρέλος και ο γνωμικός	127
10. Ο Κασσιδιάρης	133
11. Η Καλίτσα και ο μάγος	151
12. Η γιδοτόμαρη	162
13. Ο σταχτωμένος	170
14. Στο χωριό της «Αγιακουτάλας»	182
15. Οι τρεις καλές ορμήνιες	190
16. Ο Γιάννος και η Μάρω	196
17. Η αλούπα που γίνκε καλόγρια	219
18. Ο βασιλιάς ήταν κασιδιάρης	225

19. Η Τσιλαμάλω και ο Τσιλαμάλης	227
20. Ο Κουτσιομήτσιαλος	229

ΜΕΡΟΣ Β΄

«Σαν παραμύθια»

1. Μια σπηλιά γεμάτη λίρες	233
2. Η Κυρία ανάγκη	234
3. «Πάκα-πάκα ή γόθο-γόθο»	236
4. «Ήταν πολύ μακριά το γεφύρι;»	238

ΜΕΡΟΣ Γ΄

«Σημειώσεις και σχόλια»

1. Η «πιρπιρούνα»	241
2. Αγίρα	244
3. Παραδοσιακός ηπειρώτικος γάμος	246
4. Η λάμια	247
5. Το μοναστήρι «Παναγία Κλαδόρμη» της Φούρκας	249
6. Πατριαρχική οικογένεια	252
7. Βίωμα	254
8. Το καντσιώτικο γεφύρι	257
9. Η βουκέντρα ή θκέντρ'	259

ΜΕΡΟΣ Δ΄

«Το Παραμύθι»

1. Παραμύθι - μύθος - παραμυθία	265
---------------------------------	-----

---

2. Το παραμύθι ως μορφωτικό αγαθό και πολιτιστικό - πολιτισμικό μέσο αγωγής του παιδιού στο σχολείο	275
ΕΠΙΛΟΓΟΣ	283
Βιογραφικό του συγγραφέα	285

ημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσο

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Οπότε γράφει κάποιος ένα βιβλίο, πολλοί είναι εκείνοι που τον βοηθούν και τον νουθετούν, αλλά ορισμένοι απ' αυτούς αξίζουν ιδιαίτερης μνείας λόγω της ξεχωριστής συμβολής τους.

Η δασκάλα-σύζυγός μου Παναγιώτα Χοντάλα μου έδωσε, όπως πάντα, την ηθική στήριξη και την πολύπλευρη βοήθειά της. Χωρίς την δική της ανοχή και υπομονή το βιβλίο αυτό, ίσως, δεν θα είχε δει το φως της δημοσιότητας· της οφείλω ένα μεγάλο ευχαριστώ.

Ο Λεωνίδας Βελιαρούτης, δάσκαλος, νομικός, συγγραφέας και κριτικός βιβλίων παιδικής λογοτεχνίας –είναι ο «Νέστορας» της ζωής μου, φίλος και κουμπάρος, ο οποίος παρακολουθεί μ' «άγρυπνο» μάτι περισσότερο από σαράντα οκτώ (48) χρόνια την επαγγελματική μου πορεία και την πνευματική μου ανέλιξη –στάθηκε δίπλα μου σ' όλες τις δύσκολες στιγμές της ζωής μου και χωρίς την ηθική βοήθεια και πολύτιμη συμπαράστασή του σημαντικές προσπάθειες για την επιτυχία της υπερεσιακής μου σταδιοδρομίας θα είχαν μείνει μετέωρες και πολλές επαγγελματικές φιλοδοξίες απραγματοποίητες! Και το βιβλίο αυτό δεν θα ήταν ολοκληρωμένο, αν αυτός δεν είχε θέσει στη διάθεσή μου, βιβλιογραφία και σημειώσεις σχετικές με τη μορφωτική αξία του παραμυθιού στις πρώτες τάξεις του δημοτικού σχολείου· για άλλη μια φορά τον ευχαριστώ.

Η Ελευθερία Μελά, εξαιρετική φιλόλογος και συγγραφέας, διάβασε με περισσή προσοχή τα κείμενα των παραμυθιών μου και με τις εύστοχες παρατηρήσεις και τις καίριες υποδείξεις της, έδωσε αρτιότερη μορφή στη δομή και στο περιεχόμενο του βιβλίου· την ευχαριστώ πολύ για την συνδρομή της.

Ο Διονύσης Μελάς, επίτιμος Σύμβουλος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, θερμός υποστηρικτής του γνήσιου και ατόφιου προφορικού λόγου της λαϊκής μας παράδοσης (με ... «μάλωσε», γιατί, στην αγωνιώδη προσπάθειά μου να μεταφέρω στο χαρτί τη «ζωντανιά» του προφορικού λόγου του αφηγητή, «πείραξα» λίγο τον ιδιωματικό λόγο των παραμυθιάδων), όχι μόνο «έγραψε» και, σχολαστικά, διόρθωσε ορθογραφικά και συντακτικά τα κείμενα του βιβλίου, αλλά και –γνωρίζοντας την απaráδεκτη αναβλητικότητα που με χαρακτηρίζει– μου υπενθύμιζε κάθε τόσο (όπως εκείνος ο υπηρέτης του... «Μεγάλου βασιλιά»): «Μέμνησο, την έκδοση των παραμυθιών σου!». Τον ευχαριστώ θερμά και θα νιώθω εσαεί και «τα μάλλα» υπόχρεος απέναντί του.

Σε σένα Γιαννούλα Ηλία Σπέλλα απευθύνω ένα ιδιαίτερο και από τα βάθη της καρδιάς μου ευχαριστώ, που παρά την εύθραυστη κατάσταση της υγείας σου και μέσα στην κάψα του πρώιμου φετινού Καλοκαιρού(2009), με την συμπαράσταση και του αγαπημένου σου συζύγου Ευριπίδη Σδούκου, είχες την καλοσύνη, το κουράγιο και τη δύναμη να μου διηγηθείς και να πλουτίσεις τη συλλογή μου με τρία ακόμα παραμύθια. Νιώθω ακόμα περισσότερο υπόχρεος απέναντί σου και για τις μνήμες που μου μετέφερες του πατέρα σου Ηλία, ο οποίος στις πιο κρίσιμες στιγμές της ζωής της μητέρας μου στο χωριό

κατά την περίοδο της Κατοχής και του Εμφυλίου, ήταν ο μοναδικός άνθρωπος που στάθηκε στο πλευρό της ως προστάτης-πατέρας, αδελφός, συγγενής και φίλος· ας είναι ελαφρύ το χώμα που τον σκεπάζει!

Οι: Χαράλαμπος Κύρκα Μουκούλης, η μακαρίτισσα Ελευθερία Τζιμούλη και ο γιός της Νικόλαος Τζιμούλης, πρόσθεσαν αντίστοιχα από ένα παραμύθι στη συλλογή μου αυτή· πολύ-πολύ και θερμά τους ευχαριστώ.

Ευχαριστίες οφείλω και στην ανιψιά μου Χριστίνα Β. Μουκούλη, η οποία έθεσε στη διάθεσή μου κάποια κείμενα των παραμυθιών, που είχε ακούσει από τον παππού της και θείο μου Κωνσταντίνο Χ. Μουκούλη, δίνοντάς μου έτσι την ευκαιρία να κάνω σύγκριση των ίδιων παραμυθιών της συλλογής αυτής, τα οποία διηγήθηκε και σ' εμένα ο ίδιος παραμυθάς αλλά κάτω από άλλες συνθήκες και σε διαφορετικό τόπο, χρόνο και εποχή, ενώ συγχρόνως πλούτισε τη συλλογή αυτή και με δυο ακόμα παραμύθια.

Θερμές ευχαριστίες οφείλω στον κ. Νικόλαο Χ. Ρεμπέλη, φιλόλογο, γιατί μου επέτρεψε να συμπεριλάβω στο βιβλίο μου το παραμύθι με τίτλο «Η αλούπα που γίνκε καλόγρια». Το παραμύθι αυτό έχει για μας τους Καντσιώτες ιδιαίτερη αξία, γιατί προσθέτει μια ακόμα «μαρτυρία» στην άποψή μας ότι το τοξωτό πέτρινο γεφύρι, που ενώνει τις δυο όχθες του Σαρανταπόρου στα σύνορα των χωριών Δροσοπηγής και Πλαγιάς –το μοναδικό που σώζεται αλώβητο μέχρι σήμερα σε ολόκληρη την κοιλάδα του Σαρανταπόρου– είναι «ΚΑΝΤΣΙΩΤΙΚΟ».

Τέλος, οφείλω μεγάλη υποχρέωση και ιδιαίτερες ευχαριστίες στον Κώστα Τζιμούλη, τον εξαίρετο άνθρωπο

και λαμπρό ζωγράφο, για τον πολύτιμο χρόνο που διέθεσε και για την χωρίς αμοιβή κατασκευή της μακέτας του εξωφύλλου των παραμυθιών μου.

Παθιασμένος με την τέχνη του, ο Κώστας ζωγραφίζει ενστικτωδώς και γι' αυτό, ακριβώς, μπορεί και μας αναμεταδίδει, όσο πιο άμεσα και αποτελεσματικά γίνεται, το απόσταγμα της έμπνευσής του. Αποτυπώνοντας, αυτό καθεαυτό, το DNA του ερεθίσματός του με έναν εξαιρετικά διεισδυτικό τρόπο, κατορθώνει να μετουσιώσει μια απλή παλιά φωτογραφία της μάνας του, τόσο συνειρμικά όσο και εικαστικά, σε καταλυτική αφετηρία για εναλλακτικές εντυπώσεις και επάλληλες σημάνσεις-αναφορές.

Πλάθοντας με απλές γραμμές μίαν ιδιάζουσα ατμόσφαιρα, τα χρώματα του καλλιτέχνη αποκαλύπτονται πομποί και δέκτες ψυχικών καταστάσεων και διαθέσεων, που μετατρέπουν το έργο σε ένα εξαιρετικά ευαισθητοποιημένο παλμογράφο-ανιχνευτή συναισθημάτων και αντιδράσεων.

Και πάλι τον ευχαριστώ.

Θ.Α.Μ.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Του Λεωνίδα Βελιαρούτη

Με πολλή χαρά δέχτηκε η ταπεινότητά μου την πρόταση του φίλου και συναδέλφου μου Θωμά Α. Μουκούλη να προλογίσει τη λαογραφική του συλλογή με τίτλο: «ΚΑΝΤΣΙΩΤΙΚΑ (Δροσοπηγής Κόνιτσας), παραμύθια». Το ηπειρώτικο παραμύθι, που γαλούχησε τα πικρά παιδικά χρόνια του συγγραφέα στη διάρκεια του πολέμου (1940-1941), της Κατοχής (1942-1944) και στον Εμφύλιο (1946-1949), στη Δροσοπηγή της Κόνιτσας, κοντά στα ελληνοαλβανικά σύνορα, και φύτεψε βαθιά μέσα του το σπόρο της αγάπης για το ωραίο της φύσης και της τέχνης, είναι και δικό μου αγάπημα, γιατί ο νομός Ιωαννίνων είναι και ο δικός μου γενέθλιος τόπος. Τα ηπειρώτικα παραμύθια γαλούχησαν και τη δική μου παιδική ηλικία στα πρώτα χρόνια του Μεσοπολέμου (1920-1930).

Γνώρισα τον κ. Μουκούλη το Σεπτέμβριο του 1961. Όντας αδιόριστος δάσκαλος, είχε προσληφθεί με σύμβαση ως αναπληρωτής από τη Σχολική Εφορεία του 3ου 6/θέσιου Δημοτικού Σχολείου Δάφνης τέως διοίκησης Πρωτεύουσας (τώρα 6ο Ηλιουπόλεως), που είχα την τιμή να διευθύνω. Από τότε δεθήκαμε με μια δυνατή πνευματική φιλία, που διατηρεί τη θερμότητα της ίσαμε σήμερα. Ήταν ένας νέος με έντονα πνευματικά ενδιαφέροντα,

ευμαθής, ευαίσθητος, τρυφερός, χαρούμενος και αισιόδοξος, που αγαπούσε το παιδί και το έργο του και επιζητούσε αδιάκοπα «αεί το πλέον και το βέλτιστον». Το πάθος της παιδαγωγίας, βασικό στοιχείο του παιδαγωγικού ήθους, προσδιόριζε όλες του τις πράξεις.

Ο Γιάννης Αποστολάκης μας έδωσε το στοιχείο, που πρέπει να 'χει η ψυχή του δασκάλου· δίχως αυτά κινδυνεύει ν' αποτύχει, «να γκρεμιστή από τα ύψη, όπου ανέβασε τον εαυτό του με την απόφαση να γίνη δάσκαλος».

«...Σαν την ψυχή του ποιητή και της μάννας πρέπει κι η δική σου ψυχή να είναι από αδιάκοπη λαχτάρα φλογισμένη. Μόνο τότε θα νιώσεις χαρά στη ζωή σου, γιατί πλάθοντας την ψυχή του παιδιού θα πλάθης και τη μορφή τη δική σου».¹ Αυτόν τον τύπο του δασκάλου ενσάρκωνε ο κ. Μουκούλης μέσα στην τάξη ως δάσκαλος. Και ως ηγετικό στέλεχος της Παιδείας αργότερα το παιδί-μαθητής ήταν η μοναδική του μέριμνα.

Και τώρα, ως συνταξιούχος, πάλι το παιδί γνοιάζεται. Στην εισαγωγή του μας πληροφορεί, ότι έχει και άλλες συλλογές με λαογραφικούς θησαυρούς: παραδόσεις, δημοτικά τραγούδια, μοιρολόγια, έθιμα, ανέκδοτα, κ.ά. Ωστόσο, προτίμησε να προσφέρει στα σημερινά ελληνόπουλα πρώτα τα παραμύθια, γιατί πιστεύει αταλάντευτα, ότι το παραμύθι είναι άριστη πνευματική τροφή για το παιδί ίσαμε τα 10 του χρόνια· καλλιεργεί τη φαντασία και την ευαισθησία του, εμπλουτίζει τη γλώσσα του, οργανώνει τις ηθικές του δομές, το λυτρώνει από τις φοβίες του, του φυτεύει βαθιά το σπέρμα της αγάπης

1. Γιάννης Αποστολάκης, Η ποίηση στη ζωή μας, Κολλάρος, β' έκδοση, (χ.χ.), σ. 14.

για την ομορφιά και την αρετή και το οπλίζει με αισιοδοξία.

Η συλλογή αποτελείται από 20 λαϊκά μαγικά παραμύθια, που τα αφηγήθηκε πρωτίστως η μάνα του. Τα αλάφρωσε από τις ιδιωματικές λέξεις, διατήρησε όμως τα επεισόδια και την πλοκή της αφηγήτριας.

Σήμερα, κυκλοφορούν και ξένα και έντεχνα παραμύθια, έργα λογοτεχνών, που γράφουν βιβλία για παιδιά. Πρέπει όμως «να αρχίζουμε –γράφει ο Ε. Π. Παπανούτσος– από τα δικά μας λαϊκά παραμύθια. Ο «μύθος» πρέπει να έχει πλούσιο και αυθεντικό χρώμα τοπικό, να ριζώνει βαθιά μέσα στην εθνική ψυχή και στην εθνική μας ιστορία, για να διδάσκει και να ψυχαγωγεί πραγματικά το παιδί».²

Το ελληνικό λαϊκό παραμύθι εξακολουθεί να διατηρεί ακόμη ακλόνητα τα πρωτεία: το έντεχνο, το λογοτεχνικό παραμύθι δεν το ταρακούνησε από τη θέση του. Αξίζει εδώ να παραθέσουμε την άποψη της καταξιωμένης συγγραφέα βιβλίων για παιδιά Ζωρζ Σαρρή: «... Ο Κοντορεβιθούλης ζει και βασιλεύει, ο ίδιος γνωστός μας Κοντορεβιθούλης, όπως τον ήξεραν οι γιαγιάδες και μανάδες μας. Εγώ προσπάθησα να φτιάξω ένα μοντέρνο Κοντορεβιθούλη κι έσπασα τα μούτρα μου. Τα παιδιά δεν τον δέχτηκαν. Ή δεν τον θεώρησαν Κοντορεβιθούλη». Το παλιό παραμύθι δεν σκοτώνεται με τίποτα».³

ΛΕΩΝΙΔΑΣ ΒΕΛΙΑΡΟΥΤΗΣ

2. Ε. Π. Παπανούτσος, Παιδικά αναγνώσματα, «ΤΟ ΒΗΜΑ», 6-11-1953.

3. Ζωρζ Σαρρή, «ΤΑ ΝΕΑ», 24-12-1986, σ. 29.

Επιμέλεια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσα

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η τέχνη μικρή, μα ο πόθος μεγάλος

Γκαίτε

Είναι μερικές συναισθηματικές καταστάσεις ή φορτισμένες ιδέες, που έρχονται, σαν την ηχώ των αυλών στους κορυβαντιώντες ή σαν τις καβαφικές «Ιδανικές φωνές κι αγαπημένες», «μες στην σκέψη μας και τις ακούει το μυαλό μας». Αυτές οι καταστάσεις και ιδέες κατορθώνουν, μέσα στην παραζάλη των προσωπικών μας αναστατώσεων και στην αναμπουμπούλα των γύρω μας, να μένουν ζωντανές και να έχουν την ίδια ένταση. Μας επισκέπτονται «όταν στα βάθη της νυκτός μας περιζώνει/ όκρα θαλάσσης ουρανού και γης ειρήνη»⁴ και μας θυμίζουν εκτός των άλλων και τις εκκρεμότητες, που αφήσαμε πίσω μας και περιμένουν την τακτοποίησή τους και οι δικές μου εκκρεμότητες δεν είναι λίγες.

Μια από αυτές τις εκκρεμότητες είναι και η υπόσχεση, που είχα δώσει στη μάνα μου, όταν ζούσε, να «γράψω σε βιβλίο» όλες τις «ιστορίες» και τα «παραμύθια», που μου διηγούνταν. Το ήθελε πολύ αυτό να

---

4. Κ. Πλησής, Μερικά πράγματα που πάνε να λησμονηθούν, Ευθύνη, τ. 109/1981, σ.16.

γίνει απ' «του σουγκάρ»⁵ της γιατί πίστευε, (λες και αυτή η αναλφάβητη γυναίκα είχε διαβάσει Αριστοτέλη!..), πως τα «γράμματα», που ήταν στην αρχή «σύμβολα ήχων» και τούτα με τη σειρά τους ήταν «σύμβολα αυτών που σκεπτόμαστε», εφευρέθηκαν, για να μπορούμε να συνομιλούμε ακόμα και με τους απόντες. «Άμα ξερ'ς (ξέρεις) πέντι γράμματα, ξέρ'ς να κουβεντιάζ'ς (κουβεντιάζεις) με τουν κόσμου όλου», έλεγε με το χαρακτηριστικό θυμοσοφικό ύφος της. Το γραπτό κείμενο, επομένως, ήταν –και είναι– μια συνομιλία τοποθετημένη στο χαρτί, ώστε ο απών συνομιλητής να μπορεί να προφέρει τα λόγια του.⁶

Λοιπόν, τώρα, που και το τελευταίο «ποντίλι»⁷ της ζωής μου έφυγε, έμεινα μόνος στον κόσμο και αισθάνομαι πως ο ήλιος του βίου μου άρχισε να κατηφορίζει προς τον δυτικό ορίζοντα (αν και ξέρω ότι «κάθε ορίζοντας πάντα δραπέτεύει και πλαταίνει!»), ήρθε, νομίζω, ο καιρός να εκπληρώσω το χρέος μου προς τους αγαπημένους, οι οποίοι αναπαύονται στα «Ηλύσια πεδία».

Για την εκπλήρωση αυτού του σκοπού ανέσυρα από τα συρτάρια του γραφείου –και της μνήμης μου– το από χρόνια καταχωνιασμένο σχετικό υλικό: σημειώσεις, ημερολόγια, κασέτες μαγνητοφώνου κτλ. και βάλθηκα να το ταξινομήσω. Όμως, από την πρώτη κιόλας στιγμή, δια-

5. σουγκάρ = το τελευταίο τέκνο μιας μάνας.

6. Alberto Manguel, Η ιστορία της ανάγνωσης, Εκδόσεις Λιβάνης 1997, σ. 86.

7. ποντίλι = στήριγμα του караβιού, όταν επισκευάζεται ή κτιζεται στο ναυπηγείο· όταν πρόκειται να το ρίξουν στη θάλασσα (καθέλκυση του πλοίου) του βγάζουν τα ποντίλια. Εδώ ως «ποντίλι» εννοώ τον αδελφό μου Γιάννη, που έφυγε τελευταίος.

πίστωσα (με ευχαρίστηση, είναι αλήθεια,) ότι το υλικό αυτό ήταν σε έκταση και σε όγκο πολύ μεγαλύτερο από ό,τι αρχικά υπολόγιζα και μάλλον δεν θα ήταν εύχρηστο και βολικό να εκδοθεί σε ένα μόνο βιβλίο. Γι' αυτό αποφάσισα να το χωρίσω σε θεματικές ενότητες: Λαϊκά παραμύθια, ιστορία, τραγούδια, μοιρολόγια, παιχνίδια, ήθη και έθιμα του χωριού κτλ. και να το δημοσιεύσω σε τεύχη, αρχίζοντας από την πρώτη θεματική ενότητα, τα παραμύθια.

Με το υπόλοιπο υλικό (παιχνίδια, τραγούδια, μοιρολόγια, ιστορικά γεγονότα από την τουρκοκρατία, τους δυο μεγάλους πολέμους και τον «εμφύλιο») ελπίζω, αν με αξιώσει ο Θεός, να εκδώσω, άλλο βιβλίο – μια και «το βιβλίο είναι μια αιώνια προέκταση της φαντασίας και της μνήμης του ανθρώπου»⁸ – και να το συνοδεύσω με τη γνήσια ντοπιολαλιά της μητέρας και των άλλων παραμυθιάδων μου, σωσμένη σε ένα δίσκο cd-rom, γιατί: «οφείλουμε να ομολογήσουμε ότι αυτή καθεαυτή η λειτουργία της μιλίας έχει την εξουσία να λέγει συνολικά περισσότερα απ' ό,τι λέγει λέξη προς λέξη, και να προπορεύεται του ίδιου της του εαυτού, είτε πρόκειται να εξακοντίσει τον άλλο προς αυτό που εγώ γνωρίζω και που ακόμα δεν κατάλαβε, είτε να με φέρει εμένα προς αυτό που θα καταλάβω».⁹ Και ο Άγιος Αυγουστίνος πίστευε ότι ο προφορικός λόγος αποτελούσε εγγενές μέρος του κειμένου, έχοντας κατά νου την προειδοποίηση του ποιητή Μαρτιάλη τρεις αιώνες πρωτύτερα: «Ο στίχος δικός μου είναι, μα, φίλε μου, όταν δυνατά τον

8. Jorge Luis Borges (Μπόρχες, ΕΥΘΥΝΗ 167/85 σ. 603).

9. Maurice Merleai-Ponty, Εποπτεία, 43/1980, σ. 117.

πεις, /Σου φαίνεται δικός σου, γι' αυτό φριχτά τον κατακρεουργείς».¹⁰

Στα κείμενα των παραμυθιών, που ακολουθούν, καταβλήθηκε προσπάθεια να διατηρηθούν, όσο γινόταν πιστότερο, ο προφορικός αφηγηματικός λόγος και το ύφος των αφηγητών και μιας σχολικά αγράμματης γυναίκας, όπως ήταν η μητέρα μου. Τα στοιχεία αυτά του λόγου της έχουν, ίσως, κάποια λαογραφική αξία, επειδή η μητέρα μου γεννήθηκε, μεγάλωσε και έζησε σε ένα ορεινό και απομονωμένο χωριό, το Κάντσικο (Δροσοπηγή) της Κόνιτσας (του Δήμου «Μαστοροχωριών» σήμερα), που σημαίνει, ότι η γλώσσα της ήταν ανεπηρέαστη από ξένα ακούσματα. Αυτή ήταν η καθαρή γλώσσα, που άκουσε από τους γονείς της, και αυτή η γλώσσα μιλιόταν στο περιβάλλον της: η καθαρή και γνήσια δημοτική μας γλώσσα, που διατηρήθηκε ζωντανή από την αρχαιότητα ως τις ημέρες της μέσα από τη λαϊκή παράδοση. Και αυτή η λαϊκή μας παράδοση είναι, κατά τον Νικηφόρο Βρεττάκο, «το έρμα, για να γεμίσουμε το κενό που δημιουργήθηκε μέσα μας και να στερεώσουμε την ύπαρξή μας, και οι παρακαταθήκες, για να πορέψουμε τις ανάγκες τις ψυχής μας»,¹¹ γιατί η κάθοδος προς την

10. Alberto Manguel, Η Ιστορία της Ανάγνωσης, Νέα Σύνορα, Αθήνα 1997, σ. 86.

11. Νικηφόρος Βρεττάκος, «Ο ελληνικός ψυχισμός στα δημοτικά τραγούδια», περιοδικό «ΕΥΘΥΝΗ», τεύχος 128/1982.): ...«Στον κόσμο σήμερα, έχει δημιουργηθεί ένα μεγάλο κενό. Το κενό αυτό θα το ανακαλύψουμε αν γυρίσουμε και κοιτάξουμε μέσα μας. Χρειαζόμαστε έρμα για να στερεωθεί η ύπαρξή μας. Χρειαζόμαστε μεταγίσεις για να πλουτιστεί και να αναθερμανθεί το αίμα μας: Ήρθε ο καιρός ν' ανοίξουμε τις δικές μας παρακαταθήκες που τις αγνοήσαμε και να πορέψουμε τις ανάγκες της δικής μας ψυχής».

ψυχή, –λένε οι ψυχολόγοι– περνάει μέσα από τη λαϊκή παράδοση, τα παραμύθια, τα όνειρα και τις φαντασιώσεις.

Από τις ιδιωματικές λέξεις και τα τοπωνύμια, για διευκόλυνση του αναγνώστη, παραλείπονται όσες δεν αλλοιώνουν το νόημα του παραμυθιού και δεν επηρεάζουν το ύφος του αφηγητή. Αλλά και όσες ιδιωματικές λέξεις παρέμειναν στο κείμενο, ερμηνεύονται με τον τρόπο που εγώ τις εννοώ και με βάση τα παιδικά μου ακούσματα και των εμπειριών μου. Πρέπει, όμως, να ομολογήσω ότι –στην προσπάθειά μου να διατυπώσω σε κείμενο όσο πιο πιστά μπορούσα τον αφηγηματικό λόγο των παραμυθιάδων –συνάντησα τεράστιες δυσκολίες, τις οποίες, φοβάμαι, πως τελικά δεν κατάφερα να ξεπεράσω! Για να καλύψω αυτό το κενό δημιούργησα ένα ξεχωριστό cd-rom με τις αυθεντικές φωνές και διηγήσεις όλων των αφηγητών των παραμυθιών της συλλογής, για τον αναγνώστη που θα επιθυμούσε να ακούσει τη διήγηση από τους ίδιους τους παραμυθιάδες, όπως αυτή έχει καταγραφεί στην πηγή τους. Πρέπει να προσθέσω ακόμα ότι η ταπεινότητά μου δεν είναι ούτε ειδικός επιστήμονας, ούτε λαογράφος και ότι η συλλογή αυτή δεν έγινε από επιστημονικό ενδιαφέρον αλλά από αγάπη, μεράκι και ηθικό χρέος προς τους απόντες αγαπημένους μου. Για το λόγο αυτόν, παρακαλώ τον αναγνώστη, να ιδεί το περιεχόμενο του βιβλίου ως καταγραφή μιας προφορικής αφήγησης –με όλες τις αδυναμίες όπως: επαναλήψεις, επικαλύψεις, κενά και χάσματα στη διήγηση, ακυρολεξίες, υπερβάσεις κτλ.– και όχι ως πρωτότυπη εργασία (αφού ακόμα και οι περισσότερες από τις ιδέες της εισαγωγής είναι δάνειες από τη σχετική

βιβλιογραφία). Εξάλλου το παραμύθι είναι από μόνο του μια αξία που δεν επιδέχεται λογοτεχνικές κριτικές και μια λαογραφική συλλογή δεν μπορεί να αξιολογηθεί με λογοτεχνικά κριτήρια· στόχος της δεν είναι η επιστημονική τεκμηρίωση, αλλά η ψυχαγωγία, η κατά το δυνατόν αισθητική συγκίνηση του αναγνώστη, και η καταγραφή και η ερμηνεία των μνημείων του λαϊκού πολιτισμού.

Η Συλλογή των παραμυθιών μου έγινε σε διαφορετικές χρονικές περιόδους και κάτω από διαφορετικές συνθήκες: (α). Τα πρώτα δέκα (10) παραμύθια μαγνητοφωνήθηκαν κατά το χρονικό διάστημα 1975-1981 και είναι, όπως προανέφερα, αφηγήσεις της μητέρας μου· το υλικό αυτό χρησιμοποιήθηκε κατά καιρούς για τις ανάγκες της έκδοσης του ετήσιου Ημερολογίου της «Αδελφότητας Δροσοπηγιωτών Κόνιτσας ο Άγιος Αθανάσιος», της οποίας (Αδελφότητας) ετύγχανα πρόεδρος. Τα ίδια αυτά παραμύθια, μού τα αναδιηγήθηκε το 1980 ο Κωνσταντίνος Χ. Μουκούλης (αδελφός του πατέρα μου), που έτυχε να βρεθεί στην Αθήνα και να φιλοξενηθεί στο σπίτι μας. (β). Δική μου θύμηση είναι το παραμύθι «Ο Γιάννος και η Μάρω» και «Κοράσιο στο σεφέρι». (γ). Τη δεκαετία του 1990 προστέθηκαν στη συλλογή τρία ακόμα παραμύθια από τους: Χαράλαμπο Κύρκα Μουκούλη (1945 ...), Ελευθερία Τζιμούλη (1914-2009) και Νικόλαο Τζιμούλη (γεννήθηκε το 1937...). Την εποχή αυτή πήρα και την απόφαση για την έκδοσή τους σε βιβλίο αλλά άλλες προτεραιότητες, η μεγάλη αναβλητικότητα που με χαρακτηρίζει και άλλοι ανεξάρτητοι από τη δική μου θέληση λόγοι, δεν επέτρεψαν την πραγματοποίησή της. Όμως, «κάθε εμπόδιο για καλό»,

που λένε, γιατί εν τω μεταξύ στις αρχές του φετινού Καλοκαιριού(2009), που έτυχε να βρεθώ και πάλι στο χωριό, κατέγραφα και άλλα τρία παραμύθια, που μου διηγήθηκε η Γιαννούλα Ηλία Σπέλλα μαζί με το σύζυγό της Ευριπίδη Σδούκο.¹² (δ). Μια «ψηφίδα» στη συλλογή έβαλε (με δύο παραμύθια) και η Χριστίνα Β. Μουκούλη και (ε) ,τέλος, η συλλογή ολοκληρώθηκε με το παραμύθι: «Η αλούπα που γίνκε καλόγρια», το οποίο αντέγραφα από το βιβλίο «Κονιτσώτικα», του Χαράλαμπου Νικ. Ρεμπέλη (1887-1947) από τη Βούρμπιαννη, έχοντας πρώτα εξασφαλίσει τη σχετική άδεια από τους κληρονόμους του (κ. Νικολάο.Χ. Ρεμπέλη).

Η ενότητα: «ΜΕΡΟΣ Β΄» περιλαμβάνει μικρές διηγήσεις διδακτικού περιεχομένου· τέτοιες ιστορίες «σαν παραμύθια», με παραδείγματα παρμένα από την καθημερινή ζωή και εικόνες από τον γύρω κόσμο, (όπως: τοπωνύμια, ονόματα επαγγελματιών που εξασκούσαν οι άντρες μιας οικογένειας ή ονόματα εκκλησιών, μοναστηριών κτλ., που ήταν γνωστά στον ακροατή), χρησιμοποιούσαν οι παραμυθάδες και όχι μόνο, για να πουν σ' εμάς τα παιδιά μεγάλες αλήθειες, να φυτέψουν στην καρδιά μας και να ριζοβολήσουν στο νου μας υψηλές ηθικές αξίες και να μας εξηγήσουν με απλά και κατανοητά λόγια δύσκολες έννοιες (πλεονεξία, υπομονή, σωφροσύνη, πρόνοια κτλ.). Στις ιστορίες αυτές ο αφηγητής

12. Οι ζωντανές διηγήσεις του Ευριπίδη Σδούκου χάθηκαν, δυστυχώς, όταν «γέμισε» η μνήμη του μαγνητοφώνου μου! Περισώθηκε μόνο η αρχή του παραμυθιού «τρελός και γνωμικός», που έχω ολοκληρη τη διήγηση από άλλον αφηγητή και θα συμπεριληφθεί στο cd των προφορικών διηγήσεων, γιατί έχει πολύ ενδιαφέρον ο τρόπος και το ύφος της αφήγησης του κ. Σδούκου.

χρησιμοποιεί μέσα στις εκφράσεις του την υπερβολή ή και το απίθανο ακόμη, με σκοπό να δημιουργήσει αίσθηση και να προκαλέσει έντονο ενδιαφέρον στο παιδί. Με τον τρόπο αυτόν η διήγηση γινόταν πιο ενδιαφέρουσα, το παραμύθι πιο... αληθινό και το δίδαγμα αφομοιώσιμο από όλους τους ακροατές· μικρούς και μεγάλους!...

Οι δυο τελευταίες ενότητες –(ΜΕΡΟΣ Γ' και ΜΕΡΟΣ Δ')– όπως και κάποιες εκτεταμένες υποσημειώσεις, απευθύνονται πρωτίστως σε πιο απαιτητικούς αναγνώστες, τους οποίους πιθανόν να ενδιέφεραν περισσότερες πληροφορίες για τόπους, γεγονότα, αντικείμενα και καταστάσεις, για τα οποία γίνεται σχετική νύξη στα αντίστοιχα παραμύθια· και πιο συγκεκριμένα:

Το «ΜΕΡΟΣ Γ': «ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ», περιλαμβάνει μια ποικιλία θεμάτων, τα οποία (θέματα), έχουν ως σκοπό να δώσουν στον αναγνώστη περισσότερες λεπτομέρειες ή διευκρινήσεις και κάποιες επί πλέον χρήσιμες πληροφορίες για αντικείμενα –(για παράδειγμα, οι ιδιότητες της «αγίρας»= αίρας, που αναφέρονται στο παραμύθι «το μαγικό δαχτυλίδι»), προσωπικά βιώματα, (όπως η αναφορά μου στον ορισμό του βιώματος του Ευριπίδη Σούρλα, μια και το βιβλίο αυτό είναι και λίγο... αυτοβιογραφικό), πολιτιστικά και πολιτισμικά στοιχεία από τα ήθη και έθιμα του χωριού, τα οποία άμεσα ή έμμεσα έχουν σχέση με το περιεχόμενο των παραμυθιών, όπως π.χ. η «Πιρπιρούνα» για την αναβροχιά, έθιμα του γάμου, τα τοπωνυμια του χωριού και άλλα παρόμοια.

Τέλος, το «ΜΕΡΟΣ Δ', «Το παραμύθι» απευθύνεται κυρίως στους εκπαιδευτικούς και στους γονείς και κη-

δεμόνες των μαθητών· περιέχει θεωρητικές θέσεις και γνώμες μεγάλων παιδαγωγών (όπως π.χ. του Ευριπίδη Σούρλα, του Ε. Π. Παπανούτσου κ.ά.), για το παραμύθι και την αξία του για το παιδί του δημοτικού σχολείου και όχι μόνο, αλλά και την προσωπική μου γνώμη και τα βιώματά μου από την εμπειρία μου ως δάσκαλος της σχολικής πράξης, όπου και όταν κατά καιρούς χρησιμοποίησα παραμύθι ως μέσο χαλάρωσης και ξεκούρασης των μαθητών μου.

Λένε –είναι και βαθειά δική μου πίστη– πως πρέπει να καταγραφεί ανάμεσα στα βασικά δικαιώματα: Το δικαίωμα στο παραμύθι. Και βέβαια όχι μόνο για τα παιδιά. Κυρίως για τους ενήλικες· το παραμύθι μάς κάνει να επιστρέφουμε στον κόσμο του: Μας ανοίγει ξαφνικά ένα κρυφό παράθυρο· μας δίνει μια διέξοδο, που χρόνια την είχαμε ξεχάσει. Το παραμύθι είναι ο κόσμος της ελευθερίας μέσα σε μια ζωή αναγκαιότητας. Είναι η νίκη του αδύνατου, που (για λίγο) ανατρέπει το χρόνο, τη φθορά και την προγραμματισμένη ήττα. Είναι το μόνο είδος διήγησης που νικάει το θάνατο. Δίνει την αίσθηση στον ακροατή ότι όλα είναι δυνατά. Τα πάντα μπορεί να συμβούν. Μόνο στο παραμύθι υπάρχει το αθάνατο νερό.

Θ.Α.Μ.

δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσα

ΜΕΡΟΣ Α΄

Τα Καντσιώτικα παραμύθια μας

Χωρίς να βγεις από το σπίτι σου
μπορείς τον κόσμο να γνωρίσεις.

Χωρίς να δεις απ' το παράθυρο
μπορείς να ξέρεις τ' ουρανού το μυστικό.

Όσο μακρύτερα πηγαίνεις,
τόσο λιγότερα γνωρίζεις.

Ο συνετός μαθαίνει χωρίς να ταξιδεύει,
αναγνωρίζει δίχως να κοιτά,
εργάζεται χωρίς να παρεμβαίνει.

Λάο Τσε, 6ος αιώνας π.Χ.

δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

1. Κοράσιο στο σεφέρι (κορίτσι στο πανηγύρι)

Μια φορά και έναν καιρό ζούσε σε κάποιο ορεινό χωριό ένας φτωχός πατέρας με τις τρεις κόρες του. Ο πατέρας έκανε μεροκάματα εδώ κι εκεί, για να βγάζει παράδες. Οι κόρες του ασχολούνταν με τα κτήματα και τα χουσμέτια¹³ του σπιτιού.

Μια μέρα ο πατέρας γύρισε νωρίτερα από τη δουλειά του. Κάθισε στο κεφαλόσκαλο του σπιτιού τους και περίμενε τις κόρες του να γυρίσουν. Ακούμπησε τους αγκώνες στα γόνατά του, έβαλε το κεφάλι ανάμεσα στα δυο του χέρια και προσπάθησε να βάλει σε τάξη τις σκοτούρες του: «Η γυναίκα μου», σκέφτεται, «μας έχει αφήσει “χρόνους” κι εγώ, αν και γέρασα, πρέπει να φροντίζω για όλα. Αν είχα ένα παιδί (αγόρι), τα πράγματα θα ήταν καλύτερα, γιατί θα έμενε εκείνο στο πόδι μου και θα με ξεκούραζε. Όμως, βλέπεις, δεν έχω. Τα δυο κορίτσια μου πέρασαν τα είκοσι και η μικρή έπιασε τα δεκάξι, μεγάλωσαν κι οι τρεις έγιναν της παντρειάς και πρέπει να τις αποκαταστήσω. Πώς, όμως; Ο γαμπρός θέλει προίκα κι εγώ δεν έχω στον ήλιο μοίρα!».

Εκτός από αυτά, ο πατέρας τούτη την εποχή είχε και

---

13. χουσμέτια = εργασίες, δουλειές/χουσμεκιάρης = υπηρέτης.

μιαν άλλη σκοτούρα. Πλησιάζε το «σεφέρι»,¹⁴ που γινόταν σε άλλον τόπο, και έπρεπε να πάει να προμηθευτεί όλα τα χρειαζούμενα του σπιτιού και, πού ξέρεις, τόσους γνωστούς και φίλους με τα παιδιά τους θα συναντούσε εκεί και ίσως βρισκόταν και το τυχερό καμιάς κοπέλας του. «Μα δεν βαριέσαι!», είπε πάλι μέσα του, «η τύχη μου, βλέπεις, με έχει εγκαταλείψει από καιρό και μόνο τη φτώχεια και τη θλίψη άφησε να μου φαρμακώνουν την καρδιά!».

Τέτοια συλλογιόταν ο πατέρας, όταν άκουσε τη φωνή της μεγάλης του κόρης:

– «Καλησπέρα, πατέρα. Τί έχεις και είσαι σκεπτικός»;

– «Τί να έχω, κόρη μου. Να σκέφτομαι ότι πλησιάζει το σεφέρι και ποιος να πάει. Εγώ γέρασα και δεν μπορώ. Αν είχα ένα παιδί, τότε θα πήγαινε αυτό στο πόδι μου και δεν θα είχα εγώ και αυτό το βάρος».

– «Αυτό σκέφτεσαι;.. Κι εγώ νόμιζα ότι στενοχωριέσαι για το πώς θα με παντρέψεις», είπε η μεγάλη κόρη, και πέρασε μέσα χωρίς άλλη κουβέντα.

Σε λίγο φτάνει και η δεύτερη. Τον βλέπει σκεπτικό και τον ρωτάει και αυτή με τη σειρά της:

– «Πατέρα, γιατί είσαι μουτρωμένος; Τι έχεις;».

– «Τίποτα σοβαρό κόρη μου», της απαντάει. «Να, σκέφτομαι πως γέρασα και δύσκολα τα φέρνω βόλτα. Κι ύστερα, ξέρεις, πλησιάζει και το σεφέρι και ποιος να πάει φέτος. Εγώ δεν θα τα καταφέρω. Αν είχα ένα παιδί, τότε θα πήγαινε αυτό και θα μας έφερνε τα χρειαζούμενα για το χειμώνα...».

14. σεφέρι = εδώ εμποροπανήγυρη· παζάρι.

– «Μμμ!.., αυτό σκέφτεσαι; Κι εγώ νόμιζα πως βασανίζεσαι για το πώς θα με παντρέψεις», είπε και η δεύτερη κόρη και μπήκε μέσα κι αυτή, χωρίς να πει άλλη κουβέντα.

Η πίκρα του πατέρα έγινε ακόμα μεγαλύτερη μετά από τα λόγια των δυο κοριτσιών του: «Αλλά τι να γίνει; Έχουν δίκιο. Έτσι είναι οι νέοι σήμερα!», σκέφτηκε, και αναστέναξε βαριά.

– «Έεε..., γέρο μου, τι συμβαίνει και βαριαναστενάζεις;», σφύριξε πάνω από το κεφάλι του μια χαρούμενη, γλυκιά κοριτσίστικη φωνή. Ήταν η μικρή του κόρη. «Για να σε δω; Πω-πω! Καλέ, τι γκουβρωμένα¹⁵ μάτια και τί μούτρα είναι αυτά;», είπε και τον αγκάλιασε.

Ξαφνιασθηκε ο πατέρας και σηκώνοντας το κεφάλι του καθρεφτίστηκε μέσα στα μεγάλα γαλάζια σαν τη θάλασσα μάτια της. Τα σγουρά ξανθά μαλλιά της έπεφταν μπροστά στο πρόσωπό της και το πλατύ της χαμόγελο ήταν ίδιο της μάνας της.

– «Έλα, λέγε γρήγορα και χωρίς τσαλιμάκια»,¹⁶ είπε.

– «Τίποτα, κόρη μου. Να κάτι θυμήθηκα...».

– «Γέρο, άστα αυτά και λέγε τι συμβαίνει. Εμένα δεν με ξεγελάς με τέτοια τερτίπια», είπε, και χώθηκε μέσα στην αγκαλιά του, ζάρωσε σαν ματσιούλ¹⁷ και, χωρίς να τον κοιτάζει, περίμενε την απάντηση του.

– «Τί να συμβεί, κόρη μου», επανέλαβε. «Να γέρασα και δεν μπορώ να σας κουμαντάρω, όπως πρέπει. Κι ύστερα σκέφτομαι ότι το σεφέρι πλησιάζει και ποιος να

15. γκουβρώνω = συνοφρυώνομαι, κατσουφιάζω.

16. τσαλιμάκια = υπεκφυγές, τερτίπια. (τέχνασμα για αποπλάνηση, κόλπο).

17. ματσιούλ = το γατάκι.

πάει φέτος. Αν είχα ένα παιδί, τότε θα πήγαινε αυτό στο πόδι μου», είπε και τα μάτια του βούρκωσαν, μα κατάπιε τα δάκρυά του, για να μην τα δει η μικρή.

– «Και γι' αυτό στενοχωριέσαι;», του λέει: «Εγώ θα πάω στο σεφέρι».

– «Τί λες, κόρη μου; Πού ακούστηκε ένα κορίτσι να πάει στο σεφέρι; Τι θα πει ο κόσμος; Κι ύστερα είσαι τόσο μικρή, που δεν θα τα βγάλεις πέρα. Άσε που δεν πρόκειται να σε παίρνουν τα αγόρια στις παρέες τους και ούτε θα μπορείς να παραβγείς στους αγώνες τους», είπε ο πατέρας και έπεσε πάλι σε βαθιά συλλογή.

– «Γι αυτά μη σε μέλει. Πες το «ναι» εσύ και όλα τα άλλα άστα σε μένα. Να, κατάστρωσα κιόλας το σχέδιό μου», είπε, και τα λόγια της σαν χείμαρρος άρχισαν να κυλούν από το στόμα της. «Πες το «ναι» και άκουσε τι θα κάνουμε: Θα καλιγώσεις τον ψαρή μας. Θα τον σελώσεις με την καλύτερη σέλα. Θα του βάλουμε τα χάμουρα και τα πιο φανταχτερά χαιμαλιά που έχουμε και έτσι οι περισσότεροι θα κοιτάζουν το όμορφο άλογο και όχι τον καβαλάρη του. Εγώ πάλι θα κόψω κοντά τα μαλλιά μου, «αγορίστικα», θα φορέσω ένα από τα γιορτινά σου παντελόνια, το καλό σου πουκάμισο με τις κόκκινες ρίγες, θα ποδεθώ τα φουντωτά τσαρούχια σου και θα βάλω στο κεφάλι μου το όμορφο φέσι σου. Με αυτήν τη φορεσιά κανείς δεν θα υποψιαστεί ότι είμαι κορίτσι. Τι λες;.. Είσαι;».

Ο πατέρας δεν απάντησε. Την άκουγε σαν υπνωτισμένος. Την έσφιξε ακόμα περισσότερο μέσα στην αγκαλιά του και φίλησε πολλές φορές τα πλούσια ξανθά μαλλιά της.

– «Ελάτε, το τραπέζι είναι έτοιμο», ακούστηκε από

μέσα η φωνή της μεγάλης.

Πέρασαν μέσα και κάθισαν γύρω στο σοφρά, όπως κάθε μέρα. Ο πατέρας δεξιά στην κόχη του τζακιού. Ύστερα η μεγάλη. Δίπλα η μεσαία και τελευταία η μικρή, «του σουγκάρ», όπως την έλεγαν χαϊδευτικά.

Αφού έφαγαν, ο πατέρας έφερε την κουβέντα και πάλι στο σεφέρι και τους είπε και για την πρόταση της μικρής. Οι δυο μεγάλες στην αρχή γέλασαν.

– «Πού θα πάει ένα φόσσνου;¹⁸ Τί θα πει ο κόσμος για μας που στείλαμε στο σεφέρι ένα μικρό κορίτσι και μάλιστα όταν εκεί πάνε μόνο αγόρια;».

– «Δεν είναι έτσι τα πράγματα», είπε η μικρή και άρχισε πάλι να λέει το σχέδιό της.

Τέλος πάντων, ύστερα από πολλή κουβέντα και αφού είδαν ότι δεν υπήρχε άλλη λύση, υποχώρησαν και συμφώνησαν να πάει η μικρή στο σεφέρι.

Την άλλη μέρα πρωί-πρωί ετοιμάσαν τον φαρή· του έβαλαν την κόκκινη σέλα και τα χάμουρα.¹⁹ Του κρέμασαν όλα τα χαιμαλιά και ύστερα έβγαλαν από το σεντούκι την άσπρη βελέντζα και την έριξαν επάνω στη σέλα.

Η μικρή ετοιμάστηκε και αυτή με προσοχή. Έκοψε τα μαλλιά της «αγορίστικα», δοκίμασε τα φαρδιά ανδρικά πουκάμισα και παντελόνια, που θα φορούσε, έβαλε τα κόκκινα τσαρούχια με τη μαύρη φούντα και έδεσε κόκκινο μεταξωτό μαντίλι στο λαιμό της. Με τις ώρες καθόταν μπροστά στον καθρέφτη και έκανε πρόβες για το

18. φόσσνου = μικρό παιδί, ανήλικο.

19. χάμουρα = το σύνολο των εξαρτημάτων που τοποθετούνται σ' ένα υποζύγιο, όταν θέλουν να το φορτώσουν, να το ζέψουν ή να το καθαλικάψουν.

πώς θα συμπεριφέρεται στο σεφέρι «σαν αγόρι».

Τέλος έφτασε η μεγάλη μέρα. Το κορίτσι καβαλίκεψε τον φαρή της και ξεκίνησε. Ο φαρής είχε κάνει πολλές φορές αυτό το ταξίδι, ήξερε καλά το μονοπάτι. Στο δρόμο απάντησε και πολλούς άλλους, που πήγαιναν εκεί, και έτσι δεν δυσκολεύτηκε να βρει τον τόπο. Έφτασε. Ξεπέζεψε. Έδεσε τον φαρή στον όρχο.²⁰ Μετά πήγε και έκανε τα ψώνια της. Τα έφερε κοντά στον όρχο και τα άφησε σε ένα μαγαζί. Μετά έφυγε και πήγε πέρα στ' αλώνια, που ήταν μαζεμένοι όλοι οι νέοι. Ανάμεσά τους και το βασιλόπουλο, που το ξεχώριζες από το χρυσό δαχτυλίδι, που φορούσε στο μεσιανό του δάχλο. Τους χαιρέτησε, μα –καθώς ήταν και μικροκαμωμένη– δεν της έδωσαν και πολλή σημασία. Πήρε μέρος και αυτή στις χαζοκουβέντες τους. Είπαν τ' ένα, είπαν τ' άλλο και στο τέλος αποφάσισαν να κάνουν αγώνες.

Πρώτα, είπαν, θα αγωνιστούν στο τρέξιμο. Μπήκαν στη γραμμή και δόθηκε το σύνθημα. Η κοπελιά σαν αέρας βγήκε μπροστά και έφτασε πρώτη στο τέρμα. Σε όλους έκανε εντύπωση ο τρόπος που έτρεχε και περισσότερο στο βασιλόπουλο, όταν είδε τα ροδοκόκκινα μάγουλά της.

Υστερα, έρχεται το τρέξιμο με τα άλογά τους. Πήγαν, λοιπόν, πήραν τα άλογά τους, μπήκαν σε ίσια γραμμή και, όταν δόθηκε το σύνθημα, ο φαρής με την κοπελιά σαν αέρας χάθηκε από τα μάτια τους και έφτασε πρώτος στο τέρμα. Το βασιλόπουλο από κοντά. Παρατηρούσε με πολλή προσοχή όλες τις κινήσεις αυτού του παράξενου παιδιού. Κάτι, αντρικά αταίριαστο, τού φαινόταν ότι έχει

20. όρχος = εδώ χώρος παραμονής των ζώων.

αυτός ο νέος, που βγαίνει σε όλα πρώτος.

Οι αγώνες συνεχίζονται. Ένας προτείνει να ανεβούνε στην γκορτσιά,²¹ που βρισκόταν στη μέση του λιβαδιού. Οι άλλοι συμφωνούν. Πηγαίνουν στην άκρη του λιβαδιού. Μπαίνουν στη σειρά και περιμένουν. Με το σύνθημα ξεκινούν και παραβγαίνουν για το ποιος θα φτάσει και θα ανέβει πρώτος στην γκορτσιά, για να πάρει και το βραβείο. Μπροστά το κοράσιο, πίσω το βασιλόπουλο. Φτάνουν στη γκορτσιά. Πρώτο και καλύτερο το κοράσιο γραπώνεται από τον κορμό κι αρχίζει να σκαρφαλώνει. Από πίσω και το βασιλόπουλο. Καταλαβαίνετε τι χαμός γινόταν στο ανέβασμα. Εκείνη, καθώς ανεβαίνει, αρπάζει δυο γκόρτσα και, χωρίς να την καταλάβει κανείς, τα ρίχνει στο εσώρουχό της. Σπρώχνονται, για να ανεβούν· το βασιλόπουλο ακουμπάει με το κεφάλι το κοράσιο. Εκείνη, χωρίς να σταματήσει το ανέβασμα, λέει:

– «Σιγά ρε, μπράτιμε,²² θα μου σπάσεις τα... «λιμπά».²³

Έτσι, βγήκε εύκολα και από αυτή τη δυσκολία η κοπελιά. Μετά κατέβηκαν και ξάπλωσαν ανάσκελα στο χορτάρι, για να ξεκουραστούν. Όλα τα αγόρια ξεκούμπωσαν τα πουκάμισά τους, για να πάρουν αέρα. Το κοράσιο γύρισε μπρούμυτα και έκανε πως μαδούσε μια μαργαρίτα. Έτσι, πέρασε κάμποση ώρα. Μετά σηκώθηκαν και πήγαν μέσα στο παζάρι, για να χαζέψουν και να περάσει και η ώρα τους.

Γύριζαν από δω, γύριζαν από κει και κοιτούσαν τις

21. γκορτσιά = άγρια αχλαδιά.

22. μπράτιμος = φίλος. / μπράτιμοι = οι φίλοι που συνοδεύουν το γαμπρό στην εκκλησία.

23. λιμπά (στην τοπική διάλεκτο) = όρχεις.

πραμάτειες στις παράγκες. Το βασιλόπουλο παρακολούθουσε συνέχεια το παράξενο αγόρι, το οποίο στεκόταν περισσότερο στις παράγκες των εμπόρων με τα γκιορντάνια, τα μπιλιτζίκια και τα σκουλαρίκια. Κάτι άρχισε να υποψιάζεται, αλλά δεν είπε τίποτα. Ύστερα από πολλή ώρα βαρέθηκαν τις βόλτες τους και είπαν να πάνε προς το ποτάμι. Έτσι και έγινε. Όταν έφτασαν εκεί ανέβηκαν επάνω στο γιοφύρι και αστειεύονταν πειράζοντας ο ένας τον άλλο. Είχε αρχίσει να σουρουπώνει. Το βασιλόπουλο, που στεκόταν πάντα δίπλα στην κοπελιά, πρότεινε να κατουρήσουν από το γιοφύρι στο ποτάμι, για να δουν ποιος θα το πάει πιο μακριά και, γελώντας, κοιτούσε επίμονα το παράξενο αγόρι, για να δει πώς θα φερθεί. Όλοι συμφώνησαν. Τώρα τι γίνεται, σκέφτεται το κοράσιο. Τα πράγματα ήταν δύσκολα. Όμως, γρήγορα, στο μυαλό της ήρθε μια ιδέα και αμέσως τη βάζει σε ενέργεια: γυρίζει απ' την άλλη μεριά, βγάζει από τον ταγάρι της ένα μασούρι,²⁴ το βάζει μπροστά της. Με το σύνθημα αρχίζουν όλοι και: τσιούrrrrrrr ...η κοπελιά πηγαίνει το κάτουρο πιο μακριά από όλους. Τότε όλοι την χειροκρότησαν και τα πράγματα έμειναν και πάλι όπως ήταν.

Αφού τέλειωσε και αυτό, οι νέοι παίζοντας και τραγουδώντας, γύρισαν πάλι στο σεφέρι. Κοίταζαν από δω κοίταζαν από κει πέρασαν και ξαναπέρασαν απ' όλες τις παράγκες των εμπόρων. Η κοπελιά στεκόταν όλο και περισσότερο σε μαγαζάκια με δαχτυλίδια και στολίδια

24. μασούρι = κουβαρίστρα, πηνίο, αδράχτι όπου τυλίγεται το νήμα για την ύφανση· οτιδήποτε με παρόμοιο σχήμα: μου άρεσε να έχω ένα μασούρι κανέλα (Ν. Καζαντζάκης)· στήλη από κέρματα ή δέσμη χαρτονομισμάτων. Φράση: γερό μασούρι = αρκετά λεφτά.

και όλο και ρωτούσε για τις τιμές τους. Αυτό έκαμε ακόμα περισσότερη εντύπωση στο βασιλόπουλο και, σχεδόν, βεβαιώθηκε, ότι το παλικάρι αυτό δίπλα του δεν ήταν αγόρι αλλά κορίτσι. Και πάλι, όμως, δεν είπε τίποτα.

Τέλος πάντων, κάποτε το σεφέρι τελείωσε. Τα παιδιά χαιρετήθηκαν και άρχισε το καθένα να παίρνει το δρόμο του γυρισμού. Η κοπελιά ξεκίνησε πρώτη. Όταν έφτασε σε κάποια απόσταση από την παρέα, δεν κρατήθηκε και φώναξε γελώντας δυνατά:

– «Έεεεε... Κουράσιο πήγα, κουράσιο γύρσα, κουράσιο στου σεφέρ!».

Τότε μόνο κατάλαβαν, πως υπήρχε ανάμεσά τους ένα κορίτσι. Το βασιλόπουλο δεν χάνει καιρό. Βγάζει από το χέρι του το χρυσό δαχτυλίδι, το πετάει προς τη μεριά της, τη βρίσκει στο ανοιχτό από τα γέλια της στόμα και της χρυσώνει το πάνω δόντι.

Η μικρή γύρισε χαρούμενη στο σπίτι και διηγήθηκε με το νι και με το σίγμα όλα όσα έγιναν στο σεφέρι. Ο πατέρας της την κοίταζε με περηφάνια, με πολλή αγάπη, και θαυμασμό για το θάρρος της. Οι δυο αδερφές την άκουσαν κι αυτές με ανοιχτό το στόμα και με κάποια ζήλεια.

Από την άλλη μεριά τώρα: Το βασιλόπουλο, όταν γύρισε στο παλάτι, διηγήθηκε και αυτό με τη σειρά του το τι έγινε στο σεφέρι και την ιστορία με την κοπέλα.

– «Αχ!...», είπε, «γιατί να μην την καταλάβω νωρίτερα και να την πάρω για γυναίκα μου;».

Ο βασιλιάς και η βασίλισσα του είπαν να μη στενοχωριέται, γιατί «έτσι είναι τα νιάτα» και πως με τον καιρό θα του περάσει αυτός ο καημός, αφού ούτε καν

γνώρισε από κοντά, όπως ο ίδιος λέει, αυτή την κοπέλα. Τού υποσχέθηκαν, μάλιστα, πως γρήγορα θα του βρουν μια όμορφη και πλούσια βασιλοπούλα και θα τον παντρέψουν. Το βασιλόπουλο δεν είπε τίποτα άλλο και πήγε στο δωμάτιό του να ξεκουραστεί.

Πέρασε αρκετός καιρός από την ημέρα που γύρισε το βασιλόπουλο από το σεφέρι και αντί να ξεχάσει την κοπέλα την σκεφτόταν όλο και περισσότερο. Μέρα-νύχτα η θωριά της βασάνιζε το μυαλό και την καρδιά του. Έπεσε σε μεγάλο μαράζι. Ο βασιλιάς και η βασίλισσα έβλεπαν το παιδί τους να λιώνει και δεν ήξεραν τι να κάνουν και πώς να το βοηθήσουν. Στο παλάτι έπεσε μεγάλη θλίψη.

Βλέποντας αυτήν την κατάσταση, η γοιό-βάγια πήρε το θάρρος και μίλησε:

– «Βασιλιά μου», του είπε, «το παλικάρι σας απ' τον καημό της αγάπης κάθε μέρα και πιο πολύ λιώνει σαν το κερι στον Άγιο και θα το χάσετε. Πρέπει να κάνετε κάτι να το βοηθήσετε».

– «Ναι!», της λένε, «αλλά τί, πού και πώς;».

– «Είναι πολύ εύκολο», τους απάντησε εκείνη. «Να στείλετε το βασιλόπουλο να ψάξει και να βρει την κοπέλα που αγαπάει».

– «Και πώς θα την βρει;», είπαν μ' ένα στόμα βασιλιάς και βασίλισσα.

– «Αφού της κοπέλας της αρέσουν τα χρυσαφικά και τα στολίδια, το βασιλόπουλο να ντυθείπραματευτής και να πάρει μπάλα χώρες και χωριά, ώσπου να την απαντήσει», τους απάντησε η βάγια.

Όλοι βρήκαν σωστή την κουβέντα της παραμάννας· την είπαν και στο βασιλόπουλο –που άλλο που δεν ήθελε– και αποφάσισαν να γίνει έτσι.

Την άλλη μέρα φόρεσε το βασιλόπουλο τη βασιλική φορεσιά και από πάνω έβαλε κάτι τριμμένα ντριλίνα ρούχα. Φόρτωσαν ένα γουμάρ' (γάιδαρο) με χτένια, μαλαματένια δαχτυλίδια, μπιλιτζίκια,²⁵ χρυσές αλυσίδες και κάθε είδους χρυσαφικά και κίνησε για τα ξένα.²⁶ Σε κάθε χωριό που έφτανε, γύριζε όλες τις γειτονιές και διαλάλούσε τις πραμάθειες του:

– «Εδώ ο φτηνός χρυσικός, εδώ τα όμορφα χρυσαφικά, εδώ τα στολίδια για τις όμορφες κοπέλες. Περάστε να πάρετε, περάστεεεε...».

Με τον τρόπο αυτό πίστευε πως, κάποτε, θα τον άκουγε και η κόρη που αγαπούσε, και θα ερχόταν να φωνίσει. Πέρασε χώρες, πολιτείες και χωριά και κάποτε έφτασε και στο χωριουδάκι της κοπέλας. Πήγε στην πλατεία του· ξεφόρτωσε το γάιδαρό του. Άπλωσε την πραμάτεια του και άρχισε πάλι να φωνάζει και να καλεί τους χωριανούς και τις χωριανές, να έρθουν να δουν τα χρυσαφικά του. Έτρεξαν οι γριές, οι μεσόκοπες, οι νέες γυναίκες και τα κορίτσια, περικύκλωσαν το χρυσικό και άρχισαν να αγοράζουν τα κοσμήματά τους. Άκουσε και το κοράσιο και κίνησε κι αυτό για το χρυσικό. Το βασιλόπουλο, για να βρει ανάμεσά τους την καλή του, έλεγε αστεία για να γελάσουν και προσέχει περισσότερο τις κοπέλες, παρά τις πραμάθειες του. Σε μια στιγμή γυρίζει το κεφάλι προς την άλλη μεριά και βλέπει να προβάλλει από το στενό δρομάκι μια ακόμα κοπέλα. Το

25. μπιλιτζίκια = βραχιόλια.

26. Ξενιτιά ή Ξένα = Χαρακτηριστική έκφραση των αντρών-μαστόρων. Όταν έφευγαν για εργασία μακριά από το χωριό μας, δεν ήξεραν, πού ακριβώς θα εγκατασταθούν και χρησιμοποιούσαν αυτήν την έκφραση: «Πάμε στα ξένα».

πρόσωπό της του φαίνεται γνωστό, άλλα δεν είναι σίγουρος. Η κοπέλα πλησιάζει, και με αργά βήματα έρχεται προς το μέρος του. Η καρδιά του αρχίζει να χτυπάει γρήγορα και παράξενα. Δεν ξέρει τί του συμβαίνει και, για να βγει από τη δυσκολία, το βασιλόπουλο αρχίζει να διαλαλεί, πιο δυνατά τώρα, το εμπόρευσμά του.

– «Περάστε, αρχόντισσές μου. Ελάτε να πάρετε τα χρυσαφικά σας».

Το κοράσιο πλησιάζει και αρχίζει να κοιτάζει τα βραχιόλια και τα σκουλαρίκια. Τούτο το «κοίταγμα» κάνει την καρδιά του νέου να χτυπήσει πιο ακόμα πιο γρήγορα και πιο δυνατά. Το κοράσιο ανυποψίαστο, δοκιμάζει βραχιόλια, αλυσίδες και μπιλιτζίκια, το ένα μετά το άλλο. Σε μια στιγμή δοκιμάζει και ένα πολύ όμορφο δαχτυλίδι. Της αρέσει της κοπελιάς και ρωτάει το χρυσικό πόσο κάνει. Εκείνος της λέει μια μικρή τιμή.

– «Θα το πάρω, αφού έχει τόσο», λέει εκείνη και το δοκιμάζει στο δάχτυλό της. Της έρχεται κουτί. Ένα πλατύ χαμόγελο έσκασε στα κόκκινα χείλια της και στο μισάνοιχτο στόμα της το βασιλόπουλο είδε το χρυσό δοντάκι της. Κόντεψε να πηδήσει απ' τη χαρά του αλλά κρατήθηκε, για να μην προδοθεί. Η κοπέλα έβγαλε το κομπόδεμά της και πλήρωσε. Το βασιλόπουλο έβαλε το δαχτυλίδι μέσα σε ένα όμορφο χρυσαφί κουτί και, με χέρι που έτρεμε, της το έδωσε. Μόλις απομακρύνθηκε λίγο η κοπελιά, μάζεψε γρήγορα τιςπραμάτειες του και, τάχα για να πάει σε άλλες γειτονιές, την ακολούθησε διαλαλώντας τηνπραμάτεια του. Σε λίγο η κοπέλα έφτασε στο σπίτι της και μπήκε μέσα. Φώναξε τον πατέρα και τις αδερφές της και τους έδειχνε με καμάρι το δαχτυλίδι που αγόρασε. Στην ώρα ετούτη επάνω κά-

ποιος χτυπάει την πόρτα τους.

– «Μπα, ποιος να είναι τέτοια ώρα;», λέει ο πατέρας.

Τρέχει η μικρή και ανοίγει. Με έκπληξή της βλέπει το χρυσικό. Εκείνος της λέει, ότι θέλει να μιλήσει στον πατέρα της. Τον περνάει μέσα. Τον καλωσορίζουν και τον βάζουν να κάτσει στο μεντέρι.²⁷ Κάθονται. Φιλεύουν τον ξένο με γλυκό και περιμένουν να ακούσουν τι είναι αυτό που θέλει να τους πει. Το βασιλόπουλο με πολλή δυσκολία, σαν να έχει έναν κόμπο στο λαιμό, και με τρεμάμενη φωνή ζητάει την άδεια, αν και αυτή το θέλει να παντρευτεί τη μικρή κόρη του. Τα χάνουν όλοι από την ξαφνική και παράξενη πρόταση του χρυσικού και μένουν άλαλοι. Αφού πέρασαν κάμποσες στιγμές, που τους φάνηκαν χρόνια, ο πατέρας με ήρεμη φωνή του λέει:

– «Ξένε, μας τιμάει πολύ η πρότασή σου, μα είναι λίγο δύσκολο να γίνει αυτό, που ζητάς. Πρώτα, γιατί εμείς είμαστε φτωχοί άνθρωποι και οι κοπέλες δεν έχουν προίκα και ύστερα έχουν σειρά να παντρευτούν οι δυο μεγαλύτερες και μετά η μικρή. Και ακόμα, με το συμπάθιο, δεν σε ξέρουμε καθόλου. Νομίζω πως κι εσύ αν ήσουν στη θέση μας το ίδιο θα έκανες!».

– «Δίκιο έχετε!», είπε το βασιλόπουλο, «αλλά, επιτρέψτε μου, να σας πω μια μικρή ιστορία: Πέρυσι στο σεφέρι έγινε αυτό και αυτό (και διηγήθηκε την ιστορία). Και αν δεν με πιστεύετε, κοιτάξτε το χρυσό δοντάκι της κόρης σας. Εγώ το έκανα μαλαματένιο με το δαχτυλίδι μου. Εκεί, αν και ήταν ντυμένη σαν αγόρι, γνώρισα την κόρη σας, την αγάπησα και θέλω να την παντρευτώ. Όσο για τις άλλες δυο, μη σας νοιάζει, εγώ θα φροντίσω να

27. μεντέρι = αχυρόστρωμα.

παντρευτούν κι εκείνες την ίδια μέρα με εμένα...».

Όλοι τα είχαν χαμένα, και περισσότερο η μικρή, που είχε γίνει κατακόκκινη από ντροπή και χαρά. Κοιτάζοντας τώρα πιο προσεκτικά το πρόσωπο του χρυσικού άρχισε σαν κάτι να θυμάται. «Α!... ναι... Τώρα θυμήθηκε. Είναι εκείνο το παλικάρι, που πήγαινε συνέχεια κοντά της και δεν την άφηνε από τα μάτια του».

Αφού πέρασαν κάμποσες στιγμές ακόμα, χωρίς να μιλάει κανείς, ο πατέρας πήρε πάλι το λόγο και είπε:

– «Και πώς μπορεί να τα κάνει όλα αυτά ένας μικρός χρυσικός, όπως εσύ;», είπε ο πατέρας.

Τότε το βασιλόπουλο έβγαλε από πάνω του τα τριμμένα ρούχα και φανερώθηκε το ποιος πραγματικά ήταν και τους εξήγησε πως, ό,τι έκανε, το έκανε επειδή πίστευε πως μόνο έτσι θα μπορούσε να βρει το άγνωστο κορίτσι που αγάπησε.

Τώρα η σαστισμάρα έγινε βουβαμάρα και κανείς τους δεν ήξερε αν ονειρευόταν ή ήταν ξυπνητός!

Κάποτε όλοι συνήλθαν από την ταραχή τους. Ο πατέρας ρώτησε «του σουγκάρ» αν δέχεται. Εκείνη κατέβασε το κεφάλι και δεν απάντησε, αλλά το πρόσωπό της ήταν κόκκινο σαν ζιάρρα.²⁸ Όλοι κατάλαβαν ότι η στάση της αυτή έλεγε ότι συμφωνεί με την πρόταση του βασιλόπουλου. Μετά, άλλαξαν κουβέντα. Μίλησαν για το ένα και για το άλλο ως αργά το βράδυ.

Την άλλη μέρα όλοι μαζί έφυγαν για το παλάτι. Το νέο από στόμα σε στόμα είχε διαδοθεί σε όλη τη χώρα: το έμαθαν και οι γονείς του βασιλόπουλου και τους πε-

28. ζιάρρα = το χρώμα που έχουν τα αναμμένα κάρβουνα στο τζάκι και κυρίως αυτά που βγαίνουν από ξύλο βελανιδιάς.

ρίμεναν στην αυλή. Εκεί τους υποδέχτηκαν με γέλια και χαρές ο βασιλιάς και η βασίλισσα. Εγκαταστάθηκαν όλοι στο παλάτι. Βρήκαν γαμπρούς αξιωματούχους για τις άλλες δυο αδερφές και μετά από λίγο καιρό παντρεύτηκαν και οι τρεις κοπέλες μαζί και έζησαν αυτοί καλά κι εμείς καλύτερα.

Επιμέλεια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσα

2. Το μαγικό δαχτυλίδι

Μια φορά κι έναν καιρό ήταν ένας βασιλιάς που είχε τρία παιδιά²⁹ και τρία κορίτσια. Κυβερνούσαν καλά το Βασίλειό τους και ζούσαν ευτυχισμένοι. Πέρασαν έτσι πολλά χρόνια. Όταν ο βασιλιάς γέρασε κάλεσε κοντά του τα παιδιά και τους είπε:

– «Παιδιά μου, εγώ γέρασα πια. Γι' αυτό θέλω, όταν πεθάνω, να δώσετε (να τα παντρέψετε) τα κορίτσια σε όποιον τους βγει το τυχερό».

Ήρθε ο καιρός και ο βασιλιάς πέθανε. Τα παιδιά του, ανίκανα, δεν μπόρεσαν να κρατήσουν το βασίλειο και ανέλαβε άλλος βασιλιάς. Τα κορίτσια έγιναν της παντρείας. Μετά από κάμποσα χρόνια ένας ξένος χτύπησε την πόρτα τους και ζήτησε λίγο φαΐ και νερό, γιατί ερχόταν, είπε, από πολύ μακριά και ήτανε κουρασμένος. Τον έμπασαν στον μαντζάτο³⁰ και τον περιποιήθηκαν, όπως έκαναν για κάθε ξένο. Έπιασαν την κουβέντα. Είπαν το 'να, είπαν τ' άλλο και στο τέλος ο ξένος τους είπε, ότι ήθελε να παντρευτεί τη μεγαλύτερη αδερφή τους. Τα δυο μεγαλύτερα –ο μικρότερος έλειπε από το σπίτι– βασιλόπουλα κοιτάχτηκαν στα μάτια ξαφνια-

29. παιδιά = στην Ήπειρο, όταν έλεγαν «παιδιά», εννοούσαν αγόρια.

30. μαντζάτο και μαντζάτο = σημαίνει καθιστικό δωμάτιο στα παλιά ηπειρώτικα σπίτια.

σμένα. Ο ξένος δεν τους γέμισε το μάτι για γαμπρός. Ήταν κοντός, κουτσός, κακοντυμένος και ασχημούτσικος. Με τρόπο, άρχισαν να του φέρνουν διάφορες δυσκολίες και, με το καλό, προσπάθησαν να του δώσουν να καταλάβει, πως δεν τον ήθελαν για γαμπρό τους. Εκείνος, όμως, επέμενε. Τα βασιλόπουλα το ίδιο. Τελικά, ο μεγαλύτερος θύμωσε και του είπε:

– «Τί... σε σένα τον ανάπηρο θα δώσουμε την αδερφή μας; Αυτή είναι βασιλοπούλα και συ, από ό,τι βλέπουμε, δεν έχεις στον ήλιο μοίρα. Αυτό δεν μπορεί να γίνει γιατί η αδερφή μας θα κακοπεράσει μαζί σου. Σε παρακαλούμε να φύγεις».

Ο ξένος σηκώθηκε ήσυχα, πήγε προς την πόρτα και πριν δρασκελίσει «τον κατώφλιο»³¹ τους είπε να προσέχουν τα λόγια τους και να μην κρίνουν τον άνθρωπο από τα ρούχα του.

Τη στιγμή εκείνη νάσου και φθάνει στο σπίτι και ο μικρότερος αδερφός. Τους είδε αναστατωμένους:

– «Τί γίνεται εδώ;», ρωτάει.

– «Να», του αποκρίνεται ο μεγαλύτερος, «ο άνθρωπος από δω ήρθε και ζητάει την αδερφή μας. Εμείς δεν του τη δίνουμε, γιατί είναι φτωχός, είναι σημαδεμένος, είναι ανάπηρος και η αδερφή μας θα δυστυχήσει μαζί του και γι αυτό τον διώχνουμε».

– «Στάσου ξένε...», είπε ο μικρότερος, και γυρίζοντας προς τα αδέρφια πρόσθεσε:

– «Α!.. αυτό, που λέτε, δεν μπορεί να γίνει. Πρέπει να τη δώσουμε την αδερφή μας, γιατί τέτοια εντολή μας άφησε ο πατέρας μας. Κι ύστερα ο άνθρωπος αυτός, ας

31. κατώφλιος = το κατώφλι.

είναι φτωχοντυμένος, μου φαίνεται καλόψυχος και πιστεύω πως η αδερφή μας θα ζήσει ευτυχισμένη κοντά του». Τους είπε και πολλά άλλα τέτοια και, τελικά, τους έκανε ν' αλλάξουν γνώμη.

– «Καλά», είπαν, «αφού επιμένεις, θα τη δώσουμε. Και ας ευχηθούμε να είναι τα πράγματα όπως εσύ τα λες».

Γύρισαν πάλι μέσα. Έκατσαν, έφαγαν, ήπιαν και στο τέλος ο ξένος παντρεύτηκε τη μεγάλη τους αδερφή. Μετά από λίγες μέρες ο γαμπρός πήρε τη γυναίκα του και έφυγε, χωρίς να τους πει πού θα πήγαινε.

Ύστερα από καιρό παρουσιάζεται, πάλι, σαν ξένος, άλλος υποψήφιος γαμπρός για τη δεύτερη βασιλοπούλα. Ψηλός, αδύνατος, κουρελιάρης και κακομοιριασμένος κι αυτός. Δεν φαινόταν κανένας πλούσιος με ρούχα καλά, με «έχοντα». Γίνεται η ίδια συζήτηση, όπως και με τη μεγαλύτερη. Οι δυο μεγάλοι δεν θέλουν να παντρέψουν την αδελφή τους με έναν άγνωστο και κουρελιάρη, ενώ ο μικρός θέλει. Τέλος πάντων με την επιμονή του μικρού παντρεύουν και τη δεύτερη αδερφή. Και, όπως ο πρώτος, ο γαμπρός, πήρε τη γυναίκα του και έφυγε, ένας θεός ξέρει για πού.

Μετά από λίγο καιρό, παρουσιάστηκε και ένας τρίτος υποψήφιος γαμπρός για τη μικρή αδερφή τους. Ετούτος ήταν πολύ-πολύ χειρότερος από τους δυο πρώτους: Καμπούρης, κίτρινος φλουρί, με μάτια σαν κουμπό-τρυπες και μαλλί σαν αίζιους.³² Μόλις τον είδαν οι δυο μεγάλοι αλαφιάστηκαν και άρχισαν πάλι τις γκρίνιες και τις βαρυγκώμιες: «Τί ατυχία είναι αυτή· όλο τέτοιοι

32. αίζιους = ο σκαντζόχοιρος.

άχρηστοι μας παρουσιάζονται και ζητούν τις αδερφές μας. Δεν τη δίνουμε...»!

Μπαίνει, πάλι, στη μέση ο μικρός.

– «Όχι», τους λέει, «αυτή είναι η εντολή του πατέρα μας, αυτή είναι και η τύχη της αδερφής μας και πρέπει να τη δώσουμε».

– «Πώς δίνουμε τις αδερφές μας έτσι; Θα δυστυχήσουν, θα υποφέρουν, θα κακοπεράσουν!». Γκρίνιαζαν οι δυο μεγάλοι. Τίποτα ο μικρός, εκεί, επέμενε να τη δώσουν. Και, τελικά, έγινε το δικό του. Έτσι την πάντρεψαν και τη μικρότερη και, ύστερα από λίγες μέρες, το αντρόγυνο έφυγε, χωρίς να ξέρει κανείς για που.

Από την ημέρα που οι κοπέλες παντρεύτηκαν, ο τόπος ρήμαξε κι ερήμωσε το σπίτι. Τα τρία αδέρφια αποφάσισαν να φύγουν και αυτά από το πατρικό τους. Έτσι και έγινε. Τα βασιλόπουλα χάρισαν και το καθένα πήρε το δρόμο του.

Για τους δυο μεγάλους κανείς δεν έμαθε ποτέ, πού πήγαν και τι απόγιναν. Μόνο για το μικρότερο λένε, ότι πήγε σε άλλη χώρα και έπιασε δουλειά σε ένα φούρνο (σαν το δικό μας το Γιάννη).³³ Εκεί ζύμωνε, έψηνε ψωμιά και φαγητά, το ένα, το άλλο. Γενικά έκανε όλες τις δουλειές του φούρναρη με μεγάλη προθυμία και ευγένεια. Μια μέρα του πήγε να ψήσει μια χήνα ένας Εβραίος (που έλεγαν πως ήταν και μάγος). Ο μικρός, έβαλε το ταψί με

33. Εδώ ο αφηγητής αναφέρεται σε πραγματικό πρόσωπο· στον αδελφό μου το Γιάννη, που εργαζόταν τότε στα Σπάτα Αττικής στο φούρνο του χωριανού μας και θείου μου Νίκου Κουτρομπίνα. Ήταν συνήθιο των παραμυθάδων να χρησιμοποιούν πρόσωπα υπαρκτά και επαγγέλματα γνωστά, του τόπου, προκειμένου να κάνουν πιο ζωντανή την αφήγησή τους.

τη χήνα μέσα στο φούρνο. Από καιρό σε καιρό την έβγαζε και τη γύριζε από δω, τη γύριζε από κει, για να δει αν ψήθηκε από όλες τις μεριές. Κάποια στιγμή βλέπει σε μια τρύπα του ασταμιού³⁴ της χήνας κάτι να γυαλίζει. Τράβηξε έξω από το φούρνο το ταψί και τι να δει. Ήταν ένα χρυσό δαχτυλίδι.

– «Μπα!.. πού βρέθηκε αυτό;», αναρωτήθηκε. Το παίρνει στα χέρια του, το κοιτάζει από δω, το κοιτάζει από κει. Ήταν πολύ όμορφο. Τέλος, το βάζει στο κρεσιανό το δάχλο»,³⁵ για να δει αν του πάει. Μόλις το φόρεσε, ακούστηκε μια βαβούρα, μια φασαρία και αμέσως παρουσιάστηκαν μπροστά του εκατομμύρια άνθρωποι, μαύροι σαν αράπηδες, που υποκλίθηκαν μπροστά του και του είπαν:

– «Στις διαταγές σου αφέντη, τι αγαπάς;».

Το παιδί τα έχασε και τρομαγμένο έβγαλε γρήγορα το δαχτυλίδι από το δάχτυλό του. Αμέσως οι αράπηδες χάθηκαν από μπροστά του. Ύστερα από λίγο ξαναδοκίμασε. Φόρεσε το δαχτυλίδι και αμέσως φανερώθηκαν και πάλι τα μυλιούνια οι αράπηδες. Τώρα κατάλαβε ότι πραγματικά το δαχτυλίδι ήταν μαγικό και μπορούσε να κάνει ό,τι θέλει. Το έβγαλε από το δάχτυλό του, το έβαλε στη τσέπη του και δεν είπε σε κανέναν τίποτε. Συνέχισε, για αρκετό καιρό ακόμα να εργάζεται στο φούρνο, όπως και πρώτα και παράλληλα έκανε και τα σχέδιά του. Τέλος, μια μέρα είπε στο αφεντικό του ότι θέλει να φύγει και να πάει σε άλλη χώρα, για ν' ανοίξει δική του δουλειά. Το αφεντικό δεν είχε αντίρρηση. Έτσι, το βασιλό-

34. Αστάμι = στήθος πτηνού.

35. δάχλο = το δάχτυλο χεριού ή ποδιού.

πουλο μάζεψε τα λίγα πράγματά του και έφυγε για άγνωστους τόπους.

Περπάτησε μέρες και νύχτες. Πέρασε κάμπους και βουνά και λίμνες και ποτάμια και χώρες και χωριά και πήγε πολύ... πολύ... μακριά σ' ένα άλλο μέρος, όπου βασίλευε ένας βασιλιάς με τη βασίλισσα και την όμορφη βασιλοπούλα τους. Εκεί σταμάτησε να ξαποστάσει. Ανέβηκε σε ένα τσακάρ³⁶ απέναντι από το παλάτι του βασιλιά, κάθισε επάνω σε μια πέτρα και κοίταξε γύρω του. Ο τόπος ήταν καταπράσινος και πανέμορφος. Του άρεσε πολύ. «Εδώ θα μείνω», είπε μέσα του. Και «αμ έπος αμ έργο», φόρεσε το μαγικό δαχτυλίδι στο χέρι του και αμέσως παρουσιάστηκαν μπροστά του οι αράπηδες.

– «Τί ορίζεις αφέντη μας;», είπαν.

– «Θέλω να μου φτιάξετε με γυαλί και κρούσταλλο έναν όμορφο πύργο· να έχει μια λίμνη στην αυλή, μεγάλο κήπο με λουλούδια και πολλά δέντρα».

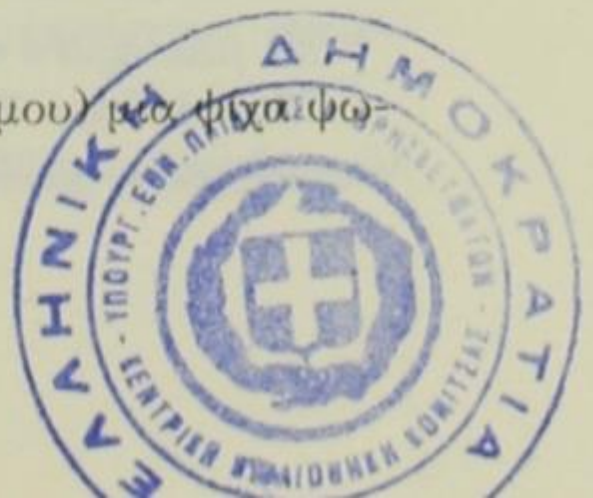
– «Μάλιστα, αφέντη μας», απάντησαν αυτοί και αμέσως στρώθηκαν στη δουλειά. Δούλεψαν όλη τη νύχτα και ο πύργος ήταν έτοιμος πριν ξημερώσει.

– «Τί άλλο θέλεις, αφέντη μας;».

– «Θέλω», είπε το βασιλόπουλο, «να μου δώσετε και ένα βοτάνι που, όταν το πίνω, να με κάνει αόρατο». Τότε αυτοί του έδωσαν μια κίτρινη σκόνη και του είπαν, όταν είναι ανάγκη, να βάζει ψίχα³⁷ στο στόμα και αμέσως θα γίνεται αόρατος. Μετά από αυτά το βασιλόπουλο έβγαλε το δαχτυλίδι και οι αράπηδες εξαφανίστηκαν.

36. τσακάρ = γήλοφος, μικρός λόφος.

37. ψίχα = ελάχιστη ποσότητα. «Νομ' (δώσε μου) μια ψίχαιψωμί», λέγαμε στο χωριό.

Ξημέρωσε ο θεός τη μέρα. Η βασιλοπούλα μόλις ξύπνησε πήγε, όπως το συνήθιζε, στο παράθυρό της. Κοίταξε έξω και είδε απέναντί της έναν όμορφο πύργο να γυαλίζει στον ήλιο, ομορφότερο και από το δικό τους το παλάτι. Απόρησε. Φώναξε τη μάνα της και τη ρώτησε, αν αυτό που έβλεπε απέναντι ήταν αλήθεια ή έτσι της έκαναν τα μάτια της. Κοίταξαν και οι δυο μαζί. Όχι. Δεν ήταν ψέματα. Ο πύργος ήταν αληθινός και στην αυλή του σεργιάνιζε ένα όμορφο παλικάρι. Αμέσως έστειλαν ανθρώπους τους να μάθουν ποιος είναι αυτός, που τον έφτιαξε, από πού κρατάει η σκούφια του, τι σκοπό έχει που ήρθε εδώ και τα τέτοια. Εκείνοι πήγαν, είδαν, ρώτησαν. Κανένας δεν ήξερε τίποτα. Όμως, η βασιλοπούλα, μόλις είδε το παλικάρι, το αγάπησε αμέσως και είπε στη μάνα της πως θέλει να το παντρευτεί. Οι γονείς της στην αρχή ξαφνιαστήκαν και έφεραν αντιρρήσεις. Μα η βασιλοπούλα επέμενε και έτσι ο βασιλιάς και η βασίλισσα δέχτηκαν να δώσουν τη μονάκριβη κόρη τους στο νεαρό που ξεφύτρωσε, σαν μαντάρα,³⁸ με το παλάτι του απέναντί τους.

Έστειλαν, λοιπόν, τους ανθρώπους τους στον κρυστάλλινο πύργο, βρήκαν το παλικάρι και του είπαν για την επιθυμία της βασιλοπούλας και των γονιών της. Το παλικάρι δέχτηκε και ο γάμος ορίστηκε να γίνει την τάδε του μήνα. Ο βασιλιάς έστειλε τελάληδες³⁹ σε όλο το βασίλειό του και ανήγγειλαν το χαρμόσυνο γεγονός. Ο γάμος έγινε, όπως ταίριαζε σε βασιλιάδες, και το νέο

38. μαντάρα = το μανιτάρι.

39. τελάλης = δημόσιος ή ιδιωτικός κήρυκας / κράχτης (ρήμα λαλώ = φλυαρώ, τιτιβίζω).

αντρόγυνο εγκαταστάθηκε στον πύργο και ζούσε ευτυχισμένο.

Πέρασαν τα χρόνια, ο βασιλιάς πέθανε και στο θρόνο του ανέβηκε ο γαμπρός του. Οι σκοτούρες για τα ζητήματα του κράτους ήταν πολλές και ο νεαρός βασιλιάς έπρεπε να ταξιδέψει και σε ξένες χώρες για δουλειές του παλατιού. Πριν φύγει, όμως, έδωσε το μαγικό δαχτυλίδι στη γυναίκα του και την ορμήνεψε να το φυλάει καλά, να μην το φορέσει ποτέ και να μην το δείξει σε κανένα, για να μην τους το κλέψουν, όπως της είπε, χωρίς να της φανερώσει το μυστικό.

Εντωμεταξύ ο Εβραίος, που είχε χάσει το δαχτυλίδι, είχε βάλει λυτούς και δεμένους να ψάχνουν, για να το βρουν. Δεν τους φανέρωσε βέβαια τη μαγική δύναμη του δαχτυλιδιού αλλά τους είπε να ψάχνουν, να ρωτούν μήπως και μάθουν, αν γίνονται κάπου παράξενα πράγματα. Ύστερα από πολύ καιρό κάτι ζητιάνοι του ανάφεραν ότι στο τάδε βασίλειο παρουσιάστηκε αυτό το παράξενο, δηλαδή μέσα σε μια νύχτα χτίστηκε ολόκληρος πύργος χωρίς κανείς να γνωρίζει τι και πώς. Αμέσως, ο Εβραίος κατάλαβε, ότι αυτός που έχτισε τέτοιο παλάτι είχε το δαχτυλίδι του και σκεπτόταν πώς θα το βρει, για να το πάρει πίσω. Αποφάσισε να κάνει το χρυσικό.⁴⁰ Εφόρτωσε του γουμάρ' (το γάιδαρό του) με μπιχλιμπίδια και άρχισε να γυρίζει σε πολιτείες και χωριά, τάχα για να φτιάχνει δαχτυλίδια, να τα καθαρίζει, να τα επισκευάζει, αν ήταν σπασμένα και τέτοια. Και όλο και ρωτούσε με τρόπο αν είχε ακούσει κανείς για τον παράξενο πύργο. Γύρισε χώρες και χωριά ο Εβραίος και έφτιαχνε σπα-

40. Χρυσικός = χρυσικός = ο χρυσοχόος ή ο έμπορος χρυσαφικών.

σμένα δαχτυλίδια, καθάριζε σκουριασμένα σκουλαρίκια και τέτοια. Κάποτε, έφτασε και στο βασίλειο, όπου ζούσε το βασιλόπουλο. Βγήκε στους δρόμους και φώναζε «χρυσκόοος... χρυσκόοος»... Πήγε και έξω από το παλάτι. «Χρυσκόοος... χρυσκόοος»... «Έχω ωραία χρυσαφικά, δαχτυλίδια και μπιλιτζίκια⁴¹... Καθαρίζω και διορθώνω και τα παλιά χρυσαφικά σας..., έλεγε». Τον άκουσε η βασιλοπούλα, θυμήθηκε το δαχτυλίδι, που τις είχε δώσει ο άντρας της να το φυλάει, και χωρίς πολλή σκέψη το πήγε στον Εβραίο να το καθαρίσει και να το γυαλίσει, επειδή της φάνηκε πως αυτό από την πολυκαιρία είχε μαυρίσει. Μόλις το είδε ο Εβραίος το αναγνώρισε αμέσως. Το πήρε στα χέρια του και άρχισε να το χαϊδεύει, να το γυαλίζει, να το καθαρίζει και να το παινεύει. Σε λίγο, για να δει τάχα αν καθάρισε καλά, το φοράει και αμέσως παρουσιάστηκαν μπροστά του οι αράπηδες. Υποκλίθηκαν και του είπαν:

– «Στις διαταγές σου, αφέντη μου, τι επιθυμείς;».

– «Πάρτε με αμέσως από 'δω, μαζί με το παλάτι και τη βασίλισσα και να με πάτε στον ουρανό μέσα στα σύννεφα, για να μη μπορεί να με βρει κανένας». Αμέσως, οι αράπηδες άρπαξαν το παλάτι με χέρια τους, το σηκωσαν ψηλά, το πήγαν μακριά στον ουρανό, στην άκρη του κόσμου, και το άφησαν μέσα σε ένα άσπρο σύννεφο. Η βασίλισσα τα έχασε και δεν ήξερε τι συμβαίνει. Όταν κατάλαβε τί είχε κάνει, άρχισε να χτυπιέται και να κλαίει απαρηγόρητη. Δεν βαριέσαι, ποιος να την ακούσει!..

Αφού πέρασαν λίγες μέρες, ο Εβραίος της είπε πως δεν πρόκειται να ξαναγυρίσουν στη γη και ούτε θα ξα-

41. Μπιλιτζίκια = βραχιόλια του χεριού.

ναδεί τον άντρα της. Γι αυτό της είπε, αν ήθελε, να τον παντρευτεί και να ζήσουν οι δυο τους ευτυχισμένοι. Εκείνη αρνήθηκε. Ο Εβραίος δεν επέμενε. Πίστευε, πως αργά ή γρήγορα, θα δεχόταν να γίνει ετούτος ο γάμος. Γι αυτό την ανέβασε στο πιο ψηλό δωμάτιο του πύργου, έβαλε βάγιες να την υπηρετούν και έδωσε διαταγή να κάνουν ό,τι τους λέει η βασίλισσα. Την άφησε ήσυχη. Την έβλεπε μόνο την ώρα του φαγητού και της επαναλάμβανε την πρότασή του για γάμο, αλλά η βασίλισσα αρνιόταν.

Πέρασε καιρός και καμιά φορά γύρισε ο βασιλιάς από το ταξίδι του. Πάει στο σπίτι. Κοιτάζει από δω, κοιτάζει από κει πουθενά το παλάτι με τη γυναίκα του. Του ήρθε ο ουρανός σφοντύλι. Πήγε να τρελαθεί από τη λαχτάρα και το κακό που τον βρήκε. Το μυαλό του σταμάτησε. Δεν μπορούσε να σκεφθεί τίποτα. Ρώτησε τη γειτονιά, τους περαστικούς. Κανείς δεν ήξερε να του δώσει καμιά πληροφορία. Θύτε και γνώριζε τι είχε συμβεί σαν ν' άνοιξε η γη και κατάπιε το παλάτι!.. Σε μια στιγμή το μυαλό του σούλεψε και κατάλαβε: «Κάποιος θα φόρεσε το δαχτυλίδι μου», μουρμούρισε.

Τώρα τι γίνεται; Το μόνο που του μένει είναι να ψάξει.

Χωρίς χασομέρια παρατάει τον τόπο του και πάει να βρει το παλάτι και τη γυναίκα του. Δρόμο παίρνει, δρόμο αφήνει και με τα πολλά φτάνει σε μια ερημιά. Δεν ήξερε που βρισκόταν και γι αυτό προχωρούσε με κάθε προφύλαξη. Ύστερα από ώρα βλέπει πέρα, μακριά, ένα σπίτι. Πλησιάζει και προσπαθεί να δει τι γίνεται εκεί μέσα. Βάνει λίγη κίτρινη σκόνη στο στόμα του και γίνεται άορατος. Έτσι, φτάνει κοντά στην αυλόπορτα, χωρίς να τον

δει κανείς. Κοιτάζει στην αυλή και βλέπει κόσμο και γυναίκες να πηγαινοέρχονται. Με έκπληξη, διακρίνει ότι ανάμεσα στις άλλες γυναίκες ήταν και η μεγάλη του αδερφή. Χωρίς να χάσει καιρό βάζει πάλι λίγη κίτρινη σκόνη στο στόμα του, φανερώνεται (γίνεται ορατός ξανά) και χωρίς δισταγμό μπαίνει στην αυλή του σπιτιού. Η αδερφή του τον βλέπει και τα χάνει. Κοιτάζονται για μια στιγμή στα μάτια και μετά ρίχνονται ο ένας στην αγκαλιά της άλλης και κλαίνε από χαρά. Όμως, αμέσως το πρόσωπο της αδερφής γίνεται «πανί» (χλόμιασε).

– «Αδερφέ μου!», του είπε, «πώς μπόρεσες και ήρθες ως εδώ, χωρίς να σε πάρουν χαμπάρι τα λιοντάρια; Φαίνεται, πως δεν ξέρεις πως εδώ είναι το βασίλειο των λιονταριών και ο άνδρας μου είναι ο βασιλιάς τους!».

– «Έχω τον τρόπο μου», της απάντησε με νόημα.

– «Πρέπει να σε κρύψω, γιατί ο άνδρας μου είναι πολύ θυμωμένος με τα άλλα αδέρφια μας, που δεν ήθελαν να με δώσουν, και γι αυτό, αν σε δει εδώ, θα σου κάνει κακό».

Αμέσως τον έκρυψε σε ένα μέρος του κήπου. Το βράδυ γύρισε και ο άντρας της από το κυνήγι. Μόλις μπήκε μέσα, κατάλαβε πως κάτι συμβαίνει και μάλιστα πως κάποιος ξένος ήρθε στο σπίτι του. Ρωτάει τη γυναίκα του:

– «Μήπως ήρθε κανείς ξένος; Έχεις κανέναν εδώ μέσα;».

– «Κανέναν!...», απαντάει εκείνη φοβισμένη.

– «Δεν μπορεί!.. κάποιος είναι εδώ, γιατί μου μυρίζει ανθρωπινό κρέας. Μήπως ήρθε κανένα από τα αδέρφια σου;».

– «Όχι, όχι...», απάντησε, πάλι, εκείνη.

– «Δεν με γελάς εμένα, είπε ο βασιλιάς των λιονταριών. Μάλλον κάποιος από τα αδέρφια σου θα είναι. Αν είναι ο πρώτος ή δεύτερος δεν πρόκειται να καλοπεράσουν. Θα τους ρίξω στα λιοντάρια να τους φάνε. Αν είναι ο μικρός, δεν θα τον πειράξω.

– «Αλήθεια λες;», είπε με λαχτάρα η γυναίκα του.

– «Αλήθεια».

– «Ε!.. είναι ο μικρότερος».

– «Τότε να τον φέρεις μέσα και δεν πρόκειται να τον πειράξει κανείς. Και πραγματικά η μεγάλη αδερφή πήγε στον κήπο και έφερε τον αδελφό της. Χαιρετήθηκαν, αγκαλιάστηκαν και φιλήθηκαν. Σε λίγο έστρωσαν τραπέζι. Ο βασιλιάς των λιονταριών είδε το στενοχωρημένο πρόσωπο του κουνιάδου του και τον ρώτησε τι συμβαίνει. Το βασιλόπουλο τους διηγήθηκε την ιστορία με το δαχτυλίδι, τη γυναίκα του και το παλάτι και πώς τα έχασε όλα.

– «Δεν με νοιάζει για το δαχτυλίδι, είπε. Μόνο να βρω τη γυναίκα μου και δεν θέλω τίποτε άλλο...».

Ο βασιλιάς των λιονταριών, αφού σκέφτηκε λίγο, του είπε:

– «Μην ανησυχείς. Θα ψάξουμε όπου μπορούμε μέσα στο δικό μου βασίλειο και, αν είναι εδώ, θα τη βρούμε».

Και χωρίς άλλη κουβέντα έφυγε από το σπίτι, πήγε μάζεψε τα λιοντάρια και τους είπε: «Να ψάξετε όλο το δικό μας μέρος και, αν δείτε πουθενά ένα παλάτι όλο γυαλί και κρούσταλλο, να έρθετε και να μου το πείτε». Έτσι και έγινε. Τα λιοντάρια γύρισαν όλον τον τόπο, που όριζε ο βασιλιάς. Έψαχναν παντού μέρες και μήνες και την τελευταία γωνιά του βασιλείου, αλλά πουθενά δεν βρήκαν κρουστάλλινο παλάτι. Το βασιλόπουλο ήταν α-

παρηγόρητο. Στα χαμένα τον παρηγορούσε η αδερφή του. Τέλος ο βασιλιάς των λιονταριών του είπε:

«Εδώ, στο δικό μου βασίλειο δεν υπάρχει το παλάτι που γυρεύεις. Μη στενοχωριέσαι όμως. Θα σε στείλω στον άλλο σου γαμπρό, που είναι βασιλιάς των λύκων. Επειδή όμως είναι επικίνδυνο να πας μόνος σου και δεν ξέρεις και τον τόπο, θα σου δώσω συνοδεία».

Του έδωσε, λοιπόν, για κολαούζους (οδηγούς) λιοντάρια και ξεκίνησαν για το μακρινό βασίλειο των λύκων. Μπροστά και γύρω τα λιοντάρια στη μέση το βασιλόπουλο.

Περπάτησαν μέρες και νύχτες πολλές και κάποτε έφτασαν. Οι λύκοι μόλις τους κατάλαβαν (αντιλήφθηκαν) άρχισαν να ουρλιάζουν, αλλά βλέποντας τα λιοντάρια δεν τόλμησαν να επιτεθούν. Περικύκλωσαν μόνο το βασιλόπουλο με τη συνοδεία του και προχωρούσαν μαζί τους, ώσπου έφτασαν στην πόρτα του παλατιού του βασιλιά των λύκων. Βγήκε και τους υποδέχτηκε η δεύτερη αδερφή του. Αγκαλιάστηκαν και φιλήθηκαν με δάκρυα χαράς στα μάτια. Πέρασαν μέσα και κάθισαν στον οντά. Τα λιοντάρια ξαναγύρισαν κοντά στον άρχοντά τους. Ο βασιλιάς των λύκων έλειπε στο κυνήγι. Αφού ο μικρός αδελφός διηγήθηκε το βάσανό του και είπε τον πόνο του στην αδερφή του, ζήτησε τη βοήθειά της. Εκείνη έδειξε πρόθυμη να τον βοηθήσει αλλά του είπε και τους φόβους της ότι ο άντρας της θα θυμώσει, αν τον δει εδώ, κτλ. Επαναλήφθηκε η ίδια ιστορία με την πρώτη του αδερφή. Έρθε ο βασιλιάς των λύκων και όταν και αυτός πληροφορήθηκε για το τί είχε μεσολαβήσει δέχτηκε να τον βοηθήσει. Έψαξε πολλές μέρες κι αυτός με τους λύκους του σε όλο το βασίλειο αλλά δεν βρήκε τίποτα.

Τότε ο βασιλιάς των λύκων του είπε:

«Θα σε στείλω στο βασιλιά των πουλιών. Είναι ο άλλος σου γαμπρός, που πήρε τη μικρότερη αδερφή σου. Αυτός, επειδή εξουσιάζει τα πουλιά θα μπορέσει να φάξει και τον αέρα και τη γη, για να βρει τη γυναίκα και το παλάτι σου». Έτσι κι έγινε.

Το άλλο πρωί του έδωσε συνοδεία, για να του δείξουν τη στράτα και να τον προφυλάξει από κάθε κακό συναπάντημα. Τον χαιρέτησε και του ευχήθηκε καλή επιτυχία. Δρόμο παίρνουν δρόμο αφήνουν, φτάνουν, τελικά, στο παλάτι του βασιλιά των πουλιών. Γίνεται κι εδώ μεγάλη συζήτηση, ώσπου να τον αναγνωρίσουν και να τον αφήσουν να μπει μέσα. Το βασιλόπουλο διηγήθηκε την ιστορία του και ο βασιλιάς των πουλιών υποσχέθηκε, ότι θα τον βοηθήσει.

Το άλλο πρωί ο βασιλιάς μάζεψε όλα τα πουλιά και τους έδωσε εντολή να φάξουν γη και ουρανό και, αν βρουν ένα γυάλινο παλάτι, να έρθουν και να του το πουν. Μετά από αυτό, τα πουλιά ξαμολήθηκαν να βοσκήσουν και να φάξουν γη και ουρανό, για να βρουν το παλάτι.

Την πρώτη μέρα δεν είδαν τίποτα. Τη δεύτερη καμιά είδηση. Το ίδιο και την τρίτη, και την τέταρτη... Οι μέρες περνούσαν και τα πουλιά όλο έφαχναν γη και ουρανό και τίποτα δεν έβρισκαν. Το βασιλόπουλο, όσο περνούσε ο καιρός, όλο και πιο πολύ στενοχωριόταν, όλο και πιο πολύ μαράζωνε από τον καημό του. Ένα βράδυ, καθώς γύρισαν τα πουλιά και στάθηκαν μπροστά στο βασιλιά, για να του δώσουν αναφορά, για το τι είδαν και τι έπραξαν όλη την ημέρα, ένα πουλί, ο κόρακας, δεν ήταν στο προσκλητήριο. Κανένα άλλο πουλί δεν τον είχε δει όλη την ημέρα. Εκεί, λοιπόν, που συνεδρίαζαν και ανα-

ρωτιούνταν τι να έγινε ο κόρακας, να τον και καταφτάνει βαρύς και καταϊδρωμένος.

– «Γιατί άργησες;», τον ρώτησε ο βασιλιάς. Ο κόρακας κατέβασε το κεφάλι και είπε ντροπιασμένα:

– «Να... είχα βρει ένα ψοφίμι και, τρώγοντας μέχρι να χορτάσω, καθυστέρησα».

– «Καλά, δεν πειράζει, μόνο που ανησυχήσαμε μήπως σου συνέβη κανένα κακό», είπε ο βασιλιάς και γύρισε να φύγει. Ο κόρακας τότε είπε:

– «Α!.. καθώς ερχόμουν και είχε σχεδόν σκοτεινιάσει είδα πολύ-πολύ μακριά στον ουρανό μέσα σ' ένα άσπρο σύννεφο κάτι σαν φως, σαν ένα φωτισμένο σπίτι».

– «Πούου;... πούουου;», είπαν όλα τα πουλιά με μια φωνή. «Μπορείς, αύριο, να μας πας εκεί;».

– «Και βέβαια μπορώ».

Την άλλη μέρα πρωί-πρωί ξεκίνησαν τα πουλιά, για να πάνε να βρουν το σύννεφο, που είδε ο κόρακας. Μπροστά αυτός πίσω του τα μεγάλα και γρήγορα πουλιά (αετοί, γεράκια και τέτοια). Πετούσαν όλο και πιο ψηλά, όλο και πιο μακριά. Ο κόρακας σε λίγο κουράστηκε και άρχισε να τους λέει πως δεν αντέχει άλλο και ότι θα πέσει κάτω. Τότε οι αετοί πλησίασαν ο ένας τον άλλον, έφτιαξαν με τα φτερά τους ένα είδος φορείου και ανέβασαν επάνω τον κόρακα. Έτσι συνέχισαν το ταξίδι τους. Σύννεφο περνούν, σύννεφο διαβαίνουν. Ψάχνουν παντού. Οι ώρες φεύγουν. Φτάνει το μεσημέρι και αυτά ακόμα πετούν, χωρίς να ξαποστάσουν. Σε μια στιγμή ο κόρακας φωνάζει:

– «Να το!. Εκεί στο βάθος, μέσα στο άσπρο σύννεφο...».

Όλα τα πουλιά γύρισαν τα κεφάλια τους προς το

μέρος, που τους έδειχνε με του τζέμκου⁴² του ο κόρακας, και είδαν ένα παλάτι όλο γυαλί και κρούσταλλο. Πλησίασαν με προσοχή και το ερεύνησαν απ' όλες τις μεριές. Οι άνθρωποι που βρίσκονταν μέσα, –ανάμεσά τους και ο Εβραίος–, πρώτη φορά έβλεπαν τόσα πολλά πουλιά μαζί και παραξενεύτηκαν. Το ίδιο και η βασίλισσα, που παρακολουθούσε από το πιο ψηλό παραθύρι' του πύργου.

Τα πουλιά, μόλις είδαν αυτό που ήθελαν, πήραν το δρόμο του γυρισμού. Ήρθαν στο βασιλιά τους και του ανάφεραν ό,τι είδαν και δεν είδαν. Ο βασιλιάς τους έδωσε συγχαρητήρια και τα καληνύχτισε. Μετά πήγε μέσα και είπε τα ευχάριστα στον κουνιάδο του.

Αφού πέρασαν οι πρώτες χαρές, το βασιλόπουλο λέει: «Καλά, το βρήκαμε το παλάτι, αλλά πώς θα ανεβούμε εκεί επάνω;». Τότε ο βασιλιάς κάλεσε τα πουλιά και τα ρώτησε αν μπορούσαν να μεταφέρουν με τον ίδιο τρόπο, που μετέφεραν τον κόρακα, και το βασιλόπουλο. Εκείνα απάντησαν: Ναι! Μπορούν.

Την άλλη μέρα το πρωί ήρθαν, έφτιαξαν και πάλι ένα φορείο με τα φτερά τους, σήκωσαν ψηλά το βασιλόπουλο και ξεκίνησαν για το μακρινό και κουραστικό ταξίδι. Κάποτε έφτασαν. Πλησίασαν το παλάτι. Κόσμος και κοσμάκης έτρεξε και πάλι, να τα ιδεί. Μαζί και ο Εβραίος. Κάτι δεν του άρεσε σ' αυτές τις επισκέψεις των πουλιών. Αλλά: «Δεν βαριέσαι», σκέφτηκε, «τί μπορούν να κάνουν τα πουλιά;» και γύρισε στο δωμάτιό του χωρίς, να δώσει περισσότερη σημασία. Η βασίλισσα, που στεκόταν ψηλά στο παράθυρο, είδε τον άντρα της και καταχάρηκε. Καμώθηκε, όμως, την αδιάφορη, για να μην

42. τζέμκος = το ράμφος.

την καταλάβουν. Τότε το βασιλόπουλο ρώτησε τα πουλιά πώς θα καταφέρουν να πάρουν το δαχτυλίδι από τον Εβραίο και να φέρουν πίσω στη γη το παλάτι με τη βασίλισσα. Έλεγε το καθένα τη γνώμη του αλλά λύση δεν έβρισκαν. Εκεί επάνω στη συζήτηση πετάγεται ο μικρός και πονηρός σπουργίτης και λέει:

«Να μαζέψουμε “αγίρα”,⁴³ να την αλέσουμε και να την κάμομε ψωμί. Να τη δώσουμε στον Εβραίο να φάει και να ζαλιστεί. Έτσι, εμείς θα βρούμε την ευκαιρία, θα πάρουμε το δαχτυλίδι και θα φέρουμε πίσω τη βασίλισσα μαζί με το παλάτι». Όλοι βρήκαν πολύ έξυπνη την ιδέα του σπουργίτη και την έβαλαν αμέσως σε εφαρμογή. Όλα τα πουλιά ξεχύθηκαν στον κάμπο και άρχισαν να μαζεύουν αγίρα. Μετά, την πήγαν σε ένα μύλο, την άλεσαν και με το αλεύρι της έφτιαξαν μια ωραία κουλούρα. Στο μεταξύ, το βασιλόπουλο έγραψε ένα σημείωμα στη γυναίκα του και της εξηγούσε με το νι και με το σίγμα τι έπρεπε να κάνει, για να κοιμίσει τον Εβραίο. Μόνο έτσι, της έλεγε, μπορούν να του πάρουν το δαχτυλίδι και να κατεβάσουν το παλάτι στη γη.

Μόλις τελείωσαν όλες οι εργασίες και η κουλούρα ήταν έτοιμη, στέλνει το γράμμα με το περιστέρι στη γυναίκα του. Εκείνη, καθώς παρατηρούσε το πήγαινε-έλα των πουλιών, είδε να κάθεται μπροστά στο τζάμι ένα περιστέρι και να κρατά στου τζέμκου τ' ένα γράμμα. Ανοίγει αμέσως το παράθυρο, παίρνει το σημείωμα και το διαβάζει. Η καρδιά της πήγε να σπάσει από τη χαρά της. Σε λίγο καταφθάνουν και οι αγριόχηνες με ένα

43. αγίρα = η αίρα, ή ήρα = ζιζάνιο του σιταριού, οι σπόροι του οποίου περιέχουν ναρκωτικές ουσίες (βλ. ΜΕΡΟΣ Γ', σημείωση 2).

μπουκάλι μαύρο και γλυκό κρασί και με την κουλούρα από αγίρα και τα δίνουν στη βασίλισσα. Εκείνη τα πήρε και είπε στα πουλιά να γυρίσουν πίσω και να φέρουν και τον άντρα της όσο γινόταν γρηγορότερα. Τα πουλιά έφυγαν και η βασίλισσα έβαλε, αμέσως, σε ενέργεια το σχέδιό της. Φόρεσε τα πιο αστραφτερά της φορέματα. Χτένισε όμορφα τα μαλλιά της, έβαψε για πρώτη φορά τα χείλια της, φόρεσε τα πιο όμορφα γοβάκια της, πήρε την κουλούρα και κατέβηκε στο σαλόνι. Εκεί βρήκε καθισμένο και σκεπτικό τον Εβραίο. Αυτός μόλις την είδε ταράχτηκε. Σηκώθηκε αμέσως από τη θέση του και της έκανε νόημα να πλησιάσει και να καθίσει κοντά του. Εκείνη, μ' ένα πλατύ χαμόγελο, πλησίασε αργά-αργά και στάθηκε όρθια απέναντί του. Τον κοίταξε ίσια στα μάτια, του χαμογέλασε και του είπε τάχα αδιάφορα:

– «Άρχοντά μου, το ξανασκέφθηκα. Έχεις δίκιο. Εδώ πάνω που είμαστε δεν πρόκειται να ξαναδώ τον άντρα μου και τους δικούς μου. Επομένως, είναι ανώφελο να χαραμίζω τα νιάτα μου και την ομορφιά μου κλαίγοντας τη μοίρα μου. Και ακόμα, τόσο καιρό που είμαστε μαζί, κατάλαβα πως δεν είσαι κακός άνθρωπος. Νομίζω, με τον καιρό θα μπορέσω να σε συνηθίσω και ίσως-ίσως να σ' αγαπήσω κιόλας. Γι αυτό το πήρα πια απόφαση. Θέλω να παντρευτούμε, να κάνομε παιδιά και να δημιουργήσουμε μια χαρούμενη κι ευτυχισμένη οικογένεια. Αν το επιθυμείς κι εσύ τότε να μην καθυστερούμε. Μάλιστα, για να το γιορτάσουμε, έφτιαξα με τα χεράκια μου μια σταρένια κουλούρα, έφερα και γλυκό κρασί και, αν θέλεις, μπορούμε να φάμε μαζί!»

Ο Εβραίος τα έχασε. Η γλώσσα του γύρισε ανάποδα, δέθηκε σε κόμπο, και η φωνή του χάθηκε. Η καρδιά

χτυπούσε γρήγορα και δυνατά, και, σχεδόν, τραυλίζοντας είπε:

– «Ό,τι θέλεις εσύ, αρχόντισσά μου!.. Μετά χαράς να φάμε και να πιούμε, για να γιορτάσουμε την απόφασή σου και την ευτυχία μας!».

Η βασίλισσα όλο χαμόγελα και νάζια, έκοψε την κουλούρα και έδωσε ένα μεγάλο κομμάτι στον Εβραίο. Του γέμισε μετά και μια κούπα με κρασί. Εκείνος κοιτώντας την στα μάτια άρχισε να τρώει και να πίνει κρασί, χωρίς να προσέχει πως η βασίλισσα δεν βάζει χαψιά στο στόμα της. Ο Εβραίος έφαγε αρκετά και ήπιε περισσότερο. Σε λίγο άρχισε να ζαλίζεται.

– «Νύσταξα και δεν μπορώ να σε παινευτώ σήμερα...», είπε στη βασίλισσα.

– «Δεν πειράζει..., έχουμε καιρό· πάμε να σε βάλω να κοιμηθείς τώρα και παντρευόμαστε αύριο, μεθαύριο, παραμεθαύριο», του απάντησε εκείνη.

Σηκώθηκαν κρατώντας τον από το χέρι η βασίλισσα τον πήγε κούτσα-κούτσα και τρεκλίζοντας στο δωμάτιό του. Τον έβαλε στο κρεβάτι κι εκείνος έπεσε αμέσως σε βαρύ ύπνο· και τί ύπνο· αυτός δεν ήταν ύπνος, ήταν λήθαργος. Άλλο που δεν ήθελε και η βασίλισσα. Εντωμεταξύ κατέφτασαν και τα πουλιά με τον άντρα της. Τους άνοιξε τις πόρτες του παλατιού και μπήκαν όλοι μέσα. Αμέσως ο βασιλιάς με τη βασίλισσα και τα πουλιά άρχισαν να ψάχνουν για να βρουν το δαχτυλίδι. Έφαξαν από δω, έφαξαν από κει, έφαξαν όπου μπορεί να φαντασθεί κανείς, αλλά το δαχτυλίδι άφαντο. Δεν βρισκόταν πουθενά. Τότε η βασίλισσα είπε να ψάξουν και τις τσέπες του Εβραίου. Καθώς έφαχναν, είδαν με έκπληξή τους, ότι ο Εβραίος το δαχτυλίδι το είχε κρυμμένο μέσα

στη μύτη του. Τώρα τα πράγματα έγιναν δύσκολα γιατί, αν προσπαθούσαν να του το πάρουν, θα ξυπνούσε, θα φορούσε το δαχτυλίδι και τότε αλίμονό τους με τους αράπηδες. Στη δύσκολη αυτή στιγμή πετάγεται στη μέση ο ποντικός:

«Λοιπόν, τους είπε, φέρτε μου λίγο λάδι κι εγώ θα του πάρω το δαχτυλίδι, χωρίς να το καταλάβει». Του το έφεραν. Ο ποντικός βούτηξε την ουρά του μέσα στο λάδι και πλησίασε τον κοιμισμένο Εβραίο και έβαλε την άκρη της ουράς του μέσα στα ρουθούνια του Εβραίου. Ο Εβραίος άρχισε να φταρνίζεται δυνατά. Αφού και αφού, αφού και το δαχτυλίδι πετάχτηκε από τη μύτη του. Σαν αστραπή το άρπαξε ο βασιλιάς και το φόρεσε στο χέρι του. Αμέσως παρουσιάστηκαν και πάλι μπροστά του οι αράπηδες.

– «Στις διαταγές σου, αφέντη, τι αγαπάς;».

– «Γρήγορα..! Πάρτε αυτόν τον κοιμισμένο άνθρωπο και να τον πάτε κάπου έξω, μακριά από τον κόσμο. Μετά να κατεβάσετε το παλάτι στη γη και να το πάτε εκεί που ήταν».

Οι αράπηδες έπραξαν, όπως τους πρόσταξε· το παλάτι στήθηκε ξανά στη θέση του. Ο βασιλιάς και η βασίλισσα βρέθηκαν και πάλι στον τόπο τους ανάμεσα στους δικούς τους. Χαρές και πανηγύρια σε όλη τη χώρα.

Πέρασαν τα χρόνια. Ο βασιλιάς και η βασίλισσα απόχτησαν πολλά παιδιά, εγγόνια δισέγγονα και τρισέγγονα κι έζησαν αυτοί καλά κι εμείς καλύτερα.

Αυτά έγιναν όπως σας τα είπα, γιατί ήμουν κι εγώ εκεί και σας έφερα μια σούβλα γεμάτη σουβλισμένη φακή. Όσο σουβλίζεται η φακή, άλλο τόσο ήμουν κι εγώ εκεί.

3. Το κολοκύθι

Μια φορά κι έναν καιρό σε μια μακρινή χώρα ζούσε ένας βασιλιάς με τη βασίλισσα και ένας γελαδάρης με τη γυναίκα του. Και οι δυο τους ήταν άτεκνοι, δεν είχαν παιδιά. Μια μέρα, καθώς ο γελαδάρης έβοσκε τα γελάδια μακριά στο δάσος, έπιασε μια δυνατή μπόρα. Ο γελαδάρης πήγε κάτω από μια κούφια και γέριχη βελανιδιά, για να προφυλαχτεί από τη βροχή. Εκεί που καθότανε κρύωσε και άναψε φωτιά. Σε λίγο η φωτιά φούντωσε και το δέντρο λαμπάδιασε. Ξαφνικά ακούστηκε μέσα από τις φλόγες ένα δυνατό σφύριγμα. Σηκώνει τα μάτια του και τι να δει. Ένα τεράστιο φίδι, που ήταν μέσα στην κουφάλα της βελανιδιάς, προσπαθούσε να ξεφύγει από τις φλόγες. Ο γελαδάρης τότε τρέχει, βρίσκει μια λούρα,⁴⁴ πηγαίνει και την ακουμπά στο δέντρο, φτιάχνοντας έτσι μια γέφυρα, για να σωθεί το φίδι. Το φίδι αμέσως σύρθηκε επάνω στη λούρα, κατέβηκε κάτω και σώθηκε. Μόλις κατέβηκε από το δένδρο, λέει στο γελαδάρι:

- «Τί καλό θέλεις να σου κάνω, για να σ' ευχαριστήσω που μ' έσωσες;».
- «Τί καλό μπορείς εσύ, ένα φίδι, να μου κάνεις;».

---

44. Λούρα (εδώ) = λεπτός και ψηλός βλαστός δέντρου ή θάμνου (βέργα).

λέει ο γελαδάρης. «Δεν θέλω τίποτα. Δόξα τω Θεώ, δεν έχω ανάγκη από τίποτα!».

– «Δεν μπορεί», απαντάει το φίδι, «άνθρωποι είστε, όλο και κάτι σας λείπει, όλο και κάποιο παράπονο έχετε από τη ζωή σας. Πες το και μη σε μέλει για τα υπόλοιπα».

– «Να, αφού επιμένεις, θα σου πω τον καημό μου, αλλά δεν βαριέσαι, τον ίδιο καημό έχει και ο βασιλιάς».

– «Και ποιος είναι ο καημός σας;».

– «Να, και εκείνος και εγώ δεν έχουμε παιδιά».

– «Αυτό δεν είναι μεγάλο πρόβλημα και εύκολα μπορούμε να το τακτοποιήσουμε», λέει το φίδι. «Πήγαινε σ' εκείνη τη μηλιά και κόψε δυο μήλα. Ένα κόκκινο και ένα κίτρινο. Από τα δυο αυτά μήλα θα γεννηθούν δυο παιδιά. Ένα αγόρι και ένα κορίτσι. Δεν ξέρουμε όμως ποιο μήλο θα είναι το αγόρι και ποιο το κορίτσι. Το κίτρινο θα το δώσεις να το φάει η γυναίκα σου, χωρίς να φτύσει τα σπόρια, και αμέσως θα κινήσει έγκυος. Μετά θα πας στο βασιλιά και θα του πεις πως η βασίλισσα μπορεί να κάμει παιδί, αρκεί να φάει το μήλο, που θα του δώσεις εσύ, χωρίς να φτύσει και αυτή τα σπόρια του μήλου. Θα κάνεις όμως και μια συμφωνία. Το παιδί που θα γεννήσει η βασίλισσα θα πρέπει να παντρευτεί με το παιδί, που θα γεννήσει η δική σου γυναίκα. Αλλά όχι μόνο να το πει με το στόμα, μα και να υπογράψει χαρτί ότι θα κρατήσει το λόγο του ο βασιλιάς». Αυτά είπε το φίδι, σφύριξε δυνατά, σύρθηκε μέσα στο δάσος και χάθηκε από τα μάτια του γελαδάρη.

Αφού έφυγε το φίδι, ο γελαδάρης είπε: «Ας το κάνουμε και αυτό, τι έχουμε να χάσουμε». Και χωρίς άλλη σκέψη πηγαίνει στη μηλιά, κόβει δυο μήλα και μια και

δυο πηγαίνει στο βασιλιά.

– «Βασιλιά μου», του λέει, «αυτό και αυτό μου συνέβη. Τί λες δέχεσαι να γίνουν τα πράγματα, όπως μου τα είπε το φίδι και να συμπεθεριάσουμε;».

Ο βασιλιάς δεν πολυπίστεψε την ιστορία του γελαδάρη, μα δεν είχε να χάσει και τίποτε. Έτσι, δέχτηκε να φτιάξουν το χαρτί και, όταν υπόγραφε, συλλογιόταν: «Δεν βαριέσαι, ας έρθει εκείνη η ευλογημένη ώρα και θα δούμε τι θα γίνει με τον γελαδάρη». Μόλις τελείωσαν και το χαρτί, ο γελαδάρης έδωσε το κόκκινο μήλο στο βασιλιά και μετά πήγε στο σπίτι του και έδωσε στη γυναίκα του το κίτρινο μήλο. Έφαγε η βασίλισσα το κόκκινο μήλο, χωρίς να φτύσει τα σπόρια, έφαγε και η γελαδαρού το κίτρινο μήλο, χωρίς και αυτή να φτύσει τα σπόρια, και αμέσως κίνησαν έγκυες. Μετά από λίγο καιρό ο γελαδάρης χάθηκε και κανείς πια δεν άκουσε γι αυτόν.

Όταν συμπληρώθηκαν οι εννέα μήνες, οι δυο γυναίκες γέννησαν την ίδια μέρα και ώρα. Από τη μια η βασίλισσα γέννησε ένα όμορφο κοριτσάκι και το παλάτι φόρεσε τα γιορτινά του. Χαρές, γέλια και τραγούδια πλημμύρισαν τον αέρα και όλο το βασίλειο πανηγύρισε τον ερχομό της βασιλοπούλας. Από την άλλη, η γελαδαρού γέννησε ένα κολοκύθι. Μόλις το είδε, στενοχωρήθηκε πολύ, αλλά τι να κάνει, μάνα ήταν. Το πήρε στην αγκαλιά της, το φάσκιωσε και το έβαλε στη σαρμανίτσα να κοιμηθεί, σαν να ήταν κανονικό παιδί. Το νέο, ότι η γελαδαρού γέννησε κολοκύθι, διαδόθηκε πολύ γρήγορα. Όλοι απορούσαν με αυτό το γεγονός και ο καθένας έλεγε τα μουναφλίκια⁴⁵ του. Το έμαθε και ο βασιλιάς και

45. μουναφλίκια = κουτσομπολιά, χαιρέκακα σχόλια.

χάρηκε, γιατί έτσι, σκέφτηκε, δεν θα είχε μπελάδες με το γάμο της κόρης του.

Τα χρόνια περνούσαν και στο παλάτι η βασιλοπούλα μεγάλωνε μέσα στα μπαμπάκια και στα πούπουλα. Στο σπίτι του γελαδάρη το κολοκύθι μεγάλωνε κι αυτό με τις φροντίδες της μάνας του, η οποία του μιλούσε, το νανούριζε, του τραγουδούσε, το κανάκευε, του έλεγε παραμύθια και ας ήταν ένα κολοκύθι. Έτσι κυλούσε ο καιρός. Μια μέρα η γελαδαρού έφτιαχνε πίτα στο μαγειρείο. Κάποια στιγμή άκουσε από μέσα κλάματα μωρού. Παραξενεύτηκε και πήγε προς τα εκεί. Με έκπληξη είδε ότι τα κλάματα έβγαιναν από το κολοκύθι. Στην αρχή τα έχασε. Μετά, όμως, χάρηκε πολύ, γιατί, επί τέλους, θα έχει και αυτή κάποιον να μιλάει και ορκίστηκε στον εαυτό της να μη φανερώσει σε κανέναν το μυστικό της. Ο καιρός περνούσε, το κολοκύθι μεγάλωνε και τώρα κουβέντιαζε με τη μάνα του κανονικά σαν άνθρωπος. Όταν η βασιλοπούλα και το κολοκύθι γίνανε 18 χρονών, το κολοκύθι λέει στη μάνα του:

– «Μάνα, να πας στο βασιλιά και να ζητήσεις τη βασιλοπούλα για γυναίκα μου».

– «Τί λες, παιδάκι μου;», απαντάει τρομαγμένη η μάνα του. «Εσύ, ένα κολοκύθι, ζητάς για γυναίκα σου τη βασιλοπούλα; Και μόνο να το ακούσει ο κόσμος θα πει ότι τρελάθηκα. Άσε που ο βασιλιάς θα με σκοτώσει».

– «Εσύ να κάνεις αυτό που σου λέω εγώ και για τα υπόλοιπα μη νοιάζεσαι».

Γίνεται, δεν γίνεται, τι να κάνει η γελαδαρού, για να μη χαλάσει και το χατίρι του κολοκυθιού, αναγκάστηκε να υποχωρήσει, όπως γίνεται με κάθε μάνα, και είπε ότι θα πάει. Την άλλη μέρα ξεκινάει και μια και δυο πάει

στο παλάτι, βρίσκει το βασιλιά:

– «Βασιλιά μου», του λέει, «το κολοκύθι μου θέλει να παντρευτεί τη βασιλοπούλα».

Ο βασιλιάς έγινε έξω φρενών. Να παντρέψει την κόρη του με ένα κολοκύθι; Αυτό και αν ήταν θράσος. Και έδιωξε τη γελαδαρού με όχι και τόσο ευγενικό τρόπο. Η καημένη η γελαδαρού ντροπιασμένη και στενοχωρημένη γύρισε πίσω και διηγήθηκε στο γιο της όλα όσα συνέβησαν. Το κολοκύθι της είπε να μη στενοχωριέται και να ξανάπαι στο βασιλιά. Η γελαδαρού δεν ήθελε το κολοκύθι επέμενε, και τέλος πάντων ξαναπήγε. Ο βασιλιάς, μόλις την είδε, θύμωσε ακόμα περισσότερο, έβαλε τις φωνές και την φοβέρισε πως, αν πάει ξανά, θα την κλείσει φυλακή. Γύρισε η καημένη στο σπίτι με βαριά καρδιά.

– «Τί έγινε;», τη ρωτάει το κολοκύθι.

– «Τί ήθελες, παιδάκι μου, να γίνει; Τίποτα», απαντάει η γελαδαρού.

– «Θα ξαναπάς», λέει πεισματικά το κολοκύθι.

Η γελαδαρού δεν θέλει να πάει, το κολοκύθι επιμένει, στήνουν έναν τρικούβερτο καβγά. Τελικά, μπροστά στην επιμονή του κολοκυθιού η γελαδαρού τα μαζεύει και με κατεβασμένο το κεφάλι ξαναπάει στο βασιλιά. Εκείνος, μόλις την είδε, έβαλε τις φωνές και διάταξε τους φρουρούς του να την βγάλουν έξω με το ζόρι. Επάνω σε αυτή τη φασαρία πήρε είδηση (άκουσε δηλαδή) και η βασιλοπούλα και βγήκε, για να δει τι συμβαίνει. Ο βασιλιάς είπε στην κόρη του γιατί έρχεται η γελαδαρού και της υποσχέθηκε πως δεν θα την άφηνε να παντρευτεί ένα κολοκύθι. Και έδιωξε πάλι τη γελαδαρού, που γύρισε απελπισμένη κοντά στο κολοκύθι της.

– «Μάνα, μη στενοχωριέσαι», της είπε το κολοκύθι: «θα δεις· στο τέλος ο βασιλιάς θα δεχτεί να παντρευτώ την κόρη του. Έχε μου εμπιστοσύνη. Άκουσε, λοιπόν, καλά τι θα κάμεις. Κάθε μέρα θα πηγαίνεις στο παλάτι και θα λες στο βασιλιά την επιθυμία μου».

Η γελαδαρού δεν μπορούσε να κάνει αλλιώς. Κάθε πρωί πήγαινε στην πόρτα του βασιλιά και έστηνε καβγά με τους φρουρούς, γιατί εκείνος δεν έβγαινε πια.

– «Θα δω το βασιλιά...»

– «Όχι, δεν θα τον δεις...»

– «Θα δω το βασιλιά...»

– «Όχι δεν θα τον δεις...» και πάει λέγοντας.

Η βασιλοπούλα παρακολουθούσε από το παράθυρό της όλες αυτές τις σκηνές κάθε μέρα. Τις έκανε εντύπωση που από τη μια η γελαδαρού επέμενε και από την άλλη ο πατέρας δεν έπαιρνε κανένα μέτρο εναντίον της. Μια μέρα αποφασίζει και μια και δυο πάει στο δωμάτιό του και τον ρωτάει, γιατί επιτέλους δεν στέλνει στη φυλακή αυτή την παράξενη γελαδαρού, για να ησυχάσουν. Ο βασιλιάς βρέθηκε σε δύσκολη θέση και έπεσε σε μεγάλη συλλογή. Ύστερα από λίγο σηκώθηκε, πήγε και έκατσε δίπλα στην κόρη του και της διηγήθηκε με κάθε λεπτομέρεια όλη την ιστορία με το γελαδάρι και τη συμφωνία, που είχε κάνει μαζί του. Μετά σώπασε. Πέρασε, έτσι, αρκετή ώρα. Η βασιλοπούλα στην αρχή δεν μίλησε. Μετά τον αγκάλιασε και του είπε:

– «Πατέρα, είσαι βασιλιάς και πρέπει να κρατήσεις τη συμφωνία σου. Γιατί αν δεν το κάνεις, πώς θα έχεις την απαίτηση οι άλλοι να τηρούν τους νόμους που βάζεις, αφού εσύ ο ίδιος δεν τους ακολουθείς, όταν δεν σε συμφέρουν;».

Τα λόγια της βασιλοπούλας ήταν μαχαιριά στην καρδιά του βασιλιά. Λύγισε και, κάνοντας την ανάγκη φιλότιμο, έδωσε την άδεια να γίνει ο γάμος. Έστειλε και φώναξαν τη γελαδαρού και της ανακοίνωσε την απόφασή του. Εκείνη γύρισε τρέχοντας στο σπίτι και είπε στο κολοκύθι με το νι και με το σίγμα τα καθέκαστα.

– «Είδες που είχα δίκιο;» της είπε το κολοκύθι.

Το νέο κυκλοφόρησε γρήγορα σε όλο το βασίλειο. Ο κόσμος από τη μια μεριά θαύμαζε τη βασιλοπούλα για το θάρρος της και τη σωστή γνώμη για το ότι ο καθενάς μας πρέπει να τηρεί το λόγο του, και από την άλλη την λυπόταν, γιατί σκλάβωνε τα νιάτα της με το να πάρει για άντρα της ένα κολοκύθι. Να μην τα πολυλογούμε, ο γάμος αποφασίστηκε να γίνει την ταδε ημερομηνία και πως είναι καλεσμένοι όλοι οι άνθρωποι της χώρας του.

Οι ετοιμασίες του γάμου αρχισαν. Στο παλάτι γινόταν χαμός. Έραβαν χρυσοκέντητα νυφικά και βελούδινα φορέματα για τη βασιλοπούλα. Έστρωναν τραπέζια με δαντελένια τραπεζομάντιλα. Δοκίμαζαν τα κρασιά, που θα κεράσουν και φρόντιζαν να είναι όλα στη θέση τους και καθώς πρέπει.

Στην καλύβα της γελαδαρούς τα πράγματα ήταν διαφορετικά. Δεν ήξεραν τι να κάνουν και πώς να παρουσιάσουν στην εκκλησία το κολοκύθι, γιατί ήταν στρογγυλό και κυλούσε από δω και κυλούσε από κει. Στο τέλος βρήκαν τη λύση. Πήραν ένα μεγάλο κοφίνι και έβαλαν μέσα το κολοκύθι, το έντυσαν με ρούχα σαν γαμπρό και το έβαλαν επάνω σ' ένα κάρο.

Τέλος, έφτασε και η ευλογημένη μέρα της στέψης. Μαζεύτηκαν όλοι γύρω από τα νιόπαντρα. Τί νιόπαντρα δηλαδή; Από δω η νύφη με τα πέπλα όμορφη σαν

νεράιδα. Από κει ένα μεγάλο γυαλιστερό κολοκύθι ντυμένο σαν γαμπρός. Αυτά έβλεπε ο κόσμος και κρυφογελούσε. Ο βασιλιάς με τη βασίλισσα δεν ήξεραν πού να πάνε να κρυφτούν από τη ντροπή τους. Τέλος πάντων, βασιλιάς και βασίλισσα έκαναν τα πικρά γλυκά και καμώθηκαν πως δεν καταλάβαιναν τίποτα. Το μυστήριο κάποτε τέλειωσε και οι καλεσμένοι του βασιλιά πήγαν στο παλάτι για το γλέντι. Πήγε και η γελαδαρού με τους νιόνυμφους στο σπίτι της⁴⁶. Έβαλαν στο δωμάτιό τους το κολοκύθι με τη βασιλοπούλα και αυτή πήγε στην αυλή να γλεντήσει με τους γείτονές της.

Έμεινε η κόρη μοναχή μέσα στο κρύο δωμάτιο με το κολοκύθι δίπλα της. Σκεφτόταν τα γλέντια και τα τραγούδια, που γίνονταν αυτήν την ώρα στο παλάτι, και της ερχόταν να σκάσει από το κακό της. Ένιωθε πολύ δυστυχισμένη. Δεν ήξερε τι να κάνει και απελπισμένη κάθισε στην άκρη του κρεβατιού και άρχισε να κλαίει. Σκέφτηκε πως έκανε μεγάλο λάθος, που τελικά δέχτηκε να παντρευτεί ένα κολοκύθι. Έβλεπε πως από δω και πέρα η ζωή της θα ήταν μαύρη και άραχλη και τα νιάτα της θα μααραγκιάζανε,⁴⁷ σαν κυδώνι, με ένα κολοκύθι δίπλα της.

Βουτηγμένη μέσα στην απελπισία και στις μαύρες αυτές σκέψεις, το κλάμα της έγινε πιο δυνατό και οι λυγμοί ανεβοκατέβαζαν τα στήθια της. Ξαφνικά ακούει ένα δυνατό κράαακ ... τόσο δυνατό, που την κάνει να πεταχτεί όρθια από την τρομάρα της. Γυρίζει και τι να

46. Για τον τρόπο που διασκέδαζαν τα συμπεθέρια στο γάμο, βλέπε ΜΕΡΟΣ Γ', σημείωση 3.

47. μααραγκιάζω = μαραίνομαι.

δει.... Το κολοκύθι άνοιξε στα δυο και μέσα από αυτό πετάχτηκε ένα ψηλό, ξανθό, πολύ όμορφο και γεροδεμένο παλικάρι. Η βασιλοπούλα έμεινε άφωνη. Στην αρχή τρόμαξε, αλλά το παλικάρι τής έκανε νόημα με το χέρι να σωπάσει και ύστερα της μίλησε με γλυκιά φωνή:

– «Μη φοβάσαι», της είπε, «δεν είμαι φάντασμα· εγώ είμαι ο άντρας σου και όχι το κολοκύθι. Κολοκύθι δεν υπάρχει πια. Μαζί θα ζήσουμε ευτυχισμένοι. Έλα κοντά μου...».

Εκείνη χάρηκε πολύ, πήγε κοντά του αγκαλιάστηκαν και φιλήθηκαν. Ύστερα κάθισαν επάνω στο κρεβάτι και το κολοκύθι της διηγήθηκε όλα όσα είχαν προηγηθεί. Η βασιλοπούλα ενθουσιάστηκε τόσο πολύ, που χωρίς σκέψη τού είπε να πάνε στο παλάτι, όπου ήταν και οι καλεσμένοι τού πατέρα της και να πούνε το ευχάριστο νέο στους γονείς της, για να χαρούν και να δουν ότι δεν παντρεύτηκε ένα κολοκύθι, αλλά αυτό το ψηλό σαν κυπαρίσσι παλικάρι. Το κολοκύθι τη σταμάτησε και της είπε:

– «Ναι... θα πάμε στους γονείς σου αλλά χωριστά. Θα πας πρώτα εσύ και αργότερα θα έρθω κι εγώ σαν ξένος. Αυτό, που έγινε και αυτά που σου είπα, είναι μεγάλο μυστικό και δεν πρέπει να το μάθει κανείς. Αν το μαρτυρήσεις, θα με χάσεις. Θα γίνω περισσότερι και θα φύγω από κοντά σου. Προτού όμως φύγω για πάντα, θα σου δώσω μια ευκαιρία να με κερδίσεις. Θα έρθω τρεις φορές και θα χτυπήσω τα φτερά μου στα στήθια σου μέσα στην αγκαλιά σου. Αν καταφέρεις και με πιάσεις, τότε γίνομαι δικός σου και μάλιστα χωρίς να μεταμορφωθώ σε κολοκύθι. Αν όμως δεν τα καταφέρεις, τότε με χάνεις για πάντα. Πήγαινε, λοιπόν, στο σπίτι των γο-

νιών σου και αργότερα θα έρθω και εγώ, αλλά θα κάμεις όπως είπαμε».

Η βασιλοπούλα δέχτηκε και υποσχέθηκε πως θα κρατήσει το λόγο και θα φυλάξει το μυστικό τού άντρα της. Βγήκε από το σπίτι τού γελαδάρη και τράβηξε ίσια στο παλάτι. Γεμάτη ευτυχία και λάμποντας από χαρά έφτασε στο σπίτι του πατέρα της, χαιρέτισε τους καλεσμένους και πήγε και κάθισε κοντά στους γονείς της.

Η γιορτή συνεχιζόταν και οι καλεσμένοι γλεντούσαν με την καρδιά τους. Μόνο ο βασιλιάς και η βασίλισσα δεν γλεντούσαν και ήταν πολύ στενοχωρημένοι για το κακό, που, όπως νόμιζαν, τους βρήκε. Η κόρη τούς έβλεπε έτσι και στενοχωριόταν και αυτή, που δεν μπορούσε να τούς φανερώσει το μυστικό της.

Η ώρα περνούσε. Οι καλεσμένοι γλεντούσαν, χόρευαν και τραγουδούσαν. Κόντευε να ψιχτώσει. Ξαφνικά ανοίγει η πόρτα και μπαίνει μέσα ένα παλικάρι με φωτεινό σαν τον ήλιο πρόσωπο και στα χρυσά ντυμένο. Όλοι γύρισαν προς το μέρος του και θαύμασαν την κορμοστασιά και την ομορφιά του. Η βασιλοπούλα κοκκίνισε και η καρδιά της πήγε να σπάσει από τη χαρά της, μα κανείς δεν την πρόσεξε. Ο βασιλιάς κάλεσε τον ξένο κοντά του, τον χαιρέτισε ευγενικά και, για να τον τιμήσει, του έδωσε θέση δίπλα στο θρόνο του. Όλοι τον κοίταζαν περίεργα και αναρωτιούνταν από πού να έρχεται αυτός ο λεβέντης, ρωτούσαν να μάθουν, μα κανείς δεν ήξερε. Η βασίλισσα μόλις τον είδε τα έχασε. Κοίταξε την κόρη της και με πολύ καημό έσκυψε και της ψιθύρισε:

– «Να, κόρη μου, με έναν τέτοιο άντρα έπρεπε να σε παντρέψω και όχι με ένα κολοκύθι...».

Δεν απόσωσε το λόγο της, ζαλίστηκε και σωριάστηκε

στο πάτωμα λιπόθυμη. Όλοι κατατρόμαξαν, μα πιο πολύ η κόρη της. Μέσα στην ταραχή της σκύβει και λέει ψιθυριστά στο αυτί της μάνας της.

– «Μάνα, μην στενοχωριέσαι, αυτός είναι ο άντρας μου».

Η βασίλισσα συνήλθε αμέσως και άνοιξε τα μάτια της. Μα την ίδια στιγμή ο νέος μεταμορφώθηκε σε περιστέρι και από το ανοιχτό παράθυρο πέταξε μακριά. Η βασιλοπούλα πήγε να τρελαθεί από τη λαχτάρα της. Άρχισε να κλαίει και να χτυπιέται για το κακό που τη βρήκε. Τότε γυρίζει και λέει:

– «Γρήγορα, να μαζευτείτε όλοι εδώ και να προσπαθήσετε μαζί μου να πιάσουμε το περιστέρι, γιατί αυτό θα ξαναγυρίσει». Δεν πρόλαβε να τελειώσει το λόγο της και το περιστέρι έρχεται με πολύ μεγάλη ταχύτητα, χτυπάει μια φορά τα φτερά του στα στήθια της βασιλοπούλας και ξαναφεύγει. Έρχεται δεύτερη φορά και χτυπάει πάλι τα φτερά του στην αγκαλιά της βασιλοπούλας. Όλοι ρίχνονται να το αρπάξουν. Τίποτα. Τρίτη φορά το περιστέρι χτυπάει τα φτερά του στην αγκαλιά της βασιλοπούλας και κανείς δεν προλαβαίνει να το πιάσει. Ύστερα, το περιστέρι κάνει τρεις μεγάλους κύκλους γύρω από το παλάτι, βγάζει ένα δυνατό κρόξιμο, σηκώνεται ψηλά και χάνεται προς το μέρος που βγαίνει ο ήλιος. Τότε η βασιλοπούλα, κλαίγοντας, διηγήθηκε με όλες τις λεπτομέρειες τί σήμαιναν όλα αυτά. Μουγκαμάρα έπεσε πάλι στο παλάτι. Το γλέντι σταμάτησε και οι καλεσμένοι έφυγαν.

Η βασιλοπούλα ήταν απαρηγόρητη. Γύρισε στη γελαδαρού και της μίλησε με κάθε λεπτομέρεια για όλα όσα έγιναν. Η πεθερά της στενοχωρήθηκε και αυτή που

έχασε το γιο της. Μέσα στο κεφάλι της άρχισαν να γεννιούνται χίλιες δυο σκέψεις. Ύστερα από κάμποση ώρα γύρισε και είπε στη νύφη της:

– «Κόρη μου, μην απελπίζεσαι. Έκανες σφάλμα, που μαρτύρησες το μυστικό σας. Ο Θεός είναι μεγάλος και πιστεύω πως, άμα ψάξεις ως τα πέρατα του κόσμου, θα τον βρεις και θα τον κερδίσεις. Μην κάθεσαι, λοιπόν. Πάρτε άλλες τριάντα εννιά κοπέλες, ντυθείτε αντρικά και πηγαίνετε να τον βρείτε και να τον φέρετε πίσω».

Η βασιλοπούλα, ανακουφίστηκε από τα λόγια της πεθεράς της, την ευχαρίστησε και γύρισε στο παλάτι. Εκεί βρήκε τον πατέρα της. Του είπε για τα όσα την οργάνησε η πεθερά της και τον παρακάλεσε να την βοηθήσει. Αμέσως ο βασιλιάς δέχτηκε. Μαζί με τη βασίλισσα και τη βασιλοπούλα διάλεξαν τις άλλες 39 κοπέλες, που θα την συνόδευαν στο μακρινό ταξίδι και τις έφεραν στο παλάτι. Κάλεσε ραφτάδες και έγραψαν τα ανδρικά ρούχα των κοριτσιών. Ύστερα, έδωσε διαταγή και έχτισαν σε όλα τα σταυροδρόμια της χώρας χάνια⁴⁸. Έξω από κάθε χάνι έγραψαν μια γραφή που έλεγε πως όποιος περνούσε από κει μπορούσε να φάει, να πιει και να κοιμηθεί χωρίς πληρωμή. Η μόνη υποχρέωση που είχε ήταν να διηγηθεί για το τι είδε, τι άκουσε και τι συνάντησε στο δρόμο του. Στα χάνια αυτά έμεναν οι κοπέλες και η βασιλοπούλα και ρωτούσαν τους περαστικούς τι είδαν και τι άκουσαν στον τόπο, από όπου έρχονταν· μα καμιά είδηση δεν έπαιρναν για τον άντρα της.

48. χάνια = πανδοχεία σε κεντρικά σημεία των δρόμων, όπου οι οδοιπόροι έβρισκαν τροφή για τους εαυτούς τους και για τα ζώα τους.

Τα χρόνια περνούσαν. Κόσμος ερχόταν και έφευγε από τα χάνια, αλλά η βασιλοπούλα δεν έπαιρνε κανένα νέο, που να της δίνει ελπίδες. Ύστερα από καμιά δεκαριά χρόνια βλέπει να περνούν έξω από το χάνι της κάτι ζητιάνοι και να μην μπαίνουν μέσα. Βγαίνει αυτή έξω και τρέχει κοντά τους. Τους ρωτάει, γιατί δεν μπήκαν μέσα και εκείνοι απάντησαν, πως δεν είχαν χρήματα να πληρώσουν. Η βασιλοπούλα κατάλαβε πως δεν ήξεραν γράμματα. Τους γύρισε, λοιπόν, μέσα στο χάνι και, αφού τους έδωσε ζεστό φαΐ να φάνε και γλυκό κρασί να πιούνε, τους ρώτησε αν είδαν τίποτα παράξενο στα μέρη που γύριζαν και ζητιάνευαν. Τότε αυτοί θυμήθηκαν την περιπέτειά τους με τα σακούλια και το σπιτάκι στο δάσος και της είπαν:

– «Από όσα μας ζητάς, να σου πούμε, τίποτα δεν αξίζει, αλλά μια και τόσο επιμένεις για να μαθαίνεις τα παράξενα, ας σου πούμε αυτό που μας συνέβηκε:

»Μια μέρα είχε βρέξει πολύ και τα ποτάμια ήταν κατεβασμένα. Καθώς πήγαμε να περάσουμε, ο πόρος⁴⁹ ήταν βαθύς και το νερό μας πήρε τα ταγάρια μας⁵⁰. Όπως καταλαβαίνεις, μέσα σε αυτά τα ταγάρια βρίσκεται όλη η περιουσία μας. Γι' αυτό κι εμείς προσπαθούσαμε να τα πιάσουμε. Εδώ να τα πιάσουμε, εκεί να τα πιάσουμε, το ποτάμι μας έβγαλε πολύ μακριά από το δρόμο μας και χαθήκαμε μέσα σ' ένα πυκνό δάσος. Είχε βραδιάσει κι εμείς, για να μην παγώσουμε από το κρύο,

49. πόρος = (εδώ) πέρασμα, διαβατό μέρος ποταμού, όπου τα νερά είναι ρηχά και μπορείς να περάσεις χωρίς κίνδυνο.

50. ταγάρι = σάκος από χοντρό μάλλινο ύφασμα, πολύχρωμο συνήθως. Μέσα σε τέτοια ταγάρια έβαζαν οι ζητιάνοι ό,τι μάζευαν από τη ζητιανιά τους

είχαμε καθίσει κάτω από μια μεγάλη βελανιδιά. Όταν έπεσε η νύχτα, είδαμε πολύ μακριά ακόμα πιο βαθιά μέσα στο δάσος ένα φως. Αποφασίσαμε να πάμε, γιατί είπαμε πως κόσμος μένει κι εκεί και κάτι θα μας δώσουν. Ταλαιπωρηθήκαμε πολλή ώρα ώσπου να φτάσουμε. Όταν φτάσαμε, είδαμε ένα χαμηλό σπιτάκι, καθαρό και ασβεστωμένο. Στη μέση της μικρής αυλής του υπήρχε μια πηγή με τρεχούμενο νερό. Προχωρήσαμε και πήγαμε προς την πόρτα. Κοιτάξαμε γύρω μας να δούμε κανέναν. Τίποτα. Η πόρτα ήταν ανοιχτή. Μπήκαμε μέσα με πολλές προφυλάξεις. Τί να δούμε. Στη μέση του μα- ντζάτου⁵¹ ένα τραπέζι στρωμένο και επάνω τρία πιάτα με φαγητό. Επειδή όλα αυτά μας φάνηκαν λίγο παράξενα, φοβηθήκαμε και κρυφτήκαμε πίσω από μια ντουλάπα και περιμέναμε να δούμε τι θα γίνει. Πέρασε έτσι πολλή ώρα. Ξαφνικά ακούμε ένα δυνατό φτε- ρούγισμα και βλέπουμε τρία κατάσπρα περιστέρια. Αυτά βούτηξαν μέσα στην πηγή της αυλής και μετα- μορφώθηκαν σε τρία όμορφα παλικάρια, τα οποία μπή- καν μέσα και καθισαν στο στρωμένο τραπέζι. Άρχισαν να τρώνε σιωπηλά. Όταν ήρθε η ώρα του κρασιού, τότε το ένα από τα τρία παλικάρια σήκωσε το ποτήρι του και είπε: « Αν ήταν η γυναίκα μου εδώ και μου άρπαζε το ποτήρι από το χέρι και έπινε αυτό το κρασί, θα με κέρδιζε. Από τους άλλους δεν μίλησε κανένας. Μόλις τελείωσαν το φαγητό τους, βγήκαν έξω, βούτηξαν μέσα στην πηγή, έγιναν πάλι περιστέρια και εξαφανίστηκαν στον ουρανό». Ακούγοντας αυτήν την ιστορία η βασι-

51. ματζάτο και μαντζάτο = σημαίνει καθιστικό δωμάτιο στα πα- λιά ηπειρώτικα σπίτια.

λοπούλα ταραχτήκε πολύ, γιατί κατάλαβε πως το περιστέρι που μίλησε ήταν ο άντρας της.

– «Δεν σας πιστεύω», είπε τάχα αδιάφορα η βασιλοπούλα.

– «Να μην φτάσουμε να βγάλουμε του χρόνου μας, αν λέμε ψέματα...», είπαν μ' ένα στόμα οι ζητιάνοι.

– «Επειδή η ιστορία αυτή μου φαίνεται λίγο παράξενη», είπε η βασιλοπούλα, «θέλω να δω με τα ίδια μου τα μάτια, αν υπάρχει αυτό το παράξενο σπίτι και να ακούσω με τα ίδια μου τ' αυτιά τα λόγια του. Θέλω, αν μπορείτε, να με πάτε εκεί και, αν όλα είναι όπως μου τα λέτε, θα σας δώσω πολλά χρήματα και δεν θα ζητιανέψετε ξανά!».

Οι ζητιάνοι είπαν ότι ξέρουν το μέρος και δέχτηκαν τη συμφωνία. Την άλλη μέρα η βασιλοπούλα μάζεψε τις άλλες 39 κοπέλες, που ήταν κτυμένες άντρες, τους είπε τα νέα και ετοιμάστηκαν για το ταξίδι. Ξεκίνησαν πρωί-πρωί. Μπροστά οι ζητιάνοι πίσω οι κοπέλες. Ανέβηκαν ραχούλες και βουνά, πέρασαν ποτάμια, διάβηκαν ρεματιές και κάποτε έφτασαν στο μέρος που ζητούσαν. Είδαν από μακριά το σπιτάκι. Τότε η βασιλοπούλα τους είπε να μείνουν όλοι εκεί και να την περιμένουν. Αυτή πήγε στο σπιτάκι και είδε με τα ίδια της τα μάτια όσα της είχαν μολογήσει οι ζητιάνοι. Δηλαδή την όμορφη και καθαρή αυλή με την πηγή στη μέση, το τραπέζι στρωμένο με τα τρία πιάτα κτλ. Αμέσως πήγε και χώθηκε κάτω από το τραπέζι, κρύφτηκε καλά πίσω από το δαντελωτό τραπεζομάντιλο, που κρεμόταν ίσαμε το πάτωμα, και περίμενε. Πέρασαν έτσι πολλές ώρες. Όταν ο ήλιος έπεσε και άρχισε να σουρουπώνει, ακούστηκε το δυνατό φτερούγισμα των περιστεριών, το πλατς μέσα στην πηγή

της αυλής και σε λίγο παρουσιάστηκαν τα τρία παλικάρια και κάθισαν στο τραπέζι. Η βασιλοπούλα παρακολουθούσε με αγωνία την κάθε κίνησή τους από μια τρυπίτσα του κεντήματος του τραπεζομάντιλου. Ησύχασε, όταν είδε ότι ο άντρας της κάθισε στην καρέκλα που ήταν κοντά της. Τα παλικάρια έφαγαν και μετά οι δυο ήπιαν το γλυκό κρασί τους χωρίς μιλιά. Τελευταίος πήρε το ποτήρι ο άντρας της βασιλοπούλας:

– «Αν ήταν η γυναίκα μου εδώ και μου άρπαζε το ποτήρι και έπινε το κρασί μου θα με κέρδιζε», είπε ο νέος και σήκωσε το ποτήρι του, για να πιει. Αμέσως, η βασιλοπούλα αρπάζει το ποτήρι με το κρασί και το κατεβάζει (πίνει το κρασί) μονορούφι. Τρόμαξαν οι άλλοι δυο νέοι και γρήγορα βγήκαν έξω βούτηξαν στην πηγή, έγιναν περιστέρια και εξαφανίστηκαν. Ο άντρας της βασιλοπούλας έμεινε εκεί. Την κοίταξε με πολλή αγάπη στα μάτια, την αγκάλιασε και τη φίλησε. Μετά, έτσι αγκαλιασμένοι βγήκαν έξω, συνάντησαν και τους άλλους και πήραν ευτυχισμένοι το δρόμο του γυρισμού.

Η βασιλοπούλα όχι μόνο χάρισε πολλά χρήματα στους ζητιάνους, όπως τους είχε υποσχεθεί, αλλά τους παραχώρησε και όλα τα χάνια, για να δουλεύουν αυτοί και τα παιδιά τους. Οι ίδιοι γύρισαν στο βασιλιά, πήραν στο παλάτι και τη γελαδαρού και έζησαν ήσυχοι όλοι μαζί ως τα βαθιά τους γεράματα. Μετά ο βασιλιάς πέθανε και στο θρόνο του ανέβηκε ο γαμπρός του. Από τότε έζησαν σ' εκείνο το βασίλειο όλοι καλά κι εμείς καλύτερα.

4. Ποιος θα πει το μεγαλύτερο φέμα

Μια φορά κι έναν καιρό ζούσε ένας πατέρας με τα τρία παιδιά του. Η μητέρα τους είχε πεθάνει. Η δουλειά του πατέρα ήταν «κυρατζής».⁵² Ο πατέρας, λοιπόν, επειδή κατάλαβε ότι πλησίαζε ο καιρός για να πεθάνει, κάλεσε κοντά του τα παιδιά του και τους είπε:

– «Παιδιά μου, εγώ γέρασα και σε λίγο θα πεθάνω. Εσείς πια θα πάρετε το κουμάντο του σπιτιού. Κοιτάξτε να είστε μονοιασμένοι και αγαπημένοι. Να είστε ευγενικοί, καλοί και τίμιοι. Να κάνετε σωστά τη δουλειά σας και να τιμάτε το φωμί που τρώτε. Να πηγαίνετε στα μακρινά μέρη και οι τρεις μαζί, για να μπορείτε να ξεπερνάτε τις δυσκολίες. Ο κόσμος είναι καλός και φιλόξενος. Μόνο σε ένα χωριό να φροντίσετε να μην μείνετε και να μην κοιμηθείτε βράδυ, γιατί θα χάσετε την περιουσία σας. Στο χωριό αυτό έχουν μια κακή συνήθεια. Όποιος μείνει εκεί, για να ξημερωθεί, τον φιλοξενούν πρόθυμα. Μόνο που του παίζουν ένα άσχημο παιχνίδι και χάνει την πραμάτεια του. Να τι ακριβώς γίνεται: Το βράδυ μετά το φαγητό λένε στον ξένο να τους διηγηθεί μια ιστορία, που να έχει ένα μεγάλο φέμα και, αν τα

52. Κυ(ι)ρατζής = αγωγιάτης· επαγγελματίας μεταφορέας ανθρώπων ή και εμπορευμάτων· αμοιβή του το «αγώι».

καταφέρει, κοιμάται δωρεάν, αν όχι του παίρνουν το έχει του».

Με αυτά και πολλά άλλα ορμήνεψε ο πατέρας τα παιδιά του και ύστερα από λίγο καιρό πέθανε. Τα παιδιά ακολουθούσαν πάντα τις συμβουλές του. Μια φορά όμως πήγαν στο παζάρι και εκεί καθυστέρησαν. Έτσι, στο γυρισμό ήταν υποχρεωμένα να κοιμηθούν στο χωριό, που λέγανε τα μεγάλα ψέματα και τους έπαιρναν τηνπραμάτεια. Τί να κάνουν τώρα;

– «Θα πάμε στο σπίτι του παπά», λένε. «Παπάς ανθρωπος είναι δεν πρόκειται να μας παίξει αυτό το παιχνίδι. Και θα τον πληρώσουμε καλά για τη φιλοξενία του».

Έτσι και έκαμαν. Μια και δυο πήγαν στου παπά το σπίτι, χτύπησαν την πόρτα και είπαν το σκοπό, για τον οποίο ήρθαν. Ο παπάς τους δέχτηκε με χαρά. Ξεφόρτωσαν, λοιπόν, τα μουλάρια τους. Τα πήρε η παπαδοπούλα, τα τάισε κριθάρι, τα πότισε και τα έμπασε στο κατώι. Τα παιδιά πέρασαν στον οντά.⁵³ Η παπαδιά τους έφερε ένα ραχί να πιουν και να ξεκουραστούν. Μετά έπιασαν κουβέντα για πολλά και διάφορα, ώσπου ήρθε η ώρα του βραδινού φαγητού. Έστρωσε η παπαδιά το τραπέζι, έφαγαν και ήπιαν. Όταν τέλειωσε το δείπνο, ο παπάς κοίταξε καλά-καλά το ένα μετά το άλλο και τα τρία παιδιά στα μάτια και τους είπε:

– «Λοιπόν, παιδιά, εδώ στο χωριό μας έχουμε μια συνήθεια. Φιλοξενούμε δωρεάν τους ανθρώπους, που μας τιμούν, αρκεί να μας πουν το μεγαλύτερο ψέμα. Αν

53. οντάς = το «καθιστικό», το σαλόνι το επίσημο, δηλαδή, δωμάτιο.

τα καταφέρουν, τότε φεύγουν, χωρίς να πληρώσουν τίποτε. Αν δεν τα καταφέρουν, πληρώνουν με ό,τι εμπορεύματα και χρήματα έχουν μαζί τους. Αυτός είναι νόμος και δεν μπορούμε να τον παραβούμε κι εμείς. Ας αρχίσει ο μεγαλύτερος από σας».

Τα παιδιά κοιτάχτηκαν ανήσυχα στα μάτια. Ο πατέρας τους είχε δίκιο. Τώρα, όμως, είναι ώρα να βάλουν κάτω τη γκλάβα⁵⁴ τους και να βρουν τι θα πουν, αν θέλουν να γλιτώσουν το βιός τους. Σε λίγο πήρε το λόγο ο μεγαλύτερος και είπε:

– «Στο χωριό μας έχουμε μια πολύ μεγάλη μηλιά, που κάνει κάθε χρόνο τόσα πολλά μήλα, ώστε τρώνε όλοι οι χωριανοί και τα ζώα τους, χορταίνουν και περισσεύουν κιόλας».

– «Αυτό δεν είναι ψέμα», λέει ο παπάς. «Μεγάλη η μηλιά μικρό το χωριό, είναι επόμενο να τρώνε όλοι μήλα και αυτά να μην τελειώνουν»

– «Τώρα λέγε εσύ», λέει στο δεύτερο.

– «Στο χωριό μας φτιάξαμε ένα πολύ μεγάλο αμπάρι,⁵⁵ που κάθε χρόνο το γεμίζουμε με αλεύρι, ζυμώνουμε ψωμί, τρώει όλο το χωριό και τα γύρω χωριά, χορταίνουν και περισσεύει κιόλας».

– «Ούτε και αυτό είναι ψέμα», λέει ο παπάς. «Μεγάλο το αμπάρι, όπως και μόνος σου είπες, μικρό το δικό σας χωριό και τα γύρω χωριά, λίγοι οι άνθρωποι, είναι επόμενο να τρώνε όλοι και το αλεύρι να μην τελειώνει. Αυτό, που είπες, είναι αλήθεια και όχι ψέμα».

54. γκλάβα = το κεφάλι, ο νους (φρ): δεν κόβει η γκλάβα του = είναι χοντροκέφαλος.

55. αμπάρι = αποθήκη για σιτηρά, αλεύρι κτλ., αλλά και το κύτος του πλοίου.

– «Και τώρα λέγε εσύ, ήρθε η σειρά σου», λέει, πονηρά, ο παπάς στο μικρότερο. «Για να δούμε τι άλλο μεγάλο έχει το χωριό σας εκτός από τη μηλιά και το αμπάρι!».

Ο μικρός δεν απάντησε αμέσως. Σε όλο αυτό το διάστημα φαινόταν σκεπτικός. Όταν άκουσε τα λόγια του παπά, θύμωσε, μα δεν μίλησε. Μόνο τον κοίταξε ίσια στα μάτια και άρχισε τη δική του ιστορία:

– «Όταν γεννήθηκε ο πατέρας μου, εγώ ήμουν δεκαοχτώ χρονών· (δαγκώθηκε ο παππάς).⁵⁶ Θυμάμαι πως η μάνα μας δεν είχε σπάργανα,⁵⁷ για να τον σπάργανώσει, και πήρε το πουκάμισό μου. Αργότερα, όταν ήρθε η ώρα να τον βαφτίσουμε, δεν είχαμε λάδι. Χαλέψαμε⁵⁸ από δω τίποτα. Χαλέψαμε από κει, τίποτα, πουθενά λάδι. Κάποιος μας είπε πως λάδι θα βρούμε μόνο στο θεό, γιατί αυτός μαζεύει από τις εκκλησίες όσο περισσεύει από το άναμμα των καντηλιών και το αποθηκεύει στον ουρανό. Τι να κάνουμε τώρα, ο πατέρας μεγάλωνε και έπρεπε να τον βαφτίσουμε. Λάδι σταλιά. Κάποιος έπρεπε να πάει στο θεό. Αποφάσισα να πάω εγώ. Ξεκίνησα, λοιπόν, από το σπίτι και πήρα κάμπους και βουνά, για να βρω σκάλα να ανεβώ στον ουρανό, να βρω το Θεό και να του ζητήσω λάδι. Ψάχνω από δω, ψάχνω από κει, πουθενά σκάλα. Απελπισμένος καθώς ήμουν βρίσκω μπροστά μου ένα φόφιο γουμάρ' (γάιδαρο). Βλέπω πως από το στόμα του έβγαινε μια κο-

56. «δαγκώθηκε ο παπάς» = ανησύχησε γιατί κατάλαβε ότι ο μικρός είναι πολύ έξυπνος.

57. σπάργανο = μακριά και πλατιά λουρίδα υφάσματος με την οποία περιτυλίγουν το βρέφος, η φασκιά.

58. χαλεύω = ζητώ να δανειστώ, ζητιανεύω.

λοκυθιά, που έφθανε ίσαμε τον ουρανό: «Να», λέω μέσα μου, «από εδώ θα ανεβώ». Πραγματικά αρχίζω το ανέβασμα. Φύλλο το φύλλο, κόμπο τον κόμπο, ανεβαίνω στον ουρανό. Ψάχνω από δω, ψάχνω από κει βρίσκω το θεό μέσα σε κάτι σύννεφα, να βγάξει τα γελάδια στη βοσκή:

– «Θεέ μου», του λέω, «το και το χανόμαστε. Δεν έχουμε λάδι να βαφτίσουμε τον πατέρα μας· έλεος, βοήθεια...» και έκλαιγα απαρηγόρητος.

– «Καλά, παιδί μου, μην κλαις», απάντησε ο θεός. «Κάπου μου βρίσκεται λίγο. Αλλά πού θα το βάλεις, εγώ δεν έχω αγγειό⁵⁹ να σου δώσω!». Άλλο εμπόδιο πάλι. Τέλος πάντων βάζουμε κάτω το μυαλό μας, μαζί με το θεό, σκεπτόμαστε να βρούμε καμιά λύση. Τίποτα. Ήμασταν και οι δυο απελπισμένοι, όταν ξαφνικά βρήκα εγώ τη λύση.

– «Για ψάξου», λέω στο θεό, «μήπως και έχεις καμιά ψείρα;».

– «Έλα Χριστέ και Παναγιά», λέει και σταυροκοπιέται εκείνος, «εγώ ψείρες; Αλλά δεν χάνουμε και τίποτα, ας ψαχτούμε!». Ψάχνεται, που λες, ο θεός τίποτα. Ψάχνομαι κι εγώ τίποτα. Ξαναψάχνεται ο θεός και, ευτυχώς, στη μασχάλη του βρίσκει τελικά μια ψείρα. Απορεί και ο ίδιος, γιατί πλενότανε πολύ τακτικά. Εν πάση όμως περιπτώσει, πιάνουμε την ψείρα, τη ρίχνουμε κάτω, τη σφάζουμε, τη γδέρνουμε και κάνουμε το τομάρι της τουλούμι.⁶⁰ Το δένουμε καλά από τις άκρες, πη-

59. αγγειό = αγγείο, δοχείο.

60. Τουλούμι = ασκή: δέρμα ζώου –συνήθως τράγου– κατάλληλα επεξεργασμένο, ώστε να χρησιμοποιείται ως δοχείο υγρών. Η λέξη αυτή χρησιμοποιείται και μεταφορικά όπως: π.χ. εδώ: «Βρέχει με το

γαίνουμε στο κατώι και το γεμίζουμε λάδι· εικοσιπέντε ολόκληρες οκάδες⁶¹ χώρεσε. Ευχαρίστησα το θεό, έκοψα στον ώμο το ασκί με το λάδι και ξεκίνησα για το γυρισμό. Τσακισμένος και κοφομεσιασμένος από το βάρος του λαδιού φτάνω στο μέρος όπου είχα ανεβεί με την κολοκυθιά. Κοιτάζω από δω, κοιτάζω από κει πουθενά η κολοκυθιά. Τί είχε γίνει; Ο γάιδαρος είχε ζωντανέψει και την είχε φάει. Τώρα τι γίνεται; Ψάχνομαι από δω, ψάχνομαι από κει βρίσκω ένα κομμάτι σπάγκο. Το ρίχνω προς τα κάτω και βλέπω πως μονό δεν φτάνει, διπλό φτάνει και περισσεύει. Αμέσως αρχίζω τη δουλειά. Κόβε και κομπόδενε, κόβε και κομπόδενε κάνω το σπάγκο σκάλα με κόμπους. Στην άκρη φτιάχνω μια θηλιά και τη στερεώνω στη μύτη από ένα σύρνεφο. Κόμπο και κατέβαινε, κόμπο και κατέβαινε, φτάνω στη μέση. Σταματώ. Κοιτάζω πέρα μακριά και βλέπω να έρχεται μεγάλη μπόρα. Γρήγορα βγάζω τα ρούχα μου, τα βάζω κάτω από τη μασχάλη μου και χώνομαι κάτω από ένα κόμπο. Άρχισε να βρέχει. Έριξε, έριξε, έριξε, βροχή με το τουλούμι. Ευτυχώς, που ήμουνα κάτω από τον κόμπο και δεν βράχηκα καθόλου. Ντύνομαι και ξεκινώ πάλι. Κόμπο και κατέβαινε, κόμπο και κατέβαινε. Κάποτε φτάνω στη γη. Πάω να περπατήσω· πολύ δύσκολο. Λόγγος πυκνός μπροστά μου. Βγάζω μια φότσια⁶² και αρχίζω το κλάδεμα. Κόψε κλαδιά και παραμέριζε, κόψε και παραμέριζε, άνοιξα δρόμο και πέρασα. Μόλις βγήκα

τουλούμι» = πέφτει ραγδαία βροχή / τον έκανε τουλούμι στο ξύλο = τον έδειρε πολύ άγρια κτλ.

61. οκά = μονάδα βάρους στερεών και υγρών ίση με 1280 γραμμάρια. Χρησιμοποιούνταν στην Ελλάδα μέχρι το 1959.

62. φότσια = μικρό μαχαιράκι, κολοκοτρωνέικο.

σε κάτι σιάδια,⁶³ βρίσκω μια γκορτσιά ανθισμένη, σωρός τα γκόρτσα κάτω. Φάε και φάε, νηστικός έφυγα από εκεί. Ξεκινώ να φύγω· κάμπος μπροστά να χάνεται το μάτι σου. Από τη βροχή, που είχε πέσει, λάσπη ως το γόνατο και κουρνιαχτός,⁶⁴ να σου γεμίζει τα μάτια. Γενάρης μήνας ήταν. Το έλεγε ο κούκος, το έλεγε και τ' αηδόνι· έφερνε και από καμιά μύγα χιόνι. Τέλος πάντων, περπάτα και περπάτα μέσα στον κάμπο άναψα και κόρωσα από τη δίψα. Ψάχνω για νερό, πουθενά. Ξαφνικά, βρίσκω μπροστά μου ένα πηγάδι. Εδώ κουβάς εκεί κουβάς, πουθενά κουβάς να βγάλω νερό. Τι να κάνω τώρα. Βγάζω από τη τσέπη μου το κομποδεμένο σκοινί. Κόβω το κεφάλι μου, το δένω στην άκρη και το ρίχνω μέσα στο πηγάδι. Ήπια, ήπια, ήπια νερό ώσπου χόρτασα. Μετά, τραβώ πάλι το σκοινί, βγάζω έξω το κεφάλι το λύνω και το ακουμπώ στην άκρη του πηγαδιού. Κουβαριάζω το σκοινί, το βάζω στην τσέπη μου, κόβω το τουλούμι στον ώμο και ξεκινώ να φύγω. Περπάτησα κάμποση ώρα. Αισθανόμουν λιγάκι πιο ελαφρύς αλλά δεν ήξερα γιατί. Σε μια στιγμή κάνω έτσι και βλέπω, ότι φεύγοντας είχα ξεχάσει το κεφάλι μου στο πηγάδι. Γρήγορα γυρίζω πίσω, ψάχνω από δω, ψάχνω από κει, πουθενά το κεφάλι. Κάνω έτσι και βλέπω, ότι το είχε πάρει μια αλεπού και έφευγε. Φωνή, κακό εγώ, μόλις την είδα. Την χουγιάζω,⁶⁵ την κυνηγώ, μπα, πού να το αφήσει! Τι να κάνω· κοιτάζω γύρω μου πουθενά μια πέτρα, ένα ξύλο, κάτι τέλος πάντων, να της πετάξω, για να μου αφήσει

63. σιάδια = μέρη ξέφωτα μέσα στο δάσος.

64. κουρνιαχτός = σκόνη.

65. χουγιάζω = φωνάζω δυνατά από απόσταση.

το κεφάλι. Δεν βρίσκω τίποτα. Τότε κόβω ένα κομμάτι κρέας από το μπούτι μου και το πετάω με δύναμη προς την αλεπού. Εκείνη, μόλις είδε το κρέας, παρατάει το κεφάλι, αρπάζει το κρέας και εξαφανίζεται. Τρέχω, παίρνω το κεφάλι μου και το βάζω στη θέση του. Μόλις το έβαλα στη θέση του, κοιτάζω κάτω και τι νομίζετε ότι βλέπουν τα μάτια μου; Η αλεπού, φεύγοντας, άφησε έναν τεσκερέ⁶⁶.

– «Και τι έγγραφε, βρε αφορεσμένε, αυτός ο τεσκερές;», λέει ο παπάς.

– «Ο τεσκερές έγγραφε, παπά μου», απαντάει ησυχά ο μικρός γιος του κυρατζή: «Να πάρει ο παπάς την παπαδιά και την παπαδοπούλα και να τα μαζεύει από το χωριό».

Ο παπάς κατέβασε το κεφάλι. Σε λίγο είπε στην παπαδιά να μαζέψει μερικά πράγματα για το δρόμο και να ξεκινήσουν να φύγουν. Όταν όλα ήταν έτοιμα και ο παπάς θέλησε να αποχαιρέσει τα παιδιά, που ήταν αυτά τώρα κάτοχοι της περιουσίας του, ο μικρός τον σταμάτησε και του είπε:

– «Όχι παπά μου. Δεν θα φύγετε εσείς από το σπίτι σας. Εμείς, που είμαστε ξένοι και περαστικοί, θα φύγουμε αλλά με μια συμφωνία: Τόσο εσύ όσο και όλοι οι άλλοι χωριανοί σου, να κόψτε αυτό το ζανάτ'⁶⁷ που έχετε και να μην ξαναπέιτε ψέματα, ούτε να ληστεύετε τον ταλαίπωρο κοσμάκη, που η ανάγκη τον αναγκάζει να κοιμηθεί στο χωριό σας!».

Έτσι και έγινε. Από τότε το χωριό αυτό έγινε, όπως

66. τεσκερές = σημείωμα.

67. ζανάτι = κακή συνήθεια, κουσούρι.

τα άλλα και καλύτερο. Κανείς δεν υποχρέωσε ξανά τους ξένους να πουν ψέματα.

Θέλω να με πιστέψετε. Τα πράγματα έγιναν, όπως ακριβώς σας τα διηγήθηκα, γιατί ήμουνα κι εγώ εκεί και σας έφερα μια σούβλα σουβλισμένη φακή· όσο σουβλίζεται η φακή, τόσο ήμουνα κι εγώ εκεί.

Επιμέλεια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσα

5. Η βασιλοπούλα - λάμια

Μια φορά κι έναν καιρό, σε κάποια μακρινή χώρα ζούσε ένας βασιλιάς με τη βασίλισσα και το βασιλόπουλο. Η βασίλισσα είχε ένα μεγάλο καημό· δεν είχε και ένα κορίτσι. Στενοχωριόταν πολύ και άδικα προσπαθούσε να την παρηγορήσει ο βασιλιάς. Μια μέρα, που ήταν και πάλι πολύ στενοχωρημένη, αναστέναξε βαριά και είπε:

– «Θεέ μου, ας κάνω ένα κορίτσι και ας είναι και λάμια!».⁶⁸

Τι ήταν να το πει! Τα θυράνια ήταν ανοιχτά και από εκείνη τη στιγμή κίνησε εγκυος. Πέρασαν εννέα μήνες και γέννησε ένα όμορφο κοριτσάκι. Όλοι χάρηκαν και δόξασαν το Θεό για την ικανοποίηση της επιθυμίας της βασίλισσας. Το κοριτσάκι μεγάλωνε πολύ γρήγορα και αφύσικα. Μια μέρα το είχαν στην κούνια και ο αδελφός της το κουνούσε να κοιμηθεί. Σε μια στιγμή, καθώς πλησίασε το χέρι του να την χαϊδέψει, εκείνη τον γκουρτζάνσει⁶⁹ με μανία σαν γάτα. Του φάνηκε λίγο παράξενος ο τρόπος της, μα δεν έδωσε περισσότερη σημασία. Μετά από λίγο δοκίμασε πάλι να τη χαϊδέψει.

68. λάμια = τέρας της αρχαίας μυθολογίας (βλέπε ΜΕΡΟΣ Γ', σημείωση 4).

69. γκουρτζανίζω = γρατσουνίζω.

Η μικρή άρπαξε το χέρι του αδελφού της και τον γκουρτζάνσει πάλι με περισσότερη μανία. Όταν και τρίτη φορά έγινε το ίδιο, το βασιλόπουλο έτρεξε και το είπε στη μάνα του και στον πατέρα του. Όλοι στο παλάτι μπήκαν σε μεγάλη ανησυχία, γιατί κατάλαβαν ότι το κορίτσι ήταν λάμια. Μόλις το βασιλόπουλο άκουσε ότι η αδερφή του ήταν λάμια, είπε στους γονείς του να την πάνε και να την αφήσουν στο δάσος, γιατί, όταν αυτή μεγαλώσει, θα τους φάει όλους. Η βασίλισσα, μόλις άκουσε να της λένε να πετάξει την κόρη, έκανε σαν τρελή και έστησε ένα γερό καβγά. Τότε, το βασιλόπουλο πήρε των ομματιών του και έφυγε μακριά σε μια άγνωστη χώρα.

Στη χώρα που πήγε, μπήκε στη δούλεψη ενός μεγάλου κτηματία. Εκεί γνωρίστηκε με την όμορφη κόρη του αφεντικού του, η οποία εκτός από όμορφη και πλούσια, ήταν και μάγισσα και γνώριζε όλα τα περασμένα και τα μελλούμενα του παλικαριού. Στην αυλή της είχε τρία λιοντάρια να τη φυλάνε. Οι δυο νέοι γρήγορα αγαπήθηκαν και παντρεύτηκαν. Απόχτησαν παιδιά και ζούσαν ευτυχισμένοι. Από τους δικούς του το βασιλόπουλο δεν είχε καμιά είδηση από τότε που έφυγε. Πίστευε, όμως, πως τα πράγματα εκεί δεν θα πήγαιναν καθόλου καλά.

Πέρασαν χρόνια. Μια μέρα το βασιλόπουλο λέει στη γυναίκα του:

– «Βρε γυναίκα, πέρασαν τόσα χρόνια και δεν έμαθα τι να έγιναν εκείνοι οι δικοί μου. Τους πεθύμησα και θέλω να πάω να τους δω.

– «Τί να έγιναν», του απαντάει εκείνη. «Η αδερφή σου η λάμια τους έφαγε όλους. Ούτε ποντίκι δεν άφησε ζωντανό. Γι αυτό σου λέω να μην πας, γιατί θα σε φάει κι

εσένα!».

Εκείνος, επέμενε και η γυναίκα του δεν ήθελε να του χαλάσει το χατίρι.

– «Καλά», του απαντάει, «αφού τόσο πολύ θέλεις να πας, πήγαινε και εγώ, αν βρεθείς σε κίνδυνο, θα σου στείλω τα λιοντάρια να σε βοηθήσουν». Και του δίνει τρία αμύγδαλα και τρεις τρίχες από το κεφάλι της. Τα αμύγδαλα να τα φάει, όταν πεινάσει και κάτσει να ξεκουραστεί, και τις τρίχες να τις κάψει, μόλις βρεθεί σε κίνδυνο.

Το βασιλόπουλο πήρε το άλογό του και ξεκίνησε για τη μακρινή του πατρίδα. Περπάτησε μέρες και νύχτες και κάποτε έφτασε κοντά στο παλάτι του πατέρα του. Σταμάτησε και κάθισε σε ένα τσακα⁷⁰ να ξαποστάσει. Έφαγε τα αμύγδαλα και πέταξε τις φλούδες, από τις οποίες φύτρωσαν τρεις μυγδαλιές, που μεγάλωσαν αμέσως. Αφού ξεκουράστηκε, σηκώθηκε και κίνησε να πάει προς το παλάτι. Στο δρόμο ούτε ψυχή. Πλησίασε στο παλάτι. Ούτε κι εκεί είδε κανέναν παρά μόνο τη λάμια να μπαινοβγαίνει. «Είχε δίκιο η γυναίκα μου», σκέφτηκε· η λάμια είχε φάει όλους τους χωριανούς. Με φόβο στην καρδιά και χίλιες δυο προφυλάξεις πλησίασε το σπίτι του. Η λάμια μυρίστηκε τον αέρα και κατάλαβε πως κάποιος έρχεται. Όταν τον είδε, τον γνώρισε και άρχισε να τραγουδάει και να λέει:

– «Να κι ο φούτσης⁷¹ που έρχεται, να κι ο φούτσης που έρχεται. Έλα, φούτση μου κοντά μου. Έλα!..».

Εκείνος πλησίασε. Κατέβηκε αργά από το άλογό του

70. τσακαρ = λοφίσκος (γήλοφος).

71. φούτσης = αδελφός.

και χαιρέτισε από μακριά την αδερφή του. Αυτή έτρεξε προς το μέρος του και του έκανε χίλιες δυο χαρές. Τον καλωσόρισε και του είπε να της δώσει το άλογο να το πάει στο κατώι.⁷² Της το έδωσε με μεγάλη προφύλαξη. Η λάμια το πήρε και το πήγε στο κατώι. Το κατώι τα χρόνια εκείνα βρισκόταν κάτω από το κυρίως σπίτι, όπως συμβαίνει σήμερα σε πολλά σπίτια να έχουν το γκαράζ του αυτοκινήτου στο υπόγειό τους. Έδεσε το άλογο και γύρισε πίσω.

– «Έλα, αδελφέ μου, να πάμε μέσα να τα πούμε, που έχουμε τόσα χρόνια να ιδωθούμε. Εγώ πάω να ταΐσω το άλογο και θα φτιάξω και μια πίτα να φάμε».

Πήγαν μέσα και εκείνη έφυγε στο μαγειριό, για να φτιάξει την πίτα. Έπιασε το προσομι. Μετά κατέβηκε στο κατώι και έφαγε το μισό άλογο. Ο αδελφός της παρακολουθούσε από μια γκλαβανή.⁷³ Μετά ανέβηκε, πήγε στο μαγειριό και ζύμωσε την πίτα. Ύστερα γύρισε πίσω, ρώτησε τον αδελφό της πού ήταν τόσα χρόνια και πώς τα περνούσε, αν έχει οικογένεια και πόσο μακριά βρίσκονται και τέτοια. Σε λίγο λέει:

– «Εγώ πάω να ρίξω λίγο χορτάρι στο άλογο να φάει, γιατί φαίνεται κουρασμένο από το δρόμο». Φεύγει. Κατεβαίνει στο κατώι και τρώει το άλλο μισό του μισού από το άλογο. Μετά ανέβηκε στο μαγειριό, έψησε την πίτα, ετοίμασε το τραπέζι και, όταν όλα ήταν έτοιμα, του λέει:

– «Εγώ πάω να ποτίσω λίγο το άλογο και θα έρθω να

72. κατώι = υπόγειο, στάβλος για τα ζώα.

73. γκλαβανή = η καταπακτή / φωταγωγός στη στέγη, που ανοιγοκλείνει.

φάμε...». Πηγαίνει στο κατώι και αποτελειώνει το άλογο. Το έφαγε όλο. Μετά ανέβηκε επάνω και κάθισε απέναντι απ' τον αδερφό της στο τραπέζι να φάνε. Η λάμια όλο και έφερνε τη συζήτηση στο πόσο νόστιμο είναι το ανθρώπινο κρέας και πως δεν είναι σωστό να σκέφτεται κανείς τέτοια, αλλά το κουβεντιάζει, έτσι, για να γίνεται λόγος. Ο αδελφός της τότε τη ρώτησε για το τί έγινε ο πατέρας τους, η μάνα τους, οι χωριανοί και γενικά όλος ο κόσμος, που ζούσε σε αυτή χώρα. Εκείνη απάντησε, πως όλοι έγιναν γουρούνια και βόσκουν στα χωράφια.

– «Και πώς μπορούν να ξαναγίνουν άνθρωποι;», ρώτησε ο αδελφός της.

– «Να πας μακριά στα ξένα, να ψάξεις και βρεις μια λάμια, να την σκοτώσεις και να πάρεις τη χολή της. Μετά να πας στα χωράφια και να αλείψεις τις μύτες των γουρουνιών με αυτή τη χολή και τότε όλοι θα ξαναγίνουν άνθρωποι».

– «Και γιατί, αδερφή, να ψάξω μακριά για λάμια, αφού είσαι εσύ εδώ;».

– «Τί λες, φούτση, εμένα την αδερφή σου θέλεις να σκοτώσεις; Ξέρω πως δεν θα το κάμεις». Και ύστερα από λίγο του λέει:

– «Αχ! αδελφέ μου, πόσο επιθύμησα να φάω ανθρώπινο κρέας;».

– «Να!.. φάε εμένα!», της απαντάει αυτός.

– «Αλήθεια λες, φούτση;», τον ρωτάει εκείνη με δυσπιστία.

– «Αλήθεια, αδερφή, αλλά για να μην με πονέσεις πολύ, πήγαινε να τροχίσεις τα δόντια σου και μετά έλα να με φας».

– «Μπα, δεν σε πιστεύω, αδελφέ», του απαντάει ε-

κείνη. «Το λες αυτό για να φύγεις κρυφά, όσο εγώ θα τροχίζω τα δόντια μου!».

– «Όχι, αδερφή, δεν φεύγω», της απαντάει πάλι εκείνος. «Να, όσο εσύ θα τροχίζεις τα δόντια και τα νύχια σου, εγώ θα βαράω αυτό το ντέφι, για να με ακούς».

Η λάμια τον πίστεψε. Πήρε εκείνος το ντέφι και άρχισε να το βαράει. Η λάμια κατέβηκε στο κατώι να τροχίσει τα δόντια και τα νύχια της. Επάνω ακουγόταν το ντέφι να βαράει συνέχεια. Το βασιλόπουλο ήταν πολύ φοβισμένο, γιατί έβλεπε το τέλος του να πλησιάζει και βοήθεια δεν περίμενε από πουθενά. Στην ώρα επάνω παρουσιάζεται ένας ποντικός και του λέει:

– «Φύγε όσο πιο γρήγορα μπορείς, αν θέλεις να γλιτώσεις. Όσπου να γυρίσει η λάμια, θα χτυπώ εγώ το ντέφι!».

Το βασιλόπουλο έκανε, όπως του είπε ο ποντικός. Βγήκε από την πίσω πόρτα και έφυγε τρέχοντας προς το λόφο. Ο ποντικός βαρούσε συνέχεια το ντέφι. Όσο η λάμια άκουγε το ντέφι να βαράει τρόχιζε τα δόντια και τα νύχια της. Το βασιλόπουλο όλο και απομακρυνόταν. Σε μια στιγμή η λάμια ανεβαίνει επάνω για να ρίξει μια ματιά στον αδελφό της και βλέπει τον ποντικό. Θύμωσε πολύ. Τον αρπάζει και τον τρώει. Βγαίνει αμέσως έξω και βλέπει τον αδελφό της να φεύγει. Βάζει τις φωνές:

– «Στάσου, φούτση, να σε φάω!.. Στάσου, φούτση, να σε φάω, γιατί με κοροΐδεψες;».

Τρέχει σαν αστραπή να τον προλάβει. Εκείνος βλέπει τον κίνδυνο να πλησιάζει και βάζει όλο το κουράγιο του. Σε λίγο φτάνει στις αμυγδαλιές. Ανεβαίνει γρήγορα επάνω στην πρώτη και έτσι δεν τον προλαβαίνει η λάμια. Την ώρα που ανέβαινε στην αμυγδαλιά, πιάστηκε το δαχτυ-

λίδι του σε ένα κλαρί και τότε θυμήθηκε τα λιοντάρια. Βγάζει γρήγορα τις τρίχες από τον κόρφο του και καίει τη μία. Το ένα λιοντάρι στην άλλη χώρα αγρίεψε αμέσως. Άρχισε να βρυχιέται και να δαγκώνει με μανία τα σίδερα. Άκουσε η γυναίκα του-μάγισσα όλη αυτή τη φασαρία του λιονταριού και κατάλαβε, πως ο άντρας της βρίσκεται σε κίνδυνο. Αμέσως ανοίγει την πόρτα του κλουβιού και το πρώτο λιοντάρι φεύγει τρέχοντας σαν αστραπή να πάει στο βασιλόπουλο.

Στο μεταξύ η λάμια έφτασε κάτω από την αμυγδαλιά και άρχισε να καλοπιάνει τον αδελφό της.

– «Έλα, φούτση, κάτω να κουβεντιάσουμε και να τα πούμε. Γιατί έφυγες; Νόμισες πως θα σε έτρωγα; Εγώ έτσι για αστείο το έλεγα». Και, καθώς έλεγε αυτά, όλο και έκοβε την αμυγδαλιά με τα δόντια της. Σε λίγο η αμυγδαλιά σωριάζεται κάτω, αλλά το βασιλόπουλο προλαβαίνει και πηδάει στη δεύτερη. Εκεί, καίει και τη δεύτερη τρίχα. Τώρα άρχισε να βρυχιέται το δεύτερο λιοντάρι. Η γυναίκα του κατάλαβε ότι ο κίνδυνος μεγαλώνει και ελευθερώνει και το δεύτερο λιοντάρι. Τρέχει και αυτό να βοηθήσει το βασιλόπουλο. Η λάμια πηγαίνει τώρα στη δεύτερη αμυγδαλιά και αρχίζει πάλι τα καλοπιιάσματα και τα παρακάλια.

– « Έλα, φούτση, κάτω να κουβεντιάσουμε. Έλα, που έχουμε τόσα χρόνια να μιλήσουμε και έχουμε τόσα πολλά να πούμε..! ». Και όσο έλεγε αυτά όλο και έκοβε με τα μυτερά της δόντια την αμυγδαλιά. Σε λίγο και η δεύτερη αμυγδαλιά σωριάζεται κάτω. Το βασιλόπουλο πηδάει στην τρίτη αμυγδαλιά και καίει γρήγορα και την τρίτη τρίχα. Το τελευταίο λιοντάρι στο κλουβί χαλάει τον κόσμο. Η μάγισσα καταλαβαίνει ότι ο άντρας της τώρα

βρίσκεται στον πιο μεγάλο κίνδυνο και αφήνει και το τρίτο λιοντάρι.

Το βασιλόπουλο στην κορυφή της τελευταίας μυγδαλιάς τρέμει από το φόβο του, γιατί βλέπει πως το τέλος του πλησιάζει και βοήθεια δεν έρχεται από πουθενά. Δεν ξέρει ότι τα λιοντάρια όλο και πλησιάζουν προς το μέρος του. Και η λάμια να συνεχίζει να κόβει με νύχια και με δόντια την τελευταία μυγδαλιά. Την είχε κόψει ίσαμε τη μέση, όταν κατάφτασαν τα λιοντάρια. Το βασιλόπουλο, μόλις τα είδε, πήρε θάρρος. Εκείνα ορμούν να κατασπαράξουν τη λάμια, αλλά αυτός τα διατάζει να μην την πειράξουν. Τα λιοντάρια σπαματούν και την περικυκλώνουν. Εκείνη μόλις τα είδε τρομάξε και λέει:

– «Λέλε,⁷⁴ φούτση, θα με φάνε... Διώξ' τα μακριά...». Κι ενώ από τη μια μεριά παρακαλούσε, απ' την άλλη δώσ' του να συνεχίζει να κόβει.

– «Μη φοβάσαι, αδερφή», της λέει αυτός. Αλλά για ξαναπές μου τι έγιναν όλοι οι δικοί μας; Πού βρίσκονται;».

– «Σου είπα. Η μάνα μας και ο πατέρας μας πέθαναν. Οι άλλοι είναι γουρούνια και βόσκουν πέρα στα χωράφια. Σου είπα και πώς μπορείς να τους ξανακάμεις ανθρώπους».

– «Θα κάνω, όπως με συμβούλεψες. Γεια σου, αδερφή», της λέει και γυρίζει προς το μέρος των λιονταριών:

– «Ασλάν-Καπλάν, βέργουλα στον κ...». Τα λιοντάρια αμέσως όρμησαν, κατασπάραξαν τη λάμια και, όταν είδαν ότι το βασιλόπουλο δεν κινδύνευε πια, πήραν το δρόμο του γυρισμού και επέστρεψαν στην κυρά τους.

74. λέλε = επιφώνημα αγωνίας, φόβου και πόνου.

Το βασιλόπουλο κατέβηκε από την αμυγδαλιά, πήρε τη χολή της λάμιας και πήγε στα χωράφια. Εκεί, βρήκε να βόσκουν κοπάδια από γουρούνια. Τα έπιασε ένα- ένα και τους άλειψε τη μύτη με τη χολή της λάμιας. Εκείνα, αμέσως, έγιναν πάλι άνθρωποι· τον ευχαρίστησαν που τους έσωσε και του ζήτησαν να μείνει κοντά τους και να γίνει ο βασιλιάς τους. Εκείνος, όμως, δεν δέχτηκε. Τους είπε πως άφησε πίσω γυναίκα και παιδιά, που τα υπεραγαπά, και βιάζεται να γυρίσει κοντά τους. Έτσι και έγινε.

Το βασιλόπουλο γύρισε κοντά στην οικογένειά του. Ευχαρίστησε τη γυναίκα του, που του έστειλε τα λιοντάρια για βοήθεια, και αφοσιώθηκε στα ζητήματα του βασιλείου του, και της οικογένειάς του. Κι έζησαν ως τα βαθιά τους γεράματα αυτοί καλά κι εμείς καλύτερα.

6. Ο Σταχτομπιρμπιλιάρης και η λάμια

Μια φορά κι έναν καιρό ήταν μια μάνα και είχε τρία παιδιά κι ένα κορίτσι. Ο πατέρας τους είχε πεθάνει και τις αγροτικές και εξωτερικές δουλειές τις είχαν αναλάβει τα δύο μεγάλα αγόρια. Το κορίτσι έμενε στο σπίτι και βοηθούσε τη μάνα της στις δουλειές: να σκουπίσει, να πάει για νερό, να κόψει λάχανα από τον κήπο και τέτοια. Το μικρότερο αγόρι ήταν αχαμνό,⁷⁵ κακομοιριασμένο, τεμπέλικο και κακομαθημένο. Κρούωνε πολύ και γι αυτό καθόταν συνεχώς κοντά στο τζάκι. Μάλιστα, καθόταν τόσο κοντά, που γέμιζε τα ρούχα του στάχτες και γι αυτό οι άλλοι τον κοροϊδεύαν και του είχαν κολλήσει και ένα παρατσούκλι. Τον έλεγαν «σταχτομπιρμπιλιάρη». Η μητέρα τους έμενε στο σπίτι και φρόντιζε, σαν άντρας, για όλες τις ανάγκες της οικογένειας. Παζάρι, ψώνια, προμήθειες για όλη την οικογένεια και το σπίτι και σε ποσότητες, ώστε να επαρκούν για όλο το χρόνο. Αλλά και μέσα στο σπίτι έκανε όλες τις δουλειές, που η μικρή της κόρη δεν μπορούσε να κάνει. Ζύμωνε, έπλενε και μαγείρευε. Το μεσημέρι, αφού έστρωνε τραπέζι και έτρωγε μαζί με την κόρη της και το σταχτομπιρμπιλιάρη, έπαιρνε μετά το φαγητό και το πήγαινε στα χωράφια, όπου δούλευαν τα μεγάλα της αγόρια. Μια μέρα η μάνα, για κακή τους τύχη, γλίστρησε, έπεσε και έσπασε το πόδι

75. αχαμνός = αδύνατος, ισχνός, ασθενικός, καχεκτικός.

της. Αυτή η ατυχία έφερε σε όλους μεγάλη στενοχώρια. Γιατί και χρήματα για γιατρούς δεν είχαν, αλλά και τις δουλειές του σπιτιού ποιος θα τις κάνει τώρα; Ποιος θα τους πηγαίνει φαγητό το μεσημέρι;

Είπαν του σταχτομπιρμπιλιάρη να αναλάβει αυτός αυτή την υποχρέωση, μα πού αυτός ούτε κουβέντα να σηκωθεί από τις στάχτες του.

– «Θα πάω εγώ», λέει το κορίτσι. «Μόνο που δεν ξέρω το δρόμο».

– «Μην στενοχωριέσαι, τις απαντούν οι δυο μεγάλοι. Θα ρίξουμε εμείς άχυρα σε όλο το δρόμο και εσύ θα πάρεις τ' άχυρα - τ' άχυρα - τ' άχυρα και θα φτάσεις στο χωράφι μας».

Έτσι και έγινε. Τα παιδιά, φεύγοντας το πρωί, έριξαν άχυρα στο δρόμο από το σπίτι ίσαμε το χωράφι.

Μακριά από το χωριό ζούσε μια λάμια με την υπηρέτριά της. Η λάμια αυτή ήταν ένα τέρας με μορφή γυναίκας, που τρεφόταν με ανθρώπινο κρέας. Ήταν πολύ όμορφη σαν γυναίκα και πολύ ευγενική στους τρόπους. Φερόταν μάλιστα τόσο καλά και τόσο ευγενικά, σε όποιον την επισκεπτόταν, που ήταν σχεδόν αδύνατο να φανταστεί πως στο τέλος θα τον κατάπινε ολόκληρο.

Το σπίτι της ήταν χτισμένο σε ένα όμορφο μέρος, στην κορυφή ενός λόφου, και από το μπαλκόνι του αγνάντευε όλον τον κάμπο, που απλωνόταν μπροστά της. Κανείς από τους ντόπιους δεν πήγαινε στο μέρος αυτό, γιατί ήξερε τι τον περιμένει. Μόνο τίποτα ξένοι, περαστικοί ή ζητιάνοι κατέληγαν εκεί, όταν έχαναν τον κεντρικό δρόμο και έπαιρναν το μονοπάτι. Για να πάει, λοιπόν, κανείς στο σπίτι της λάμιας έπρεπε να πάρει αυτό το μονοπάτι και να περάσει ένα μικρό ποτάμι. Στο

ποτάμι αυτό υπήρχαν δυο γιοφύρια. Ένα ξύλινο, σάπιο και έτοιμο να σωριαστεί, και ένα πέτρινο, σαν το δικό μας στο ποτάμι, στερεό και πολύ καλά θεμελιωμένο. Μόλις περνούσες το γιοφύρι, έμπαινες μέσα σε ένα περιβόλι με όλων των ειδών τα δέντρα και κυρίως με διάφορες ποικιλίες από μηλιές. Τα μήλα τους ήταν τόσο ωραία, που ήταν αδύνατο να περάσεις και να μην κόψεις ένα, για να φας.

Η λάμια είδε από το μπαλκόνι της τα δυο αδέρφια, που έριχναν άχυρο στο δρόμο, και κατάλαβε. Μόλις εκείνα έφυγαν, τρέχει και μαζεύει όλο το άχυρο από το δρόμο, που πήγαινε προς το χωράφι των αγοριών, και το σκορπίζει στο δρόμο που ερχόταν κατά το σπίτι της.

Έφτασε το μεσημέρι και η μητέρα, κούτσα-κούτσα σύρθηκε ως το μαγειρείο, ετοίμασε, όπως κάθε μέρα, το φαγητό, για να το στείλει στο χωράφι. Έδωσε στην κόρη της το κλειδοπίνακο⁷⁶ με το φαγητό και της είπε, όταν φτάσει στο σταυροδρόμι, να στρίψει προς το δρόμο που έχει άχυρα. Μετά να πάρει τ' άχυρο – τ' άχυρο – τ' άχυρο και θα βγει στο χωράφι τους. Εκεί θα βρει τα αδέρφια της, να φάνε και να γυρίσουν το βράδυ μαζί. Το κορίτσι ξεκίνησε και έκανε όπως της είπε η μάνα της. Πήρε τ' άχυρο – τ' άχυρο – τ' άχυρο και αντί να πάει στο χωράφι βρέθηκε στο σπίτι της λάμιας. Μόλις είδε την κοπέλα να έρχεται η λάμια, έτριβε τα χέρια από τη χαρά της. Καμιά φορά το κορίτσι έφτασε στο σπίτι της λάμιας. Εκείνη την καλωσόρισε και τη φίλεψε γλυκό. Η κοπέλα ρώτησε αν ξέρει κατά που πέφτει το χωράφι τους, για να πάει το

76. κλειδοπίνακο = ξύλινο δοχείο (τάπερ) μέσα στο οποίο έβαζαν το φαγητό και το πήγαιναν στο χωράφι.

φαγητό στο αδέρφια της. Της είπε «ναι» και ότι θα την πήγαινε η ίδια. Μικρή κοπέλα ήταν, το πίστεψε.

«Φτιάξε την πίτα να φάμε κι εμείς», λέει στην υπηρέτρια η λάμια. Αμέσως εκείνη ετοιμάζει μια πίτα και τη φέρνει άψητη. Βάζουν ξύλα στο τζάκι και φέρνει και δύο κάρβουνα για προσάναμμα. Ύστερα λέει η λάμια:

– «Εμείς εδώ, κοπέλα μου, έχουμε μια συνήθεια. Για να τιμήσουμε τον ξένο μας, τον αφήνουμε να ανάψει αυτός τη φωτιά. Γι αυτό σκύψε και φύσα τα κάρβουνα, για να ανάψουν τα ξύλα, να γίνουν κάρβουνα, να ψήσουμε την πίτα, να φάμε, και μετά να φύγουμε για το χωράφι σας». Ανυποψίαστη η κοπέλα σκύβει να φυσήξει τα ξύλα. Καθώς έσκυψε, η λάμια την αρπάζει από τη μέση και την καταπίνει ολόκληρη.

Περιμένουν τ' αδέρφια της φαγητό το μεσημέρι, περιμένουν, περιμένουν, μα η αδερφή τους δεν φάνηκε. Τέλος πάντων γυρίζουν το βράδυ στο σπίτι και όταν δεν την βρήκαν κι εκεί, κατάλαβαν ότι την πήρε η λάμια.

– «Θα πάω στο σπίτι της λάμιας να την βρω», λέει ο μεγάλος αδελφός. Και μόλις ξημέρωσε τη μέρα ο Θεός, ξεκίνησε. Περιπάτησε αρκετές ώρες και έφτασε στο μέρος, όπου ήταν η λάμια. Η υπηρέτρια της λάμιας ήταν στο μπαλκόνι και τον είδε, που ερχόταν.

– «Έρχεται άνθρωπος», λέει στη λάμια.

– «Από ποιο γιοφύρι πέρασε;».

– «Από το πέτρινο».

– «Καλά είμαστε!», απαντάει η λάμια.

– «Πού είναι τώρα;».

– «Στο περιβόλι μας και κόβει μήλα».

– «Από πια μήλα τρώει;», ρωτάει πάλι η λάμια.

– «Διαλέγει τα γλυκά!», απαντάει η υπηρέτρια.

– «Καλά, είμαστε, μη φοβάσαι...», λέει πάλι η λάμια.

Καμιά φορά έφτασε και στο σπίτι. Η λάμια, όπως συνήθως, τον καλωσόρισε, τον φίλεψε γλυκό και τον ρώτησε, αν θέλει να τον βοηθήσει σε κάτι. Εκείνος απάντησε πως έχασαν την αδερφή τους και ψάχνει να τη βρει. Η λάμια προθυμοποιήθηκε να τον βοηθήσει. Αλλά να φάνε πρώτα κάτι.

– «Φτιάξε μια πίτα να φάμε, λέει στην υπηρέτρια η λάμια. Αμέσως εκείνη φτιάχνει μια πίτα και τη φέρνει άψητη. Βάζουν ξύλα στο τζάκι και φέρνει και δυο κάρβουνα, για να τα ανάψουν.

– « Εμείς εδώ, λέει η λάμια, έχουμε μια συνήθεια. Για να τιμήσουμε τον ξένο μας, τον αφήνουμε να ανάψει αυτός τη φωτιά. Γι αυτό σκύψε και φύσα, για να ανάψουν τα ξύλα, να γίνουν κάρβουνα, να ψήσουμε την πίτα, να φάμε και να πάμε μετά να ψάξουμε για την αδερφή σου!». Ανυποφίαστος κι αυτός σκύβει να φυσήξει τα κάρβουνα. Η λάμια τον αρπάζει και τον καταπίνει ολόκληρο.

Οι άλλοι πίσω περιμένουν να γυρίσει, περιμένουν, τίποτα!.. Κατάλαβαν. Τον έφαγε κι αυτόν η λάμια. Την άλλη μέρα το πρωί ξεκίνησε να πάει και ο δεύτερος αδελφός. Πήρε το μονοπάτι και έφτασε στο μέρος, όπου ήταν το σπίτι της λάμιας. Η υπηρέτριά της τον είδε που ερχόταν:

– «Έρχεται άνθρωπος», λέει στη λάμια.

– «Από ποιο γιοφύρι πέρασε;».

– «Από το πέτρινο».

– «Μη φοβάσαι, καλά είμαστε».

– «Πού είναι τώρα;».

- «Στο περιβόλι μας και κόβει μήλα».
- «Από πια μήλα τρώει;», ρωτάει συνέχεια η λάμια.
- «Διαλέγει τα γλυκά», απαντάει η υπηρέτρια.
- «Καλά, μη φοβάσαι..», παρατηρεί πάλι η λάμια.

Καμιά φορά έφτασε και στο σπίτι. Η λάμια, όπως πάντα, τον καλωσόρισε, τον φίλεψε κι αυτόν γλυκό και τον ρώτησε, αν θέλει να τον βοηθήσει σε κάτι. Εκείνος απάντησε, πως έχασαν τον αδελφό και την αδερφή τους και ψάχνει να τους βρει. Η λάμια προθυμοποιήθηκε να τον βοηθήσει. Αλλά να φάνε πρώτα κάτι.

- «Φτιάξε μια πίτα να φάμε», λέει πάλι στην υπηρέτρια η λάμια. Αμέσως εκείνη φτιάχνει την πίτα και τη φέρνει άψητη. Βάζουν ξύλα στο τζάκι και φέρνουν και δυο αναμμένα κάρβουνα αντί για σπύρα. Στη συνέχεια επαναλαμβάνουν το ίδιο τροπάριο:

- «Εμείς εδώ», λέει η λάμια, «έχουμε μια συνήθεια. Για να τιμήσουμε τον ξένο μας, τον αφήνουμε να ανάψει αυτός τη φωτιά. Γι' αυτό σκύψε και φύσα, για να ανάψουν τα ξύλα, να γίνουν κάρβουνα, να ψήσουμε την πίτα, να φάμε, για να πάμε μετά να βρούμε τ' αδέρφια σου». Ανυποφίαστος κι αυτός σκύβει να φυσήξει τα κάρβουνα. Και όπως έσκυψε, τον αρπάζει η λάμια και τον καταπίνει κι αυτόν ολόκληρο.

Η μάνα με το σταχτομπιρμπιλιάρη ανήσυχτοι τον περιμένουν να γυρίσει· περιμένουν, περιμένουν, τίποτα. Κατάλαβαν. Τον έφαγε κι αυτόν η λάμια. Τότε η μάνα σκασμένη απ' το κακό της και χολωμένη τα βάζει με το γιο της το σταχτομπιρμπιλιάρη, που είναι τεμπέλης, που είναι ανεπρόκοπος, που δεν σηκώνεται από τις στάχτες και που δεν βοηθάει σε τίποτα και που τελικά αυτός είναι η αιτία να χαθούν τα αδέρφια και η αδερφή του,

και... και... και...

Αυτή τη φορά ο σταχτομπιρμπιλιάρης πειράχτηκε (θίχθηκε) πολύ με τα λόγια της μάνας του. Πετάγεται επάνω και τινάζει με δύναμη τα στράνια⁷⁷ του. Καθώς τα τινάξε με δύναμη, σηκώθηκε τόση στάχτη, που απλώθηκε σε όλον τον τόπο και τον σκέπασε κάτι σαν σύννεφο. Σε λίγο ξεσπάει και μια δυνατή βροχή. Τόσο δυνατή και τόσο βρώμικη από τις στάχτες του σταχτομπιρμπιλιάρη, που οι άνθρωποι παράτησαν τη δουλειά τους και τὰ ύπιργα (δηλαδή, τα εργαλεία της δουλειάς τους: υνιά, τσαπιά, τσεκούρια κτλ.) και έτρεξαν να κρυφτούν στα σπίτια τους. Δεν χάνει καιρό ο σταχτομπιρμπιλιάρης, πηγαίνει στα χωράφια, μαζεύει όλα τα τσαπιά και τα υνιά, τα πηγαίνει σ' ένα γύφτο, ο οποίος τα λιώνει και του φτιάχνει μια τεράστια βαριοπούλα⁷⁸. Την παίρνει παραμάσχαλα⁷⁹ και ξεκινάει για το σπίτι της λάμιας. Η υπηρέτρια ήταν και πάλι στο μπαλκόνι και παραμόνευε το μονοπάτι.

– «Έρχεται άνθρωπος», λέει στη λάμια.

– «Από πιο γιοφύρι πέρασε;».

– «Από το ξύλινο».

– «Ωχ!..., δεν είμαστε καλά...», λέει η λάμια.

– «Πού είναι τώρα;».

– «Στο περιβόλι μας και τρώει μήλα».

– «Από πια μήλα τρώει;», ρωτάει ανήσυχη τώρα η λάμια.

– «Δεν κοιτάει τίποτα», απαντάει η υπηρέτρια: «τα

77. στράνια = τα ρούχα που φορούσε.

78. βαριοπούλα = εργαλείο, που σπάζουν πέτρες, ισιώνουν σίδηρα κτλ.

79. παραμάσχαλα = κάτω από τη μασχάλη.

παίρνει με την αράδα και τα τρώει όλα, χωρίς να νοιάζεται αν είναι πικρά, γλυκά ή ξινά».

– «Τα πράγματα δεν είναι τόσο καλά», λέει πάλι, η λάμια. «Να είσαι πολύ προσεκτική όταν φθάσει εδώ και να κάνεις ό,τι σου λέω...».

– «Καλά, ξέρω, κυρά μου», απαντάει η υπηρέτρια.

Καμιά φορά έφτασε και ο σταχτομπιρμπιλιάρης στο σπίτι. Η λάμια, όπως και όλους τους άλλους, τον καλοδέχτηκε, τον φίλεψε γλυκό και τον ρώτησε αν θέλει να τον βοηθήσει σε τίποτα! Εκείνος απάντησε πως έχασαν την αδερφή του και τα δύο του αδέρφια και φάχνει να τους βρει. Η λάμια προθυμοποιήθηκε να τον βοηθήσει κι αυτόν: «Αλλά να φάμε πρώτα κάτι γιατί είναι μεσημέρι και να στανιάσεις⁸⁰ κι εσύ που είσαι κουρασμένος απ' το δρόμο και μετά ψάχνουμε για τους δικούς σου...», του είπε τάχα αδιάφορα.

– «Φτιάξε μια πίτα να φάμε», λέει στην υπηρέτριά της η λάμια. Αμέσως εκείνη φτιάχνει την πίτα και τη φέρνει άψητη. Βάζουν ξύλα στο τζάκι, λίγο δαδί⁸¹ για προσάναμμα και δυο αναμμένα κάρβουνα.

– «Εμείς εδώ», λέει πάλι η λάμια, «έχουμε μια συνήθεια. Για να τιμήσουμε τον ξένο μας, τον αφήνουμε να ανάψει αυτός τη φωτιά. Γι αυτό σκύψε και φύσα τα κάρβουνα, για να ανάψουν τα ξύλα, να γίνουν κάρβουνα, να ψήσουμε την πίτα, να φάμε, και να φύγουμε μετά, να πάμε να βρούμε τα αδέρφια σου και την αδερφή σου...».

– «Όχι...», απαντάει ο σταχτομπιρμπιλιάρης, «ο

80. Στανιάζω = ανακτώ τις δυνάμεις μου, στερεώνομαι.

81. Δαδί = η καρδιά του κορμού του πεύκου, όλο ρετσίνι, κατάλληλη για προσάναμμα.

νοικοκύρης είναι το σωστό να φυσάει. Τον ξένο δεν τον βάζουν να κάνει δουλειές. Εμπρός, λοιπόν, σκύψε και φύσα να ανάψει η φωτιά». Τι να κάνει τώρα η λάμια. Σκύβει, για να φυσήξει. Τότε ο σταχτομπιρμπιλιάρης, δεν χάνει καιρό, σηκώνει τη βαριοπούλα και την κατεβάζει με δύναμη επάνω στη λάμια. Εκείνη ουρλιάζει από τους πόνους, φοβήθηκε και παρακάλεσε το σταχτομπιρμπιλιάρη να μην τη σκοτώσει και αυτή θα του πει πού βρίσκονται τα αδέρφια του. Ο σταχτομπιρμπιλιάρης δέχτηκε. Η λάμια λέει στην υπηρέτρια της να της φέρει το μαγικό βοτάνι, που έχει στο ντουλάπι. Εκείνη το φέρνει. Το παίρνει η λάμια και το πίνει μονορούφι. Αμέσως βγάζει ζωντανούς τα δυο αδέρφια του, την αδερφή του και όλους όσους είχε καταπιεί μέχρι τότε. Όταν βγήκε και ο τελευταίος από την κοιλιά της λάμιας, ο σταχτομπιρμπιλιάρης κοπανάει μια φορά ακόμα τη λάμια και την αποτελειώνει.

Μετά ο σταχτομπιρμπιλιάρης πήρε την αδερφή του και τα αδέρφια του και γύρισαν στο σπίτι. Ευχαριστήθηκε πολύ η δόλια η μάνα που ξαναβρήκε τα παιδιά της, αλλά και όλος ο κόσμος δόξαζε το σταχτομπιρμπιλιάρη, που τους γλίτωσε μια για πάντα από αυτό το φοβερό θηρίο και απάλλαξε τον τόπο τους από αυτήν τη μαγάρα⁸² και τους άφησε στο εξής να ζουν ήσυχoi και να κοιτάζουν τις δουλειές τους.

Τα πράγματα έγιναν ακριβώς, όπως σαν τα διηγήθηκα, χωρίς ψέματα κι αλήθειες γιατί ήμουνα κι εγώ κει και μου έδωσαν να σας φέρω σουβλισμένη φακή. Όσο σουβλίζεται η φακή, άλλο τόσο ήμουν κι εγώ εκεί!

82. μαγάρα = ακαθαρσία, ρύπος.

7. Οι Σπανοί

Μια φορά κι έναν καιρό ήταν δύο σπανοί.⁸³ Τεμπέληδες και μπαγαμπόντηδες, όπως ήταν, έφαχναν να βρουν εύκολους τρόπους, για να βγάλουν το ψωμί τους. Σκέφθηκαν λοιπόν να κάνουν τον έμπορα. Μα για να κάνεις εμπόριο, πρέπει να έχεις και κομπόδεμα⁸⁴ και εμπόρευμα. Αυτοί δεν είχαν τίποτα. Ο ένας, λοιπόν, καθώς γύριζε από δω και από κει χασομέρης, είδε ένα χωράφι σπαρμένο καλαμπόκι. Αμέσως, σκέφτηκε να μαζέψει τις φούντες από τα καλαμπόκια και να τις πουλήσει για μετάξι· πολλοί χαζοί (αφελείς) υπάρχουν στον κόσμο και κάποιον θα έβρισκε να του το πουλήσει. Ο άλλος πηγαίνει σ' ένα στάλο⁸⁵ και μαζεύει κακαράτζες⁸⁶ από γιδοπρόβατα. Φτιάχνει ένα φορτίο και πάει στο παζάρι να τις πουλήσει για ελιές. Κόσμος καθυστερημένος υπάρχει, σκέφτηκε, σε κάποιον θα τις πουλήσει έτσι, χονδρικώς. Ύστερα ο καθένας από τους δυο

83. σπανός = εννοείται ο ψεύτης και τεμπέλης, ο άνθρωπος της λοβιτούρας.

84. κομπόδεμα, κόμπος στην άκρη μαντιλιού = τα χρήματα που φυλάγονται σ' αυτόν / αποταμίευση.

85. στάλος = τόπος με ψηλά δέντρα στην σκιά των οποίων οδηγούν τα γιδοπρόβατα, όταν κάνει πολύ ζέστη.

86. γκαγκκαράτσες ή κακαράντζες = η στρογγυλή κοπριά των αρνιών και των κατσικών,

σπανούς ξεκίνησε από τον τόπο του να πάει να πουλήσει τηνπραμάτεια του. Στο δρόμο, που πήγαιναν ανταμώθηκαν.

- «Γεια σου, πατριώτη...».
- «Γεια και σένα».
- «Από πού είσαι; ».
- «Από το τάδε χωριό...».
- «Εσύ από πού είσαι; ».
- «Από κει...».
- «Τώρα πού πηγαίνεις;».
- «Στο παζάρι...».
- «Εσύ πού πηγαίνεις;».
- «Κι εγώ εκεί....».

Αφού συστήθηκαν και είπαν το για πού προορίζονται, εκείνος που είχε τις «ελιές» ρώτησε:

- «Τί έχεις στο φόρτωμα;».⁸⁷
- «Μετάξι...».
- «Εσύ τι πας να πουλήσεις; ».
- «Ελιές...».

Συνέχισαν για λίγο το δρόμο τους αμίλητοι. Σε μια στιγμή λέει αυτός που είχε τις καγκαράτσες στον άλλο.

– «Δεν κάνουμε μια τράμπα⁸⁸ στα φορτώματα; Τί να τρέχουμε τώρα στο παζάρι;», λέει αυτός που είχε τις ελιές. «Και, για να μην καθυστερούμε με το φόρτωνε, ξεφόρτωνε, ας πάρει ο ένας το μουλάρι και το εμπόρευμα του αλλουνού».

– «Ναι!», του απαντά ο άλλος, «αλλά το μετάξι είναι

87. φόρτωμα = το φορτίο του ζώου, εδώ το «εμπόρευμα» του καθενός.

88. τράμπα = ανταλλαγή προϊόντων.

ακριβότερο από τις ελιές και γι αυτό θα πρέπει να μου δώσεις και ένα άσπρο».⁸⁹ Έτσι και έγινε.

Μετά την ανταλλαγή των εμπορευμάτων τους, κάθισαν σε μια βρύση και κολάτσισαν. Στη συνέχεια, αυτός που είχε πάρει και το άσπρο ζητούσε αφορμή να φύγει το γρηγορότερο. Αλλά και ο άλλος δεν βιαζόταν λιγότερο. Φοβόταν ο ένας τον άλλο μην τυχόν και ανοίξει το τσουβάλι και δει το εμπόρευμα, οπότε τα πράγματα γίνονταν σκούρα. Έτσι με διάφορες προφάσεις και αφορμές αποφάσισαν να τραβήξουν ο ένας από δω, ο άλλος από κει. Αυτό και έγινε. Χώρισαν και έφυγαν από διαφορετικούς δρόμους για το παζάρι. Ο πρώτος μπήκε στο παζάρι και άρχισε να διαλαλεί την πραγματεία του.

– «Ελιεεεεές..., εδώ οι καλές ελιεεεεεεεεεεές... ».

Πλησιάζει κάποιος ενδιαφερόμενος και του λέει:

– «Για κατέβασε τις ελιές να τις δούμε». Ο σπανός κατεβάζει το φορτίο από το μουλάρι και ανοίγει το τσουβάλι. Κοιτάζουν μέσα στο σακί, τι να δουν· αντί για ελιές υπάρχουν γραγκαράτζες. Μόλις τις είδε ο πελάτης, αρπάζει τον ψευτοέμπορο από το λαιμό:

– «Βρε αθεόφοβε», του λέει, «ποιον πας να κοροϊδέψεις;» και του ρίχνει ένα γερό μπερντάκι.⁹⁰ Ο σπανός με πρησμένο το μάτι ξεφεύγει από τα χέρια του εξαγριωμένου πελάτη και το βάζει στα πόδια.

Ο άλλος σπανός ήταν από την άλλη μεριά του παζαριού. Διαλαλεί και αυτός το «εμπόρευμά» του:

– «Μετάξιι...,μετάξιι..., εδώ το καθαρό μετάξιι...

89. άσπρο = κέρμα τούρκικο παλαιό / άσπρα στον πληθυντικό = χρήματα, περιουσία

90. μπερντάκι & μπερντάκι = άγριος ξυλοδαρμός.

Περάστε κόσμε...».

Τέλος πάντων φτάνει και σ' αυτόν ο πελάτης, ανακαλύπτει, ότι αντί για μετάξι έχει μέσα φούντες καλαμποκιού και του ρίχνει και αυτού ένα χέρι ξύλο.

Μετά από αυτήν την περιπέτεια οι δυο σπανοί όπου φύγει-φύγει. Αυτός που είχε πάρει το άσπρο κρύφτηκε αμέσως, γιατί ο άλλος ήταν πυρ και μανία εναντίον του, επειδή δεν έφτανε, που τον γέλασε με το «μετάξι», του πήρε και το άσπρο από πάνω. Μετά από λίγο, αυτός που πήρε το άσπρο, έφυγε μακριά από το παζάρι και πήγε σε κάποιο χωριό και έπιασε δουλειά. Ο άλλος, αυτός που έδωσε το άσπρο, έφαγε τον κόσμο να τον φάχνει. Κάποτε έμαθε τη διεύθυνση. Πιάνει και του γράφει, πως θα πάει να τον ανταμώσει την τάδε του μήνα και να έχει έτοιμα τα λεφτά, που του πήρε κοροϊδεύοντάς τον. Μόλις πήρε το γράμμα ο άλλος σπανός, για να μη δώσει πίσω το άσπρο, λέει στο αφεντικό, στο οποίο ψευτοδούλευε:

– «Την τάδε μέρα θα έρθει να με ζητήσει κάποιος, να του πεις ότι πέθανα και ότι με έχετε στην εκκλησία του νεκροταφείου». ⁹¹ Έτσι και έγινε. Όταν ήρθε η μέρα, που του είχε ορίσει, καταφτάνει ο άλλος σπανός και παρουσιάζεται στο αφεντικό.

– «Πού είναι ο τάδε; ».

– «Τι τον θέλεις; ».

– «Είναι φίλος μου και θέλω να τον δω...».

– «Φίλος σου είναι; ».

91. Παλιότερα, δεν υπήρχε στα χωριά γιατρός για να βεβαιώσει το θάνατο κάποιου, γι' αυτό αφήναν το νεκρό στην εκκλησία ένα 24ωρο, (για σιγουριά ότι κατέληξε) και μετά τον έθαβαν.

- «Ναι...».
- «Λυπάμαι πολύ, ο φίλος σου πέθανε...».
- «Πέθανε; Πότε πέθανε...».
- «Να... πέθανε χθες... ».
- «Τον θάψατε; ».
- «Όχι...».
- «Πού τον έχετε ; »
- «Τον έχουμε πέρα μέσα στην εκκλησία του νεκροταφείου. Αύριο θα τον θάψουμε».

Φυσικά, ο άλλος δεν πίστεψε ότι πέθανε πραγματικά. Πηγαίνει, λοιπόν, στο νεκροταφείο, ανοίγει την πόρτα της εκκλησίας και μπαίνει μέσα. Κοιτάζει και πραγματικά στη μέση της εκκλησίας βλέπει ένα φέρετρο και μέσα ο σπανός ξαπλωμένος να μη βγάλει ανάσα. Έκανε μια βόλτα και σκεφτόταν πώς θα κάνει τον άλλο να «ξεπεθάνει». Η ώρα περνούσε και άρχισε να σουρουπώνει. Τότε, ο ζωντανός σπανός, πηγαίνει στο γυναικωνίτη και από μια γκλαβανή ανεβαίνει στο ταβάνι και περιμένει μην τυχόν και κάνει καμιά κίνηση ο πεθαμένος και φανερωθεί.

Το νεκροταφείο βρισκόταν κάπως μακριά από το χωριό. Το βράδυ καταφθάνουν εκεί κάτι κλέφτες· βγάζουν τα χρήματα, που είχαν κλέψει και αρχίζουν να τα μοιράζονται. Στο τέλος περίσσεψε ένα άσπρο και δεν ήξεραν πώς να το μοιράσουν. Τότε ο αρχηγός έκανε μια πρόταση και είπε πως το άσπρο θα το πάρει εκείνος, που θα πάει και θα μαχαιρώσει τον πεθαμένο. Συμφώνησαν όλοι. Ο σπανός κάτω από το σάβανο, μόλις άκουσε πως θα τον μαχαιρώσουν, άρχισε να τρέμει από το φόβο του. Αλλά περίμενε λίγο ακόμα. Ο κλέφτης, που δέχτηκε να μαχαιρώσει τον πεθαμένο, σηκώθηκε από τη

θέση του και με το μαχαίρι στο χέρι πήγε προς το φέρετρο. Όταν πλησίασε, ο σπανός πετάει το σάβανο από πάνω του και φωνάζει:

– «Πού είστε πεθαμένοι;».

– «Εδώ είμαστε μαζωγμένοι», απαντάει ο άλλος σπανός από το ταβάνι και αρχίζει να χτυπάει τις τάβλες.

Οι κλέφτες, μόλις είδαν τον πεθαμένο να σαλεύει και άκουσαν αυτή τη φασαρία και αυτόν το χαλασμό από το ταβάνι της εκκλησίας, παρατάνε τους παράδες⁹² και το βάζουν στα πόδια.

– «Φύγετε, γιατί μας έφαγαν οι πεθαμένοι...».

Μόλις έφυγαν, κατεβαίνει ο ένας από το ταβάνι, βγαίνει και ο άλλος από το φέρετρο και τρέχουν στους παράδες. Αρχίζουν να μαζεύουν και να γεμίζουν τις τσέπες σπρώχνοντας ο ένας τον άλλο και φωνάζοντας για το ποιος να πάρει τους περισσότερους. Όταν τους πήραν όλους, ο σπανός, που είχε έρθει από μακριά, ζητούσε το άσπρο που του χρωστούσε ο άλλος. Γίνεται δεν γίνεται, στήσανε μεγάλο καβγά. Φασαρία, κακό. Οι κλέφτες εντωμεταξύ πήγαν πιο πέρα και σταμάτησαν, για να συνέλθουν από την τρομάρα τους. Τότε λέει ο καετάνιος. Δεν πάει κάποιος πίσω να δει τι γίνεται; Πραγματικά, γυρίζει ο πιο θαρραλέος πίσω και ακούει όλη αυτή τη φασαρία. Δεν κατάλαβε, φυσικά, τι πραγματικά γινόταν, και φοβισμένος, επέστρεψε και τους είπε.

– «Φύγετε όλοι μακριά, γιατί μέσα στην εκκλησία μαζεύτηκαν όλοι οι πεθαμένοι. Τσακώνονται και γίνεται χαμός...». Οι κλέφτες έφυγαν, το άσπρο δόθηκε στον

92. παράς = τουρκικό χάλκινο νόμισμα, υποδιαίρεση του γροσιού / παραλής = αυτός που έχει πολλά λεφτά.

αδικημένο και η φασαρία σταμάτησε.

Τώρα, λένε οι δυο σπανοί, παράδες έχουμε, ας γίνουμε φίλοι. Δώσανε τα χέρια και από την ώρα εκείνη γύριζαν μαζί σε καπηλειά και χάνια και σπαταλούσαν αλόγιστα τα χρήματα, που πήραν από τους κλέφτες. Τα χρήματα τελείωσαν γρήγορα και έπρεπε να βρουν άλλα, για να ζήσουν. Αποφάσισαν να δουλέψουν. Πήγαν σε κάποιον, που είχε δυο βόδια και μια γελάδα και ζητούσε προσωπικό: Ο ένας να καθαρίζει το στάβλο και ο άλλος να τα πηγαίνει για βοσκή. Δέχτηκαν τη δουλειά. Ύστερα έκαμαν και αναμεταξύ τους μια συμφωνία. Τη μια μέρα να καθαρίζει ο ένας το στάβλο και ο άλλος να πηγαίνει με τα γελάδια. Την επόμενη να γίνεται το ανάποδο.

Ξημέρωσε ο θεός τη μέρα και έπιασαν δουλειά. Παίρνει ο ένας τα γελάδια να πάει να τα βοσκήσει και πίσω του ο άλλος να καθαρίσει το στάβλο. Άρχισε να καθαρίζει. Οι κοπριές βρομούσαν και τούτος δεν μπορούσε να υποφέρει τη βρόμα. Εκεί που κουβαλούσε την κοπριά, βλέπει να περνάει δίπλα του το αυλάκι του μυλωνά:

«Χαζός που είμαι και την κουβαλώ μακριά», σκέφτηκε, «Δεν τη ρίχνω στο αυλάκι..., ποιος θα με δει;» και χωρίς να χάσει καιρό, ρίχνει τις κοπριές μέσα στο αυλάκι· βρόμισε ο κόσμος. Μόλις το νερό έφτασε στη νεροτριβή⁹³ του μυλωνά, λέρωσε όλα τα σαΐσματα,⁹⁴ που εκείνη τη στιγμή είχε σ' αυτήν. Τρέχει ο μυλωνάς, βρίσκει το σπανό να ρίχνει τις κοπριές μέσα στο αυλάκι του και

93. Νεροτριβή = κατεργασία χοντρών υφασμάτων με τη δύναμη του νερού / ο τόπος ή οι εγκαταστάσεις για την κατεργασία αυτή.

94. σαΐσματα = σκεπάσματα, κάθε είδους κουβέρτες.

τον κάνει μαύρο στο ξύλο.

– «Αν το ξανακάνεις», του λέει, «θα σε σκοτώσω! ».

– «Συγγνώμη, δεν ήξερα», λέει ο σπανός, «δεν θα ξαναγίνει αυτό...».

Ο άλλος σπανός, που είχε πάει να βοσκήσει τα γελάδια, είχε άλλο πρόβλημα. Τα γελάδια στην αρχή έβοσκαν ήσυχα και ωραία. Μόλις όμως χόρτασαν, άρχισαν να τρέχουν δεξιά-αριστερά, να παίζουν και να “μπουραλνούν”.⁹⁵ Ο σπανός τρέχει πίσω τους να τα συμμαζέψει, γιατί φοβόταν μην τα χάσει. Τρέξε και τρέξε όλη την ημέρα ξεπατώθηκε από την κουράση μέχρι που νύχτωσε: «Α...» σκέφτηκε, «δεν είναι αυτή δουλειά, ο άλλος την άραξε καλά στο σπίτι κι εγώ τρέχω σαν παλαβός όλη μέρα».

Τέλος πάντων, η μέρα πέρασε, το βράδυ ήρθε, μαζεύτηκαν στο σπίτι.

– «Ε...,βλάμη, πώς τα πέρασες με τα γελάδια σήμερα;», ρωτάει ο ένας:.

– «Καλά, πολύ καλά...», απαντάει αυτός, «αλλά να, ξαπλωμένος όλη μέρα, κουράστηκα και μετάνιωσα που δεν είχα πάρει κι ένα προσκέφαλο, για ν’ ακουμπώ, και με πόνεσε ο αγκώνας μου. Εσύ αύριο πάρε ένα προσκέφαλο μαζί σου, για να μην πάθεις τα ίδια...».

– «Εσύ πώς τα πέρασες; ».

– «Καλά, πολύ καλά... Η δουλειά είναι πολύ λίγη και ξεκούραστη. Να ξέρεις, δίπλα από το στάβλο περνάει ένα αυλάκι με νερό. Έριξα μέσα τις κοπριές και τέλειωσα μάνι-μάνι...».

Την άλλη μέρα άλλαξαν τις δουλειές, όπως είχαν

95. μπουραλνούν = μουγκρίζουν.

συμφωνήσει. Ο ένας πήρε τα γελάδια και το προσκέφαλο μαζί του. Μόλις τα γελάδια χόρτασαν, άρχισαν πάλι να τρέχουν. Έτρεχε πίσω τους και ο σπανός κουβαλώντας και το προσκέφαλο.

Ο άλλος πήγε στο στάβλο και έριξε τις κοπριές μέσα στο αυλάκι του μυλωνά και ο μυλωνάς τον κοπάνησε άγρια. Πέρασε πάλι η μέρα και ξαναγύρισαν στο σπίτι.

– «Καλά, ρε βλάμη», λέει ο ένας, «δεν μου έλεγες ότι τα γελάδια δεν σταματάνε πουθενά και με φόρτωσες και με το προσκέφαλο;».

– «Και συ, ρε βλάμη», απαντάει ο άλλος, «δεν μου έλεγες πως δεν πρέπει να ρίξω στο αυλάκι τις κοπριές και με σάπισε στο ξύλο ο μυλωνάς;».

Τέλος πάντων, διαπίστωσαν για μια ακόμα φορά ότι δεν κάνουν για δουλειά και πήραν την απόφαση να φύγουν. Το αφεντικό όμως δεν τους άφηνε, αφού δεν είχε τελειώσει ο χρόνος, που είχαν συμφωνία να μείνουν. Και, για να είναι σίγουρος ότι δεν θα το σκάσουν, τους κλείδωσε μέσα σε ένα δωμάτιο ψηλά στο σπίτι. Αυτοί αποφάσισαν να φύγουν νύχτα. Το μόνο μέρος, από το οποίο μπορούσαν να το σκάσουν, ήταν ένα μικρό παράθυρο· από εκεί θα το έσκαγαν.

Νύχτωσε κι έπεσαν να κοιμηθούν. Όταν ήρθαν τα μεσάνυχτα, σηκώθηκαν. Πηδάει ο πρώτος από το παράθυρο και πέφτοντας, σπάζει το ποδάρι του.

– «Έ... βλάμη, πώς έπεσες;». ρωτάει ο άλλος από πάνω.

– «Σαν στα μπαμπάκια», αποκρίνεται, και ας είχε σπάσει το πόδι του.

Πηδάει και ο δεύτερος, πέφτει επάνω σ' ένα φράχτη και βγάζει τα μάτια του. Τώρα τι να κάνουν, για να μην

τους πάρει είδηση το αφεντικό; Ο στραβός παίρνει στη πλάτη του τον κουτσό και φεύγουν όσο πιο γρήγορα μπορούσαν απ' το χωριό. Περπάτησαν πολλές ώρες, ώσπου πήρε να χαράζει. Σταμάτησαν σε μιαν ερημιά κάτω από μια γκορτσιά, φορτωμένη με ζιούλια⁹⁶ γκόρτσα (άγρια αχλάδια). Πεινούσαν. Τότε λέει ο γκαβός στον κουτσό: «Θα φάμε γκόρτσα. Θα ανεβώ εγώ επάνω να τινάξω τη γκορτσιά, κι εσύ, που βλέπεις, θα τα μαζεύεις. Αλλά δεν θα φας γκόρτσα μέχρι, που να κατέβω κι εγώ να τα μοιράσουμε και να τα φάμε μαζί».

– «Σύμφωνοι;».

– «Σύμφωνοι...».

Ανεβαίνει, που λες, ο γκαβός στην γκορτσιά και αρχίζει να την τινάζει. Πιο πέρα είχε το γιατάκι⁹⁷ της μια αρκούδα. Κάθε φορά που φύσαγε αέρας και κουνούσε τη γκορτσιά, τα ώριμα γκόρτσα έπεφταν και η αρκούδα πήγαινε και τα έτρωγε. Έτσι και τώρα. Όταν άκουσε τη γκορτσιά να κουνιέται, πήγε προς τα εκεί. Μόλις την είδε ο κουτσός παίρνει πόδι και κούτσα-κούτσα φεύγει. Πήγε πιο κάτω και κρύφτηκε μέσα σ' ένα χαντάκι και παρακολουθούσε. Ο γκαβός συνέχισε να τινάζει τη γκορτσιά. Όταν άκουσε την αρκούδα να τρώει γκόρτσα, άρχισε να διαμαρτύρεται:

– «Ε!.. στραβάνα,⁹⁸ σταμάτα να τρως γκόρτσα μέχρι που να κατέβω κι εγώ. Έτσι δεν συμφωνήσαμε;». Καμιά απάντηση. Το ξανάλεει, αλλά απόκριση δεν παίρνει. Η αρκούδα συνέχισε να τρώει. Τότε ο γκαβός πηδάει από

96. ζιούλια = ώριμα.

97. γιατάκι = στρώμα, κρεβάτι/ τόπος για ανάπαυση. Εδώ φωλιά.

98. στραβάνας = κουτσός, ανάπηρος. / γκαβάνας = τυφλός.

πάνω από τη γκορτσιά και πέφτει στη ράχη της αρκούδας, που νόμιζε πως είναι ο κουτσός. Τρομάζει η αρκούδα και αρχίζει να τρέχει ίσια επάνω στο μέρος, που ήταν κρυμμένος ο κουτσός.

– «Ε!.. γκαβέ!.. πού του πας τ' αρκούδ'», αρχίζει να φωνάζει ο κουτσός.

– «Όπου με πάει στραβέ!..», απαντά αυτός.

Μόλις άκουσε τις φωνές του στραβού η αρκούδα αγριεμένη, όπως ήταν, τινάζει από την πλάτης τον γκαβό πηγαίνει καταπάνω στον κουτσό και τον τρώει. Γυρίζει μετά και τρώει και το γκαβό, που δεν μπορούσε να φύγει μακριά, γιατί δεν έβλεπε.

Έτσι τελείωσε η ιστορία με τους δυο σπανούς και ο κόσμος απαλλάχτηκε από αυτές τις λέρες.

Όλα αυτά έγιναν, όπως σας τα διηγήθηκα, γιατί ήμουν κι εγώ εκεί και σας έφερα μια σούβλα σουβλισμένη φακή. Όσο σουβλίζεται η φακή άλλο τόσο ήμουν κι εγώ εκεί.

8. Ο Κόκορας που φέρνει παράδες

Μια φορά κι έναν καιρό ήταν μια μπάμπω και ένας πάππος. Παιδιά δεν είχαν. Η μπάμπω ήταν λιγάκι τσαβή και γι αυτό όλο γκρίνιαζε τον πάππο. Μια μέρα έγινε πολύ μεγάλος καβγάς και η μπάμπω με τον πάππο χώρισαν. Μοίρασαν ό,τι είχαν και δεν είχαν. Ανάμεσα στα υπάρχοντά τους είχαν και έναν κόκορα και μια κότα. Την κότα την πήρε η μπάμπω και τον κόκορα ο πάππος. Ο καθένας πήρε το μερτικό⁹⁹ του και τραβήχτηκε στη γωνιά του. Η μπάμπω έφτιαξε στη μια άκρη της αυλής ένα σπίτι με πελεκουδία. Ο πάππος στην άλλη άκρη έφτιαξε το σπίτι του με κατράμι¹⁰⁰. Εκεί ζούσαν και κάθε μέρα γκρίνιαζαν χωρίς λόγο κι αφορμή.

Μια μέρα η μπάμπω σκούπιζε την αυλή της. Η κότα κακάριζε δίπλα της. Η μπάμπω λέει τάχα μονολογώντας, αλλά δυνατά για να συμπαίξει¹⁰¹ τον πάππο:

– «Μπράβο κοτούλα μου! Κακακά και κοκοκό και κάθε μέρα μου γεννάς και από ένα αυγό. Όχι σαν τουν πέτνου τ' πάππ' που όλο κικιρίκου κι κικιρίκου είναι κι τ' κάν' μόνο κουτσουλιές». Ο πάππος έκανε πως δεν

99. μερτικό = μερίδιο, αναλογία αγαθού.

100. κατράμι = η πίσσα: «στα νύχια μπαίνει το κατράμι και τ' ανάβει» (Ν. Καββαδίας).

101. συμπαίζω = λοιδорώ, κοροϊδεύω κάποιον και συγχρόνως προσπαθώ να τον κάνω να ζηλέψει.

άκουγε. Η μπάμπω εκεί να τον σκανιάζ'¹⁰² το γέρο. Ύστερα από λίγο ακούγεται να λέει:

– «Θεέ μου, δεν κάμς' ένα δυνατό ήλιο να λιώσεις τ' πάμπ' του σπίτ'...». Τί ήταν να το πει! Ο ήλιος ανέβηκε ψηλά στον ουρανό και έκανε τόση ζέστη, που έλιωσε το κατράμι και χάλασε το σπίτι του πάππου. Ο καημένος ο πάππος έμεινε χωρίς σπίτι. Τότε και αυτός νευρίασε και λέει:

– «Θεέ μου, δεν σσκώνς ένα δυνατό αέρα να πάρ' τσ' μπάμπους του σπίτ'!...». Δεν απόσωσε το λόγο του και ένας δυνατός αέρας έκανε ξανά πελεκούδια το σπίτι της μπάμπως.

Ύστερα από όλα αυτά ο πάππος καθίσε επάνω σε μια πέτρα συλλογισμένος και πολύ στενοχωρημένος.

– «Τι έχεις;», τον ρωτάει ο πετεινός του.

– «Τι να έχω;», απαντάει ο πάππος, «δεν βλέπεις πού καταστήσαμε! Εγώ να μην έχω τίποτα και συ μόνο κουτσουλιές μου κάνεις, ενώ η κότα της μπάμπως γεννάει κάθε μέρα αυγά».

Θύμωσε ο κόκορας και λέει στον πάππο:

– «Θα πάω να φέρω γρόσια...».¹⁰³

– «Πού θα πας εσύ ένας κόκορας;» λέει ο πάππος. «Μόλις ξεμυτίσεις από την πόρτα θα σε φάνε οι αλούπες!».¹⁰⁴ Μόλις άκουσε έτσι ο πετεινός πείσμωνσε πιο πολύ και λέει:

– «Τώρα και θα δεις..., εγώ θα φέρω γρόσια».

Αυτά είπε ο κόκορας και έφυγε. Πήγε σιαπέρα,

102. Σκανιάζω = κοροϊδεύω, ειρωνεύουμε.

103. γρόσι = τούρκικο νόμισμα. (Να σημειώσω εδώ, ότι η μητέρα μου γεννήθηκε και μεγάλωσε την εποχή της τουρκοκρατίας).

104. Αλούπα = η αλεπού.

σιαπέρα, σιαπέρα και έφτασε σε ένα ποτάμι. Το ποτάμι ήταν κατεβασμένο και δεν μπορούσε να το περάσει. Τώρα τι να κάνει. Μπαίνει μέσα και αρχίζει να λέει:

– «Ρούφα κ... το νερό. Ρούφα κ.. το νερό...», ώσπου το ποτάμι στέρεψε και πέρασε. Ύστερα προχωράει σιαπέρα, σιαπέρα σιαπέρα. Βρίσκει ένα λύκο. Ορμάει ο λύκος να τον φάει, αλλά ο κόκορας ανοίγει το τζέμκο¹⁰⁵ και σκαπετάει¹⁰⁶ το λύκο. Μετά φεύγει σιαπέρα, σιαπέρα, σιαπέρα. Βρίσκει μια αλούπα. Ορμάει η αλούπα να τον φάει αλλά ο πετεινός προλαβαίνει και την καταπίνει και αυτήν. Ύστερα προχωράει, προχωράει, προχωράει, φτάνει σε μια μεγάλη πολιτεία και πηγαίνει μπροστά στην πόρτα του βασιλιά. Δίπλα από την πόρτα είναι κάτι σκουπίδια. Ο πετεινός πηγαίνει και αρχίζει να τα σκαλίζει. Βρίσκει κάτι σπόρους και τους τρώει, γιατί πεινούσε. Επειδή άρχισε να σουρουπώνει ανέβηκε επάνω στο φράχτη για να κοιμηθεί. Το πρωί, μόλις χάραξε, άρχισε να λαλάει:

– «Κικιρίκουουου... γ... τη μάνα του βασιλιά και της βασιλοπούλας!» Και ξανά: «Κικιρίκουουου... γ... τη μάνα του βασιλιά και της βασιλοπούλας». Στην αρχή κανείς δεν έδωσε σημασία. Επειδή, όμως, ο κόκορας συνέχιζε το βιολί του, ο βασιλιάς είπε στους φύλακες να τον πιάσουν και να τον ρίξουν μέσα στο στάβλο με τα βόδια, να τον πατήσουν, και να ψοφήσει. Αμέσως πηγαίνουν, πιάνουν τον κόκορα και τον ρίχνουν μέσα στα βόδια. Μόλις τον έριξαν μέσα και άρχισαν τα βόδια να

105. τζεμκος = το ράμφος.

106. σκαπετάει = εδώ, καταπίνει. Την ίδια λέξη χρησιμοποιούμε, όταν θέλουμε να δείξουμε ότι κάποιος ξεπέρασε τον ορίζοντα: «σκαπέτσι τ' ραχ'».

τον κυνηγούν, αμολάει το λύκο και τρώει τα βόδια.

Την άλλη μέρα το πρωί πάλι τα ίδια. Ακούνε τον κόκορα να λαλάει:

– «Κικιρίκουουου, γ... τη μάνα του βασιλιά και της βασιλοπούλας».

– «Βρε τι έγινε;», λέει ο βασιλιάς, «δεν τον πάτησαν τα βόδια; Πιάστε τον και ρίξτε τον μέσα στο κοτέτσι, να τον τσιμπήσουν, να τον τσιμπήσουν, να τον τσιμπήσουν οι κότες και να φοφήσει!». Έτσι και έγινε. Πιάνουν τον κόκορα και τον ρίχνουν μέσα στο κοτέτσι. Δεν χάνει καιρό ο κόκορας, αμολάει την αλεπού και αυτή τρώει όλες τις κότες.

Το πρωί η ίδια ιστορία:

– «Κικιρίκουουου... γ... τη μάνα του βασιλιά και της βασιλοπούλας».

– «Βρε τι πάθαμε με αυτόν τον κόκορα;», λέει ο βασιλιάς. «Να τον πιάσετε και να τον ρίξετε μέσα στον αναμμένο φούρνο, να ψηθεί να ησυχάσουμε». Χωρίς χασομέρια, τον πιάνουν και τον ρίχνουν μέσα στον αναμμένο φούρνο. Δεν χάνει καιρό ο κόκορας, αφήνει το νερό, που είχε πει από το ποτάμι, σβήνει το φούρνο και γλιτώνει και από αυτό το κακό.

Το πρωί και πάλι με έκπληξη και αγανάκτηση ακούνε το ενοχλητικό:

– «Κικιρίκουουου... γ... τη μάνα του βασιλιά και της βασιλοπούλας». Τότε ο βασιλιάς θύμωσε πιο πολύ και είπε να τον πάρουν και να τον ρίξουν μέσα στο σεντούκι με τα φλουριά, να φάει κανένα και να φοφήσει. Έτσι κι έγινε. Έπιασαν τον πετεινό και τον έριξαν μέσα στο σεντούκι με τις λίρες. Άλλο που δεν ήθελε ο πετεινός... Μόλις έκλεισαν το καπάκι από το σεντούκι και έφυγαν οι

υπηρέτες, ο πετεινός έφαγε, έφαγε, έφαγε γρόσια και στο τέλος, αφού δεν χωρούσε άλλο η μπάκα¹⁰⁷ του, έβαλε και ένα φλουρί στο στόμα του και έκανε τον φόφιο.

Πάνε την άλλη μέρα και βλέπουν τον κόκορα τέζα. «Επιτέλους, γλιτώσαμε από αυτόν», λέει ο βασιλιάς. «Πάρτε τον και ρίξτε τον στα σκουπίδια..». Τον πήραν, λοιπόν, και τον πέταξαν στα σκουπίδια. Μόλις απομακρύνθηκαν οι υπηρέτες, ο κόκορας σηκώνεται και με όση φωνή είχε λάλησε για τελευταία φορά μπροστά στο παλάτι: «Κικιρίκουουου... γ... τη μάνα του βασιλιά και της βασιλοπούλας», και προτού τον πιάσουν κόφτει¹⁰⁸ πέρα και μια και δυο στον πάππο.

– «Πάππο», του λέει, «έφερα γρόσια...»

– «Σιγά μην έφερες γρόσια», λέει ο πάππος.

– «Έφερα γρόσια», λέει πάλι ο πετεινός. «Πήγαινε και πάρε τον τορβά της μπάμπως, πάρε και τον κόπανο, κρέμασέ με ανάποδα στη μυγδαλιά και χτύπα με σιγά-σιγά για να τα βγάλουμε...».

Έτσι και έγινε: Ο πάππος πήγε και πήρε τον ντορβά της μπάμπως. Πήρε και τον κόπανο. Κρέμασε τον κόκορα ανάποδα και άρχισε να τον χτυπάει σιγά-σιγά. Ντριν, ντριν, ντριν το ένα μετά το άλλο έπεφταν τα φλουριά και τα γρόσια και η αυλή γέμισε με παράδες.

Τώρα ήρθε η σειρά του πάππου να σκανιάσει την μπάμπω.

– «Αχέεε..., μπάμπω !..., βλέπεις τι μου έφερε εμένα ο πετεινός;» Χρήμα με ουρά, ενώ η δική σου η κότα μόνο

107. μπάκα = το στομάχι του.

108. «κόβω» και «κόφτω» = εδώ με την έννοια του φεύγω. Λέμε: «έκοψε λάσπη», δηλαδή έφυγε, αλλά και «κόφτω πέρα».

κακαρίζει και σε γεμίζει με κουτσουλιές.

Η μπάμπω, μόλις είδε τα φλουριά, φαρμακώθει¹⁰⁹ και άρχισε να μαλώνει την κότα της: «Και τι σε θέλω, και όλο κακακά και κουκουκού είσαι και όλο κουτσουλιές μου γεμίζεις την αυλή. Ενώ είδες ο κόκορας; Έφερε ένα σωρό φλουριά.

– «Θα πάω κι εγώ!», λέει η κότα.

– «Να πας...», της λέει η μπάμπω.

Ξεκίνησε η κότα και καρκαλιούντας,¹¹⁰ καρκαλιούντας βρίσκει ένα κουτσοκάρφ¹¹¹, το καταπίνει. Προχωράει, προχωράει, προχωράει, βρίσκει ένα κουτσοπέταλο¹¹² και το καταπίνει κι αυτό. Μετά προχωράει, προχωράει, προχωράει, βρίσκει κάτι ακαθαρσίες... Τρώει, τρώει, τρώει, ώσπου φούσκωσε. Τότε γυρίζει στη μπάμπω και τις λέει.

– «Μπάμπω, έφερα κι εγώ παράδες. Πάρε τον τορβά, κρέμασέ με ανάποδα και χτύπα με τον κόπανο να τους βγάλουμε...». Τρέχει η καημένη η μπάμπω, παίρνει τον τορβά, κρεμάει την κότα ανάποδα στη μυγδαλιά, όπως έκανε ο πάππος. Τη χτυπάει μια φορά. Πέφτει το καρφί. Τη χτυπάει άλλη μια, πέφτει το πέταλο. Τη χτυπάει άλλη μια... γέμισε ο κόσμος ακαθαρσίες και βρομίσε ο τόπος! Η μπάμπω θύμωσε πολύ και δίνει άλλη μια στην κότα και τη μεσόκοψε. Ύστερα η μπάμπω έβαλε τα κλάματα...

109. φαρμακώθει = εδώ πικράθηκε, στενοχωρήθηκε πολύ.

110. Καρκαλιούντας = κακαρίζοντας, γελώντας φωναχτά.

111. Κουτσοκάρφι = σκουριασμένο καρφί από πέταλο αλόγου, μουλαριού ή γαϊδάρου.

112. Κουτσοπέταλο = πέταλο, που καλιγώνουν τα μουλάρια, τα άλογα και τα γαϊδούρια..

Ο πάππος παρακολουθούσε από απέναντι· στην αρχή ήταν σκασμένος στα γέλια. Μετά όμως, που είδε τη μπάμπω να κλαίει, πήγε κοντά της, την έπιασε από το χέρι σαν τον παλιό καλό καιρό και της είπε με γλυκιά φωνή:

– «Έλα εδώ, παλιόγρια. Μη στενοχωριέσαι. Έχω εγώ παράδες και για τους δυο μας. Θα χτίσουμε ξανά το σπιτάκι μας και θα ζήσουμε μαζί όσα χρόνια θα μας δώσει ο Θεός, μόνο να κόψεις τη μουρμούρα...».

Έτσι και έγινε. Έσμιξαν ξανά ο πάππος με τη μπάμπω· η μπάμπω υποσχέθηκε ότι δεν θα γκρινιάξει ξανά· έχτισαν το σπιτάκι τους και έζησαν τα γεράματά τους αυτοί καλά κι εμείς καλύτερα.

9. Ο τρελός και ο γνωμικός

Μια φορά κι έναν καιρό ήταν μια μάνα που είχε δυο γιους. Ο ένας ήταν λίγο λειψός και τον φώναζαν τρελό. Αυτόν τον έστελναν στις αγροτικές δουλειές: Να σπέρνει να θερίζει, να κάνει γενικά όλες τις εξωτερικές δουλειές. Ο άλλος, ο «γνωμικός», έμενε στο σπίτι και έκανε όλες τις δουλειές του σπιτιού: Σκούπιζε, μαγειρεύε, τάιζε τις κότες και περιποιότανε και την κατακοίτη μάνα τους. Μια μέρα λέει ο τρελός στον αδελφό του:

– «Όλο εγώ πηγαίνω στο χωράφι κι εσύ κάθεται στο σπίτι. Θέλω να αλλάξουμε και μια φορά..».

– «Μα, δεν ξέρεις να κάνεις δουλειές του σπιτιού!», λέει ο άλλος.

– «Δεν πειράζει, θα μάθω», απαντάει ο τρελός.

– «Καλά», του λέει ο αδελφός του, «όπως θέλεις. Αύριο είναι Σάββατο και θα κάνεις περισσότερες δουλειές στο σπίτι: Θα σκουπίσεις, θα ταΐσεις την κλουσσαριά,¹¹³ θα μαγειρέψεις, θα λούσεις και τη μπάμπω».

Την άλλη μέρα ο μεγάλος έφυγε για το χωράφι. Ο τρελός αρχίζει τις δουλειές: Πάει να ταΐσει την κλουσσαριά, αυτή τον αγρίεψε και τον κυνηγούσε. Τα κλωσσόπουλα φοβήθηκαν και έτρεχαν δεξιά αριστερά. Δεν χάνει καιρό ο τρελός, τα πιάνει ένα-ένα, τα σφάζει, τα

113. κλουσσαριά = η κλώσα.

βάζει στη σούβλα και τα ψήνει. Παίρνει μετά να λούσει τη μπάμπω. Βάζει το καζάνι και βράζει το νερό. Τραβάει μετά τη μπάμπω και τη χώνει μέσα. Η μπάμπω ζεματίστηκε, σκούζει, φωνάζει· τίποτα. Ο τρελός πάσκιζε, να τη λούσει. Στο τέλος η μπάμπω έμεινε με τα μάτια ανοιχτά και τα δόντια απ' έξω· πέθανε. Ο τρελός δεν κατάλαβε τίποτα και συνέχιζε να τη λούζει. Την πήρε μετά, τη σκούπισε, την άλλαξε, τη χτένισε και την έβαλε δίπλα στο τζάκι. Ύστερα, της έφτιαξε και λίγο κουρκούτι και της έδωσε να φάει. Πώς να φάει; Τρώει ο πεθαμένος!..

– «Α!.. παλιόγρια», της λέει, «δεν θέλεις να φας και κοροϊδεύεις με μένα. Αφού δεν τρως, τότε κάτσε εκεί και γνέθε». Πάει, φέρνει τη ρόκα¹¹⁴ τη βάζει στο ζωνάρι της γριάς και, όπως νόμιζε, την άφησε να... γνέθει. Έκανε και τις άλλες δουλειές του σπιτιού. Το βράδυ γύρισε και ο μεγάλος από το χωράφι.

– «Τι έγινε; Πώς τα πήγες σήμερα;» ρωτάει τον τρελό.

– «Καλά...», απαντάει αυτός. «Να, πήγα να ταΐσω την κλουσσαριά και αυτή με τα κλωσσόπουλα έφευγε. Την έπιασα κι εγώ και τη σούβλισα μαζί με τα κλωσσόπουλα. Θα φάμε καλά απόψε. Μετά έλουσα τη μάνα μας και της έδωσα να φάει, αλλά αυτή δεν ήθελε να φάει και γελούσε με εμένα. Την έβαλα κι εγώ δίπλα στο τζάκι και της έδωσα τη ρόκα να γνέθει. Μετά έκανα όλες τις άλλες δουλειές, που μου είπες». Μόλις άκουσε όλα αυτά ο μεγάλος κατάλαβε· τρέχει μέσα και τι να δει!. Η μάνα

114. ρόκα = η ηλακάτη: λεπτό ξύλινο ραβδί στην άκρη του οποίου στερεώνεται το μαλλί ή το βαμβάκι που προορίζεται για γνέσιμο.

τους ήταν πεθαμένη. Τώρα τι γίνεται;!

– «Γρήγορα...», λέει στον αδελφό του, «να πάμε στο νεκροταφείο, να σκάψουμε, να θάψουμε τη μάνα μας και μετά να φύγουμε μακριά, προτού να το καταλάβει η αστυνομία και μας κλείσει μέσα!...». Πηγαίνουν, λοιπόν, στο νεκροταφείο και ανοίγουν ένα μνήμα. Ο μεγάλος λέει στον τρελό: «Πήγαινε στο σπίτι και φέρε την πεθαμένη μάνα μας». Φεύγει εκείνος τρέχοντας και πηγαίνει στο σπίτι. Αρπάζει τη γριά από τη φλοκάτη¹¹⁵ και την σέρνει έξω. Βγαίνει η φλοκάτη και η γριά μένει στο σπίτι. Φτάνει στο νεκροταφείο μόνο με τη φλοκάτη.

– «Βρε, που είναι η μάνα μας;».

– «Α!.. την παλιόγρια μου έφυγε», λέει ο τρελός, «θα πάω πάλι». Και ξαναγυρίζει να βρει την πεθαμένη μάνα του. Καθώς γύριζε πίσω, βλέπει επάνω σε μια κρανιά¹¹⁶ μια άλλη γριά να μαζεύει κράνια.

– «Α!...», της λέει ο τρελός, «εδώ μου είσαι παλιόγρια και τρως και κράνια». Ανεβαίνει στην κρανιά, αρπάζει τη μπάμπω και την πηγαίνει για το νεκροταφείο. Φωνάζει, χτυπιέται, εκείνη αλλά ποιος να της δώσει σημασία! Την πηγαίνει, λοιπόν, στο νεκροταφείο και την παραχώνουν. Γυρίζουν στο σπίτι βρίσκουν τη μάνα τους.

– «Βρε, την παλιόγρια γύρισε πάλι», λέει ο τρελός

– «Βρε, δεν ήταν η μάνα μας αυτή, που παραχώσαμε· άλλη ήταν», λέει ο μεγάλος. «Γρήγορα να τη θάψουμε και αυτήν, γιατί τώρα την έχουμε ακόμα πιο άσχημα».

115. Φλοκάτη = είδος γυναικείου παλτού από σιγκούνι χωρίς μανίκια.

116. κρανιά και κρανέα = φυτό με πολύ σκληρό ξύλο και κατακόκκινους, σαν αίμα καρπούς, τα κράνια. (Με κρανίσια βέργα, μας έδερνε ο δάσκαλος στο σχολείο για το... «καλό μας»).

Την παίρνουν και τη μάνα τους, πηγαίνουν στο νεκροταφείο, την θάβουν και μιρέβκα– μιρέβκα¹¹⁷ απομακρύνονται κρυφά από το χωριό. Περπάτησαν πολλές ώρες και κουράστηκαν. Βρήκαν ένα νερόμυλο· μπαίνουν μέσα να κάτσουν, για να ξεκουραστούν. Μόλις ο τρελός βλέπει το λιθάρι του μύλου, που αλέθανε το σιτάρι, φωνάζει:

– «Να ο σφόντυλος¹¹⁸ της γριάς. Θα τον πάρω μαζί μου...».

– «Βρε, καλός είσαι. Βρε, δεν είναι το σφοντύλι της μάνας μας αυτό, είναι το πάνω λιθάρι του μύλου», του έλεγε ο μεγάλος. Τίποτα ο τρελός.

– «Πάμε να φύγουμε, προτού μας πάρουν χαμπάρι και έρθουν και μας πιάσουν...», λέει ο μεγάλος.

– «Πάμε...», λέει ο τρελός και κόβει το λιθάρι του μύλου στον ώμο. Βγήκαν βιαστικά-βιαστικά από το μύλο· μπροστά ο μεγάλος, πίσω ο τρελός με το λιθάρι στον ώμο, ξεκίνησαν πάλι για μακριά. Περπάτησαν, περπάτησαν, περπάτησαν, ώσπου κουράστηκαν. Κόντευε να νυχτώσει όταν έφτασαν σε ένα πυκνό δάσος. Επειδή θα ξημέρωναν εκεί και φοβούνταν τα άγρια θηρία, ανέβηκαν επάνω σε μια οξιά να κουρνιαξουν και να περάσουν τη νύχτα τους. Δεν πρόλαβαν να βουλευτούν καλά-καλά και έρχονται κάτω από την οξιά κάτι κλέφτες. Κάθισαν και έβγαλαν τα σακούλια με τους παράδες, που είχαν κλέψει, για να τους μοιραστούν. Σε λίγο λέει ο τρελός:

117. μιρέβκα = περπατώντας λοξά, εδώ με την έννοια του βιαστικά-βιαστικά.

118. Σφοντύλι = στρογγυλό όργανο σχήματος «κόλουρου κώνου» με τρύπα, που μπαίνει στο κάτω μέρος του αδραχτιού, απαραίτητο για το γνέσιμο του μαλλιού.

– «Θέλω να κατουρήσω...».

– «Πάψε, θα μας καταλάβουν και θα μας σκοτώσουν», λέει ο μεγάλος.

Μπα... πού ν' ακούσει ο τρελός!. Τίποτα. Αρχίζει να κατουράει.

– «Γρήγορα, να τελειώνουμε, γιατί έπιασε βροχή», λένε οι κλέφτες.

Σε λίγο ο τρελός λέει:

– «Θέλω να χ...

– «Πάψε, θα μας πάρεις στο λαιμό σου...», λέει και πάλι ο μεγάλος.

– «Δεν μπορώ να κρατηθώ άλλο, απαντάει και πάλι ο τρελός. Και χωρίς να χάσει καιρό τα αμολάει».

– «Γρήγορα, να φύγουμε γιατί έπιασε χαλάζι», λένε και πάλι οι κλέφτες.

Δεν πέρασε πολλή ώρα και πάλι ο τρελός λέει στον αδελφό του.

– «Ετούτο το παλιοσφόντυλο μου τσάκισε τον ώμο· θα το πετάξω».

– «Πάψε, και θα μας καταλάβουν, απαντάει ο μεγάλος».

– «Δεν μπορώ άλλο», λέει πάλι, ο τρελός και αφήνει το λιθάρι του μύλου από τα χέρια του. Το λιθάρι, καθώς πέφτει, σπάζει κλαδιά και κάνει φοβερό θόρυβο. Οι κλέφτες λακίζουν,¹¹⁹ παρατάνε τους παράδες που μοιράζονταν και το βάζουν στα πόδια τρομαγμένοι, χωρίς να γυρίσουν να κοιτάξουν πίσω τους.

Αφού ξημέρωσε ο θεός τη μέρα και οι κλέφτες δεν ξαναγύρισαν, κατέβηκαν και τα δυο αδέρφια από την

119. λακίζω = φεύγω τρέχοντας, το βάζω στα πόδια.

οξιά, πήραν τους παράδες και έφυγαν σε ξένη χώρα, όπου δεν τους ήξερε κανείς. Εκεί έζησαν αυτοί καλά κι εμείς καλύτερα.

Ερχόμουν και εγώ από κει και σας έφερνα σουβλι-σμένη φακή, όσο σουβλίζεται η φακή, άλλο τόσο ήμουνα κι εγώ εκεί.

Εθνική Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσο

10. Ο Κασιδιάρης

Μια φορά κι ένα καιρό ήταν μια μάνα έγκυος. Η εγκυμοσύνη της ήταν δύσκολη και βασανιστική. Επάνω στην απελπισία της βαρυγκώμησε και είπε:

– «Θεέ μου, ας το γεννήσω μια ώρα αρχύτερα και παρ' το, να γλιτώσω!...».

Ήρθε ο καιρός και η μάνα γέννησε πρόωρα. Το παιδί μεγάλωσε κανονικά και πήγαινε στο δημοτικό σχολείο. Μια μέρα το πλησιάζει ένας παππούς, έτσι ντυμένος σαν καλόγερος, και του λέει:

– «Να πας στο σπίτι και να πεις της μάνας σου, να μου δώσει εκείνο, που μου έταξε».

Γύρισε το παιδί από το σχολείο στο σπίτι και της είπε:

– «Μάνα, με βρήκε ένας παππούς στο δρόμο και μου είπε να σου πω, ότι πρέπει, να του δώσεις εκείνο που του έταξες!».

– «Καλά...», του είπε αυτή. «Άμα σε ξαναδει, να του πεις ότι το ξέχασες και δεν μου το είπες!».

Πέρασαν κάμποσες μέρες. Φανερώνεται ξανά ο παππούς- καλόγερος και ρωτάει το παιδί:

– «Το είπες, αυτό που σου είπα, στη μάνα σου;».

– «Όχι, το ξέχασα...», είπε το παιδί.

– «Να μην το ξεχνάς και να το ξαναπείς...».

– «Καλά...», είπε το παιδί.

Έρχεται το παιδί στο σπίτι και της το ξανάλεει.

– «Αν σε συναντήσει ξανά, πες του πάλι, ότι το ξέχασες», λέει η μάνα, για να δικαιολογηθεί.

Για τρίτη φορά, βγήκε μπροστά στο παιδί ο καλόγερος και το ξαναρώτησε:

– «Είπες στην μάνα σου αυτό που είπα;»

– «Όχι, το ξέχασα», απάντησε κοκκινίζοντας το παιδί.

– «Ά! Να μην το ξεχνάς. Και για να μην το ξεχάσεις πάλι, θα σου δέσω ένα σκοινί στο χέρι. Όταν φθάσει στο σπίτι, θα δεις το σκοινί στο χέρι και θα το θυμηθείς...».

Γύρισε το παιδί στο σπίτι, έδειξε στη μάνα του το σκοινί, που ήταν δεμένο στο χέρι του και της επανέλαβε τα λόγια του παππού.

«Τώρα τι κάνουμε;», μονολόγησε· μετά γύρισε και είπε στο γιο της:

– «Άκουσε, τι θα κάνουμε. Για να μη σε ενοχλήσει ξανά αυτός ο παππούς, θα σε κρύψω κάμποσο καιρό στο σπίτι, ώσπου να το ξεχάσει και μετά θα ξαναπάς στο σχολείο»· είπε στο παιδί, χωρίς να του δώσει άλλες εξηγήσεις. Έτσι και έγινε.

Αφού πέρασε κάμποσος καιρός ακόμα, η μάνα ξαναστέλνει το παιδί στο σχολείο. Στο δρόμο να' σου και φανερώνεται πάλι αυτός ο παππούς ντυμένος σαν καλόγερος. Παίρνει το παιδί και φεύγουν. Δρόμο παίρνουν, δρόμο αφήνουν, φτάνουν σε ένα μοναστήρι, σαν το μοναστήρι της Φούρκας¹²⁰ ας πούμε. Ανοίγουν την πόρ-

120. Το μοναστήρι της Φούρκας ή μοναστήρι της «Κλαδόρμης», βρίσκεται στα ανατολικά σύνορα της Δροσοπηγής. Για την ίδρυση, τον ιστορικό και κοινωνικό του ρόλο, καθώς και το ρόλο που έπαιξε στη διατήρηση και διάσωση της λαϊκής μας παράδοσης βλέπε ΜΕΡΟΣ

τα, μπαίνουν μέσα.

– «Εσύ κάτσε εδώ», λέει, στο παιδί ο παππούς και εξαφανίζεται.

Το παιδί μαζεύεται σε μια γωνιά φοβισμένο. Τι να σου κάνει, δώδεκα χρονών παιδί, ένα φόσσου¹²¹ ήταν!..

Στο μοναστήρι αυτό έμενε μόνο ένας καλόγερος και αυτός τυφλός, γκαβός, όπως τον λέμε στο χωριό μας, που έλειπε όλη την ημέρα, γιατί είχε κάτι πρόβατα και πήγαινε να τα βοσκήσει.

Όταν έπεσε ο ήλιος και άρχισε να σουρουπώνει ακούει το παιδί μια βοή, μια φασαρία. Φοβήθηκε ακόμα περισσότερο και ζάρωσε σε μια γωνιά. Ύστερα από λίγο μπήκε και ο καλόγερος μέσα στο δωμάτιο και πήγε στο τζάκι και πασπατευτά-πασπατευτά, άναψε τη φωτιά. Μόλις άναψε η φωτιά, φωτίστηκε το δωμάτιο και το παιδί είδε ότι στη μεριά, που ήταν ο καλόγερος, ήταν ένα πιάτο με φαΐ. Το φαΐ αυτό το έφερνε κάθε βράδυ στον καλόγερο η Παναγία. Ο καλόγερος άπλωσε το χέρι του, βρήκε πασπατευτά-πασπατευτά το πιάτο και άρχισε να τρώει. Μόλις το παιδί είδε το φαγητό, γούρλωσε τα μάτια του και από το στόμα του άρχισαν να τρέχουν τσάλια πεινούσε πολύ. Τότε, πλησίασε αργά και αθόρυβα και καθώς ο καλόγερος δεν έβλεπε, άρχισε να τρώει και αυτό από το φαγητό, που ήταν στο πιάτο. Το φαγητό, έτσι, τελείωσε γρήγορα και ο καλόγερος δεν χόρτασε.

– «Ε!..., Παναγίτσα μου», λέει ο καλόγερος κάνοντας το σταυρό του, «απόψε μου το έφερες λειψό (λιγοστό) το φαγητό. Αλλά δεν πειράζει!». Προτού τελειώσει το

Γ', αριθμός 5.

121. φόσσου = μικρό παιδί, ανήλικο.

λόγο του, κάνει έτσι και αρπάζει το χέρι του μικρού.

– «Έεεπ!.. σ' έπιασα», λέει. «Τί είσαι συ;».

Το παιδί, τρέμοντας από το φόβο του, διηγείται όλη την ιστορία του από την αρχή, ίσαμε που έφτασε εδώ στο μοναστήρι.

– «Καλά...», του απαντάει ο γέροντας, «μην στενοχωριέσαι. Εγώ είμαι σαράντα χρόνια εδώ. Πέρασα καλά. Κι εσύ καλά θα περάσεις. Θα σε μάθω να βόσκει τα πρόβατα, να τα αρμέγεις, να πήζεις το τυρί και να κάνεις όλες της άλλες δουλειές του μοναστηριού. Και να αρχίσουμε από τα πρόβατα. Αύριο κιόλας, προ θα ξημερώσει ο θεός τη μέρα, θα πάρεις τα πρόβατα και θα πας να τα βοσκήσεις. Πρόσεχε, όμως, να μην περάσουν πέρα από το ρέμα, όπου είναι παστικό και έχει καλό χορτάρι επειδή δεν βόσκουν άλλα ζώα, γιατί εκείνο το μέρος το ορίζουν οι νεράιδες».

Το παιδί όλη αυτήν την ώρα άκουγε με προσοχή τον καλόγερο και χουνούσε το κεφάλι του, σαν να έλεγε: «Ναι!».

Πέρασε κάμποσος καιρός και το παιδί έκανε όπως του έλεγε ο καλόγερος. Πήγαινε και έβοσκε τα πρόβατα έως εκεί, που του είχε πει, και δεν τα περνούσε στο μέρος, που όριζαν οι νεράιδες.

Με τα πολλά, το παιδί άρχισε να έχει περιέργεια, να πάει και στο απαγορευμένο μέρος και να δει τι σόι πράμα ήταν αυτές οι νεράιδες!..

Την άλλη μέρα πήρε πάλι τα πρόβατα και πήγε να τα βοσκήσει. Τα πλησίασε στο μέρος που όριζαν οι νεράιδες. Κοίταξε από δω, κοίταξε από κει, δεν τις είδε πουθενά. Τότε, άφησε τα πρόβατα να μπουν και να βοσκήσουν εκεί, μια και είχε καθαρό και μπόλικο χορ-

τάρι, γιατί δεν πήγαιναν καθόλου άλλα ζωντανά. Το βράδυ γύρισε την τακτική ώρα στο μοναστήρι και άρχισαν να αρμέγουν τα πρόβατα. Ο γερο-καλόγερος κατάλαβε, ότι τα πρόβατα είχαν περισσότερο γάλα σήμερα.

– «Τα πρόβατα έχουν περισσότερο γάλα σήμερα, μήπως τα πήγες στο μέρος, που ορίζουν οι νεράιδες;», ρώτησε ο καλόγερος το παιδί.

– «Όχι, δεν τα πήγα». Του απάντησε. Δεν του είπε την αλήθεια.

Το ίδιο έγινε και τη δεύτερη μέρα. Τα πρόβατα έβοσκαν του καλού καιρού σε ξένα λιβάδια. Την τρίτη μέρα, όμως, φανερώθηκαν οι νεράιδες, τον χούγιαξαν από μακριά κι εκείνος μάζεψε τα πρόβατά του και έφυγε όσο πιο γρήγορα μπορούσε. Όμως η περιέργειά του για τις νεράιδες γινόταν όλο και πιο μεγάλη. Την άλλη μέρα πάλι τα ίδια. Πηγαίνει τα πρόβατα στο μέρος, που ορίζαν οι νεράιδες, τα αφήνει χαμηλότερα στη ρεματιά να βόσκουν και ο ίδιος ανεβαίνει πιο ψηλά και περιμένει. Σε λίγο να και οι νεράιδες. Βάζουν τις φωνές και τρέχουν προς το μέρος του, να τον κυνηγήσουν. Εκείνος δεν φεύγει. Ανεβαίνει επάνω σε μια μεγάλη πέτρα και τις κοιτάζει καλά. Έμοιαζαν με κοπέλες, γυμνές από τη μέση και πάνω, με όμορφο πρόσωπο και μακριά, ίσαμε τη μέση τους, άλλες με μαύρα και άλλες με ξανθά μαλλιά. Μόλις τις είδε έτσι, πήρε θάρρος και, πάνω από τη πέτρα, φωνάζει:

– «Αν σας βαστάει ελάτε κοντά και θα δείτε τι θα πάθετε. Εγώ είμαι πολύ δυνατός και δεν σας φοβάμαι. Κοιτάξτε, στύβω την πέτρα και βγάζει νερό. Και καθώς έλεγε αυτά, βγάζει από τον τορβά του ένα κομμάτι τυρί, το σφίγγει μέσα στη γροθιά του και το τυρί άρχισε να

βγάξει ζουμί. Το είδαν οι νεράιδες και, όπως ήταν αρκετά μακριά, νόμισαν πως πραγματικά είχε στύψει την πέτρα και έβγαλε νερό, κιότεψαν και έφυγαν.

Το βράδυ γύρισε στο μοναστήρι. Άρμεξαν τα πρόβατα, έβγαλαν πολύ γάλα και γι αυτό ο παππούς καλόγερος σιγουρεύτηκε ότι το παιδί έβοσκε τα πρόβατα στο μέρος, που όριζαν οι νεράιδες. Το παιδί το παραδέχτηκε. Ο καλόγερος δεν το μάλωσε, αλλά το ορμήγεψε και του είπε να προσέχει, γιατί οι νεράιδες γίνονται πολύ κακές, όταν πατήσει άντρας στο μέρος τους.

Το παλικάρι άκουσε με προσοχή τις ορμήνιες του παππού, αλλά συνέχισε να βόσκει τα πρόβατα στο απαγορευμένο μέρος. Φρόντιζε, όμως τώρα, μόλις εμφανίζονταν οι νεράιδες, να το σκάει από το μέρος τους όσο πιο γρήγορα μπορούσε.

Αυτή η ιστορία επαναλαμβανόταν κάθε μέρα. Το παλικάρι συνέχιζε να βόσκει τα πρόβατα στο απαγορευμένο λιβάδι και να φεύγει μόλις εμφανίζονταν οι νεράιδες. Εκείνες θύμωναν όλο και πιο πολύ μαζί του.

Κάποια μέρα, όμως, τα πράγματα άλλαξαν. Οι νεράιδες είδαν και απόειδαν, ότι το παιδί δεν έλεγε να φύγει, εμφανίστηκαν νωρίτερα από τη συνηθισμένη ώρα και άρχισαν να κυνηγούν το παλικάρι. Εκείνο φοβήθηκε, γιατί είδε ότι δεν θα προλάβαινε να μαζέψει τα πρόβατα και να φύγει. Τότε κάνει μια προσευχή στο θεό, που το προστάτευε, και του ζητάει να το σώσει. Και το θαύμα έγινε· αμέσως γυρίζουν τα δέντρα ανάποδα με τις ρίζες προς τα πάνω και τα κλαδιά κάτω. Τα μακριά μαλλιά των νεράιδων μπλέκονται στις ρίζες και, ώσπου να τα ξεμπλέξουν, το παιδί πρόλαβε, γύρισε στο μοναστήρι και σώθηκε. Δεν είπε όμως τίποτα στο γέρο-καλόγερο!

Ο καιρός περνούσε. Το παιδί μεγάλωσε και έγινε ολόκληρο παλικάρι. Μια μέρα ο γερο-καλόγερος του λέει:

– «Βρε παιδί μου, εγώ έχω σαράντα χρόνια εδώ πέρα. Βαρέθηκα και θέλω να φύγω, να πάω να βρω γιατρεία στα μάτια μου. Θα μείνεις εσύ στη θέση μου. Αλλά πριν φύγω θα σου πω μερικά πράγματα και θα σου μάθω κάποια μυστικά, για να μπορείς να προστατευτείς.

Πρώτα-πρώτα να σου φανερώσω ένα μυστικό. Κάτω στο κατώι υπάρχει μια μπάρα¹²² με θαυματουργό νερό. Άμα ξεγκολιωθείς¹²³ και μπεις μέσα, γίνεσαι χρυσός.

Ύστερα θα σου δώσω τρεις τρίχες από άλογο. Μια μαύρη, μια κόκκινη και μιαν άσπρη. Όταν χρειάζεσαι ένα άλογο, θα ζεσταίνεις μια τρίχα και αμέσως θα παρουσιάζεται το άλογο, θα το καβαλιεύεις και θα πηγαίνεις στη δουλειά σου. Θα σου δώσω και μια χτένα. Όταν βρεθείς σε κίνδυνο, θα την πεταξεις πίσω σου και αμέσως θα γίνει ένα δάσος τόσο πυκνό, που θα είναι σχεδόν απέραστο, και έτσι, θα ξεφεύγεις από όποιον σε κυνηγάει. Θα σου δώσω ακόμα και μια χούφτα αλάτι, που, όταν βρεθείς σε πολύ μεγάλο κίνδυνο, θα το πετάξεις πίσω σου και θα γίνει μια μεγάλη θάλασσα. Αυτά είπε ο καλόγερος και την άλλη μέρα μάζεψε τα λίγα πράγματα, που είχε, και έφυγε.

Έμεινε μόνο του το παλικάρι. Πέρασαν ένας, δυο, τρεις, πέντε μήνες κάνοντας τις συνηθισμένες δουλειές. Τώρα, όμως, που ήταν μόνος άρχισε, να βαριέται και να σκέπτεται:

122. μπάρα = λακκούβα με νερό.

123. γκόλιος = γυμνός. / Ξεγκολιώνομαι = βγάζω τα ρούχα μου και μένω γυμνός.

– «Τι χαζός που είμαι και κάθομαι μόνος μου εδώ και δεν σηκώνομαι να φύγω;». Εκτός αυτού άρχισε μέσα του να τον τρώει και η περιέργεια για όσα του είπε ο καλόγερος.

Μια μέρα που δεν είχε τι να κάνει και γύριζε άσκοπα από δω κι από κει, λέει μέσα του:

«Δεν πάω κάτω να δοκιμάσω, να δω, αν όσα μου έλεγε ο καλόγερος, είναι αλήθεια;». Και χωρίς άλλη σκέψη κατεβαίνει στο υπόγειο, γδύνεται και μπαίνει μέσα στην μπάρα. Αμέσως γίνεται ολόχρυσος. Μόλις είδε αυτή τη μεταμόρφωση, κατάλαβε, ότι ο καλόγερος του έλεγε αλήθεια και μπήκε σε σκέψεις. Τι να κάνει τώρα, δεν μπορεί να κυκλοφορεί έτσι και καλά το κορμί του θα είναι σκεπασμένο με τα ρούχα που φοράει, το κεφάλι όμως; Ύστερα από τα πολλά βρήκε τη λύση: «Θα σφάξω, λέει, μια προβατίνα και θα πάρω την κοιλιά της, θα την καθαρίσω καλά, θα την γυρίσω ανάποδα, θα την κάνω σκούφια και θα την φοράω, σαν τον κασιδιάρη». Και χωρίς να χάσει καιρό, πραγματοποίησε όσα σχεδίασε. Ύστερα έπεσε να κοιμηθεί.

Την άλλη μέρα, αφού σιγουρεύτηκε ότι όλα ήταν εντάξει, πιάνει την κόκκινη τρίχα, τη ζεσταίνει, φανερώνεται το κόκκινο άλογο, το καβαλικεύει και φεύγει. Οι νεράιδες, που τον περίμεναν, όπως κάθε μέρα να πάει να βοσκήσει τα πρόβατα και να τον εμποδίσουν να μπει στα λιβάδια τους, απόρησαν που δεν φάνηκε και πήγαν στο μοναστήρι. Έφαξαν από δω, έφαξαν από κει, πουθενά αυτός. Τότε κατάλαβαν· είχε φύγει. Αμέσως έτρεξαν πίσω του, να τον φτάσουν και να τον πιάσουν. Τρέχουν, τρέχουν, τρέχουν και σε κάποια στιγμή, που το κόκκινο άλογο είχε κουραστεί, τον έφτασαν και κόντευαν να τον

πιάσουν. Τότε, εκείνος βγάζει την άσπρη τρίχα, τη ζεσταίνει και αμέσως παρουσιάζεται το άσπρο άλογο, το καβαλάει και ξεχύνεται, σαν αέρας, στον κάμπο. Οι νεράιδες τον χάνουν από τα μάτια τους. Αλλά, νεράιδες ήταν αυτές, έτρεχαν πιο πολύ από το άλογο και σε λίγο άρχισαν πάλι να τον ζυγώνουν. Γρήγορα το παλικάρι, βγάζει και τη μαύρη τρίχα, τη ζεσταίνει, έρχεται το μαύρο άλογο, το καβαλικεύει και ξεφεύγει, για λίγο, από τις νεράιδες. Τρέξε και τρέξε, αυτός μπροστά πίσω εκείνες, το άλογο κουράστηκε και θα τον έπιαναν. Τότε βγάζει τη χτένα, την πετάει πίσω του και αμέσως γίνεται ένα μεγάλο και πυκνό δάσος, σχεδόν αξεπέραστο. Αφού τον χώρισε το δάσος από τις νεράιδες, έκοψε τον καλπασμό, για ν' ανασάνει λιγάκι και το άλογο, και συνέχισε το δρόμο του. Οι νεράιδες πίσω με χέρια, με νύχια και με δόντια έκοβαν κλαδιά, παραμερίζαν δέντρα και άνοιγαν δρόμο μέσα στο δάσος. Με τα πολλά κατάφεραν να ξεπεράσουν και αυτό το εμπόδιο και άρχισαν πάλι να κυνηγούν τον κασιδιάρη. Δεν πέρασε πολλή ώρα και τον πλησίασαν. Τώρα ο κίνδυνος ήταν ακόμα μεγαλύτερος, γιατί και το άλογο ήταν κουρασμένο, κι εκείνες λυσασμένες από το θυμό τους, που δεν μπορούσαν να τον πιάσουν. Τότε θυμήθηκε το αλάτι. Το βγάζει, το πετάει πίσω του και, αμέσως, γίνεται μια μεγάλη θάλασσα, που οι νεράιδες, θέλεις έπεσαν μέσα και πνίγηκαν, θέλεις, δεν μπόρεσαν να την περάσουν, δεν ξαναφάνηκαν πίσω του.

Αφού περπάτησε μια δυο μέρες ακόμα, έφτασε σε μια πολιτεία. Μπαίνει μέσα, είδε κόσμο και σκέπτεται:

«Εδώ πρέπει να σταματήσω, να ιδώ λίγο κόσμο –τόσον καιρό ήμουνα κλεισμένος στο μοναστήρι– και να βρω

και καμιά δουλειά, να κάνω, για να ζήσω». Έτσι και έγινε. Κατέβηκε, πήγε σε ένα μέρος, έφαγε κάτι και άρχισε να ψάχνει για δουλειά. Ψάχνει από δω, ψάχνει από κει, βρίσκει ένα περιβόλι με πράσα, λάχανα, κολοκύθια και άλλα ζαρζαβατικά. Πηγαίνει στον περιβολάρη και του λέει:

– «Θέλω δουλειά, να με κρατήσεις εδώ να σου δουλεύω και να μου δίνεις ένα κομμάτι ψωμί να τρώω, για να ζήσω». Τον κοιτάζει καλά ο περιβολάρης, του αρέσει σαν εργάτης και του λέει:

– «Αν και κασιδιάρης, θα σε κρατήσω. Εσύ θα περιποιείσαι το περιβόλι, θα κόβεις τα λαχανικά κι εγώ θα τα πηγαίνω στο παζάρι, να τα πουλάω...». Έτσι, κλείστηκε η συμφωνία και όλη η χώρα έμαθε το νέο, ότι ο περιβολάρης πήρε στη δούλεψή του έναν κασιδιάρη.

Την άλλη μέρα έπιασαν δουλειά. Έκοψαν λαχανικά, τα πήρε το αφεντικό και τα πήγε στο παζάρι. Τα πούλησε και το βράδυ γύρισε στο σπίτι. Εκεί, πραγματικά, βρήκε έτοιμα τα λαχανικά για την άλλη μέρα. Αυτό έγινε και την άλλη και την παρ' άλλη μέρα και ο περιβολάρης ήταν πολύ ευχαριστημένος.

Ύστερα από κάμποσο καιρό το παλικάρι βλέπει ότι, απέναντι από το περιβόλι, ήταν το παλάτι του βασιλιά και μπροστά στο παράθυρο σεργιάνιζε η μικρή βασιλοπούλα. Μόλις την είδε, άναψε το αίμα του και προσπάθησε να τραβήξει την προσοχή της. Γύριζε από δω. Έτρεχε από εκεί. Έκανε χίλια δυο τσαλιμάκια. Τίποτα. Η βασιλοπούλα, χάζευε από το παράθυρό της, και γελούσε με τα καμώματα του κασιδιάρη.

Είδε κι απόειδε το παλικάρι, ότι δεν γινόταν τίποτα με αυτόν τον τρόπο, και αλλάζει τακτική. Όταν έφυγε το

αφεντικό για το παζάρι, πετάει τα παλιόρουχα και τη σκούφια, που τον έδειχνε κασιδιάρη, ζεσταίνει, την κόκκινη τρίχα, έρχεται το κόκκινο άλογο, το καβαλικεύει και αρχίζει να κόβει βόλτες μέσα στο περιβόλι. Τον βλέπει από το παράθυρο η βασιλοπούλα και δεν πιστεύει στα μάτια της. Αντί για κασιδιάρη, βλέπει τώρα καβάλα στο άλογο ένα παλικάρι ψηλό, ίσαμ' ικεί πάνω, και με πρόσωπο στρογγυλό και λαμπερό σαν τον ήλιο. Θαύμασε την κορμοστασιά του παλικαριού και σαν κάτι να άλλαξε μέσα της.

Πέρασε έτσι η πρώτη μέρα. Το βράδυ, γύρισε ο περιβολάρης από το παζάρι. Κοιτάζει δεν βρίσκει μαζεμένα λαχανικά για την άλλη μέρα. Απόρησε, αλλά δεν είπε τίποτα. Τέλος πάντων, μάζεψαν μαζί το χρειαζόμενο εμπόρευμα για την επόμενη μέρα.

Εημέρωσε ο θεός τη μέρα, κήρε τα ζαρζαβατικά του ο περιβολάρης και έφυγε για το παζάρι. Το παλικάρι, πού μυαλό για δουλειά! Μόλις είδε τη βασιλοπούλα στο παράθυρο, πέταξε από πάνω του τα κουρελιασμένα ρούχα και τον κασιδιάρικο σκούφο, ζέστανε την άσπρη τρίχα, φανερώθηκε το άσπρο άλογο, το καβαλίκεψε και άρχισε να τρέχει μέσα στο περιβόλι. Η βασιλοπούλα από το παράθυρο τον παρακολουθούσε με προσοχή και τώρα άρχισε και η δική της καρδιά να φτεροκοπάει, αλλά δεν είπε σε κανέναν τίποτα. Έτσι πέρασε και η δεύτερη μέρα.

Γυρίζει το βράδυ από το παζάρι ο περιβολάρης και τι να δει. Ο κασιδιάρης, όχι μόνο δεν είχε μαζέψει λαχανικά για την άλλη μέρα, αλλά και του είχε τσαλαπατήσει με το άλογο, όλο το περιβόλι. Τέλος πάντων, αφού τον κατσάδιασε για τα καλά, μάζεψαν πάλι τα λαχανικά για

την άλλη μέρα.

Το βράδυ, που γύρισε από το παζάρι ο περιβολάρης είδε την ίδια κατάσταση. Τώρα κατάλαβε πως το πράγμα δεν διορθώνεται και δίνει δρόμο στον κασιδιάρη· τον έδιωξε. Εκείνος έφυγε από τη χώρα και κανείς πια δεν έκανε λόγο για την τύχη του.

Η βασιλοπούλα στενοχωρήθηκε πολύ, όταν έμαθε ότι διώξανε τον κασιδιάρη, αλλά και πάλι δεν είπε σε κανέναν τίποτε.

Πέρασε ο καιρός και η βασιλοπούλα μεγάλωσε· έγινε της παντρείας. Τότε ο βασιλιάς, όπως υπήρχε η συνήθεια, κάλεσε τα ανύπαντρα βασιλόπουλα, τ' αρχοντόπουλα και τα παλικάρια απ' όλα τα βασίλεια, για να διαλέξει η κόρη του γαμπρό.

Η εκλογή του γαμπρού γινόταν ως εξής: Τα βασιλόπουλα και τα αρχοντόπουλα, μαζεύονταν στην αυλή του παλατιού. Έβγαινε μετά η βασιλοπούλα στο μπαλκόνι, κρατώντας στο χέρι της ένα κόκκινο μήλο. Κοίταζε τα παλικάρια, πέταύσε το μήλο και όποιον χτυπούσε, αυτόν έκανε και άντρα της. Έτσι έγινε και τώρα. Μαζεύτηκαν στην αυλή του παλατιού τα πριγκιπόπουλα, τ' αρχοντόπουλα και τα παλικάρια από όλες τις χώρες και περίμεναν να βγει στο μπαλκόνι η βασιλοπούλα. Τότε, ο βασιλιάς λέει στην κόρη του:

– «Έλα, κόρη μου, ήρθε η ώρα να διαλέξεις!».

– «Να τα ιδώ πρώτα από το παράθυρο», λέει η βασιλοπούλα στον πατέρα της. Είναι όλα εδώ;

Ο βασιλιάς ξαφνιαστήκε αλλά δεν έφερε αντίρρηση. Πηγαίνει αυτή στο παράθυρο, κοιτάζει ένα-ένα τα παλικάρια και μετά γυρίζει και λέει στον πατέρα της:

– «Πατέρα, δεν είναι εδώ όλα τα παλικάρια!...»

– «Τί λες παιδάκι μου, εδώ είναι όλα...».

– «Όχι, πατέρα, δεν είναι εδώ, λείπει κάποιος».

– «Ποιος;», ρωτάει, στενοχωρημένος, ο πατέρας.

– «Λείπει ο κασιδιάρης...».

– «Τί λες, παιδάκι μου, τρελάθηκες, τον κασιδιάρη θα φέρουμε εδώ ανάμεσα στα βασιλόπουλα και τ' αρχοντόπουλα που μπορεί να τον κάμεις και άντρα σου;».

– «Όχι, πατέρα, δεν τρελάθηκα, αλλά και ο κασιδιάρης νέος είναι, παιδί της παντρείας είναι και αυτός. Τι σημασία έχει, αν είναι κασιδιάρης, αν είναι διακονιάρης και ό,τι άλλο βάνει ο νους σου, αφού είναι ανύπαντρο παιδί, πρέπει να έρθει και αυτός εδώ.»

– «Βρε καλή μου, βρε χρυσή μου, τι πράγματα είναι αυτά που λες;», επέμενε ο βασιλιάς. Μα το ίδιο πεισματικά επέμενε και η βασιλοπούλα.

Τέλος πάντων, γίνεται, δεν γίνεται, πέρασε της βασιλοπούλας. Ο βασιλιάς έβγαλε διαταγή να ψάξουν να βρουν τον κασιδιάρη και να τον φέρουν στο παλάτι.

Ξεχύθηκαν όλοι σε πολιτείες και χωριά· έψαξαν από εδώ, έψαξαν από εκεί, κάποτε τον βρήκαν και τον έφεραν πίσω.

«Έλα...», λέει ο βασιλιάς στην κόρη του. «Έρθε και ο κασιδιάρης. Έβγα στο μπαλκόνι να ρίξεις το μήλο».

Βγαίνει, λοιπόν, η βασιλοπούλα στο μπαλκόνι, ρίχνει το μήλο και σημαδεύει τον κασιδιάρη στο κεφάλι. Ένα «Ααα!...» ακούστηκε, τότε, από όλα τα στόματα.

Ο βασιλιάς έγινε έξαλλος και έβαλε τις φωνές: «Τί στο καλό, τον κασιδιάρη θα πάρεις για άντρα σου; Δεν γίνεται, ξαναρίξε το μήλο!». Η βασιλοπούλα παίρνει το μήλο στο χέρι και σημαδεύει πάλι τον κασιδιάρη. Πάλι

βάζει τις φωνές ο βασιλιάς.

– «Όχι, θα ξαναρίξεις και με την τρίτη θα διαλέξεις...». Τί να κάνει κι η βασιλοπούλα, παίρνει το μήλο και με πολλή προσοχή σημαδεύει, πάλι τον κασιδιάρη και γυρίζει και λέει στον πατέρα της:

– «Βλέπεις, πατέρα, ο κασιδιάρης ήταν το τυχερό μου, τι να κάνουμε!».

Ο βασιλιάς δεν μίλησε. Μόνο κατέβασε το κεφάλι του και πολύ πικραμένος γύρισε και μπήκε μέσα στο παλάτι. Βούιξε ο τόπος από τούτο το παράξενο. Ακούστηκε η βασιλοπούλα να παντρευτεί έναν κασιδιάρη!..

Τέλος πάντων, χωρίς επισημότητες και χωρίς μεγάλα πανηγύρια, πάντρεψαν τη βασιλοπούλα με τον κασιδιάρη. Φυσικά, πού να τον βάλουν μέσα στο παλάτι. Του έδωσαν ένα καλύβι στην άκρη του βασιλικού κήπου, κι εκεί του πήγαινε φαγητό και του έκανε παρέα η βασιλοπούλα, η οποία ήξερε ότι δεν ήταν κασιδιάρης αλλά ένα χρυσό παλικόρι.

Ο βασιλιάς είχε και άλλες δυο κόρες, που τις είχε παντρέψει με βασιλόπουλα, τα οποία, φυσικά, τα είχε μέσα στο παλάτι, και τώρα που η μικρή έκανε του κεφαλιού της και παντρεύτηκε τον κασιδιάρη, τις αγαπούσε πιο πολύ.

Πέρασε καιρός και ένας άλλος βασιλιάς, από διπλανό βασίλειο, του κήρυξε τον πόλεμο. Αφού θα γινόταν πόλεμος, ο βασιλιάς μάζεψε τους στρατηγούς του και τους άλλους δυο γαμπρούς του και κατάστρωναν τα σχέδια για τον πόλεμο. Στον πόλεμο θα πήγαιναν το πρωί και θα γύριζαν το βράδυ.

– «Και τον κασιδιάρη τι θα τον κάνουμε; Θα τον πάρουμε στον πόλεμο;», ρώτησε ο ένας από τους

γαμπρούς του.

– «Θα τον πάρουμε, να μας κουβαλάει νερό με το κάρο, με την υδροφόρα», είπε ο βασιλιάς.

Την άλλη μέρα φόρτωσαν την υδροφόρα σ' ένα κάρο που το τραβούσε ένα γέρικο μουλάρι και είπαν στον κασιδιάρη:

– «Άντε, πήγαινε εσύ μπροστά με το κάρο κι εμείς με τα άλογα θα έρθουμε μετά».

Ο κασιδιάρης, χωρίς να μιλήσει, πήρε το κάρο με την υδροφόρα και ξεκίνησε. Έφτασε σε έναν βαλτότοπο, ρίχνει, τάχα τυχαία, μέσα το κάρο με την υδροφόρα και αρχίζει να παλεύει, για να το βγάλει. Έφτασαν, καμιά φορά και οι άλλοι, τον είδαν που παιδεύονταν και πήγαν να τον βοηθήσουν.

– «Αφήστε τον αυτόν, και ας προχωρούμε για τον πόλεμο», λέει ο βασιλιάς. «Το βράδυ, που θα γυρίσουμε, τον βοηθάμε να το βγάλει». Αυτά είπε ο βασιλιάς και οι άλλοι υπάκουσαν και προσπέρασαν.

Μόλις απομακρύνθηκε ο βασιλιάς με τους δικούς του, ο κασιδιάρης πετάει το σκούφο και τα παλιόρουχα, ζεσταίνει την κόκκινη τρίχα, καβαλάει το κόκκινο άλογο και από άλλο δρόμο, φτάνει πρώτος στο πεδίο της μάχης. Εκεί, ολόχρυσος καβάλα στο άλογο, πολεμάει στην πρώτη γραμμή όλη την ημέρα, σαν λιοντάρι. Όταν ήρθε το βράδυ και σταμάτησε ο πόλεμος, το παλικάρι, χωρίς να το καταλάβει κανείς, φεύγει από άλλο μονοπάτι, γυρίζει στο μέρος, όπου είχε αφήσει το κάρο με την υδροφόρα, φοράει τη σκούφια και τα παλιόρουχά του και, δήθεν, προσπαθεί ακόμα να βγάλει το κάρο από το βάλτο. Ύστερα από λίγη ώρα έφτασε και ο βασιλιάς με τους άλλους. Βοήθησαν τον κασιδιάρη να βγάλει το κάρο από

το βάλτο και μόλις το έβγαλαν τον παράτησαν και γύρισαν στο παλάτι. Όταν πλύθηκαν και κάθισαν στο τραπέζι να φάνε, η βασίλισσα ρωτάει:

– «Ε, βασιλιά μου, πώς πήγε σήμερα ο πόλεμος;».

– «Τι να σου πω, βασίλισσα. Καλά πήγαμε και νικήσαμε στη μάχη, αλλά ένα παλικάρι, χαλάλι του, πρώτο στη μάχη όλη την ημέρα. Εκείνο άξιζε για άντρας στη θυγατέρα μας...». Η βασιλοπούλα άκουγε με χαρά τα λόγια του πατέρα της, αλλά δεν μίλαγε.

Την άλλη μέρα τα ίδια. Ο κασιδιάρης με το κάρο φεύγει μπροστά. Φτάνει στο βάλτο, ρίχνει το κάρο μέσα βούρκο και κάνει πως θέλει να το βγάλει. Μόλις προσπέρασε ο βασιλιάς με τους άλλους, ο κασιδιάρης καβαλικεύει το μαύρο άλογο και πάλι πρώτος και καλύτερος στη μάχη. Πολέμησαν όλη την ημέρα, νίκησαν, γύρισαν, έβγαλαν πάλι το κάρο με τον κασιδιάρη από το βάλτο και επέστρεψαν στο παλάτι. Εκεί επαναλήφθηκε η ίδια συζήτηση και ο βασιλιάς μίλησε ξανά με θαυμασμό για το παλικάρι που, σήμερα, πολεμούσε με μαύρο άλογο.

Την τρίτη μέρα το πρωί πάλι η ίδια ιστορία. Φόρτωσαν την υδροφόρα στο κάρο και ο κασιδιάρης, κατά το συνήθειο του, βάλτωσε στο βούρκο, ώσπου να περάσει ο βασιλιάς με τους στρατηγούς. Αμέσως μετά, καβαλίκεψε το άσπρο άλογο και βρέθηκε να πολεμάει γενναία στην πρώτη γραμμή. Εκεί σε μια σύγκρουση το παλικάρι τραυματίζεται στο χέρι. Το βλέπει ο βασιλιάς και λέει να φέρουν κοντά του το γενναίο παλικάρι. Μόλις το έφεραν, ο βασιλιάς, για να δείξει την εκτίμηση και το θαυμασμό του για τη γενναιότητα του παλικαριού, βγάζει το βασιλικό μαντήλι και του δένει το τραύμα.

Τέλειωσε η μέρα, τέλειωσε κι ο πόλεμος. Γύρισαν όλοι πίσω, μάζεψαν και τον κασιδιάρη με το κάρο από το βάλτο και επέστρεψαν όλοι οι άλλοι στο παλάτι και ο κασιδιάρης στο καλύβι του. Εκεί, ο βασιλιάς κέρασε για τη νίκη τους, έφαγαν και ήπιαν και άρχισαν να συζητούν πάλι για τη μάχη. Ο βασιλιάς έφερε την κουβέντα στο παλικάρι:

– «Σήμερα, βασίλισσά μου, εκείνο το παλικάρι χαλάλι του, αυτό μας έδωσε τη νίκη. Του χρωστώ τόση ευγνωμοσύνη, που αν ήξερα ποιο είναι και πού είναι, θα μπορούσα ακόμα και από το θρόνο μου να κατέβω, για ν' ανέβει εκείνο!».

– «Πατέρα, λες μεγάλη κουβέντα, πάρε το λόγο σου πίσω...», του λέει η βασιλοπούλα.

– «Τί ;», λέει, «να πάρω το λόγο μου πίσω; Κι αυτή τη στιγμή, αν ήταν εδώ, θα κατέβαινα να του παραχωρήσω το θρόνο μου...».

– «Πατέρα, στο ξανάλεω, πάρε το λόγο σου πίσω..», επαναλαμβάνει η βασιλοπούλα.

– «Έδωσα το λόγο μου και με τίποτα δεν τον παίρνω πίσω. Και επαναλαμβάνω, αν ήταν εδώ τώρα το παλικάρι αυτό, θα του παραχωρούσα ευχαρίστως το θρόνο μου».

– «Πατέρα, πάρε το λόγο σου πίσω γιατί μπορεί να μετανιώσεις...».

– «Είπα και ξανάλεω και δεν παίρνω το λόγο μου πίσω. Αν ερχόταν εδώ, τώρα, το παλικάρι, θα του παραχωρούσα το θρόνο μου, γιατί αυτός μας έσωσε!..».

– «Καλά», λέει η βασιλοπούλα και βγαίνει από το παλάτι.

Αμέσως, πηγαίνει στο καλύβι του κασιδιάρη και του

διηγείται με το νι και με το σίγμα τα όσα έγιναν και ειπώθηκαν μέσα στο παλάτι. Ύστερα του λέει: «Έλα, ήρθε η ώρα σου...».

Αμέσως, το παλικάρι πετάει το σκούφο του κασιδιάρη, βγάζει, τα παλιόρουχα και μαζί με τη βασιλοπούλα παρουσιάζονται στο βασιλιά. Το παλικάρι ολόχρυσο, ψηλό και ίσιο, σαν κυπαρίσσι, στέκεται μπροστά στον άρχοντα. Η βασιλοπούλα με κατακόκκινα, σαν ζιάρρα, μάγουλα και όμορφη, όσο ποτέ άλλοτε, παίρνει το λόγο και λέει στον πατέρα της:

– «Πατέρα, να το παλικάρι που πολεμούσε τόσο γενναία στη μάχη. Είναι ο άντρας μου, ο κασιδιάρης, που δεν είναι, όπως βλέπεις, καθόλου κασιδιάρης. Να και το βασιλικό μαντίλι, που του έδεσες την πληγή. Τώρα, ήρθε η ώρα, να κρατήσεις κι εσύ το λόγο που είπες...».

Ο βασιλιάς, μόλις είδε το μαντίλι, θερμοκόπηκε, ξεροκατάπιε, μα τι να κάνει; Κράτησε το λόγο του. Έδωσε το θρόνο στον κασιδιάρη και αποτραβήχτηκε με τη βασίλισσα στο δωμάτιό τους.

Έτσι ο κασιδιάρης έγινε βασιλιάς: κυβέρνησε καλά και μυαλωμένα το βασίλειο και το λαό του, έκαμε και πολλά παιδιά κι έζησαν αυτοί καλά κι εμείς καλύτερα.

11. Η Καλίτσα και ο μάγος

Μια φορά κι έναν καιρό ήταν ένα αντρόγυνο· είχαν και ένα κοριτσάκι, που το έλεγαν Καλίτσα. Το αντρόγυνο ζούσε ευτυχισμένο και μεγάλωνε με πολλή αγάπη το κοριτσάκι του. Πέρασε ο καιρός και ο πατέρας αρρώστησε βαριά, γιατρεία δεν είχε και πέθανε. Και έμεινε η μάνα με την κόρη. Τώρα η μάνα έπρεπε να κάνει όλες τις δουλειές. Σιγά-σιγά, όμως, μεγάλωνε και η Καλίτσα και άρχισε να βοηθάει τη μάνα της στα χουσμέτια. Πήγαινε για ξύλα η μάνα, από κοντά και η Καλίτσα· πήγαινε στο χωράφι η μάνα της, μαζί και η Καλίτσα, με την μάνα της για θέρο, με την μάνα της για χορτάρια, με την μάνα της στον κήπο, παντού, αχώριστη με την μάνα της η Καλίτσα. Έτσι πέρασαν τα χρόνια και το κορίτσι μεγάλωσε· έγινε δέκα, δώδεκα χρονών και πάνω εκεί αρρώστησε και η μάνα. Τώρα τι να κάνει μοναχό κορίτσι; Πού να πάει, που δεν είχε κανέναν άλλο στον κόσμο; Καλά μέχρι τώρα τα κατάφερνε με τη μάνα της. Αλλά, τώρα εκείνη ήταν άρρωστη, ερχόταν χειμώνας και έπρεπε αυτή να πάει να φέρει ξύλα να πυρωθούνε. Ήξερε το μέρος όπου υπήρχαν ξύλα, γιατί πήγαινε με τη μάνα της εκεί. Πήγε μια φορά και έφερε ξύλα, πήγε δυο, πήγε τρεις. Τώρα τα ξύλα στο μέρος εκείνο –που ήταν και λίγο σιμά– σώνονταν (τελείωναν) και η Καλίτσα ήταν αναγκασμένη να πηγαίνει όλο και πιο μακριά, ακόμα πιο

μακριά. Και όλο ανέβαινε και πιο ψηλά και πιο ψηλά. Μια μέρα την έπιασε και η βροχή, έπεσε και αντάρα: χάθηκε το κορίτσι στο λόγγο. Έκανε από δω, έκανε από κει, –έπεφτε σιγά-σιγά και αντάρα (ομίχλη)– και το κορίτσι δεν ήξερε τι να κάνει και προς τα πού να πάει. Ψάχνει προς τα 'δω, ψάχνει προς τα 'κεί, προχωράει λίγο ακόμα και σε λίγο βρέθηκε κάτω από ένα μεγάλο βράχο. Κοιτάει προς τα δω, κοιτάει προς κει, βρήκε μια τρύπα σαν σπηλιά: «Τί να κάνω τώρα», λέει, «αφού με έπιασε και η νύχτα θα μείνω εδώ». Τρύπωσε μέσα στη σπηλιά, μαζεύτηκε σε μια γωνιά και κουρασμένο καθώς ήταν το πήρε ο ύπνος.

Η μάνα στο σπίτι, ήταν και άρρωστη, περίμενε, περίμενε να γυρίσει η Καλίτσα, πουθενά η Καλίτσα. Ανησύχησε πολύ, φώναξε τους γειτόνους, ξεσήκωσε τους χωριανούς και όλοι μαζί άρχισαν να ψάχνουν για την Καλίτσα. Έφαξαν από 'δω, πήγαν από 'κει, φώναξαν παρά πέρα, πουθενά η Καλίτσα: δεν την βρήκαν. Την άλλη μέρα ξανά τα ίδια: όλο το χωριό να ψάχνει να βρει το κορίτσι: και πάλι δεν το βρήκαν. Και τις υπόλοιπες μέρες ξανά και ξανά να ψάχνουν, ώσπου στο τέλος κουράστηκαν και απελπίστηκαν: «Αφού τόσες μέρες ψάχνουμε και δεν μπορούμε να το βρούμε», είπαν, «πάει, χάθηκε το κορίτσι». Η καημένη η μάνα πήγε να σκάσει από τη στενοχώρια της: έκλαιγε, έσκουζε και παρηγοριά δεν είχε. Όμως κάτι της έλεγε μέσα της ότι η κορούλα της είναι ζωντανή και δεν χάθηκε.

Εν τω μεταξύ το κορίτσι, όπως είπαμε, κοιμόταν στη σπηλιά. Στη σπηλιά αυτή έμενε και ένας λύκος, αλλά ο λύκος αυτός δεν ήταν αληθινός: ήταν ένας νέος που φορούσε το δέρμα του λύκου: ήταν ένας μάγος. Ο λύκος το

βράδυ έβγαινε για κυνήγι· την ημέρα κρυβόταν μέσα στο δάσος και αργά το βράδυ γύριζε στη σπηλιά, όπως έγινε και την ημέρα εκείνη. Όταν γύρισε στη σπηλιά, είδε ένα κουλουριασμένο πράγμα σε μια γωνιά.

– «Μπα, τι πράγμα είναι αυτό», αναρωτήθηκε και πήγε κοντά να ιδεί. Όταν πλησίασε και είδε ότι ήταν ένα κορίτσι, χαμογέλασε και γύρισε πίσω χωρίς να το πειράξει, ούτε να το ξυπνήσει. Γύρισε πίσω και κάθισε σε μια άκρη στην είσοδο της σπηλιάς. Ύστερα από λίγο το κορίτσι ξύπνησε, κοίταξε γύρω και είδε στην είσοδο της σπηλιάς ένα λύκο. Τρόμαξε τόσο πολύ που από το φόβο της κοκάλωσε και δεν μπορούσε ούτε να κουνηθεί από τη θέση της. Μόλις την είδε έτσι τρομαγμένη την κοπέλα ο λύκος σηκώθηκε όρθιος, έβγαλε από πάνω του το λυκοτόμαρο και φανερώθηκε ένα πραγματικό παλικάρι, ένας λεβέντης. Η κοπέλα μόλις τον είδε, θαμπώθηκε από την ομορφιά του. Εν τω μεταξύ αυτός πλησίασε προς το μέρος της, και μ' ένα πλατύ χαμόγελο της είπε:

– «Μη φοβάσαι, δεν θα σου κάνω κακό. Όπως βλέπεις δεν είμαι λύκος, είμαι άνθρωπος και είμαι και μάγος. Αλλά πες μου πώς βρέθηκες εδώ;». Το κορίτσι προσπάθησε να δικαιολογηθεί:

– «Να!», είπε, «είχα έρθει για ξύλα και χάθηκα, δεν ήξερα πού ήμουνα και βρέθηκα μπροστά στη σπηλιά και μπήκα μέσα χωρίς να ξέρω ότι είναι δική σου, μαζεύτηκα στη γωνιά και αποκοιμήθηκα ώσπου ήρθες και με βρήκες εσύ».

– «Πολύ ωραία», της απάντησε το παλικάρι. «Τώρα θα μείνεις εδώ μαζί μου και θα περνάς καλά. Εσύ θα κάθεσαι εδώ και θα μαγειρεύεις κι εγώ θα πηγαίνω για κυνήγι και θα σου φέρνω ό,τι τραβάει η ψυχή σου».

– «Μα πώς να μείνω και να ζήσομε μαζί, εγώ έχω μια μάνα άρρωστη που θα ανησυχεί και θα φάχνει να με βρει».

– «Δεν ξέρω», της απάντησε, «αλλά μια και ήρθες εδώ θα ζήσομε μαζί και όλα τα άλλα θα τα τακτοποιήσομε στην ώρα τους». Το καημένο το κορίτσι αναγκάστηκε να μείνει και να κάνει ό,τι της έλεγε ο μάγος.

Εντωμεταξύ ο καιρός περνούσε και η υγεία της μάνας άρχισε να βελτιώνεται σιγά-σιγά, ώσπου στο τέλος έγινε καλά. Όταν έγινε καλά αποφάσισε να πάει να ψάξει και μόνη της, γιατί κάτι της έλεγε μέσα της ότι η κόρη της είναι ζωντανή και κάπου κρύβεται! Πήγε στα μέρη που μάζευαν ξύλα, έφαξε, φώναξε τίποτα. Την άλλη μέρα ξανά τα ίδια βγήκε και πήρε τα βουνά· έφαξε εδώ, έφαξε εκεί και άντε και λίγο παραπέρα και άντε και λίγο παραπάνω έφθασε και κοντά στο βράχο με τη σπηλιά. Τον γύρισε γύρω-γύρω φωνάζοντας: «Καλίτσααα... Καλίτσααα...», αλλά καμιά απόκριση δεν πήρε. Η Καλίτσα άκουσε τη φωνή της μάνας της και η καρδιά της χτύπησε δυνατά. Για μια στιγμή είπε να τρέξει κοντά της αλλά φοβήθηκε μην την καταλάβει ο μάγος και της κάνει κακό. Έτσι η μάνα της γύρισε στο σπίτι της για μια ακόμα φορά απογοητευμένη. Αλλά και η Καλίτσα έμεινε βαριά βαλαντωμένη. Όταν γύρισε ο μάγος, την βρήκε στενοχωρημένη:

– «Τι έχεις και είσαι στενοχωρημένη;», τη ρώτησε.

– «Τίποτα», απάντησε εκείνη.

– «Πώς τίποτα, αφού σε βλέπω πολύ στενοχωρημένη· δεν μπορεί, κάτι έγινε εδώ σήμερα τις ώρες που έλειπα». Με τα πολλά η κοπέλα του είπε:

– «Να ήρθε η μάνα μου μέχρις εδώ κάτω από τη

σπηλιά, φώναζε να με βρει, αλλά εγώ φοβήθηκα, μήπως με μαλώσεις και δεν της απάντησα...».

– «Δεν πειράζει...», είπε ο μάγος, «ό,τι έγινε-έγινε. Αύριο, άμα ξανάρθει, να της μιλήσεις, να την πάρεις επάνω και να την κρατήσεις μέχρι που να έρθω κι εγώ».

Την άλλη μέρα, η καημένη η μάνα πήρε πάλι τα βουνά και τις λαγκαδιές ψάχνοντας για την κόρη της. Ψάχνοντας και φωνάζοντας έφτασε και πάλι στο βράχο με τη σπηλιά και άρχισε να φωνάζει όσο πιο δυνατά μπορούσε: «Καλίτσα... Καλίτσα... Καλίτσα...». Μόλις άκουσε το όνομά της η Καλίτσα, βγήκε στην είσοδο της σπηλιάς και της είπε:

– «Εδώ είμαι μάνα». Και λέγοντας αυτά κατέβηκε από τη σπηλιά, έτρεξε και, κλαίγοντας από χαρά, έπεσε στην αγκαλιά της μάνας της.

– «Πού είσαι κόρη μου, πώς βρέθηκες εδώ πέρα, γιατί τόσον καιρό δεν ήρθες στο σπίτι που σε περιμένω και με κοφοχόλιασες;». Η Καλίτσα της είπε:

– «Έλα επάνω να περιμένεις εδώ και θα ιδείς γιατί δεν ήρθα».

Κατά το βράδυ ήρθε και ο λύκος και βρήκε και τη μάνα της εκεί. Τις καλησπέρισε και κάθισε κοντά τους. Ρώτησε τη γριά πώς περνάει κι εκείνη του διηγήθηκε τα βάσανά της, πως ήταν άρρωστη, φτωχιά γυναίκα και τέτοια.

– «Τώρα από δω και πέρα να μη στενοχωριέσαι, θα έχεις ό,τι θέλεις. Την κόρη σου, όμως, θα την κρατήσω εδώ· θα την κάνω γυναίκα μου και θα ζήσομε μαζί».

– «Μα πώς θα ζήσετε μαζί εδώ μέσα στη σπηλιά και μακριά από τον κόσμο, δεν είναι πολύ δύσκολο;».

– «Να μην ανησυχείς», της είπε ο λύκος, «αυτή η

σπηλιά δεν είναι σαν τις άλλες· κοίταξε γύρω σου και δεσ ότι έχει απ' όλα τα χρειαζούμενα και η κόρη σου θα καλοπεράσει. Τώρα εσύ, για να έχεις να φας, να πιείς και ό,τι άλλο χρειαστείς, πάρε αυτό το τραπέζι και πήγαινε στο σπίτι σου και ό,τι χρειάζεσαι θα λες: "θέλω εκείνο, τραπέζι άνοιξε", αλλά πρόσεξε, να μην παρς (πά-ρεις) ανάσα σε κανέναν, τσιμουδιά, δεν θα πεις πουθενά τι έγινε και τι δεν έγινε, αλλιώς το τραπέζι θα χάσει τη δύναμή του».

– «Καλά», είπε η γριά. Πήρε το τραπέζι και γύρισε στο σπίτι. Είχε πεινάσει κιόλας και είπε μέσα της: «Για να δούμε, είναι αλήθεια όλα αυτά, που μου είπε ο λύκος;». Και αμέσως μετά είπε: «Πεινάω, τραπέζι άνοιξε...». Αμέσως άνοιξε το τραπέζι γεμάτο με διάφορα φαγητά· και του πουλιού το γάλα, που λένε, είχε επάνω αυτό το τραπέζι. Άναψε και φως, που μέχρι τότε ζούσε με το δαδί στο φεγγίτη! Χάρηκε πολύ η γριά και δόξασε το Θεό που βρήκε το κορίτσι της και εξασφάλισε και το φαγητό της. Έτσι, κάθε φορά που χρειαζόταν κάτι, έλεγε στο τραπέζι να ανοίξει και είχε αμέσως αυτό που ήθελε! Αυτό γινόταν τακτικά· μια μέρα, δύο, τρεις. Μια πονηρή γειτόνισσα παρατήρησε πως κάτι γίνεται στο σπίτι της γριάς και βάλθηκε να μάθει τι έγινε: «Ως τώρα», σκέφθηκε, «αυτή ήταν στα σκοτεινά, ήταν φτωχιά, δεν είχε να φάει και τώρα έχει και φως, έχει απ' όλα και άρχισε να καλυτερεύει; Θα πάω να παραφυλάξω, για να ιδώ τι γίνεται...». Πήγε λοιπόν έξω από το παράθυρο και καθώς, ήταν αναμμένο το φως, είδε μέσα ένα καινούργιο τραπέζι στρωμένο με μεταξωτό τραπεζομάντηλο, που είχε επάνω τα καλά όλου του κόσμου· ό,τι ήθελε η γιαγιά έλεγε: «φέρε τραπέζι» και το έφερνε. Απόρησε η γειτό-

νισσα με όσα είδε και δεν μπορούσε να καταλάβει τι έγινε. Πααίν' (πηγαίνει) και τη δεύτερη βραδιά, βλέπει τα ίδια, πάει και την τρίτη πάλι τα ίδια.

– «Άααα...», λέει μέσα της, «εδώ γίνονται πράματα και θάματα!...», αλλά σαν να φοβήθηκε και δεν είπε τίποτα στους άλλους χωριανούς.

Πέρασε καιρός και ήρθε η ώρα να παντρέψει ο βασιλιάς την κόρη του. Κάλεσε όλον τον κόσμο, κάλεσε και το χωριό όπου ζούσε η γριά. Τότε η γειτόνισσα πάει στο βασιλιά και του λέει:

– «Βασιλιά μου, έχεις γάμο, κάλεσες και πολύ κόσμο και θα έχεις ανάγκη από πολλά φαγητά, για τον ευχαριστήσεις ... Για να μην κουραστείς να τα ετοιμάσεις, πήγαινε στο χωριό μας και πάρε το τραπέζι της γριάς και θα τα έχεις όλα έτοιμα».

– «Ποια είναι αυτή η γριά;», λέει ο βασιλιάς,

– «Είναι η τάδε».

Σηκώνεται και ο βασιλιάς μια και δυο πάει στο χωριό, βρίσκει τη γριά και της λέει:

– «Δώσε μου το τραπέζι που βγάζει φαγητά πολλά».

– «Δεν έχω τραπέζι».

– «Όχι, έχεις».

– «Δεν έχω».

– «Όχι έχεις· δώσε μου το γιατί αλλιώς θα σε τιμωρήσω...». Την ζόρισαν την καημένη τη γριά, αυτή φοβήθηκε και του το έδωσε το τραπέζι. Το παίρνει το τραπέζι ο βασιλιάς το πάει στο παλάτι, αλλά το τραπέζι δεν έβγαζε φαγητά, γιατί δεν ήξεραν πώς να το κάνουν να ανοίξει. Το γυρνούσαν από δω, το γυρνούσαν από κει, του έλεγαν βγάλε φαγητά, κάνε τούτο, κάνε εκείνο, τίποτα.

– «Α!», λένε, «κάτι κάνει ή κάτι λείει η γριά και της φέρνει φαγητό». Μια και δυο ξαναπηγαίνει στη γριά:

– «Πες μας τι κάνεις ή τι λες, για να φέρει φαγητά το τραπέζι;».

– «Τίποτα δεν κάνω», τους απαντούσε η γριά.

– «Όχι, κάτι κάνεις, πρέπει να μας το πεις για αλλιώς θα σε τιμωρήσουμε!» και την πήραν με το ζόρι και την πήγαν στο παλάτι. Εκεί η καημένη η γριά αναγκάστηκε να υποχωρήσει:

– «Θέλω φαγητά τραπέζι άνοιξε», είπε και άμέσως το τραπέζι γέμισε μοσχοβολιστά φαγητά. Έτσι έμαθαν το μυστικό. Ήρθε η μέρα του γάμου, άνοιξε το τραπέζι με φαγητά, χόρτασε ο κόσμος και περίσσεψαν κιόλας.

Όταν τελείωσε ο γάμος και έπρεπε να επιστρέψουν το τραπέζι στη γριά, αντί να της δώσουν το κανονικό, της πήγαν ένα άλλο όμοιο, αλλά συνηθισμένο τραπέζι.

– «Βγάλε φαγητό, τραπέζι άνοιξε» τίποτα φαγητό. Μια μέρα, δυο, τίποτα. Ξεκινάει και πάει στο βασιλιά.

– «Μου άλλαξες το τραπέζι, δεν είναι αυτό που πήρες!», του λείει.

– «Όχι», της απαντάει εκείνος, «αυτό είναι το τραπέζι που μου έδωσες».

– «Όχι δεν είναι αυτό...», έλεγε η γριά.

– «Αυτό είναι» της απαντούσε ο βασιλιάς.

Στο τέλος τι να κάνει και η γριά έφυγε και γύρισε στενοχωρημένη στο σπίτι της.

Την άλλη μέρα σηκώνεται η γριά και πάει στο γαμπρό της. Την βλέπει η κόρη της και τη ρωτάει:

– «Τί έγινε μωρ' μάνα; Τί έπαθες;».

– «Τί να γίνει παιδάκι μου; να κάποια με παραμόνεψε, είδε το τραπέζι, το είπε στο βασιλιά και ο βασιλιάς

μου το πήρε και μου έφερε ένα που δεν κάνει τίποτα».

– «Μην στενοχωριέσαι», της απάντησε η κόρη της, «το βράδυ θα έρθει ο άντρας μου και θα ιδούμε τι θα γίνει».

Το βράδυ γύρισε και ο λύκος και τη βρήκε εκεί. Του είπε και αυτουνού το πάθημά της με το βασιλιά

– «Μην στενοχωριέσαι», της είπε, «θα το πάρουμε πίσω το τραπέζι».

– «Μα πώς θα το πάρουμε, ο βασιλιάς έχει φρουρούς, έχει στρατιώτες, έχει... έχει...!».

– «Αυτό να μην σε απασχολεί», της είπε. «Πάρε αυτό το μπαστούνι, βγες εδώ παρακάτω στου Μίχου (Μιχάλη) το χωράφι και πες: «άνοιξε μπαστούνι», και μόλις δεις αυτό που θα δεις πες: «Κλείσε μπαστούνι».

Παίρνει, λοιπόν το μπαστούνι η γριά και φεύγει. Βγαίνει παρακάτω και λέει:

– «Άνοιξε μπαστούνι».

Ανοίγει το μπαστούνι και παρουσιάζονται μπροστά της στρατιώτες, πολλοί στρατιώτες με όπλα, με άλογα, με πυρομαχικά. Μόλις τους είδε η γριά είπε αμέσως: «κλείσε μπαστούνι» και σκέφθηκε: «Τώρα θα σε κανονίσω εγώ «βασιλιά μ'».

Φεύγει, λοιπόν από εκεί και πάει στο βασιλιά.

– «Δώσε μου το τραπέζι...».

– «Δεν έχω τραπέζι».

– «Δώσε μου το τραπέζι...».

– «Δεν έχω τραπέζι...».

– «Δώσε μου το τραπέζι γιατί θα μετανιώσεις...».

– «Εγώ θα μετανιώσω ή εσύ», της λέει ο βασιλιάς θυμωμένα και φωνάζει τους φρουρούς και τους υπηρέτες του.

– «Βγάλτε τη γριά έξω με το ζόρι και να μην την αφήσετε να ξαναπατήσει το πόδι της εδώ», τους είπε.

Έδιωξαν κακήν κακώς τη γριά από το παλάτι. Έφυγε εκείνη και πήγε στο σπίτι· πήρε το μπαστούνι και ξαναγύρισε στο παλάτι. Την σταμάτησε ένας φρουρός μπροστά στην πόρτα και της είπε:

– «Δεν σου είπαμε να μην ξανάρθεις;».

– «Τώρα θα ιδείτε», απάντησε εκείνη και αμέσως είπε:

– «Μπαστούνι άνοιξε!». Αμέσως ανοίγει το μπαστούνι και παρουσιάζονται μπροστά της χιλιάδες στρατιώτες: «Να μπειτε μέσα στο παλάτι και να κάνετε το βασιλιά, τους στρατιώτες, τους φρουρούς και όλους τους υπηρέτες, τουλούμι στο ξύλο και να πάρετε και το τραπέζι και να το πάτε στο σπίτι!» είπε.

Αμέσως ξαμολήθηκαν οι στρατιώτες μέσα στο παλάτι και άρχισαν να χτυπούν το βασιλιά, να χτυπούν τους φρουρούς, να βαρούν τους υπηρέτες, ώσπου τους μαύρισαν στο ξύλο, πήραν και το τραπέζι και το έφεραν στο σπίτι και το έδωσαν στη γριά: «Κλείσε μπαστούνι», είπε γριά. Το μπαστούνι έκλεισε, οι στρατιώτες εξαφανίστηκαν και η γριά συνέχισε τα χουσμέτια¹²⁴ της στο σπίτι.

Ησύχασε για κάμποσο καιρό η γριά. Είχε το τραπέζι και μόλις πεινούσε έλεγε: «Άνοιξε τραπέζι», έτρωγε έπινε και μόλις τελείωνε, «κλείσε τραπέζι»· είχε και το μπαστούνι για καλό και για κακό. Με τον καιρό το πράγμα σχεδόν ξεχάστηκε.

124. Χουσμέτια = εργασίες, δουλειές, υπηρεσίες / χουσμεκιάρης = υπηρέτης, ο βοηθός.

Εν τω μεταξύ ο βασιλιάς πήρε μήνυμα ότι άλλοι βασιλιάδες του κίνησαν πόλεμο. Τώρα τι θα κάνει! Χρειαζόταν στρατό, όπλα, άλογα, τρόφιμα. Τότε θυμήθηκε ξανά τη γριά. Μια και δυο ξεκινάει και πάει στο σπίτι της.

– «Θέλω να μου δώσεις το τραπέζι και το μπαστούνι...».

– «Δεν έχω κανένα τραπέζι και κανένα μπαστούνι, μού τα πήρες όλα...», του απάντησε η γριά.

– «Δεν έχεις;».

– «Δεν έχω!».

– «Καλά!», είπε ο βασιλιάς και έφυγε.

Την άλλη μέρα ο βασιλιάς έστειλε στρατιώτες στο σπίτι της γριάς, να πάρουν με το έτσι θέλω, το τραπέζι και το μπαστούνι. Η γριά, όμως, κατάλαβε τι την περίμενε και πρωί-πρωί πήρε το τραπέζι και το μπαστούνι και πήγε κοντά στην κόρη και στο γαμπρό της και έζησαν αυτοί καλά κι εμείς καλύτερα. Μόνο ο βασιλιάς δεν έζησε καλά γιατί ακόμα ψάχνει να βρει τη γριά, για της πάρει το μαγικό τραπέζι και το μαγικό μπαστούνι...

12. Η γιδοτόμαρη

Μια φορά κι έναν καιρό ήταν μια μπάμπω κι ένας πάππος· δεν είχαν παιδιά και κάθε μέρα παρακαλούσαν το Θεό να τους δώσει ένα.

Μια μέρα η μπάμπω είπε:

– «Θεέ μου δώσε μας ένα παιδί και ας είναι και γίδα!».

Την ώρα εκείνη ήταν ανοιχτά τα ουράνια και ο Θεός άκουσε την προσευχή της μπάμπως· της έστειλε μια γίδα, που από μέσα, όμως ήταν ένα πεντάμορφο κορίτσι αλλά οι γέροι δεν το ήξεραν. Χάρηκαν όμως πολύ γιατί στο σπίτι τους θα είχαν τώρα και ένα παιδί, έστω και γίδα.

Οι παππούδες την ημέρα έφευγαν και πήγαιναν στον κήπο, στο χωράφι, σιαδώ, σιακεί· τη γίδα την άφηναν στο σπίτι. Μόλις έφευγαν οι παππούδες η γίδα έβγαζε το τομάρι και έκανε όλες τις δουλειές του σπιτιού: Σκούπιζε, καθάριζε την αυλή, μαγείρευε, ζύμωνε, έπλενε, σιδέρωνε τα πλυμένα ρούχα και γενικά τα είχε όλα μέσα στο σπίτι καθαρά και σε τάξει. Έρχονταν το βράδυ οι παππούδες και τα έβρισκαν όλα έτοιμα. Μια μέρα, δυο, τρεις και αυτή η δουλειά συνεχιζόταν κάθε μέρα· οι παππούδες ήταν πολύ ευχαριστημένοι και δόξαζαν το Θεό για το δώρο που τους έστειλε.

Πέρασε ο καιρός, ήρθε το Καλοκαίρι και άρχισε να

φθινοπωριάζει. Κοκκίνισαν τα κράνια, έγιναν τα γκόρτσα, ωρίμασαν τα ξυνόμηλα. Άρχισαν και οι κοπέλες να πηγαίνουν σιαπέρα στα χωράφια και να μαζεύουν κράνια και γκόρτσα. Τότε δεν υπήρχαν μανάβηδες και τα φρούτα τα έφερναν από το δάσος και τα χωράφια. Έβλεπαν και οι παππούδες τις κοπέλες που πήγαιναν για κράνια και παραπονιόταν:

– «Εμείς πάππο δεν έχουμε ούτε μια χούφτα κράνια, ούτε ένα γκόρτσο για το χειμώνα...». Τα άκουγε όλα αυτά η γίδα που καθόταν σε μια άκρη και όλο μαρκιούνταν.¹²⁵

Μια Κυριακή η μπάμπω είδε τα κορίτσια που πρωί-πρωί πήγαιναν για κράνια και τους είπε:

– «Καλά μου κορίτσια δεν παίρνετε και τη δική μου γίδα, να μαζέψετε και για μένα λίγα κράνια και να τα βάλετε στα κέρατα της γίδας να μου τα φέρει;».

– «Να την πάρουμε γιαγιά», απάντησαν πρόθυμα εκείνα.

Αμέσως η μπάμπω έβαλε ένα καλάθι στα κέρατα της γίδας, άνοιξε την πόρτα και την άφησε να πάει κοντά στις κοπέλες. Μπροστά οι κοπέλες τραγουδούσαν, πίσω η γίδα με το καλάθι στα κέρατα. Προχώρησαν, προχώρησαν, προχώρησαν, και έφτασαν πέρα στη Λιάσκα.¹²⁶ Εκεί υπήρχαν αρκετές κρανιές και οι κοπέλες, τραγουδώντας, άρχισαν να μαζεύουν τα κράνια· όσα δεν τα έφταναν από κάτω ανέβαιναν επάνω στις κρανιές και τα τσιουλνιούσαν.¹²⁷ Η γίδα καθόταν και αυτή από κάτω και

125. *Μαρκιούνταν* = μηρύκαζε, αναμασούσε την τροφή της.

126. *Λιάσκα* = τοποθεσία του χωριού σε απόσταση μιας περίπου ώρας πορεία.

127. *Τσιουλνώ* = ραβδίζω το δέντρο για να ρίξω κάτω τους καρ-

χτυπούσε με τα πόδια της τις κρανιές, για να πέφτουν τα κράνια και τα μαζεύουν. Όμως οι κοπέλες άρχισαν να διώχνουν μακριά τη γίδα: Τσικς από δω, τσικς από κει, έφυγε πιο πέρα η γίδα. Πήγε σ' έναν όχθο και στάθηκε μια στιγμή και τις κοίταζε. Σε λίγο σηκώθηκε και σιγά-σιγά και πονηρά έφυγε και πήγε σε μια άλλη τοποθεσία, πίσω στο Καντσκούλ.¹²⁸ Εκεί βρήκε μια μοσχοκρανιά. Βγάζει το γιδοτόμαρο και μαζεύει τα κράνια, καθαρά, ούτε ένα φύλλο μέσα και γεμίζει το καλάθι της με μοσχόκρανα· βάζει ξανά το γιδοτόμαρο, παίρνει στα κέρατά της το καλάθι και γυρίζει στη Λιάσκα που ήταν και οι άλλες κοπέλες. Μόλις την είδαν εκείνες απόρησαν... Άρχισαν να λένε μεταξύ τους για το πώς η γίδα έμασε τα κράνια και τι καλά που τα έμασε (μάζεψε) και ούτε ένα φύλλο μέσα, αλλά δεν μπορούσαν να δώσουν καμιά εξήγηση... Ύστερα γύρισαν στο χωριό και είπαν στη μπάμπω:

– «Άντε γιαγιά σου φέραμε τα κράνια και τι καλά που τα μαζέψαμε, ούτε ένα φύλλο μέσα...».

Χάρηκε η μπάμπω, ευχαρίστησε τις κοπέλες και κάθισε στην αυλή με τον πάππο της. Έφαγαν μερικά κράνια και τα υπόλοιπα τα έβαλαν στον ήλιο να ξεραθούν, για το Χειμώνα.

Την άλλη Κυριακή ξεκίνησαν πάλι οι κοπέλες να πάνε για κράνια:

– «Γιαγιά, πάμε για κράνια, να πάρουμε τη γίδα να σου φέρουμε και σένα;».

πούς του.

128. Καντσκούλ = τοπωνύμιο της Δροσοπηγής, συνέχεια της Λιάσκας.

– «Ααα! Σας ευχαριστώ, πάρτε την», είπε η γιαγιά.

Την πήραν, λοιπόν, τη γίδα οι κοπέλες, πήγαν στη Λιάσκα και πάλι τα ίδια, έδιωξαν από κοντά τους τη γίδα. Άλλο που δεν ήθελε κι αυτή. Πήγε πιο πίσω που δεν την έβλεπαν, βρήκε μια άλλη κρανιά με ωραία κράνια, βρήκε και γκόρτσα, έβγαλε το γιδοτόμαρο και άρχισε να γεμίζει το καλάθι της με κράνια και γκόρτσα. Την ημέρα εκείνη είχε βγει και το βασιλοπαιδί για κυνήγι. Βρισκόταν πέρα στ' Νταλόα (τοπωνύμιο του χωριού) και καθώς προχωρούσε είδε μια πεντάμορφη, σαν νεράιδα, κοπέλα να μαζεύει κράνια και καθώς έπεφτε ο ήλιος στο πρόσωπό της νόμιζε πως λάμπει ο τόπος! Κάθισε λίγο μακριά κάτω από ένα δέντρο και την παρακολούθησε. Η κοπέλα γέμισε το καλάθι με κράνια και γκόρτσα, φόρεσε το γιδοτόμαρο, έβαλε το καλάθι στα κέρατα και γύρισε στη Λιάσκα, που ήταν και οι άλλες κοπέλες. Γύρισαν στο χωριό και οι κοπέλες είπαν τα ίδια στη μπάμπω:

– «Άντε γιαγιά, ήρθαμε, σου μαζέψαμε και κράνια και γκόρτσα και σου την φέραμε τη γίδα».

– «Σας ευχαριστώ, κορίτσια», είπε και πάλι η μπάμπω. – «Να την ξαναπάρετε, άμα πάτε!».

Τα κορίτσια συνέχισαν να πηγαίνουν για κράνια, για γκόρτσα, για μήλα. Μια Κυριακή, δυο Κυριακές, τρεις, συνέχισαν να πηγαίνουν όλο το Φθινόπωρο. Το βασιλόπουλο ακολουθούσε τις κοπέλες από μακριά. Τώρα παράτησε το κυνήγι και παρακολούθησε τη γίδα. Έτσι πέρασε το Φθινόπωρο και ήρθε ο Χειμώνας. Μια μέρα το βασιλόπουλο είπε στη μάνα του:

– «Μάνα, θέλω να παντρευτώ!».

– «Μετά χαράς, παιδάκι μου... Να κοιτάξουμε ποια

βασιλοπούλα σου ταιριάζει καλύτερα και να παντρευτείς!».

– «Δεν θέλω βασιλοπούλα», απάντησε εκείνος, «θέλω μια γίδα από το τάδε χωριό...». Τα λόγια του παιδιού έπεσαν σαν κεραυνός στο κεφάλι της βασίλισσας.

– «Τί λες παιδάκι μου τρελάθηκες; Εσύ ένα βασιλόπουλο να πάρεις για γυναίκα μια γίδα; Πού ακούστηκε αυτό; Τόσα κορίτσια υπάρχουν στη χώρα και στα άλλα βασίλεια; Να ψάξουμε και να βρούμε ένα κορίτσι να σου ταιριάζει...».

– «Όχι...», λέει το βασιλόπουλο, «εγώ θέλω τη γίδα...».

Γίνονται μεγάλοι καυγάδες με τον πατέρα, με τη μάνα, αλλά το βασιλόπουλο αγύριστο κεφάλι εκεί, να επιμένει πεισματικά

– «Ή θα πάρω τη γίδα ή δεν παντρεύομαι...», τους έλεγε.

Είδε και αποείδε ο βασιλιάς και η βασίλισσα ότι με του καυγάδες δεν γινόταν τίποτα και δέχτηκαν τελικά να πάρει το βασιλόπουλο τη γίδα για γυναίκα του. Μια και δυο φεύγει η βασίλισσα και πάει στη μπάμπω.

– «Το και το», της λέει, «το παιδί μου θέλει να παντρευτεί τη γίδα σου!...».

– «Τί είπες;», της λέει η γριά· «εμείς αυτή τη γίδα έχουμε για παιδί μας, αν μας την πάρεις εσύ εμείς τι θα γίνουμε;...!».

– «Να μη στενοχωριέσαι γι αυτό», της απαντάει η βασίλισσα. «Εμείς θα φροντίζουμε και για σας και τα παιδιά θα έρχονται τακτικά να σας βλέπουν· τι να κάμομε κι εμείς το παιδί μας –ντε και καλά– θέλει μόνο τη γίδα για γυναίκα του!». Με τα πολλά τα παρακάλια

δέχθηκαν οι παππούδες να δώσουν τη γίδα τους για νύφη στο βασιλόπουλο.

Ήρθε η ώρα να γίνει ο γάμος. Πήραν τη γίδα και την πήγαν στο βασιλιά. Φώναξαν κι έναν παπά και τους πάντρεψαν χωρίς καλεσμένους, χωρίς γλέντια, χωρίς τραγούδια και χορούς. Ήρθε το βράδυ και τους έβαλαν στο νυφιάτικο δωμάτιο. Κάθισε το βασιλόπουλο επάνω στο κρεβάτι· η γίδα μαζεύτηκε σε μια γωνιά και έκανε πως μαρκιούνταν (μηρύκαζε).

– «Έλα εδώ», της λέει τα βασιλόπουλο.

– «Τί να κάνω;», απαντάει η γίδα.

– «Έλα εδώ...», λέει πάλι τα βασιλόπουλο, «ξέρω ότι δεν είσαι γίδα...».

– «Όχι είμαι...».

– «Όχι δεν είσαι...».

Τώρα πήγε κοντά του; δεν πήγε; Δεν ξέρω να σας πω. Εκείνο που ξέρω είναι ότι το πρωί, η γίδα πήγε σε μια γωνιά και μαρκιούνταν συνέχεια. Μια μέρα, δυο, τρεις, η γίδα πήγαινε στη γωνιά της και μαρκιούνταν· δεν μπορούσε βλέπεις να βγάλει το γιδοτόμαρο και να κάνει και καμιά δουλειά! Έτσι έφθασε η Κυριακή. Όλοι ντύθηκαν τα καλά τους και πήγαν στην εκκλησία. Η γίδα έμεινε στο σπίτι. Κατά τις δέκα η ώρα, που κόντευε να τελειώσει η λειτουργία, η κοπέλα βγάζει το γιδοτόμαρο, ντύνεται τα καλά της και πάει στην εκκλησιά. Μόλις μπήκε μέσα έλαμψε ο τόπος. Όλοι γύρισαν και κοίταξαν με θαυμασμό την πεντάμορφη άγνωστη κοπέλα, που μπήκε μέσα. Την είδε και το βασιλόπουλο και κατάλαβε ποια ήταν αλλά δεν είπε τίποτα. Την είδε και η βασίλισσα και αναστέναξε βαριά.

Όταν κόντευε να τελειώσει η λειτουργία και έφθασε

ο παπάς στο: «Δι' ευχών των αγίων πατέρων ημών...» η κοπέλα βγήκε από την εκκλησία και χωρίς να την ιδεί κανείς ξαναγύρισε στο παλάτι, έβαλε επάνω της το γιδοτόμαρο, πήγε στη γωνιά της και άρχισε πάλι να μαρκιέται...

Μετά την Απόλυση γύρισαν όλοι στο παλάτι και η βασίλισσα είπε στο γιο της:

– «Είδες, παιδάκι μου την κοπέλα στην εκκλησία; Μια τέτοια γυναίκα σου έπρεπε, όχι μια γίδα; Άααχ βρε παιδάκι μου πολύ μας βαλάντωσες...».

– «Γιατί σας βαλάντωσα;», είπε το βασιλόπουλο.

– «Εμ τί, όλα τα βασιλόπουλα παντρεύονται όμορφες σαν τα κρύα νερά κοπέλες και συ πήγες και παντρεύτηκες μια γίδα, που δεν κάνει τίποτα άλλο που να μαρκιέται όλη την ημέρα! Να μην έχεις και συ μια γυναίκα, να σας καμαρώνουμε κι εμείς, να μας κάνετε και κανένα εγγονάκι που το περιμέναμε πώς και πώς;».

– «Έλα βρε μάνα, μην ανησυχείς, αυτό ήταν το τυχερό μου!», απάντησε το βασιλόπουλο.

Πέρασε μια βδομάδα, ήρθε Κυριακή και επαναλήφθηκε η ίδια ιστορία: στο τέλος της λειτουργίας παρουσιάστηκε πάλι η κοπέλα και λίγο πριν την απόλυση βγήκε έξω και εξαφανίστηκε. Μόνο το βασιλόπουλο ήξερε τι πραγματικά γινόταν. Πέρασαν οι μέρες και ήρθε πάλι Κυριακή. Όλοι πήγαν στην εκκλησία και όταν κόντευε να τελειώσει η λειτουργία εμφανίστηκε η κοπέλα. Το βασιλόπουλο, αυτή τη φορά δεν πήγε στη θέση του αλλά κάθισε κοντά στο παγκάρι με τα κεριά. Μόλις μπήκε μέσα η κοπέλα, το βασιλόπουλο, βγήκε από την εκκλησιά χωρίς να το καταλάβει κανείς, πήγε στο παλάτι, βρήκε στο δωμάτιό του το γιδοτόμαρο, το πήρε, πήγε και άναψε το

φούρνο, έριξε μέσα το γιδοτόμαρο και το έκαψε. Όταν κόντευε να τελειώσει η λειτουργία η κοπέλα έφυγε και πάλι γρήγορα, για να γυρίσει στο παλάτι. Όταν πλησίαζε, κάτι άσχημο, σαν καμένο δέρμα της μύρισε· ανησύχησε πολύ και τάχυνε το βήμα της. Όταν έφθασε στο παλάτι βρήκε καμένο το γιδοτόμαρο. Στενοχωρήθηκε πολύ και άρχισε να κλαίει. Από το πολύ το κλάμα και τη στενοχώρια της έχασε τη μηλιά της, μουγγάθηκε. Γύρισαν από την εκκλησιά ο βασιλιάς και η βασίλισσα, ήρθαν στο σπίτι την είδαν την κοπέλα δίπλα στο γιο τους να είναι από την ντροπή της κίτρινη σαν το φλουρί και να κλαίει. Οι γονείς ρώτησαν το γιο τους ποια είναι αυτή η κοπέλα και πώς βρέθηκε στο σπίτι τους.

- «Αυτή είναι η γίδα», τους είπε το βασιλόπουλο.
- «Αυτή είναι η νύφη μας; Αυτή είναι η γίδα;».
- «Αυτή είναι, που με μαλώνετε τόσον καιρό!».
- «Εμ, δεν το ξέραμε παιδί μου, δεν μας είπες και τίποτα;».
- «Το ήξερα εγώ και περίμενα την ευκαιρία να σας το πω».

Ο βασιλιάς και η βασίλισσα την πλησίασαν, της μίλησαν γλυκά και της είπαν να μην στενοχωριέται. Τώρα όλα τα βάσανά της τελείωσαν και θα ζήσει ευτυχισμένη. Η κοπέλα δεν μπορούσε να μιλήσει. Πέρασαν τρεις μήνες ώσπου να της φύγει ο φόβος και η ταραχή. Μετά μίλησε. Τότε πήγαν στο χωριό, πήραν μαζί τους και τη μπάμπω και τον πάππο. Το αντρόγυνο έκανε πολλά παιδιά και εγγόνια και έζησαν αυτοί καλά κι εμείς καλύτερα.

Ερχόμουνα κι εγώ από εκεί και σας έφερνα σουβλισμένη φακή· όσο σουβλίζεται η φακή, άλλο τόσο ήμουνα κι εγώ εκεί.

13. Ο σταχτωμένος

Μια φορά και έναν καιρό ήταν ένας πατέρας και είχε τρία παιδιά· είχε και μεγάλη περιουσία, την οποία καλλιεργούσε μόνος του. Όταν όμως πέρασαν τα χρόνια, και ο ίδιος δεν μπορούσε να την καλλιεργήσει μόνος του, έπαιρνε μαζί του και τους δύο μεγαλύτερους γιούς· το μικρότερο παιδί ήταν αδύνατο, καχεκτικό και μαρμαζιάρικο και γι' αυτό δεν το έπαιρνε μαζί του για δουλειά στα χωράφια. Εκείνο έμενε στο σπίτι και καθόταν κοντά στο τζάκι. Τα ρούχα του – παλιά και μπαλωμένα – ήταν πάντοτε γεμάτα στάχτες και γι αυτό τον έλεγαν κοροϊδευτικά «σταχτωμένο».

Μια χρονιά – καθώς πλησίαζε εποχή του θερισμού – ο πατέρας πήγε στο μεγαλύτερο χωράφι που είχε, ας πούμε στην Κερασιά¹²⁹, για να δει το σιτάρι. Όταν έφθασε εκεί είδε μια θάλασσα από κατακίτρινα στάχυα να γέρνουν προς τα κάτω από το βάρος του καρπού, έτοιμα για θερισμό. Σήκωσε τα μάτια προς τον ουρανό και ευχαρίστησε το Θεό για την πλούσια σοδειά. Έπειτα γύρισε χαρούμενος στο σπίτι και είπε στα δυο μεγάλα παιδιά του:

– «Ετοιμάστε τα δρεπάνια, τα λελέκια (μεγάλα δρεπάνια) και το χερόβολο· το σιτάρι είναι έτοιμο και αύριο

---

129. Κερασιά = τοπωνύμιο του χωριού κοντά στο ποτάμι.

θα πάμε να το θερίσουμε».

Την επομένη μέρα, ξεκίνησαν χαράματα με όλα τα συμπράγκαλα για το θερισμό, τα σέα και τα μέα¹³⁰ και μια και δυο έφυγαν για το χωράφι. Όταν, όμως, έφθασαν εκεί τους περίμενε μια έκπληξη: το χωράφι ήταν θερισμένο. Τί είχε συμβεί; Κάτι παράξενο και ανεξήγητο.

Μάζεψαν τα πράγματά τους και απογοητευμένοι ξαναγύρισαν στο χωριό. Δεν μπορούσαν όμως να χωνέψουν το πώς το χωράφι θερίστηκε σε μια νύχτα. Τότε ο μεγάλος γιος είπε στον πατέρα του:

– «Πατέρα, το απόγευμα θα πάω να ξαναδώ το χωράφι». Όταν πήγε, είδε κάτι που δεν μπορούσε να το πιστέψει: το χωράφι ήταν και πάλι αθέριστο! Γύρισε τρέχοντας στο χωριό:

– «Το και το», λέει στους δικούς του: «το χωράφι είναι αθέριστο, αύριο πάμε να θερίσουμε».

Την επομένη το πρωί πηγαίνουν και βλέπουν πάλι πως το χωράφι ήταν θερισμένο. Δεν μπορούσαν να καταλάβουν τι συνέβαινε: τι ήταν αυτό το πράγμα! Το απόγευμα το χωράφι να είναι αθέριστο και το πρωί να το βρίσκουν θερισμένο!. Έμειναν άφωνοι. Τότε λέει ο σταχτωμένος:

– «Θα πάω εγώ το βράδυ να φυλάξω, για να δω τι γίνεται!».

– «Αϊ βρε χαμένε», του λένε οι άλλοι, «θα πας εσύ ο σταχτωμένος!... τι θα κάνεις;».

– «Καλά» απαντάει, «αφήστε με να πάω και ας μην κάνω τίποτε».

130. «Σέα-μέα» = εδώ εννοεί τα πράγματά τους, τα απαραίτητα για τον θερισμό εργαλεία και όχι μόνο.

– «Έ, αφού το θέλεις, πήγαινε...», του είπαν.

Ξεκινάει, λοιπόν και ο σταχτωμένος και πηγαίνει στο χωράφι. Το σιτάρι ώριμο και κατακίτρινο, έτοιμο για θερισμό. Στη μέση στο χωράφι υπήρχε μια γκορτσιά, στην οποία έφτιαχναν ένα τσαρδάκι. Πηγαίνει και ανεβαίνει επάνω στη γκορτσιά, κουλουριάζεται σε μια άκρη και περιμένει. Όταν σουρούπωσε, άκουσε ένα θόρυβο και βλέπει να βγαίνει από το διπλανό ρέμα ένα άσπρο άλογο· ψηλό, όμορφο, καλοθρεμμένο και με πλούσιο τσιαμπά.¹³¹

Το άλογο αυτό μόλις έφτασε στην άκρη του χωραφιού, άρχισε κραπ κρουπ να τρώει σιτάρι και τρώγοντας έφτασε κάτω από τη γκορτσιά. Τότε ο σταχτωμένος πηδάει από τη γκορτσιά επάνω στη ράχη του, το καβαλικεύει και πιάνεται από τον τσιαμπά του. Εκείνο ξαφνιάζεται και αρχίζει τις κλωτσιές στον αέρα, προσπαθώντας να τον ρίξει κάτω. Ο σταχτωμένος γαντζωμένος επάνω του αρχίζει να το χτυπάει στα καπούλια. Εκείνο πονάει και με ανθρώπινη φωνή του λέει:

– «Μη με χτυπάς, είμαι η τύχη σου, πες μου τι θέλεις και θα γίνει...».

– «Τί να θέλω εγώ από σένα. Δεν θέλω να μου τρως το σιτάρι».

Τότε το άλογο του απαντάει:

– «Άφησέ με να φύγω κι εγώ θα σου το ξεπληρώσω· το σιτάρι θα ξαναγίνει ως αύριο· εσύ πάρε μια τρίχα από τη χαίτη μου και όταν με χρειαστείς να την κάψεις κι εγώ θα παρουσιαστώ μπροστά σου και θα σε βοηθήσω».

Ο σταχτωμένος πήρε μια τρίχα από τη χαίτη του

131. Τσιαμπάς = η χαίτη του αλόγου.

αλόγου και το άφησε να φύγει, αφού είδε ότι και το σιτάρι ήταν εντάξει. Το πρωί γύρισε στο χωριό και είπε στον πατέρα και στ' αδέρφια του, ότι το χωράφι είναι εντάξει και να πάνε να το θερίσουν. Πράγματι πήγαν και είδαν πως ο σταχτωμένος είχε δίκιο και θερίσαν το σιτάρι.

Μετά από κάμποσες μέρες αποφάσισαν να πάνε να θερίσουν το δεύτερο μεγάλο χωράφι τους. Όταν πήγαν εκεί είδαν ότι γίνονταν τα ίδια, δηλαδή το βράδυ το χωράφι ήταν αθέριστο αλλά το πρωί ήταν θερισμένο. Κατάλαβαν ότι κι εδώ κάτι παράξενο συμβαίνει, το οποίο μόνο ο σταχτωμένος μπορεί να το σταματήσει. Τον έστειλαν λοιπόν και στο άλλο το χωράφι. Πήγε ο σταχτωμένος και ανέβηκε επάνω σ' ένα δέντρο και περίμενε· μόλις σουρούπωσε νάσου και εμφανίζεται ένα κόκκινο άλογο και αρχίζει να τρώει το σιτάρι. Όταν έφτασε κοντά στο δέντρο ο σταχτωμένος κάνει ένα σάλτο, το καβαλικεύει, πιάνεται από τη χαίτη του και αρχίζει να το χτυπάει λέγοντας:

– «Παλιάλογο! Γιατί μου τρως το σιτάρι;».

Το άλογο ξαφνιάζεται, σηκώνεται στα δυο πισινά του πόδια και αντί να χλιμιντρίζει μιλάει σαν άνθρωπος και λέει:

– «Μη με βαράς αφέντη μου κι εγώ είμαι η τύχη σου. Άφησέ με να φύγω και αύριο το σιτάρι θα είναι εντάξει. Και για το καλό που θα μου κάμεις εγώ θα στο ξεπληρώσω: πάρε μια τρίχα από τη χαίτη μου και, όταν με χρειαστείς να την κάψεις κι εγώ θα έρθω και θα κάνω ό,τι μου ζητήσεις».

Το πρωί γύρισε πάλι στο σπίτι και είπε στον πατέρα και στ' αδέρφια να πάνε να θερίσουν. Έτσι και έγινε.

Τώρα τ' αδέρφια του άρχισαν να παραξενεύονται και να αναρωτιούνται τι συμβαίνει με τον σταχτωμένο. Τον ρωτούσαν πώς έγινε, αλλά εκείνος χαμογελούσε και δεν τους έλεγε τίποτα.

Ήρθε η ώρα να θερίσουν και το τρίτο και τελευταίο μεγάλο χωράφι. Πήγαν το απόγευμα τα μεγάλα παιδιά, το είδαν ότι ήταν έτοιμο και το πρωί πήγαν να το θερίσουν, αλλά όταν έφτασαν εκεί είδαν πως και αυτό το σιτάρι ήταν θερισμένο. Δεν ήξεραν τι να κάνουν και τι να πουν. Γύρισαν στο σπίτι και είπαν στον πατέρα τους ότι σιτάρι δεν υπάρχει· κάποιοι πήγαν και το θέρισαν! Όλοι στενοχωρήθηκαν πάρα πολύ. Ήρθε το βράδυ και έπεσαν για ύπνο. Όταν κοιμήθηκαν όλοι ο σταχτωμένος, που ήξερε τι συμβαίνει, σηκώθηκε και χωρίς να τον καταλάβει κανένας, πήγε στο χωράφι, κρύφτηκε μέσα σε κάτι θάμνους και περίμενε... Κατά τα μεσάνυχτα νάσου και ξεμυτάει ένα μαύρο άλογο, γεροδεμένο, με γυαλιστερή τρίχα και πλούσια χείτη, μπαίνει στο χωράφι και αρχίζει να τρώει το σιτάρι. Ο σταχτωμένος σέρνεται σιγά-σιγά σαν φίδι, πηγαίνει πίσω του, δίνει ένα σάλτο, πιάνεται με το ζερβί χέρι από τη χείτη του και με το δεξί αρχίζει να το χτυπάει και να του λέει:

– «Άα..., εσύ είσαι παλιάλογο, που μου τρως το σιτάρι;».

– «Μη με βαράς αφέντη μου κι εγώ είμαι η τύχη σου», λέει κι' αυτό. «Άφησέ με να φύγω και αύριο το σιτάρι θα είναι εντάξει· και για ανταμοιβή σου πάρε μια τρίχα από τη χείτη μου και όταν με χρειαστείς εγώ θα παρουσιαστώ και θα κάνω αυτό που θα μου ζητήσεις».

Ο σταχτωμένος πήρε και από το μαύρο άλογο μια τρίχα από τη χείτη του, γύρισε στο σπίτι και κούρνιασε

πάλι δίπλα στο τζάκι. Το πρωί είπε στον πατέρα και στ' αδέρφια του πως το χωράφι είναι αθέριστο, να πάνε και να το θερίσουν. Έτσι και έγινε.

Τα παράξενα αυτά πράγματα, που συνέβαιναν σε τούτη την οικογένεια γρήγορα διαδόθηκαν παντού και μαθεύτηκαν από όλο τον κόσμο· έφτασαν μέχρι και τ' αυτιά του βασιλιά. Ο βασιλιάς έστειλε ανθρώπους του να εξετάσουν, αν τα γεγονότα αυτά συνέβησαν πραγματικά. Όταν επέστρεψαν οι άνθρωποί του τού είπαν πως τα γεγονότα ήταν αληθινά αλλά δεν ήξερε κανείς ποιος τα έκανε:

– «Λένε», είπαν στο βασιλιά, «ότι είναι κάποιος νέος, αλλά δεν ξέρουν ούτε ποιος είναι ούτε από πού κρατάει η σκούφια του!».

Τότε ο βασιλιάς σκέφθηκε και είπε μέσα του: «Να ένας άξιος νέος που κάνει για άντρας κόρης μου». Και αμέσως κατέστρωσε ένα σχέδιο, με το οποίο πίστευε πως μπορεί να βρει αυτόν το νέο και να τον παντρέψει με τη μονάκριβη και πεντάμορφη βασιλοπούλα-κόρη του. Έστειλε, λοιπόν, τελάληδες σε όλη τη χώρα που έλεγαν πως ο βασιλιάς αποφάσισε να παντρέψει τη βασιλοπούλα και θα τη δώσει σε κείνον που θα μπορέσει να πηδήσει ως το μπαλκόνι του παλατιού τρεις φορές και θα την φιλήσει ...

Την ορισμένη μέρα μαζεύτηκαν τα καλύτερα παλικάρια της χώρας στην αυλή του βασιλιά και περίμεναν να δουν σε ποιο μπαλκόνι θα βγει η βασιλοπούλα. Ανάμεσα σ' αυτά τα παλικάρια ήταν και τ' αδέρφια του σταχτωμένου. Ο βασιλιάς έβγαλε τη βασιλοπούλα στο πιο ψηλό μπαλκόνι του παλατιού του και έδωσε εντολή να αρχίσει ο αγώνας. Τα παλικάρια με τη σειρά άρχισαν

τις προσπάθειες· πήδησε το ένα, ούτε μέχρι τη μέση του ύψους δεν έφτασε· πήδησε το άλλο, τίποτα, το άλλο, το άλλο, το άλλο, ώσπου πέρασαν όλα, αλλά το μπαλκόνι δεν ήταν για τις δυνάμεις τους. Τότε ο βασιλιάς τους είπε πως η προσπάθειά τους θα επαναληφθεί άλλες δυο φορές ύστερα από δεκαπέντε μέρες. Γύρισαν τα παλικάρια στα σπίτια τους, γύρισαν και τα αδέλφια του σταχτωμένου και διηγήθηκαν στον πατέρα τους τα όσα έγιναν στο παλάτι και ότι θα ξαναπάνε να δοκιμάσουν άλλες δυο φορές. Τα άκουσε όλα αυτά και ο σταχτωμένος και θυμήθηκε τις τρίχες, που είχε πάρει από τα άλογα.

Το βράδυ, όταν είχαν κοιμηθεί όλοι, ο σταχτωμένος βγάζει την πρώτη τρίχα από το μαύρο άλογο και την καίει. Αμέσως παρουσιάστηκε μπροστά του το μαύρο άλογο και του λέει:

– «Τι επιθυμείς αφεντικό»;

– «Να μου φέρεις μια όμορφη καινούργια κουστουμιά, μεταξωτό μαντίλι, καινούργια παπούτσια και να με πας μεθαύριο στον αγώνα, για να φιλήσω τη βασιλοπούλα!».

– «Θα τα έχεις στην ώρα τους αφεντικό», απαντάει το άλογο και χάνεται από μπροστά του.

Ήρθε ημέρα που θα γινόταν ο αγώνας· παρουσιάστηκε το άλογο με τα καινούρια ρούχα, ντύθηκε σαν γαμπρός ο σταχτωμένος, ανέβηκε στη ράχη του αλόγου και μια και δυο βρέθηκε στην αυλή του βασιλιά· έκανε μια δυο βόλτες ανάμεσα στα άλλα παλικάρια και όταν βγήκε η βασιλοπούλα, αυτός με ένα σάλτο πήδησε στο μπαλκόνι, τη φίλησε στο στόμα και πριν προλάβουν να τον δουν καλά-καλά με ένα μεγάλο πήδημα βρέθηκε στη

ράχη του αλόγου του και εξαφανίστηκε. Ήρθε στο σπίτι έβαλε πάλι τα παλιά του ρούχα και ζάρωσε στην κόχη του τζακιού του. Γύρισαν και τα αδέρφια του και διηγήθηκαν πάλι τα όσα γίνθηκαν στην αυλή του βασιλιά. Τώρα όλοι αναρωτιούνται ποιος ήταν αυτός ο νέος με το μαύρο άλογο που κατάφερε να πηδήξει στο μπαλκόνι και να φιλήσει τη βασιλοπούλα.

Το ίδιο αναρωτιούνται και ο βασιλιάς: «Από πού να ήταν αυτό το παλικάρι και γιατί δεν κάθισε να το γνωρίσουν;». «Ας είναι...», σκέφθηκε. «Έχουμε ακόμα καιρό..!». Το έβαλε πείσμα να το βρει το παλικάρι και για αυτό διέταξε όλους τους φρουρούς του την τρίτη φορά, που θα μαζευτούν όλα τα παλικάρια για το διαγωνισμό, αν εμφανιστεί ο άγνωστος νέος και φιλήσει τη βασιλοπούλα, να τον πιάσουν και να τον φέρουν μπροστά του.

Ήρθε και πάλι η μέρα του αγώνα: τώρα ο σταχτωμένος καίει την άλλη τρέχα, παρουσιάζεται το άσπρο άλογο, του φέρνει άλλη καινούργια φορεσιά και τον πάει στο παλάτι του βασιλιά. Ο αγώνας κόντευε να τελειώσει και ο βασιλιάς ανυπομονούσε να ιδεί το άγνωστο παλικάρι και να το πιάσουν οι φρουροί του. Ξαφνικά, εκεί που όλοι νόμιζαν ότι δεν θα έρθει, ακούγεται ένας καλπασμός, ανοίγει η μεγάλη πόρτα της αυλής του παλατιού και μπαίνει ο σταχτωμένος καβάλα στο άσπρο άλογο, πηδάει στο μπαλκόνι, φιλάει στο στόμα τη βασιλοπούλα, ξαναπηδάει στο άλογο και πάει να φύγει. Τον κυνηγούν οι φρουροί, κλείνουν την πόρτα και πέφτουν καμιά δεκαριά επάνω στο άλογο να τον συλλάβουν. Το άλογο στριφογυρίζοντας σαν σβούρα, χλιμιντρίζει και βγάζει αφρούς από το στόμα. Ένας φρουρός αρπάζει το σταχτωμένο από το πόδι και προσπαθεί να τον κατεβάσει

από το άλογο· ο σταχτωμένος κρατιέται δυνατά από τη χαίτη του αλόγου και του λέει να δραπετεύσει· το άλογο σηκώνεται στα δυο πισινά του πόδια, δίνει ένα σάλτο και πηδάει πάνω από το φράχτη της αυλής του βασιλιά και εξαφανίζεται. Έμεινε ο φρουρός με το παπούτσι στο χέρι. Μετά το έδωσε στο βασιλιά, τρέμοντας από το φόβο μήπως ο βασιλιάς τον τιμωρήσει, γιατί δεν μπόρεσε να συγκρατήσει το παλικάρι. Ο βασιλιάς είχε δει με τα μάτια του πόσο δύσκολο ήταν να πιάσει έναν τέτοιο νέο και δεν τον τιμώρησε.

Όπως ήταν φυσικό, έγινε μεγάλη συζήτηση σε όλη τη χώρα για όλα όσο έγιναν στην αυλή του βασιλιά. Αλλά, όπως γίνεται για όλα τα πράγματα, ο κόσμος σε λίγο το ξέχασε και ασχολήθηκε με τις δουλειές του.

Ο κόσμος μπορεί να το ξέχασε, δεν το ξέχασε, όμως, και ο βασιλιάς. Γι αυτό κάλεσε τους συμβούλους του και τους ρώτησε τι μπορούν να κάνουν, για να βρουν το νέο· εκείνοι του είπαν να στείλει δικούς του ανθρώπους σε όλη τη χώρα και να δοκιμάσουν σε τίνος ποδάρι ταιριάζει το παπούτσι. Μόνο έτσι υπάρχει ελπίδα να τον βρουν.

Ξεκίνησαν, λοιπόν, οι άνθρωποι του βασιλιά και πήραν σβάρνα τις πόλεις και τα χωριά της χώρας δοκιμάζοντας το παπούτσι στο δεξί πόδι του κάθε νέου, ώσπου έφθασαν και στο σπίτι του σταχτωμένου· βρήκαν τα δυο αδέρφια του, δοκίμασαν και σ' αυτά το παπούτσι αλλά τίποτα. Ξεκίνησαν να φύγουν· καθώς έφευγαν είδαν απ' την άλλη μεριά μια μισάνοιχτη πόρτα και κάποιον ζαρωμένο στην κώχη του τζακιού:

– «Εκείνος ποιος είναι;», ρώτησαν οι άνθρωποι του βασιλιά τα δυο αδέρφια.

– «Α, εκείνος είναι ένας χαμένος, που δεν βγαίνει

ποτέ έξω, μην του δίνετε σημασία!».

– «Α, όχι!», λένε εκείνοι: «έχομε εντολή να μην παραλείψουμε κανέναν...».

– «Αν είναι έτσι, περάστε», τους είπαν τα δυο αδέρφια, «αλλά δεν πρόκειται να κάνετε τίποτα, γιατί, σας είπαμε, αυτός δεν βγαίνει από τον “παραμάχο”¹³², και γι’ αυτό τον φωνάζομε σταχτωμένο».

Πηγαίνουν μέσα, που λέτε, του βάζουν το παπούτσι και τι να δουν: «κλειδί» το παπούτσι στο πόδι του σταχτωμένου!. Μόλις είδαν έτσι, τον παίρνουν και τον πηγαίνουν στο βασιλιά. Αμέσως ο βασιλιάς έδωσε διαταγή να του φτιάξουν καινούργια ρούχα, να του κάνουν μπάνιο και να τον αλλάξουν. Όταν του φόρεσαν τα καινούργια και καθαρά ρούχα, ο σταχτωμένος έγινε άλλος άνθρωπος: ψηλός, ξανθός και γαλανομάτης, ένα πραγματικό παλικάρι, αν και λίγο αχαμνό. Ύστερα τον παρουσίασαν στη βασιλοπούλα και της είπαν πως αυτό είναι το παλικάρι, που τη φίλησε και θα γίνει άντρας της.

Η βασιλοπούλα μόλις τον είδε, της άρεσε βέβαια, αλλά αυτή αγαπούσε έναν άλλο και μάλιστα έναν άραπη, ο οποίος ήταν υπηρέτης στο παλάτι και είπε στον πατέρα της:

– «Πατέρα, καλό είναι το παλικάρι αλλά εγώ δεν πρόκειται να το παντρευτώ, γιατί αγαπώ έναν άλλο!».

Ο βασιλιάς, αν και στενοχωρήθηκε πολύ, όταν άκουσε αυτή την κουβέντα από την κόρη του, της είπε:

– «Κόρη μου, δεν μπορεί να γίνει αλλιώς, εγώ έδωσα το λόγο μου και ένας βασιλιάς δεν μπορεί να παραβαίνει

132. Παραμάχος = το εσωτερικό του τζακιού πολύ κοντά στην εστία του.

το λόγο του, γιατί τι παράδειγμα θα δώσει στο λαό του;».

Η βασιλοπούλα όμως επέμενε και αυτή:

– «Θα τον παντρευτείς...», έλεγε ο βασιλιάς.

– «Όχι, όχι δεν θα τον παντρευτώ !», απαντούσε η κόρη του

Βάρτα, χάλαστα, τέλος πάντων, κατέληξαν σε μια συμφωνία: Θα τους βάλουν το πρωί και τους δυο μέσα σε ένα σκοτεινό δωμάτιο και το βράδυ θα πάει εκεί η βασιλοπούλα. Με όποιον θα κοιμηθεί αυτόν θα κάνει άντρα της.

Πράγματι, το πρωί τους έβαλαν μέσα στο δωμάτιο. Αμέσως ο σταχτωμένος καίει και την τρίτη τρίχα και παρουσιάζεται το κόκκινο άλογο:

– «Τι επιθυμείς αφέντη»;

– «Να μου φέρεις στραγάλια, σταφίδες, καραμέλες και αρώματα... κολόνιες και τέτοια...», είπε. Το άλογο έφερε αμέσως αυτά που του ζήτησε σταχτωμένος.

Οι ώρες περνούσαν μέσα στο σκοτεινό δωμάτιο και ο αράπης άρχισε να πεινάει. Δεν είχε τίποτα να φάει ο καημένος και σαν να μην έφταναν αυτά τον πιάνει κι ένα κόψιμο.

– «Τώρα τι να κάνω;», ρωτάει το σταχτωμένο· κι εκείνος του απαντάει:

– «Κάντα μέσα στο παπούτσι σου...».

Δεν του άρεσε του αράπη η πρόταση, αλλά η ανάγκη είναι ανάγκη και κανένας δεν μπορεί να κρατηθεί και βρρρρρ τα αμολάει... Βρώμισε ο τόπος όλος και ο ίδιος ο αράπης, μια και δεν είχε τίποτα να καθαριστεί καλά.

Όλη αυτή την ώρα ο σταχτωμένος περπατούσε στην άλλη άκρη του δωματίου και έτρωγε στραγάλια. Άκουγε

το κρούτσου-χρούτσου ο αράπης και τον ρώτησε:

– «Τί τρως;».

– «Τα κάνω και τα τρώω...», ήταν η απάντηση.

Με τούτα και με τ' άλλα πέρασε η μέρα και ήρθε το βράδυ· έρχεται και η βασιλοπούλα και μπαίνει στο δωμάτιο. Πηγαίνει πρώτα κοντά στον αράπη· την παίρνει η μπόχα από τη μύτη και την κάνει να φύγει γρήγορα από κοντά του. Πηγαίνει κοντά στο σταχτωμένο και ζαλίζεται από τις κολόνιες και τα ακριβά αρώματα...!

Πέρασε η νύχτα, ηρθε το πρωί και όλοι περίμεναν να φανεί η βασιλοπούλα. Μόλις αυτή βγήκε από το δωμάτιο τη ρώτησαν με ποιον κοιμήθηκε. Εκείνη απάντησε:

– «Δεν κοιμήθηκα με αυτόν που αγαπούσα, γιατί βρωμούσε, ενώ ο άλλος μοσχομόριζε...».

Μετά από όλα αυτά η βασιλοπούλα παντρεύτηκε το σταχτωμένο, έκαναν πολλά παιδιά κι εγγόνια κι έζησαν αυτοί καλά κι εμείς καλύτερα.

14. Στο χωριό της «Αγιακουτάλας»

Μια φορά κι έναν καιρό σε κάποιο χωριό ζούσε ένα αντρόγυνο. Το αντρόγυνο αυτό είχε κι ένα μικρό κοριτσάκι, που το αγαπούσαν πολύ και οι δυο γονείς της.

Κάποτε η γυναίκα αρρώστησε βαριά. Κατάλαβε το τέλος της και γι αυτό φώναξε τον άντρα και τη μάνα της κοντά της και τους είπε:

– «Εγώ θα φύγω γρήγορα απ' αυτόν τον κόσμο. Αλλά προτού πεθάνω θέλω να ξέρετε πως σας αγαπώ πολύ και θέλω να σας παρακαλέσω να μου κάνετε τη χάρη, εσύ μάνα, να φροντίζεις το κοριτσάκι μου να μεγαλώσει σωστά και συ άντρα μου να μην τους μαλώνεις και να φροντίσεις να μην τους λείψει ποτέ τίποτα. Και ακόμα είσαι νέος και αν σου τύχει η καλή γυναίκα να την παντρευτείς. Να! πάρε το δαχτυλίδι του γάμου μας και σε όποιας γυναίκας ταιριάζει στο δάχτυλό της αυτή είναι η καλή γυναίκα για σένα...». Αυτά είπε η γυναίκα και έκλεισε για πάντα τα μάτια της. Τότε ο άντρας της πήγε στο δωμάτιό τους και έβαλε το δαχτυλίδι μέσα στο σεντούκι.

Πέρασαν πολλά χρόνια και ο άντρας αποφάσισε να ξαναπαντρευτεί και άρχισε να ψάχνει για γυναίκα. Τις Κυριακές και γιορτές έπαιρνε το δαχτυλίδι και πήγαινε στα διάφορα πανηγύρια των χωριών και έδινε το δαχτυλίδι να το φορέσουν οι γυναίκες που του άρεσαν. Σε

καμιάς όμως το δάχτυλο δεν ταίριαζε το δαχτυλίδι. Γι αυτό γύριζε στο σπίτι και το ξανάβανε στο σεντούκι.

Με τα χρόνια μεγάλωνε και το κορίτσι κοντά στον πατέρα και στη γιαγιά του. Όλη την ημέρα γύριζε εδώ κι εκεί μέσα στο σπίτι, έβγαινε στην αυλή, πότιζε τις γλάστρες, έπαιζε με το σκύλο τους, κυνηγούσε τις κοτούλες, πήγαινε στον κήπο μύριζε τα λουλούδια, έκοβε τριαντάφυλλα... Η γιαγιά της την κοίταζε από το παράθυρο και χαμογελούσε με καμάρι, βλέποντας πόσο ωραία γινόταν μέρα με τη μέρα καθώς μεγάλωνε και ομόρφαινε η εγγονούλα της.

Πέρασαν μερικά χρόνια ακόμα και η μικρή έγινε ολόκληρη κοπέλα. Μια μέρα καθώς σκάλιζε το σεντούκι της μάνας της βρήκε μέσα ένα όμορφο δαχτυλίδι. Μόλις το είδε τρελάθηκε από τη χαρά της. Το φόρεσε και έτρεξε να το δείξει στη γιαγιά της. Εκείνη μόλις το είδε, χλόμιασε και της είπε με ταραχή:

– «Πού του βρήκεις παιδάκ' μ' αυτό το πράμα;».

– «Μέσα στο σεντούκι της μάνας μου», απάντησε το κορίτσι.

– «Βγάλτο γρήγορα, να μην σε δει ο πατέρας σου να το φοράς, γιατί άμα σε δει θα θελήσει να σε πάρει γυναίκα του!».

Η μικρή, στην αρχή, ξαφνιασμένη έβγαλε γρήγορα το δαχτυλίδι από το χέρι της και κοίταζε με απορία μια τη γιαγιά της και μια το δαχτυλίδι. Όταν συνήλθε από το ξάφνιασμα, κοίταξε ξανά το πόσο όμορφο ήταν το δαχτυλίδι, το ξαναφόρεσε και είπε στη γιαγιά της:

– «Όχι, είναι πολύ όμορφο και δεν το βγάζω».

– «Αφού είναι έτσι...», της είπε η γιαγιά της, «να το φοράς αλλά να το βγάζεις, όταν έρχεται ο πατέρας σου».

Η μικρή στην αρχή έκανε αυτό που την ορμήνεψε η γιαγιά της, αλλά μετά, επειδή βαριόταν να κάνει κάθε τόσο αυτή τη δουλειά, πήρε ένα μαντίλι και έδεσε το χέρι της, για να μη φαίνεται το δαχτυλίδι και είπε στον πατέρα της, όταν αυτός γύρισε στο σπίτι, ότι το είχε χτυπήσει λιγάκι.

– «Καλά...», της είπε ο πατέρας της, «αλλά άλλη φορά να προσέχεις».

Πέρασε έτσι αρκετός καιρός και ο πατέρας βλέποντας την κόρη του να έχει συνέχεια δεμένο το χέρι της ανησύχησε και ένα βράδυ, όταν γύρισε από τη δουλειά του, είπε στην κόρη του:

– «Για να δω κοπέλα μου το χέρι σου, που πέρασε τόσος καιρός και ακόμα δεν γιατρεύτηκε!». Και λέγοντας αυτά, τράβηξε το μαντίλι από το χέρι της κόρης του και είδε το δαχτυλίδι· αμέσως κατάλαβε ότι ήταν το δαχτυλίδι της γυναίκας του και πήγε να τρελαθεί όταν είδε ότι το δαχτυλίδι αυτό ταιριαζε ακριβώς στο δάχτυλο της κόρης του. Το μυαλό του θόλωσε και της είπε σχεδόν τραυλίζοντας:

– «Α! Σε σ' ένα ταιριάζει το δαχτυλίδι; Εσύ θα γίνεις γυναίκα μου· αυτή είναι η ευχή και η κατάρα, που μου άφησε η μάνα σου!».

Το κορίτσι τρόμαξε! Έβαλε τα κλάματα, έφυγε τρέχοντας και πήγε και το είπε στη γιαγιά της.

–«Μην κλαις κόρη μου», της είπε η γιαγιά της. «Άκουσε τι θα κάνεις: Θα πεις στον πατέρα σου ότι αν γίνει αυτός ο γάμος θα είναι μεγάλη αμαρτία, εκτός και αν εξομολογηθεί μπροστά σε μια ζωντανή αρκούδα». Η κοπέλα άκουσε τη συμβουλή της γιαγιάς της και πήγε και το είπε στον πατέρα της

– «Εντάξει...», απάντησε εκείνος και έφυγε για το δάσος.

Ο πατέρας ήταν καλός κυνηγός και ήξερε πού τριγουρίζουν οι αρκούδες. Έφαχνε πολλές μέρες ώσπου στο τέλος βρήκε μια αρκουδούλα (μικρή αρκούδα), την έπιασε, την έδεσε μ' ένα σκοινί, την έφερε στο σπίτι και την έκλεισε στην αχυρώνα. Μετά ήρθε στο σπίτι και είπε στην κόρη του να ορίσουν την ημέρα που θα εξομολογηθεί στην αρκούδα.

Το βράδυ η γιαγιά έστειλε ανθρώπους στην αχυρώνα, έσφαξαν την αρκούδα, πήραν το τομάρι της και το έδωσαν στην κοπέλα· εκείνη το φόρεσε, έφυγε για το δάσος και από τότε την έλεγαν «αρκουδούλα».

Το πρωί σηκώθηκε ο πατέρας πήγε στην αχυρώνα και είδε αίματα αλλά δεν είδε ούτε την αρκούδα ούτε την κόρη του. Γύρισε ανήσυχος στο σπίτι. Τότε η γιαγιά είπε στο γιο της ότι η αρκούδα έφαγε το κορίτσι και έφυγε. Ο πατέρας στενοχωρήθηκε πολύ αλλά δεν μπορούσε πια να κάνει τίποτε άλλο...

Η αρκουδούλα πήγε μακριά στο βουνό ενός χωριού, βρήκε μια σπηλιά κοντά σε μια πηγή, ας πούμε όπως η Γκουλουμπίνα,¹³³ και κρύφτηκε μέσα. Από εκεί έβγαινε, όταν πεινούσε, κι έτρωγε, να πούμε, άγρια μήλα, γκόρτσα και άγρια χόρτα.

Στο χωριό εκείνο ζούσε και ένα ορφανό παιδί με τη μάνα του. Το παιδί ήταν κυνηγός και πήγαινε συχνά να κυνηγήσει σ' εκείνη την περιοχή της σπηλιάς. Μια μέρα

133. Γκουλουμπίνα = περιοχή κοντά στο χωριό μας, όπου υπάρχει πηγή και από αυτήν σήμερα υδρεύεται το χωριό μας, η Δροσοπηγή.

είδε για μια στιγμή έξω από τη σπηλιά την αρκουδούλα αλλά εκείνη έτρεξε και μπήκε μέσα στη σπηλιά. Παραξενεύτηκε το παλικάρι και την άλλη μέρα ξαναπήγε. Είδε με έκπληξή του ότι η αρκουδούλα ήταν πάλι εκεί και, σαν να μην τον φοβάται, τον κοίταξε για λίγο με τα μεγάλα όμορφα μάτια της και μετά κρύφτηκε πάλι μέσα στη σπηλιά της.

Από την ημέρα εκείνη το παλικάρι πήγαινε σχεδόν κάθε μέρα κοντά στη σπηλιά και όλο και πλησίαζε την αρκουδούλα, ώσπου εκείνη ημέρεψε και δεν τον φοβόταν πια. Μια μέρα την έπιασε και την έφερε στο σπίτι.

– «Μάνα...», είπε, «σου έφερα μια μικρή αρκουδούλα. Είναι ήμερη και καλή. Να τη ταΐζεις, να την ποτίζεις και να την περιποιείσαι, για να την έχεις συντροφιά, όλη την ημέρα, που εγώ θα λείπω στη δουλειά».

– «Τι μ'τουν ίφιρεις αυτόν του μπιλιά εδώ να τουν έχω μεσ' τα πουδάρια μ'», είπε η μάνα του.

– «Άφησέ την και θα δεις πόσο καλή θα είναι», της απάντησε το παλικάρι.

Χωρίς άλλες κουβέντες κράτησε η μάνα του παλικαριού την αρκουδούλα στο σπίτι και σιγά-σιγά τη συνήθισε και την άφησε να γυρίζει μέσα στο σπίτι, –ας πούμε–, σαν τη γάτα. Όταν το παλικάρι γύριζε το βράδυ από τη δουλειά στο σπίτι, καθότανε στο τραπέζι να φάει με τη μάνα του. Η αρκουδούλα πήγαινε και αυτή κάτω από το τραπέζι και τριβόταν στα πόδια του παλικαριού. Καμιά φορά έβγαζε λίγο το κεφάλι για να δει το παλικάρι, αλλά εκείνο: «γκαπ» της έδινε μια με το κουτάλι στο κεφάλι και την ανάγκαζε να ξαναχωθεί κάτω από το τραπέζι ή να πάει και να ζαρώσει σε κάποια γωνιά...

Έτσι περνούσε ήσυχα ο καιρός και η αρκουδούλα

είχε γίνει πια σαν άνθρωπος της οικογένειας. Μια μέρα στο σπίτι ήταν μόνο του το παλικάρι. Η αρκουδούλα έβγαλε το αρκουδοτόμαρο, φόρεσε το δαχτυλίδι και παρουσιάστηκε μπροστά του. Το παλικάρι μόλις είδε την κόρη και το όμορφο δαχτυλίδι στο χέρι της τρελάθηκε από αγάπη και έρωτα. Η μιλιά του κόπηκε κι ένας κόμπος στάθηκε στο λαιμό του. Εκείνη κατάλαβε την αμηχανία του, του χαμογέλασε γλυκά και του είπε:

«Αν θέλεις να με παντρευτείς, να έρθεις στην Αγιοκουτάλα και να με ζητήσεις από τους δικούς μου. Να!, κοίταξε, θα φοράω αυτό το δαχτυλίδι, για να με γνωρίσεις! ».

Αυτά είπε η κοπέλα, βγήκε από το δωμάτιο του παλικαριού και χωρίς να τη δει κανείς ξαναφόρεσε το αρκουδοτόμαρο και μαζεύτηκε στη γωνιά της.

Όταν γύρισε η μάνα του παλικάρη της είπε:

– «Μάνα, την ώρα που έλειπες ήρθε μια όμορφη κοπέλα και μου είπε, αν θέλω να την παντρευτώ, να πάω και να τη ζητήσω από τους δικούς της στην Αγιοκουτάλα. Αλλά εγώ δεν ξέρω, πού είναι αυτό το χωριό!...».

Η μπάμπω χάρηκε που θα παντρευόταν ο γιος της και του είπε;

– «Μη στενοχωριέσαι γιε μου. Εγώ θα σου ετοιμάσω τα σημάδια που χρειάζεσαι για τη νύφη και το χωριό εύκολα θα το βρεις. Θα σου φτιάσω κουλούρα, θα σου δώσω και ένα δαχτυλίδι του αρραβώνα και θα πας να τη βρεις».

Σχώθηκε η μπάμπω, πήγε στο μαγειριό, κουσκίντζει τ' αλεύρ', ζύμωσε την κλούρα, την έβαλε μέσα σ' ένα ταψί

και την άφκει κοντά στ' βάτρα¹³⁴ και ώσπου να γίν' η κλούρα πήγε να κάνει άλλες δουλειές. Η αρκουδούλα ήταν εκεί και παρακολουθούσε τη μπάμπω που έφτιαχνε την κουλούρα. Όταν η μπάμπω βγήκε από το μαγειρείο, η αρκουδούλα έβγαλε το δαχτυλίδι από το δάχτυλό της, το έβαλε μέσα στο ζυμάρι της κουλούρας και απομακρύνθηκε. Όταν έγινε η κουλούρα η μπάμπω την έψησε και την έβαλε μέσα στον ντορβά. Στόλισε τον ντορβά με κόκκινες φούντες, χαμπέρια, και πάει να βρει το χωριό. Πέρασε βουνά και κάμπους, ποτάμια και γιοφύρια, ωτίησε σε χωριά και πολιτείες, αλλά κανείς δεν είχε ακούσει ποτέ για το χωριό Αγιοκουτάλα.

Ήταν καλοκαίρι, Αύγουστος μήνας, έκανε πολλή ζέστη, έβραζε ο τόπος. Το παλικάρι αποκαμωμένο από τη ζέστη και την κούραση κάθισε κάτω από ένα δέντρο να ξαποστάσει. Εκεί, που κάθισε, πείνασε. Δεν είχε τι άλλο να φάει και έκοψε λίγο από την κουλούρα, που είχε στον ντορβά του, για να δώσει στους γονείς της κοπέλας. Μόλις το δάγκωσε έννοιωσε κάτι σκληρό στο δόντι του. Το έβγαλε γρήγορα από το στόμα του και είδε το δαχτυλίδι της κοπέλας. Μόλις το είδε πήγε να τρελαθεί, γιατί, σκεφθηκε, πως και να βρει το χωριό, την Αγιοκουτάλα, δεν πρόκειται να γνωρίσει την κοπέλα αφού δεν θα φορούσε το δαχτυλίδι της. Γύρισε στο σπίτι και έπεσε στο κρεβάτι άρρωστος βαριά:

– «Μάνα...», είπε, «το δαχτυλίδι το βρήκα μέσα στην κουλούρα· ποιος ήταν εδώ όταν την έφτιαχνες; Ποιος έβαλε το δαχτυλίδι μέσα στην κουλούρα;».

– «Κανείς, παιδάκι μου, δεν ήταν..., να μόνο αυτός ο

134. Βάτρα = η εστία, το κάτω μέρος, η βάση του τζακιού.

διάολος που τριγυρνάει εδώ, η αρκουδούλα, ήταν εδώ, κανείς άλλος!»

Το παιδί ήταν του πεθαμού· έφεραν γιατρούς, φάρμακα, αλλά τίποτα. Το παιδί πήγαινε από το κακό στο χειρότερο. Η μάνα του όλο και τον παρηγορούσε, αλλά εκείνος, «ωχ!, ωχ!, ωχ!» βογκούσε μέρα-νύχτα. Η αρκουδούλα τριγύριζε κι αυτή ανήσυχη μέσα στο σπίτι.

Πέρασαν αρκετές ημέρες και η κατάσταση του παλικαριού ήταν απελπιστική. Σε κάποια στιγμή, που δεν ήταν κανείς μέσα στο δωμάτιο, η αρκουδούλα έβγαλε το αρκουδοτόμαρο από πάνω της, παρουσιάστηκε μπροστά του όμορφη σαν νεράιδα και του είπε:

– «Α! ρε βλάκα..., δεν κατάλαβες ότι εγώ ήμουν η κοπέλα, που σου έδειξα το δαχτυλίδι. Εγώ έβαλα το δαχτυλίδι μέσα στην κουλούρα. Εγώ είμαι η αρκουδούλα, που σε αγάπησα από την πρώτη στιγμή που σε είδα στο δάσος και σ' αγαπώ ακόμα. Αλλά το πώς βρέθηκα στο δάσος και όλα τα υπόλοιπα είναι μια μεγάλη ιστορία, την οποία θα σου πω άλλη φορά... Όσο για το χωριό «Αγιακουτάλα» δεν υπάρχει· σου είπα ψέματα, για να σε τιμωρήσω, επειδή κάθε φορά που έβγαζα το πρόσωπό μου από το τραπέζι, εσύ με χτυπούσες με την κουτάλι στο κεφάλι ... ».

Το παλικάρι, έμεινε άφωνο από τη σαστιμάρα του. Την κοίταξε καλά-καλά στα μάτια, σηκώθηκε γερό και δυνατό από το κρεβάτι, την αγκάλιασε και τη φίλησε. Ύστερα την πήρε από το χέρι και την πήγε στη μάνα του. Έτσι πέρασε λίγος καιρός ακόμα· μετά παντευτηκαν, έκαμαν πολλά παιδιά κι έζησαν αυτοί καλά κι εμείς καλύτερα...

15. Οι τρεις καλές ορμήνιες

Μια φορά κι έναν καιρό ήταν ένας φτωχός άνθρωπος, που τον έλεγαν Γιάννη· είχε τη γυναίκα του κι ένα παιδί δώδεκα χρονών και δούλευε πάσα μέρα από το πρωί ως το βράδυ μόν' δεν έβγαζε τίποτε, με τα ζώα και με τη βία πρόφτανε τ' φαμπλιά τ' από ψωμί.

Μια μέρα ο Γιάννης λέει στη γυναίκα του:

– «Δεν υποφέρεται αυτή η ζωή, γυναίκα· βλέπεις δουλεύω σαν σκυλί απ' το πρωί ως το βράδυ και δεν μας μένει τίποτα από τη δουλειά. Θα πάρω τα μάτια μου και θα σκουθώ να φύγου, θα πάω στα ξένα, να βρω καλή δουλειά και να σας στέλνω πολλά γρόσια¹³⁵ να πορεύεστε καλά με το παιδί μας το Δήμο.

– «Να πας στο καλό, άντρα μου», του λέει η γυναίκα του, «γιατί εδώ δεν είναι προκοπή, μόν' να 'χεις την έγνοια για το σπίτι, να μας στέλνεις τίπουτα παράδες να κοινομούμαστε κι εμείς, για να μην πεθάνουμε της πείνας».

Φεύγει ο Γιάννης απ' το χωριό και πάει στα ξένα μόν' δεν μπόρεσε να βρει καμιά δουλειά καλή, γιατί ήταν άτεχνος κι αναγκάστηκε και μπήκε χουσμεκιάρης¹³⁶ σ'

135. γρόσι = τούρκικο νόμισμα. Εδώ γρόσια στον πληθυντικό, σημαίνει πολλά χρήματα.

136. χουσμεκιάρης (ο) = ο υπηρέτης που εργάζεται ως έμμισθος δούλος σε επίπονες γεωργικές εργασίες του ιδιοκτήτη.

έναν άρχοντα. Αυτό τ' αφεντικό τόσα χρόνια κι αν του δούλεψε ο Γιάννης δεν τό 'δωκε καμιά πεντάρα, μοναχά η γυναίκα τού άρχοντα του 'δινε κανένα μετζίτι² και το 'στελνε στο χωριό στη φαμίλια.

Πέρασαν δέκα χρόνια και ο Γιάννης βαρέθηκε την ξενιτιά και θέλσει (θέλησε) να γυρίσει στο χωριό, στη γυναίκα του και στο παιδί του· είχε πονέσει και την πατρίδα του· ετοιμάζει τα πράγματά του και λέει στο αφεντικό τ' να του πλερώσει τη δούλεψή του που του χρωστούσε. Τότε το αφεντικό βγάζει και του δίνει τρία φλουριά και του λέει:

– «Πάρε, Γιάννη, αυτά τα τρία φλουριά, τόσο κάν' η δούλεψή σου για τα δέκα χρόνια που με δούλεψες και σύρε στο καλό...».

Ο καημένος ο Γιάννης πήρε τα τρία φλουριά, είδε που ήταν λίγα, μόν' δεν είπε τίποτα, μοναχά αναστέναξε από μέσα του, χαιρέτησε τ' αφεντικά του και ξεκίνησε για να πάει στο χωριό του. Άμα πήγε λίγο παραπέρα, τον φώναξε πάλι ο αφεντικός και του λέει:

– «Νομ' Γιανν', τό 'να του φλουρί και θα σου πω μιαν καλή ορμήνια που θα ιδείς μεγάλο καλό».

Βγάζει ο Γιάννης και του δίν' το 'να το φλουρί και ο αφεντικός του λέει:

– «Άκουσε, Γιανν', ποτές να μη ρωτάς για πράγμα που δεν σε μέλει».

– «Καλά», είπε ο Γιανν'ς και ξανάφυγε. Δεν πρόφτασε ο χαντακωμένος να βγει όξω στην εξώπορτα και του κρεν' πάλι μετά ο αφεντικός του, του παίρνει κι ένα άλλο φλουρί και του λέει την αυτήνια την ορμήνια:

– «Ποτέ να μην παραστρατήσεις από το δρόμο που πήρες...».

Ξεκινάει πάλι ο φουκαράς ο Γιανν'ς και συλλοιζούνται κι έλεγε με το νου του: «Τί να το κάνω ο έρμος ένα φλουρί μονάχα; Πώς να πάω στο σπίτι με ένα φλουρί ύστερα από δέκα χρόνια που έχω στα ξένα;». Τον πλάκωσε τον καημένο τότε μια ραθυμιά κι αρχίνησε να κλαίει, μον' δεν ξεμάκρυνε καλά-καλά απ' του σπít' κι ο αφεντικός του γυρίζει πίσω και του παίρνει και το άλλο φλουρί και του είπε αυτήνια την ορμήνια:

– «Του γινάτ' που έχεις το βράδυ να φυλάς για το πουρνό». ¹³⁷

Έτσι απένταρος και βαλαντωμένος φεύγει ο Γιάννης για το χωριό του και στο δρόμο που πήγαινε βρίσκει έναν αράπη, –μαύρο-κατάμαυρο– που ήταν επάνω σ' ένα δέντρο κι ακουλλνούσε στα φύλλα του δέντρου φλουριά. Παραξενεύτηκε γι' αυτό ο Γιανν'ς μον' δεν είπε τίποτες στον Αράπη, γιατί θυμήθηκε την πρώτη ορμήνια που του 'χε πει ο αφεντικός του και τράβηξε ίσια το δρόμο του.

– «Στάσ' ωρέ», του κρεν τότες ο Αράπης. Ο Γιανν'ς σταμάτησε φοβισμένος κι ο Αράπης του λέει:

– «Έχω εκατό χρόνια ωρέ μπίρουμ, που κάθομαι εδώ σ' αυτό το δέντρο και κάνω αυτό που με είδες. Πέρασαν λoής-λoής άνθρωποι, κι όσοι πέρασαν όλοι στάθηκαν και με ρώτησαν, γιατί κολνάω τα φλουριά στα φύλλα κι όλους τους έφαγα. Απ' όλους όσους πέρασαν μονάχα εσύ δεν με ρώτησες, μον' τράβηξες ίσια στο δρόμο σου. Μπράβο μωρέ, πολύ φρόνιμος και γνωστικός άνθρωπος είσαι. μπράβο, σου χαρίζω όλ' αυτά τα φλουριά γιατί

137. Πουρνό (το) = το πρωινό. Το συναντούμε, συνήθως, στην έκφραση: πουρνό-πουρνό = πρωί-πρωί.

σου αξίζουν· νάτα, πάρτα... και χαλάλι σουκι άιντε στο καλό».

Παίρν' ο Γιανν'ς τα φλουριά, γιομίζει τις τσέπες του, τους κόρφους του και χαρούμενος τραβάει το δρόμο του και συλλοϊζεται και λέει με το νου του: «Μωρ' στ' αλήθεια, άξιζε και παράξιζε για ένα φλουρί η πρώτ' ορμήνια που μούδωκε ο αφεντικός μου!».

Υστερα από τρεις μέρες δρόμο βρίσκει κάτι κираτζήδες¹³⁸ με καμιά τριανταριά μουλάρια φορτωμένα, που τα πήγαινα στην πόλη κι ο Γιανν'ς γνωρίστηκε μ' αυτούς και τους παρακάλεσε να τον βάλουν ψίχαλα¹³⁹ καβάλα, γιατί είχε δειλιάσει, κι έτσι όλ' αντάμα τράβηξαν το δρόμο.

Σε λίγο έφτασαν σ' ένα χάνι κι οι κираτζήδες μπήκαν μέσα να πιούν ένα ρακί, γιατί ήταν αποσταμένοι κι είπαν και στο Γιάνν' να μπει να πει κι αυτός ένα ρακί, μόν' ου Γιανν'ς θυμήθηκε τη δεύτερη ορμήνια που του είχε δώσει ο αφεντικός του και δεν θέλησε να πάει, κι έκατσε έξω και σταματούσε τα μουλάρια να μη φύγουν. Τότε εκεί που έπιναν οι κираτζήδες μέσα στο χάνι, γίνκε ένας σεισμός κι έπεσε το χάνι και πέτρωσε ολουνούς που ήταν μέσα και χατζή¹⁴⁰ και κираτζήδες. Ο Γιανν'ς σκιάχκει από το σεισμό κι από κριτσαριό¹⁴¹, μόν' δεν έπαθε τίποτες,

138. κираτζής (ο) = ο αγωγιάτης.

139. ψίχαλα = λίγο, πολύ μικρή ποσότητα.

140. χατζής = ο όρος χρησιμοποιείται εθιμικά ως προσωνύμιο επιθέτου μουσουλμάνων και χριστιανών και σημαίνει ότι αυτός που τον φέρει έχει κάνει προσκύνημα, στον ιερό τόπο της θρησκείας του. Για παράδειγμα, όποιος επισκεφθεί τους Αγίους τόπους, λέμε ότι έγινε «χατζής».

141. Κριτσαριό = τρίξιμο των σανιδιών του ταβανιού.

έκανε μοναχά το σταυρό του κι είπε με το νου του: «Άξιζε το ένα φλουρί που μούδωκε ο αφεντικός μου!».

Αφού περπάτησε ακόμα κάμποσες μέρες έφτασε στο χωριό του, και τραβάει ίσια γραμμή για το σπίτι του αντάμα με τα μουλάρια· βρίσκει τη γυναίκα του, μον' αυτή δεν τον γνωρίζει, κι αυτός δεν της δείχτηκε ποιος είναι, μοναχά την παρακάλεσε να τον αφήσει να ξε-
 νυχτήσει εκεί στον οβορό¹⁴² της κι αυτός και τα μουλάρια του. Τότες κι αυτή του λέει:

– «Αν μούλεγες για το σπίτι δεν θα σ' έμπαζα, μον' αυτού, στον οβορό μπορείς να ξενυχτήσεις και συ και τα μουλάρια σου· στρατοκόπος είσαι· έχει κι αυτό το κατά-
 χυτο, αν θες στρώσε να κοιμηθείς από κάτω απ' το κατά-
 χυτο».¹⁴³

Γινάτωσε φίχαλα ο Γιαννίς που δεν τον έμπασε μέσα, αλλά κρατήθηκε, γιατί θυμήθηκε την τρίτη ορμήνια τ' αφεντικού τ' κι έτσι αποφάσισε να κοιμηθεί εκεί στον οβορό. Σε λίγο, την ώρα που συγύριζε τα μουλάρια του, βλέπει έναν άντρα που πέρασε από τον οβορό και μπήκε μέσα στο σπίτι.

– «Α! θα ξαναπαντεύτηκε η γυναίκα μου», λέει με το νου του, «και μένα μ' αστόησε (με ξέχασε)».

Γινάτωσε πολύ γι αυτό ο Γιαννίς κι αποφάσισε να μπει μέσα στο σπίτι και να τους σκοτώσει κι εκείνον κι αυτήν, αλλά συγκρατήθηκε, γιατί θυμήθηκε την τρίτη ορμήνια, που του' χε πει ο αφεντικός του, να φυλάει για το πουρνό το γινάτ το βραδινό, κι έτσι συλλοϊσμένος και χο-

142. οβορός = πρόχειρη κατασκευή από ξύλο, όπου γίνονταν οι σταβλίσεις των ζώων.

143. Κατάχυτο = χαγιάτι· μικρό σκεπασμένο μέρος του αχυρώνα, όπου κάθονται, για να μη τους καίει ο ήλιος.

λιασμένος πλάγιασε να κοιμηθεί.

Το πουρνό άμα έφεξε ο Θεός τη μέρα σηκώθηκε και πήγε να βάλει κριθάρι στα πράματα¹⁴⁴ εκεί στον οβορό· είχε σηκωθεί κι η φαμίλια, που ήταν στο σπίτι κι άκουσε εκείνον τον άντρα τον ψεσινό, πού'χει μπει στο σπίτι, να φωνάζει της γυναίκας του «μάννα»:

«Μωρ θα είναι ο γιος μου ο Δήμος;», λέει με το νου του, «κι εγώ τον πέρασα για ξένον άντρα· Μωρ τι κακό θάκανα ψες το βράδυ αν τους σκότωνα!...».

Κουσιεύει¹⁴⁵ τότες, μπαίνει μέσα στο σπίτι και φανερώνεται στη γυναίκα του και στο παιδί του· τους δίνει τα φλουριά και τα ψουνίδια πού'χε φορτωμένα στα μουλάρια και συλλογιέται τις καλές ορμήνιες που του'χε δώσει ο αφεντικός του. Από τότες μονιασμένοι κι αγαπημένοι, έζησαν αυτοί καλά κι εμείς ακόμα καλύτερα.

144. πράματα = τα ζώα.

145. κουσιεύει = τρέχει.

16. Ο Γιάννος και η Μάρω

Μια φορά κι έναν καιρό σε μια μακρινή χώρα ζούσε ένας βασιλιάς με τη βασίλισσα και τα δυο παιδιά τους. Το Γιάννο και τη Μάρω. Τα παιδιά μεγάλωναν μέσα στο παλάτι με την αγάπη και τις φροντίδες των γονιών τους. Ζούσαν ευτυχισμένα. Για πολλά χρόνια βασιλεύε ειρήνη στη χώρα και ο λαός της ήταν αφοσιωμένος στις δουλειές του· οι αγρότες στα χωράφια τους, οι βοσκοί στα πρόβατά τους, οι ξυλοκόποι στα δάση τους, οι ναυτικοί στη θάλασσά τους. Κι' αγαπούσαν τον καλό βασιλιά και την ευτυχισμένη οικογένειά του.

Μα πιο πολύ αγαπούσαν τα παιδιά. Ήταν πολύ χαριτωμένα, ευτυχισμένα και αγαπημένα. Τέτοια αγάπη δεν είχαν ξαναδεί τα μάτια τους.

– «Καλότυχοι γονιοί, που έχουν τέτοια παιδιά!», έλεγαν.

Έτσι πέρασαν κάμποσα χρόνια. Μια μέρα η βασίλισσα αρρώστησε βαριά. Όταν κατάλαβε πως ήρθε η ώρα της να φύγει από αυτόν τον κόσμο, κάλεσε κοντά τα δυο παιδιά της και τους είπε:

– «Παιδιά μου, εγώ σε λίγο θα φύγω από αυτόν τον κόσμο και θα μείνετε μόνα σας. Να είστε αγαπημένα και να μη χωρίσετε ποτέ. Και συ Μάρω, που είσαι και μεγαλύτερη, να προσέχεις τον αδερφό σου, γιατί είναι μικρός ακόμα και δεν καταλαβαίνει. Ό,τι και να γίνει να

μην τον αφήσεις από κοντά σου. Να, πάρε κι' αυτό το κομπόδεμα», είπε, και της έδωσε ένα μικρό μαντήλι με έναν κόμπο στην άκρη. «Να το κρατάς στον κόρφο σου σαν φυλαχτό. Έχει μέσα τρία πράγματα: Μια τούφα από τα μαλλιά μου, μια μικρή χτένα και λίγο αλάτι. Αν ποτέ βρεθείτε σε κίνδυνο, να τα χρησιμοποιήσετε. Όχι και τα τρία μαζί, αλλά ένα-ένα».

Αυτά είπε οι βασίλισσα στα παιδιά της. Μετά τα κάλεσε κοντά της, τα αγκάλιασε, τα φίλησε και τους είπε να φύγουν από το δωμάτιο. Όταν εκείνα έκλεισαν πίσω τους την πόρτα, η βασίλισσα σφάλισε τα μάτια της και ανέβηκε σαν άγγελος στον ουρανό. Έτσι, ο Γιάννος και η Μάρω ορφάνεψαν από μάνα. Τώρα η χαρά έσβησε από το σπίτι. Πένθος, πόνος και θλίψη έπεσε στο παλάτι και πλάκωσε την ψυχή του βασιλιά και των παιδιών του...

Πέρασαν αρκετά χρόνια και ο βασιλιάς ξαναπαντρεύτηκε. Τα παιδιά τώρα ήταν αρκετά μεγάλα. Η νέα βασίλισσα ήταν μια κακιά μάγισσα και από την πρώτη στιγμή δεν συμπάθησε καθόλου το Γιάννο και τη Μάρω. Στο βάθος τα μισούσε. Και τα μίσησε ακόμα πιο πολύ, όταν έφερε στον κόσμο δικιά της παιδιά. Τα κακομεταχειρίζονταν, τα μάλωνε, τα έβριζε και τα έδερνε. Τα δυο βασιλόπουλα έτρεχαν τότε να κρυφτούν μέσα στα δέντρα του κήπου του παλατιού. Εκεί θυμούνταν τη μανούλα τους και έκλαιγαν με μαύρα δάκρυα.

«Αχ, μανούλα μου», έλεγε πολλές φορές η Μάρω αναστενάζοντας, «πάρε μας κοντά σου, γιατί δεν βαστούμε άλλο από τους καημούς και τα βάσανα της μητριάς μας. Λυπήσου μας!», και τα δάκρυα των δυο ορφανών έτρεχαν ποτάμι από τα μάτια τους. Να την άκουγε, άραγε, τη Μάρω η πεθαμένη η μανούλα τους από

κει ψηλά στον ουρανό, που βρισκόταν;

Πολλές φορές η Μάρω έφευγε κρυφά από το παλάτι και πήγαινε στον τάφο της μάνας τους. Έπεφτε επάνω στην ταφόπλακα, έκλαιγε με αναφιλητά και έλεγε συνέχεια: «Λυπήσου μας μανούλα μου, δεν αντέχουμε άλλο...».

Κι ο πατέρας τους ο βασιλιάς τι έκανε; Δεν έβλεπε και δεν μάθαινε τα βασανιστήρια των παιδιών του; Όχι. Γιατί φρόντισε η μητριά να κατηγορεί το Γιάννο και τη Μάρω, ότι ήταν άτακτοι, ότι της αντιμιλούσαν, ότι την κορόιδευαν και την κατηγορούσαν. Και ο βασιλιάς την πίστευε· έπαιρνε το μέρος της και, σχεδόν, είχε πάψει ν' αγαπά τα παιδιά της πρώτης γυναίκας του.

Έτσι περνούσαν οι μέρες για τα ορφανεμένα βασιλόπουλα. Οι συμφορές τους πλήθαιναν, γιατί και το μίσος της μητριάς γι αυτά γιγάντωνε κι όλο γιγάντωνε. Πιο πολύ μισούσε το Γιάννο, γιατί ήταν ζωηρός, της αντιμιλούσε, όταν τον έδερνε, και της έδειχνε περήφανα τη δυνατή ψυχή του. Δεν υποτάσσονταν εύκολα. Είδε και απόειδε η μητριά, ότι με το ξύλο και τις τιμωρίες δεν γινόταν τίποτα και τότε αποφάσισε να απαλλαγεί μια για πάντα από το Γιάννο. Σκέφτηκε τότε με το διαστραμμένο μυαλό της να διώξει το Γιάννο από το παλάτι, αλλά να μην το καταλάβει κανείς!

Ήταν απόγευμα. Η Μάρω είχε κατεβεί στο περιβόλι του παλατιού και καθόταν στον ήσκιο μιας ανθισμένης ροδιάς. Τα πουλιά κελαηδούσαν, τα δέντρα και τα λουλούδια ήταν ανθισμένα και σκόρπιζαν παντού χιλιάδες τα αρώματά τους. Όλα ήταν όμορφα και χαρούμενα. Χαρά Θεού!

Κι όμως η Μάρω δεν είχε καρδιά να χαρεί την τόση

ομορφιά του περιβολιού. Είχε βάλει το κεφάλι ανάμεσα στις χούφτες της κι έκλεγε με αναφιλητά.

Ξαφνικά ακούει ένα σιγανό κουβεντολόι. Γύρισε το κεφάλι προς το μέρος που ερχόταν η φωνή.... Πίσω από τον κορμό ενός μεγάλου δέντρου η μητριά της κουβέντιαζε με έναν έμπιστό της υπηρέτη του παλατιού. Χωρίς να το θέλει, αφουγκράστηκε κι άκουσε καθαρά τούτα τα λόγια:

– «Το Σάββατο το δειλινό θα σου παραδώσω το Γιάννο, λουσμένο και ντυμένο βασιλικά, για να τον συνοδέψεις στο βραδινό του περίπατο. Σιγά-σιγά θα τον οδηγήσεις στο δάσος κι εκεί θα τον αφήσεις να τον φάνε τα ζλάπια.¹⁴⁶ Όταν γυρίσεις στο παλάτι, θα πεις ότι ο Γιάννος το έσκασε, πήγε μακριά και δεν ξαναγύρισε κοντά σου. Αν δεν εκτελέσεις την εντολή μου, θα χάσεις ο ίδιος τη ζωή σου».

– «Σύμφωνοι», είπε εκείνος. Και τότε η μητριά τού έβαλε στο χέρι ένα σακούλι γεμάτο φλουριά κι έφυγε βιαστικά για το παλάτι. Σε λίγο έφυγε και ο υπηρέτης.

Η Μάρω τα έχασε. Πήγε να σκούξει από την τρομάρα της, αλλά συγκρατήθηκε. Η καρδιά της χτυπούσε δυνατά, η ανάσα της κοβότανε κι έτρεμε όλο το κορμί της. Τί να κάμει τώρα; Πώς να σώσει το Γιάννο από τη μεγάλη συμφορά, που τον περίμενε; Έσπαγε το κεφάλι της να βρει μια λύση. Μα λύση δεν έβρισκε καμιά. Και, όπως κάθε φορά που βρισκόταν σε δύσκολη θέση, αποφάσισε να πάει, στον τάφο της μάνας της. Ίσως η πεθαμένη να της έδινε καμιά συμβουλή... Και χωρίς να χάσει καιρό, πηγαίνει τρέχοντας στο νεκροταφείο. Γονατίζει επάνω

146. Ζλάπια = τα άγρια θηρία του δάσους.

στην πλάκα του τάφου της μάνας της. Τραβάει τα μαλλιά της και κλαίει.

– «Μανούλα μου, ο Γιάννος μας κινδυνεύει. Η μητριά αποφάσισε να τον σκοτώσει. Πες μου, πώς θα τον σώσω; Στείλε μου ένα σημάδι, για να ξέρω τι να κάνω;», και τα δάκρυά της σαν βρύσες έτρεχαν από τα μάτια της. Δεν πήρε, όμως, καμιά απόκριση.

Απελπισμένη σηκώθηκε να φύγει. Τα μαλλιά της ήταν ξέπλεκα, το πρόσωπό της γεμάτο σκόνες και ιδρώτα από το κλάμα. Δεν ξέρει πού να πάει και σε ποιόν να πει το μεγάλο της πόνο. Με σκυμμένο το κεφάλι και βαριά καρδιά κινάει για το παλάτι. Καθώς προχωρεί παρουσιάζεται ξαφνικά μπροστά της μια καλοντυμένη γυναίκα. Της φράζει το δρόμο και της μιλάει με συμπόνια και πολύ γλυκά.

– «Γιατί κλαις, κόρη μου, και σπαραάζεις; Τί σου συμβαίνει; Ποιος βαρύς καημός πλακώνει την ψυχή σου;».

Η Μάρω ανασήκωσε το κεφάλι της, είδε το καλοσυνάτο πρόσωπο της άγνωστης κυρίας, πήρε θάρρος και της διηγήθηκε το μεγάλο φόβο για τη συμφορά, που θα την βρει, από το χαμό του αδελφού της.

Η άγνωστη κυρία συμπόνεσε πολύ τη Μάρω και ένα δάκρυ κύλησε στο μάγουλό της.

– «Μάρω, απ' ότι βλέπω αγαπάς πολύ τον αδελφό σου; Θα έκανες κάποια θυσία, για να τον σώσεις;».

– «Και τη ζωή μου θα μπορούσα να δώσω, κυρά μου, για να σώσω τον αδελφό μου», είπε αυθόρμητα η Μάρω.

– «Μάρω, βλέπω πόσο πολύ αγαπάς τον αδελφό σου και γι αυτό θα σε βοηθήσω να τον σώσεις, αλλά θα πονέσεις πολύ, ώσπου να φτάσεις το σκοπό σου...».

– «Κυρά μου, αν το κάνεις αυτό, θα σου χρωστώ χά-

ρη και θα σε ευγνωμονώ σε όλη μου τη ζωή», είπε η Μάρω και άρπαξε τα χέρια της καλοκυράς και τα φιλούσε βρέχοντάς τα με τα καυτά της δάκρυα.

– «Άκου, λοιπόν, τι θα κάνεις: Αύριο το απόγευμα θα σας καλέσει η μητριά σας, για να σας λούσει. Πρώτα θα λούσει το Γιάννο και ύστερα εσένα. Θα σας καλοπιάνει και θα σας κουβεντιάζει γλυκά, σαν μάνα. Να μην ξεγελαστείτε. Όσα άκουσες σήμερα στο περιβόλι θα τα πραγματοποιήσει. Τ' ακούς; Θα πρέπει να φύγετε από το παλάτι πολύ μακριά και να πάτε στη χώρα που είναι βασιλιάς ο θείος σας· ο αδελφός της μάνας σας. Εκεί θα βρείτε καταφυγή, παρηγοριά κι αγάπη.»

– «Μα πώς θα πάμε τόσο μακριά, έτσι μικρά και απροστάτευτα, που είμαστε;», ρώτησε η Μάρω.

– «Μην φοβάσαι. Η σκιά της μανούλας σας θα είναι πάντα κοντά σας. Θυμάσαι τι σου έδωσε η μανούλα σου πριν πεθάνει;».

– «Ναι, απάντησε η Μάρω: Μια τούφα από τα μαλλιά της, μια χτένα και λίγο αλάτι. Τα θυμάμαι και τα έχω καλά φυλαγμένα στον δωμάτιό μου.»

– «Λοιπόν!», είπε η κυρά, «θα τα πάρεις και θα τα κρύψεις στον κόρφο σου. Όταν στο μακρινό σας ταξίδι βρεθείτε σε κίνδυνο, θα ρίξεις πίσω σου πρώτα την τούφα από τα μαλλιά της μάνας σου. Την άλλη φορά τη χτένα και τελευταίο το αλάτι.»

Αυτά είπε η καλοκυρά κι ετοιμάστηκε να φύγει.

– «Μην φεύγεις, κυρά μου, είπε με αγωνία η Μάρω. Δεν μου είπες, πώς θα ξεγελάσουμε τη μητριά μας και ποιο δρόμο θα πάρουμε;».

– «Την ώρα που θα σε λούζει η μητριά σου, ο Γιάννος θ' αρπάξει την κορδέλα σου και θα τρέξει στο περιβόλι.

Εσύ με κλάματα θα του ζητάς την κορδέλα σου και θα τον κυνηγάς. Εκείνος τρέχοντας θα βγει από την πόρτα του περιβολιού, που κοιτάζει ανατολικά και οδηγεί στον κάμπο. Η μητριά σας πολύ αργά θα καταλάβει το σκοπό σας και θα σας κυνηγήσει. Εσείς όμως θα τρέχετε όσο μπορείτε πιο γρήγορα. Να προσέχετε, όμως, όσο και αν διψάσετε, να μην πιείτε στάσιμο νερό παρά μόνο από βρύση με τρεχούμενο νερό. Να κάμεις όπως σου είπα με τα πράγματα της μανούλας, που θα τα έχεις στον κόρφο σου».

Αυτά είπε η καλοκυρά, χάιδεψε τα ξανθά μαλλιά της κοπέλας και εξαφανίστηκε.

Η Μάρω, ξαλαφρωμένη από τα παρήγορα λόγια της άγνωστης γυναίκας, πήρε το δρόμο του γυρισμού. Ο ήλιος είχε βασιλέψει και σχεδόν είχε νυχτώσει, όταν έφτασε στο παλάτι. Αντάμωσε το Γιάννο και του διηγήθηκε με κάθε λεπτομέρεια ό,τι άκουσε στο περιβόλι και ό,τι της είπε η άγνωστη καλοκυρά. Έτσι αποφάσισαν να φύγουν και κατάρτισαν μαζί το σχέδιο της φυγής τους. Ύστερα η Μάρω πήγε στο σεντούκι της, πήρε τα δώρα της μάνας της, τα έκρυψε στον κόρφο της και γύρισε κοντά στο Γιάννο. Τον πήρε, όπως κάθε βράδυ στην αγκαλιά της κι έπεσα να κοιμηθούν. Ήταν η τελευταία βραδιά που θα κοιμούνταν στο παλάτι. Αύριο ποιος ξέρει πού θα βρίσκονταν! Ο Γιάννος αποκοιμήθηκε γρήγορα. Η Μάρω δεν μπορούσε να κλείσει μάτι. Το μυαλό της ήταν στο αυριανό μακρινό ταξίδι κι αναλογιζόταν τις δυσκολίες που θα συναντούσαν. Στον κόρφο της κρατούσε τα μαγικά δώρα της μάνας της, τα χάιδευε απαλά-απαλά και αναρωτιόταν πώς αυτά θα τους έσωζαν;

Εημέρωσε. Μια μέρα καλοκαιρινή, χαρά Θεού. Ση-

κώθηκαν, πλύθηκαν και κατέβηκαν για το πρωινό τους. Ύστερα άρχισαν να κάνουν τις συνηθισμένες καθημερινές δουλειές. Σκούπισμα, πλύσιμο, καθάρισμα του σπιτιού και τέτοια. Όλες αυτές τις ώρες η μητριά καλόπιανε τα παιδιά και ήταν πολύ γλυκομίλητη, ώσπου ήρθε το δειλινό. Η μητριά φώναξε τα παιδιά, για να τα λούσει. Πρώτα το Γιάννο. Την ώρα που τον έλουζε, του είπε πως σήμερα ήταν πολύ ευχαριστημένη από τη συμπεριφορά του και θα του επέτρεπε να κάνει έναν ωραίο περίπατο στο κοντινό δάσος με τη συνοδεία ενός υπηρέτη. Ο Γιάννος πήδησε από τη χαρά του.

Μετά φώναξε για λούσιμο και τη Μάρω. Η Μάρω έβγαλε την κορδέλα από τα μαλλιά της και την απίθωσε επάνω στο πεζούλι. Την ώρα που η μητριά έλουζε τη Μάρω, ο Γιάννος πλησιάζει στο πεζούλι, αρπάζει την κορδέλα της αδελφής του φωνάζοντας:

– «Μάρω, Μάρω πήρα την κορδέλα σου...», κι έτρεχε προς το περιβόλι.

Η Μάρω ξαφνίζει από τα χέρια της μητριάς της και κλαίγοντα φωνάζει στο Γιάννο:

– «Θέλω την κορδέλα μου, θέλω την κορδέλα μου, Γιάννο», και τον ακολουθούσε τρέχοντας όσο πιο γρήγορα μπορούσε.

– «Έλα πίσω, Μάρω...», έλεγε η μητριά της. Εγώ θα σου δώσω μια καλύτερη και πιο όμορφη!». Πού ν' ακούσει η Μάρω! Όλο έκανε πως έκλαιγε και φώναζε: «Γιάννο, την κορδέλα μου, θέλω την κορδέλα μου». Βγήκε κι αυτή στο περιβόλι κυνηγώντας το Γιάννο. Έφτασαν στη μικρή πόρτα και τρέχουν-τρέχουν στους δρόμους, κατηφορίζουν προς τον κάμπο και όλο και περισσότερο απομακρύνονται από το παλάτι

Νύχτωσε για καλά. Άδικα περίμενε η μητριά να γυρίσουν στο παλάτι ο Γιάννος και η Μάρω! Πέρασε αρκετή ώρα ακόμα, όταν η μητριά κατάλαβε πως τα παιδιά το έσκασαν από το σπίτι. Θύμωσε πολύ και αναμαλλιασμένη τρέχει στο περιβόλι και γυρίζει σ' όλους τους δρόμους, για τα βρει. Στα χαμένα... Η νύχτα είχε προχωρήσει πολύ και προστάτευε τα δυο ορφανά. Γύρισε απελπισμένη στο παλάτι. Πού να κοιμηθεί από τη λύσσα της!

Ο Γιάννος και η Μάρω, μόλις νύχτωσε και δεν έβλεπαν πια να περπατήσουν, κούρνιασαν κοντά σ' ένα φράχτη, αγκαλιάστηκαν και γρήγορα αποκοιμήθηκαν. Πριν καλά-καλά φέξει ο Θεός τη μέρα, με το πρώτο λάλημα του πετεινού, τα παιδιά σηκώνονται και περπατούν όλο προς την Ανατολή, όσο πιο γρήγορα μπορούν. Ο Γιάννος πότε-πότε γυρίζει πίσω το κεφάλι του και κοιτάζει μήπως τους παρακολουθούν.

Όταν ξημέρωσε για καλά, η μητριά πήρε στα χέρια της το μαγικό καθρέφτη και κοίταξε μέσα να ανακαλύψει τα παιδιά. Για είδε.

– «Φεύγουν...», λέει στον άντρα της, «για τη μακρινή χώρα ανατολικά. Θα πάω να τα φέρω πίσω και θα τα τιμωρήσουμε σκληρά, για να μάθουν να μην φεύγουν...».

Χωρίς να πάρει απόκριση, βγήκε βιαστικά από το παλάτι και άρχισε να τρέχει προς τα παιδιά: «Πού θα μου πάτε», έλεγε μέσα της με λύσσα, «θα σας προφτάσω και τότε θα δείτε τι θα πάθετε». Κι έτρεχε σαν να είχε φτερά στα πόδια της.

Ο Γιάννος και η Μάρω περπατούσαν όσο πιο γρήγορα μπορούσαν. Ο κάμπος απλωνόταν μπροστά τους ατελείωτος. Ο ήλιος τώρα είχε ανεβεί δυο θκέ-

ντρια¹⁴⁷ ψηλά και έκαιγε τα πρόσωπά τους. Ζέστη μεγάλη να ψήνει ο ήλιος το ψωμί στην πέτρα, που λένε. Τα παιδιά άρχισαν να υποφέρουν. Δεν ήταν μόνο η κάψα του καλοκαιριού, που τα βασάνιζε, ήταν και η κούραση και οι πληγές που άνοιξαν στα πόδια τους, γιατί τα παπούτσια τους τρύπησαν και οι μυτερές πέτρες και τ' αγκάθια μπήγονταν στα τρυφερά ποδαράκια τους. Τα μαλλιά, το πρόσωπο και όλο το κορμί τους ήταν σκεπασμένα από ιδρώτα και σκόνη. Κι ωστόσο δίνουν κουράγιο στον εαυτό τους και συνεχίζουν το δρόμο τους.

Σε κάποια στιγμή ο Γιάννος γύρισε το κεφάλι του και κοίταξε πίσω. Τα μάτια του γούρλωσαν από φόβο και άρχισε να φωνάζει τρομαγμένος.

– «Μάρου μ', χαθήκαμε», είπε και χώθηκε στην αγκαλιά της αδελφούλας του. «Η κακιά μας μητριά μας είδε και μας κυνηγάει. Κοντεύει να μας πιάσει!!!»

Η μητριά, τρέχοντας σαν τον άνεμο, είχε ζυγώσει πολύ τα παιδιά. Κοντεύει να τα φτάσει. Λίγο ακόμα και θα τ' άρπαζε. Κρατούσε στο χέρι της μια μεγάλη βέργα από κρονια, την στριφογύριζε στον αέρα και γάβγιζε σαν λυσσασμένο σκυλί από το θυμό της.

Η Μάρω δεν χάνει καθόλου καιρό. Βγάζει από τον κορφο της την τούφα από τα μαλλιά της μάνας της και τη ρίχνει πίσω, προς το μέρος που ερχόταν η κακιά μητριά. Αμέσως ξεπετάχτηκε μια ζίγρα,¹⁴⁸ ένα πυκνό δάσος, κι έκρυψε από τα μάτια της τα παιδιά. Η μητριά δεν τα έβλεπε πια. Τώρα ο θυμός της μεγάλωσε πιο πολύ.

147. Θκέντρ' = η βουκέντρα: μακρύ μυτερό ραβδί για το κέντρισμα των βοδιών (βλέπε: ΜΕΡΟΣ Γ', σημείωση 9).

148. Ζίγρα = φράχτης χωραφιού με αγκαθωτούς θάμνους: πολύ πυκνό δάσος.

Χώθηκε μέσα στο πυκνό δάσος και με μεγάλη δυσκολία προσπαθούσε να το περάσει. Τα ρούχα της σχίστηκαν, τα παπούτσια της χάλασαν, τα πόδια και τα χέρια της μάτωσαν από τα κλαριά και τ' αγκάθια, αλλά δεν απελπίστηκε. Και με περισσότερο πείσμα περνούσε μέσα από λαγκάδια και ρεματιές και τελικά κατάφερε να περάσει το δάσος.

Στο μεταξύ τα παιδιά την ημέρα περπατούσαν και τα βράδια κούρνιαζαν στις θερισμένες καλαμιές, για να κοιμηθούν σαν τα πουλάκια.

Ένα μεσημέρι τα δυο αδέρφια, φόβια από την κούραση και τη ζέστη, κάθισαν κάτω από ένα δέντρο, για να ξεαποστάσουν. Η Μάρω αποκοιμήθηκε. Ο Γιάννος ξεσπύριζε κάτι στάχυα, που είχε μαζέψει στον κάμπο και προσπαθούσε να ξεγελάσει την πείνα του. Σε μια στιγμή σηκώνει τα μάτια του και κοιτάζει μακριά· βλέπει τη μητριά τους. Τα ανακάλυψε πάλι ...

– «Σήκω, Μάρω μου», φώναξε τρομαγμένος ο Γιάννος. Μας βρήκε πάλι και θα μας πιάσει ...

Η Μάρω πετάχτηκε επάνω σαν ελατήριο. Έβγαλε βιαστικά από τον κόρφο της τη χτένα και την πέταξε με δύναμη προς το μέρος της μητριάς. Αμέσως ένα μεγάλο βουνό υψώθηκε ανάμεσα στα παιδιά και τ' εκείνη. Ήταν, σαν χτένι γυμνό και απότομο. Ας πούμε, σαν το βουνό Αρένες,¹⁴⁹ που βρίσκεται πάνω απ' τη Ζέρμα. Ούτε ένα χαμόκλαδο να πιαστείς. Δύσκολα μπορούσε κανείς να σκαρφαλώσει επάνω του. Τα δυο αδέρφια γλίτωσαν πάλι. Όχι, όμως, για πολύ. Γιατί η μητριά δεν τα παρά-

149. Αρένες = Παρακλάδι του Γράμμου. Είναι ένα βουνό ολόγυμνο, ένας τεράστιος άδεντρος βράχος.

τησε. Με νύχια και με δόντια άρχισε να σκαρφαλώνει στο βράχο. Ανέβαινε λίγο, αλλά πάλι γλιστρούσε προς τα κάτω. Όμως, έστω και λίγο-λίγο, με μεγάλη δυσκολία σκαρφαλώνει στο βουνό. Περνούσε από μύτες και τρύπες του βράχου, έπεφτε πίσω, ξανασηκωνόταν πάλι και όλο ανέβαινε..., ανέβαινε..., ανέβαινε..., ώσπου έφτασε στην κορυφή. Εκεί σταμάτησε να πάρει μια ανάσα. Κοίταξε πάλι μέσα στο μαγικό της καθρέφτη και είδε τα παιδιά πολύ μακριά της. Ο θυμός της φούντωσε ακόμα πιο πολύ και άρχισε να κατεβαίνει από την άλλη μεριά του βουνού προς τον κάμπο.

Πέρασαν έτσι δυο-τρεις μέρες ακόμα. Τα παιδιά περπατούσαν και όλο περπατούσαν προς τα Ανατολικά. Τα βάσανα γίνονταν κάθε μέρα και πιο πολλά, αλλά τα παιδιά δεν κίότευαν. Πιασμένα χέρι-χέρι περνούσαν κάμπους και λόφους και βουδιά, με ήλιο και ζέστη, με πείνα και δίψα. Όλα τα υπομένανε με την ελπίδα ότι κάποτε θα φτάνανε στο θείο τους. Όμως η μέρα ήταν μακριά. Καθώς περπατούσαν, για μια στιγμή η Μάρω γυρίζει πίσω το κεφάλι της και βλέπει πάλι τη μητριά τους. Αρπάζει το Γιάννο από το χέρι και βάζει τις φωνές.

«Γιάννο μου, μας ξαναβρήκε η στρίγκλα! Τρέξε να γλιτώσαμε!!!».

Τα παιδιά τρέχουν όσο πιο γρήγορα μπορούν. Η Μάρω βάζει βιαστικά το χέρι στον κόρφο της, πιάνει το φυλαχτό με το αλάτι και το ρίχνει πίσω, προς τη μεριά της μητριάς. Αμέσως δημιουργήθηκε μια μεγάλη θάλασσα. Η μητριά ορμάει μέσα. Κολυμπάει με όλη της τη δύναμη και προσπαθεί να βγει στην απέναντι παραλία για να προλάβει τα παιδιά που απομακρύνονται. Σε λίγο, όμως η θάλασσα αγριεύει. Μεγάλα κύματα χτυπούν τη μητριά

απ' όλες τις μεριές και της δυσκολεύουν τη ζωή. Εκείνη, όμως, δεν κάνει πίσω. Βάζει όλες της τις δυνάμεις να σταθεί στον αφρό και φωνάζει στα παιδιά:

– «Σταθείτε..., σταθείτε... Μην φεύγετε. Δεν θα σας κάνω κακό...».

Όμως ο αέρας και τα κύματα πνίγουν τη φωνή της. Η θάλασσα τώρα αγρίεψε πιο πολύ. Σηκώνει ένα τεράστιο κύμα και καταπίνει την κακιά μητριά κι έτσι τα ορφανά γλίτωσαν μια για πάντα από αυτήν.

Ο Γιάννος και η Μάρω, όταν είδαν την κακιά μητριά τους να χάνεται στη θάλασσα, ησύχασαν. Περπάτησαν, περπάτησαν όλο το πρωινό και το μεσημεράκι έφτασαν σ' ένα μεγάλο χωράφι, που στη μέση είχε ένα δέντρο. Πήγαν κάτω από τη σκιά του, κάθισαν να ξεποστάσουν κι εκεί αποκοιμήθηκαν.

Αφού κοιμήθηκαν και ξεκουράστηκαν, πήραν τη στράτα προς την Ανατολή. Η στράτα ήταν έρημη. Κανείς δεν κυκλοφορούσε εκεί. Μόνον εδώ κι εκεί υπήρχε καμιά πατημασιά ζώου γεμάτη με νερό, από τη χθεσινή βροχή.

Περπάτησαν αρκετά. Ανέβηκαν σ' ένα λόφο, κατέβηκαν έναν απότομο κατήφορο κι' έφτασαν σ' έναν απέραντο κάμπο. Ο κάμπος κατάξερος. Ούτε ένα δέντρο, ούτε λίγη πρασινάδα. Ο καλοκαιριάτικος ήλιος τους χτυπούσε αλύπητα στο κεφάλι και η ανυπόφορη ζέστη να τους στεγνώνει το στόμα. Η δίψα τώρα είναι το μεγαλύτερο βάσανό τους. Νερό σταγόνα. Κοιτάζουν γύρω τους για κανένα πηγάδι, για καμιά πηγή. Χαμένος κόπος! Προχωρούν με βαριά βήματα. Ο μικρός Γιάννος βασανίζεται πιο πολύ από τη δίψα και σιγοκλαίει. Η Μάρω προσπαθεί με χάρδια και φιλιά να τον παρηγορήσει:

– «Κάνε κουράγιο, Γιάννο μου, και όπου να' ναι

φτάνουμε», του λέει. «Στο παλάτι του θείου μας θα βρούμε και ψωμί και νερό και όλα τα καλούδια του Θεού!».

Καθώς προχωρούσαν ο Γιάννος βλέπει ξαφνικά μια μικρή λακκούβα με θολό νερό και τρέχει, να πιεί, για να ξεδιψάσει.

— «Μη, Γιάννο, του φωνάζει τρομαγμένη η Μάρω και τον συγκρατεί. Δεν βλέπεις; Το νερό είναι σε πατημασιά λύκου; Αν θα πιείς αδελφέ μου, θα γίνεις και συ λύκος και θα με κατασπαράξεις με τα φοβερά σου δόντια!». Ο Γιάννος δεν ήπιε από το νερό αυτό αλλά η δίψα τον βασάνιζε πολύ.

Περπάτησαν πολλές ώρες ακόμα. Ο Γιάννος σκάει από τη δίψα. Βλέπει λίγο νερό σε μια πατημασιά αρκούδας και τρέχει να πιεί, αλλά η Μάρω και πάλι τον τραβάει από το χέρι και του λέει:

— «Μη, Γιάννο, μην πιεις αυτό το νερό, δεν βλέπεις ότι είναι σε πατημασιά αρκούδας και, αν το πιείς, θα γίνεις αρκούδα και θα με φας;». Ο Γιάννος κλαίγοντας και πάλι συγκρατήθηκε και δεν ήπιε.

Έφτασε μεσημέρι. Η κούραση και η δίψα είχαν μπαϊλντίσει¹⁵⁰ τα παιδιά. Σταμάτησαν· κάθισαν στον ίσκιο μιας μεγάλης γκορτσιάς, για να ξεκουραστούν. Κοίταξαν πέρα, μακριά, εκεί που έσμιγε ο ουρανός με τη γη. Είδαν κάτι που προεξείχε, σαν καμπαναριό, και χαμηλότερα κάτι σαν σπίτια: «Να είναι, άραγε, η πολιτεία του θείου;», αναρωτήθηκαν τα δυο αδέλφια και η ελπίδα φούντωσε μέσα τους. Η Μάρω έγειρε στο πλάι, έβαλε το

150. Μπαϊλντίσε = κουράστηκε. Εδώ είναι με την έννοια του «εξουθένωσε».

χάιδεψε το πυκνό και κάτασπρο μαλλί του. Εκείνα τα πονεμένα μάτια του αρνιού σαν κάτι να της θύμιζαν. Κοίταξε και πάλι γύρω της. Ξαφνικά είδε εκεί κοντά μια πατημασιά αρνιού με θολό νερό. Αμέσως κατάλαβε. Ο Γιάννος της είχε πιεί νερό από αυτή την πατημασιά και το αρνάκι που είχε στην αγκαλιά της ήταν ο αγαπημένος της αδελφός, ο Γιάννος. Η δυστυχία που την βρήκε ήταν πολύ μεγάλη, απερίγραπτη...

– «Γιάννο μου», έλεγε με σπαραγμό στο αρνάκι. «Μα ακούς; Με καταλαβαίνεις; Αχ, εγώ φταίω για το κακό που σε βρήκε. Δεν έπρεπε να κοιμηθώ και να σε αφήσω μόνο. Σου υπόσχομαι, όμως, πως δεν θα χωριζόμαστε ποτέ ... ποτέ ... ποτέ!».

Και καθώς έλεγε αυτά χάιδευε το πλούσιο άσπρο μαλλί του. Ο Γιάννος έβγαλε ένα παρατεταμένο «μπέεεεε...» σαν να της έλεγε: «Μάρω μου, όλα τ' ακούω, όλα τα καταλαβαίνω, αλλά δεν μπορώ να σου μιλήσω. Σ' ευχαριστώ για την αγάπη σου. Είσαι καλή αδελφούλα και σ' αγαπώ πολύ».

Η Μάρω έβγαλε τότε από τη μέση της μια γαλάζια ζώνη και την έδεσε στο λαιμό του. Ύστερα μάζεψε τριφερά φύλλα από μια βατσινιά, τάισε τον αδελφό της και ξεκίνησαν πάλι για το μακρινό τους ταξίδι. Μπροστά εκείνη πίσω το αρνάκι· ο Γιάννος της. Περπάτησαν αρκετές μέρες ακόμα και, επί τέλους, έφτασαν στο βασίλειο του θείου της. Παρουσιάστηκε η Μάρω μπροστά του και του διηγήθηκε τα τόσα βάσανα που έπαθε από τη μητριά της και τις τόσες ταλαιπωρίες που πέρασε, ώσπου να φτάσει εδώ. Δεν του φανέρωσε, όμως, τίποτα για το αρνάκι. Του είπε μόνο πως το βρήκε παρατημένο σε κάποιο δάσος καθώς ερχόταν και πως το αγαπάει

χέρι της προσκέφαλο και έκλεισε τα μάτια της. Ο ύπνος ήρθε γλυκός-γλυκός και έκλεισε τα ματόφυλλά της αποκοιμήθηκε...

Ο Γιάννος δεν μπορούσε να κλείσει μάτι από τη δίψα. Όταν βεβαιώθηκε, πως η Μάρω κοιμάται, σηκώθηκε ανάλαφρα, πήγε πιο πέρα κι άρχισε να ψάχνει για νερό. Καθώς προχωρούσε βρήκε μια πατημασιά αρνιού γεμάτη με θολό νερό. Χωρίς να σκεφτεί καθόλου σκύβει, το πίνει και αμέσως γίνεται ένα κάτασπρο, ωραίο και παχουλό αρνάκι.

Αρχίζει τώρα να βελάζει απελπισμένα και να τρέχει προς τη Μάρω. Έφτασε κοντά της βελάζοντας δυνατά: «Μπέεε ... Μπέεε ... Μπέεεεε...».

Η Μάρω ξύπνησε τρομαγμένη. Κοιτάζει ολόγυρά της και βλέπει μόνο το αρνάκι δίπλα της, αλλά δεν βλέπει πουθενά το Γιάννο. Αρχίζει να ψάχνει δεξιά και αριστερά φωνάζοντας σαν τρέλη:

– «Γιάννο..., Γιάννο..., αδελφέ μου, πού είσαι;». Καμιά απόκριση. Μόνο ο αντίλαλος από τη φωνή της έφτανε στ' αυτιά της. Σε όλο αυτό το διάστημα το αρνάκι την ακολουθούσε βελάζοντας: « Μπέεε..., Μπέεε..., Μπέεεεε...». Η Μάρω έψαξε παντού, αλλά δεν βρήκε το Γιάννο.

– «Πάει», έλεγε μέσα της, «χάθηκε ο Γιάννος μου». Και από τα μάτια της ποτάμι έτρεχαν τα δάκρυά της. Ήταν απαρηγόρητη. Κάθισε σε μια πέτρα και προσπάθησε να βάλει μια τάξη στις σκέψεις της. Δίπλα της ήρθε και ξάπλωσε το αρνάκι, βάζοντας το κεφαλάκι του στην αγκαλιά της. Η Μάρω ξαφνιάστηκε. Μέσα στη ταραχή της δεν είχε προσέξει καθόλου το αρνάκι που έτρεχε κοντά της και βέλαζε. Το κοίταξε καλά στα μάτια και

αυτό, σου προτείνω, αν το θέλεις και συ, να παντρευτείς το μοναχογιό μου».

Η Μάρω δέχτηκε με χαρά την πρόταση του θείου της και έτσι έγιναν οι αρραβώνες με το βασιλόπουλο. Το χαρούμενο νέο μεταδόθηκε με ντελάληδες¹⁵¹ σε ολόκληρο το βασίλειο.

Σε λίγο καιρό άρχισαν οι ετοιμασίες του γάμου. Αγόρασαν όμορφο νυφιάτικο φουστάνι της νύφης, γαμπριάτικο κουστούμι του γαμπρού και έκαναν όλες τις προμήθειες για τις ανάγκες του γάμου.

Έφτασε η ευλογημένη μέρα της στέψης. Έκαναν πολλές ετοιμασίες. Ήταν Κυριακή. Το παλάτι βρισκόταν σε μεγάλη κίνηση. Όλα έπρεπε να είναι στην εντέλεια. Όλοι ήταν χαρούμενοι. Και η Μάρω ήταν χαρούμενη, αλλά μέσα στα βάθη της καρδιάς της μια λύπη την βασάνιζε. Ο Γιάννος της δεν θα μπορούσε να την καμαρώσει νύφη!

Πριν στολίσουν τη νύφη οι αρχοντοπούλες του παλατιού, η Μάρω κατέβηκε στο περιβόλι. Πλησίασε το καλυβάκι. Ο Γιάννος έβοσκε έξω στο λιβάδι. Πήγε κοντά του, γονάτισε, τον αγκάλιασε με τα δυο της χέρια και του είπε:

– «Γιάννο μου, σε λίγη ώρα θα ντυθώ νύφη. Δεν μπορώ να σε πάρω κοντά μου να με καμαρώσεις. Όμως εγώ σ' αγαπώ και όλη την ώρα του γάμου ο νους μου θα είναι σε σένα. Μ' ακούς, Γιάννο μου;».

Ο Γιάννος γύρισε προς το μέρος της. Την κοίταξε στα μάτια, κούνησε το κεφάλι του και έκανε: « μπέεε...»,

151. Τελάλης ή ντελάλης = αυτός που ανακοινώνει τα μαντάτα, ο δημόσιος κήρυκας

πολύ και δεν θέλει να το αποχωριστεί. Ο θείος της γέλασε καλόκαρδα με την επιθυμία της ανιψιάς του και της υποσχέθηκε πως δεν θ' αφήσει κανέναν να της το πάρει. Ο θείος της ήταν καλός άνθρωπος. Αγαπούσε πολύ τη μητέρα της, δέχτηκε με χαρά τη Μάρω κοντά του και την αγάπησε σαν κόρη του.

Η Μάρω εγκαταστάθηκε στο παλάτι κι ο Γιάννος σ' ένα καλοχτισμένο πέτρινο καλυβάκι στην άκρη του περιβολιού. Η Μάρω το καθάρισε, το περιποιήθηκε και το έκανε σωστό παλατάκι. Κατέβαινε καθημερινά κάτω, έπαιζε μαζί του, το τάιζε με τρυφερό χορταράκι και κουβέντιαζε ώρες πολλές μαζί του. Ο Γιάννος, αν και αρνάκι, καμάρωνε την αδελφή του, που μέρα με τη μέρα μεγάλωνε και ομόρφαινε, και της έδειχνε την αγάπη του με δυνατά βελάσματα: «Μπέεε, Μάρω μου, μπέεε... μπέεε...».

Πέρασαν τα χρόνια. Η Μάρω μεγάλωσε· έγινε σωστή γυναίκα όμορφη σαν νεράιδα. Αλλά και ο Γιάννος μεγάλωσε και έγινε ένα δυνατό κριάρι με στριφτά μεγάλα κέρατα. Η Μάρω τον καμάρωνε.

«Τώρα», του είπε γελώντας μια μέρα, «είσαι μεγάλος και πρέπει να φοράς γραβάτα». Αντί για γραβάτα του έδεσε στο λαιμό ένα όμορφο χαιμαλί με κόκκινες και άσπρες χάντρες. Τον κοίταξε με αγάπη και πρόσθεσε χαμογελώντας: «Έτσι μπράβο, τώρα είσαι σωστός κούκλος». Ο Γιάννος την ευχαρίστησε με ένα δυνατό «μπέεε...»

Μια μέρα ο βασιλιάς φώναξε κοντά του τη Μάρω και της είπε:

– «Κόρη μου, τώρα μεγάλωσες. Η μάνα σου δεν ζει για να σου βρει γαμπρό. Το βάρος πέφτει σε μένα. Γι

αλαφιάζεται. Αφήνει τις αρχοντοπούλες, που τη στόλιζαν, και τρέχει προς το λιβάδι. Καταλαβαίνει, ότι ο Γιάννος της κινδυνεύει. Από ποιόν κίνδυνο όμως; Βγαίνοντας από την πόρτα είδε το μάγαιρα ανασκουμπωμένο και κατάλαβε... Έτρεξε προς το μέρος του σκούζοντας όσο πιο δυνατά μπορούσε:

– « Μήνη... Μήνη ...Μην το κάνεις...! ». Ο μάγαιρας δεν καταλάβαινε τι του έλεγε και προχώρησε στη δουλειά του. Όταν η Μάρω έφτασε κοντά, το κακό είχε γίνει. Ο Γιάννος κείτονταν στο χώμα με ένα κόκκινο από αίμα γκιορτάνι στο λαιμό... Γονατίζει η Μάρω με το νυφικό της, αγκαλιάζει το σφαγμένο κριάρι, τραβάει τα μαλλιά της και κλαίει με σπαραγμό: «Γιάννο μου, καλέ μου αδελφέ, τι μεγάλο κακό που με βρήκε. Πώς θα ζήσω τώρα εγώ χωρίς εσένα; Αχ, Γιάννο μου, τι πικρό γάμο θα κάνω σήμερα!» Και συνεχίζει το θρήνο της τόσο δυνατά, που ακούστηκε μέχρι το παλάτι.

Μόλις άκουσαν από το παλάτι τις φοβερές κραυγές της Μάρως, κατέβηκαν όλοι και ήρθαν κοντά της. Από τους πρώτους έφθασαν ο βασιλιάς και το βασιλόπουλο. Ρωτούσαν τι συμβαίνει και τότε η Μάρω τούς φανέρωσε το μυστικό του Γιάννου. Συγκινήθηκαν όλοι κι έκλαψαν μαζί της. Το κακό, όμως, είχε γίνει και ό,τι γίνεται δεν απογίνεται. Και ο γάμος δεν μπορούσε να αναβληθεί, γιατί οι καλεσμένοι, που είχαν έρθει από τα άλλα βασίλεια, δεν γινόταν να ξαναφύγουν... Η Μάρω το καταλάβαινε αυτό και γι αυτό είπε να συνεχιστούν οι ετοιμασίες για τη στέψη. Παρακάλεσε μόνο το βασιλιά να της κάνει τη χάρη και να θάψουν το κριάρι –το Γιάννο της– κάτω από το παράθυρο της κρεβατοκάμαράς της· ο βασιλιάς της έκανε το χατίρι.

σαν να της έλεγε: «Μάρω μου, είμαι πολύ χαρούμενος. Σου εύχομαι με όλη μου την καρδιά να ζήσεις ευτυχισμένη. Στο καλό Μάρω μου, στο καλό!...».

Έφυγε η Μάρω. Ο Γιάννος ξάπλωσε στο γρασίδι, γύρισε το κεφάλι του προς το παλάτι και δυο μεγάλα δάκρυα έτρεξαν από τα αρνίσια μάτια του. Άκουγε τις χαρές, τα γέλια και τα τραγούδια μέσα στο παλάτι και ένιωθε πολύ μεγάλη χαρά για τους γάμους της αδελφής του.

Την ώρα που ο Γιάννος σκεφτόταν όλα αυτά, μέσα στο μαγειρείο ο μάγειρας ετοιμάζει τα φαγητά του. Βάζει τα καζάνια να βράζουν, τροχίζει τα μαχαίρια του και βγαίνει, να πάει στο μαντρί για τα σφάγια. Καθώς προχωρεί, βλέπει ένα μεγάλο και τετράπαχο κριάρι ξαπλωμένο στο γρασίδι.

– «Ααα...!», λέει μουρμουρίζοντας. «Να ένα μεγάλο και τετράπαχο μανάρι.¹⁵² Με αυτό θα κάνω τους καλύτερους μεζέδες, για να ευχαριστήσω το βασιλιά μου και τους καλεσμένους του».

Ο Γιάννος βλέπει το μάγειρα με το μαχαίρι και καταλαβαίνει το τι τον περιμένει. Σηκώνεται από το γρασίδι και τρέχει προς το σπιτάκι του βελάζοντας:

– «Τρόχουν-τρόχουν¹⁵³ τα μαχαίρια... μπέεε... Μάρου μ', μπέεε ...». «Βράζουν-βράζουν τα καζάνια, μπέεε..., Μάρου μ', μπέεεεε...». Με αυτά τα βελάσματα καλούσε τη Μάρω, για να τον σώσει από το μαχαίρι του μάγειρα.

Η Μάρω ακούει τα απελπισμένα βελάσματα και

152. Μανάρια = καλοθρεμμένα (οικόσιτη) αρνιά, για να σφαχτούν την παραμονή του γάμου· κάποιας εορτής κτλ..

153. Τρόχουν-τρόχουν τα μαχαίρια = ακονίζουν πολύ γρήγορα (τροχίζουν) τα μαχαίρια, για να σφάξουν το αρνί.

– «Γύρω-γύρω κόψε με στη μέση μη μ' αγγίζεις...!».

«Η φωνή του Γιάννου μου», λέει λαχανιασμένη. Η καρδιά της χτυπάει γρήγορα και πάει να σπάσει από τη χαρά της...

– «Γιάννο μου ζεις;», ανακράζει.

Άρχισε να ξεφλουδίζει με πολλή προσοχή το ρόδι. Όταν τελείωσε το ξεφλούδισμα κι άνοιξε το ρόδι, ξεπετάχτηκε μπροστά της ο Γιάννος: ψηλός, ωραίος, λεβεντόκορμος. Ένας σωστός άντρας. Αμέσως τα δυο αδέρφια αγκαλιάστηκαν κι έχυναν ποτάμι τα δάκρυα από χαρά. Η μεγάλη ευτυχία έπνιγε τη φωνή τους. Ήμειναν έτσι αγκαλιασμένοι και βουβοί ώσπου βράδιασε.

Όταν τ' αστέρια άρχισαν να λαμπυρίζουν στον ουρανό, τα δυο αδέρφια γύρισαν τα πρόσωπά τους προς την Ανατολή. Ύστερα ο Γιάννος και η Μάρω γονάτισαν και προσευχήθηκαν στο Θεό. Είπαν:

– «Θεέ μας, περάσαμε τόσα βάσανα στη ζωή μας και χωριστήκαμε. Τώρα που ξανασμίξαμε βοήθησέ μας, για να μην χωριστούμε ποτέ πια!...».

Ο καλός Θεός άκουσε τη θερμή παράκληση του Γιάννου και της Μάρως και τους έκανε δυο αστέρια στον ουρανό. Ο Γιάννος έγινε Αυγερινός και η Μάρω Πούλια.

Κι από τότε ο Αυγερινός, ένα μεγάλο λαμπερό αστέρι, άλλοτε βγαίνει το πρωί κι άλλοτε το αποσπερνό, περπατάει στον Ουρανό αργά-αργά, για να συναντήσει την αδελφή του την Πούλια. Η Πούλια πάλι, σαν ένα τσαμπί σταφύλι, περπατάει το ίδιο προς τον Αυγερινό, χωρίς ποτέ να συναντιούνται. Κοιτάζονται μόνο από μακριά με αγάπη, θυμούνται τη θλιβερή τους ιστορία και δακρύζουν. Τα δάκρυά τους γίνονται ασημένιο φως. Είναι το φως της αδελφικής αγάπης...

Η Μάρω έγινε νύφη με μαύρα, χωρίς να τα ξαναβγάλει ποτέ πια. Το γέλιο δεν άνθισε στα χείλη της και η χαρά χάθηκε για πάντα από το πρόσωπό της. Ώρες ατέλειωτες έμενε κλεισμένη στην κρεβατοκάμαρά της κι αγνάντευε πέρα μακριά τις κορφές των ψηλών βουνών.

Έτσι περνούσαν τα χρόνια. Στο μέρος που έθαψαν το Γιάννο φύτρωσε μια ροδιά. Η ροδιά αυτή δεν έμοιαζε σαν τις άλλες. Μεγάλωνε πολύ γρήγορα και τα φύλλα της ήταν πλατειά και γυαλιστερά. Ψήλωσε τόσο πολύ, που η κορυφή της έφτασε ως το παράθυρο της Μάρως.

Ήταν απόγευμα φθινοπωριάτικο. Η Μάρω καθόταν, όπως πάντα, στο παραθύρι της και κεντούσε. Πότε-πότε κοίταζε τη ροδιά με τα παράξενα κλαδιά και την κάμρωνε. Η ματιά της σταμάτησε σε μια πυκνή τούφα από κλαδί και φύλλα. Ανάμεσά τους είδε ένα μεγάλο ρόδι, σαν κεφάλι μικρού παιδιού, που σχεδόν, κρυβόταν από πυκνά κλωνάρια και φύλλα. Πολύ παραξενεύτηκε και πλησίασε. Πολύ της άρεσε αυτό το ρόδι. Αφήνει το κέντημα, παίρνει το μαχαίρι, κόβει το ρόδι από τη ροδιά και το βάζει στην ποδιά της. Το κοιτάζει από δω, το κοιτάζει από κει και βλέπει πως τούτο το όμορφο ρόδι δεν μοιάζει με εκείνα που ξέρει. Τα χρώματα και το άρωμα της φλούδας του είναι τόσο παράξενα! Άραγε και ο χυμός του θα είναι τόσο γλυκός, αρωματικός και νόστιμος; Αποφασίζει να το ανοίξει· παίρνει το μαχαίρι και αρχίζει να το ξεφλουδίζει. Μόλις ακουμπάει το μαχαίρι πάνω στο ρόδι, ακούει μια φωνούλα:

– «Γύρω-γύρω κόψε με στη μέση μη μ' αγγίζεις...!».

Ξαφνιάζεται. Η φωνή σαν να της είναι γνώριμη. Ακουμπά πάλι το μαχαίρι στο ρόδι, Η φωνή τώρα ακούγεται πιο δυνατή και πιο καθαρή:

17. Η αλούπα που γίνκε καλόγρια

Αρχή του παραμυθιού καλησπέρα της αφεντιάς σας. Ήταν και δεν ήταν. Μια φορά κι έναν καιρό ήταν μια αλούπα, που δεν εύρισκε τίποτα να φάει, ούτε κότες, ούτε πέρδικες, ούτε τίποτα άλλο και κόντευε να πεθάνει η χαντακωμένη απ' την πείνα. Είχε αχαμώνει η δόλια κι είχε απομείνει κόκκαλα ξερά. Τί να κάνει τότες κι αυτή; Αποφασίζει να γένει τάχα καλόγρια, να πάει σε κανένα μοναστήρι κι εκεί που θα πάνουν τα πουλιά, οι κότες, τα περιστέρια, οι λαγοί και τ' άλλα ζούδια για να τα ξεμολογάει, να τ' αρπάξει και να τα τρώει. Κάπου βρήκε κάτι ράσα από παπιά, τα ντύνεται, παίρνει κι ένα δεκανίκι και κίνησε να πάει σ' ένα μοναστήρι, σαν να πούμε στο μοναστήρι της Ζέρμας.

Στο δρόμο που πήγαινε βρίσκει έναν πέτ'νο:

«Καλημέρα πέτ'νε. – Καλώς την κυρά Μάρω», (έτσι τ'ν ήλεγαν την αλούπα). Για πάν'ς έτσι κυρά Μάρω;», τ'ς λέει ο πέτ'νος.

– «Δεν το 'μαθες; Πάω να καλογερέψω, βαρέθηκα τη ζωή μου. Θα πάω στο μοναστήρι να σώσω την ψυχή μου από τα κρίματα, γιατί δεν είχα αφήσει κότα για κότα στο χωριό, είχα ξεπατώσει όλα τα κουμάσια, και τώρα που γίνκα καλόγρια, θα βαστάξω σαρακοστή, δεν θα βάλω κριάς στο στόμα μου, λάχανα μοναχά κι αυτά χωρίς λάδι, και ξερό ψωμί θα τρώω...». Τότε ο πέτ'νος της λέει:

Μετά από χρόνια ο θείος τους ο βασιλιάς πάντρεψε με άλλη αρχοντοπούλα το βασιλόπουλο κι έζησαν αυτοί καλά κι εμείς καλύτερα.

Όσα σας μολόγησα ήταν ... αλήθεια, γιατί ήμουνα κι εγώ εκεί και μου έδωσαν να σας φέρω σουβλιστή φακή. Όσο σουβλίζεται η φακή, άλλο τόσο αλήθεια ήμουν κι εγώ εκεί.

Εθνική Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

μου η υπογράμμιση)¹⁵⁴ Έκατσαν εκεί στην άκρη στο πτάμ' να ξεδειλιάσουν ψίχαλα σε μια σπηλιά, που ήταν εκεί κοντά. Το ποτάμ' είχε πολύ νερό. Το γιοφύρ' δεν είχε γίνει και συλλοΐζονταν, πώς να το περάσουν. Τότες η αλούπα τ'ς λέει:

– «Γλέπετε, ωρ' αδέρφια, έχομε να περάσομε μεγάλο πουτάμ' ποτ' πόχει πολύ νερό και ποιος ξέρ' αν μπορέσομε να το περάσομε, για τούτο καλύτερα να ξεμολοηθούμε, να είμαστε ξεμολοημένοι από καλό κι από κακό, γιατί δεν ξέρομε, αν θα ζήσομε ή γιόχι».

– «Στ' αλήθεια, στ' αλήθεια, να ξεμολοηθούμε», λεν οι άλλοι οι συντρόφ', «γιατί μπορεί να πνιγούμε και καλά είναι για την ψυχή μας, να είμαστε ξεμολοημένοι».

– «Έ ! τότε έλα μέσα στη σπηλιά πρώτα εσύ, ωρ' αδερφέ», λέει η αλούπα στον πέτ'νο ..., «Ά ! μπράβο ... ακόμα λίγο ..., ακόμα λίγο παραμέσα, για να μην ακούσουν οι άλλοι τ'ς αμαρτίες μας ... Ά ! για σου και ψιχ' ακόμα ... Ά ! έτσι καλά», κι έμπασε τον πέτ'νο μέσα βαθειά στη σπηλιά. Έλα πες μου τώρα τ'ς αμαρτίες σου, ωρ' πέτ'νε», του λέει η αλούπα, «κι ύστερα θα σου πω κι εγώ τα κρίματά μου».

– «Εγώ δεν θυμούμε ποτές νάκανα κανένα κακό», λέει ο πέτ'νος. «Δεν ξέρω να έκανα καμιά αμαρτία· τι αμαρτίες να έχει ένας πέτ'νος;».

– «Τι λες, μωρέ μπερμπάντη; Σε ποιον τα πουλάς αυτά; Από τεμένα κρύβεσαι, σάμα να μην σε ξέρω; Εσύ, ωρέ δεν έχ'ς αμαρτίες; Εσύ ωρέ που δεν αφήνεις τον κόσμο να κοιμηθεί τη νύχτα με τις φωνές σου; Εσύ ξεκουφαίν'ς τον κόσμο, ωρέ ψεύταρε, με το λάλημά σου

154. Βλέπε: ΜΕΡΟΣ Γ' αριθ. 8.

– «Θέλς νάρθω κι εγώ μετεσένα εκεί στου μοναστήρ, για να με ξομολοήσεις; – Ρωτάς κι όλας;», του λέει η αλούπα, «και δεν έρχεσαι; Εγώ συντροφιά θέλω». Έτσι η αλούπα κι ο πέτ'νος κίνησαν κι οι δυο αντάμα για να πάνε στο μοναστήρι.

Άμα πήγαν ψίχαλα παραπέρα τους γλέπ' ένα περιστέρ' και τους λέει: – «Για πού ώρα καλή τέτοια ώρα έτσ' με τον κατάψχο; – Πάνουμε στο μοναστήρ' να καλοερέψομε», λέει ο πέτ'νος, «δεν γλέπς' την κυρά Μάρω, τάβαλε κι όλας τα ράσα». Το περιστέρ' γάψο κι αυτό σαν τον πέτ'νο πίστεψε και τους ξαναρωτάει. «Με παίρνετε κι εμένα νάρθω κι εγώ να καλοερέψω; – Και δεν έρεσαι χρυσό μ'», του λέει η αλούπα, «εμείς συντροφιά θέλουμε, σάματις θα σε πάρουμε στην πλάτη;». Έτσι το περιστέρ' πάει από κοντά κι από δυο γίνκαν τρεις.

Τζίκαλα πιο πέρα τ'ς αγνατεύει ένας τσαλαπέτ'νος, όμορφος-όμορφος με τα παρδαλά φτερά τ' και με μια τζιούφκα στου κεφάλι, πάνει σ'μότερα και τους λέει;

– «Για πού ώρα καλή έτσι κι οι τρεις; Από πότε το βαλέταν έτσ' στο μπαρίσιο κι αγαπηθ'κεταν και δεν σκιάζεστε από την κυρά Μάρω;».

– «Α! Πάνομε να καλοερέψομε...», λέει ο πέτ'νος, «για, η κυρά Μάρω τα 'ντυσε από τώρα τα ράσα. Πάησαν εκείνα που ηξέραμαν. Η κυρά Μάρω το πήρε απόφραση να μην ξαναφάει κριάς». Πίστεψε ο τσαλαπέτ'νος κι έτσι πάει κι αυτός κοντά τους και γίνκαν τέσσερις.

Να μην τα πολυλογούμε έτσι περβατιούντας-περβατιούντας κι τέσσερις έφτακαν στο ποτάμ', απκάτ' απ' το μοναστήρ', εκεί κατ' το Καντσιώτ'κο το γιοφύρ' (δική

– «Εγώ, κυρά Μάρω, δεν έκανα κανένα κρίμα σ' όλη μου τη ζωή ... τι ξεμολόγημα να κάνω;».

– «Α ! ψέματα λες», του λέει η αλούπα. «Πρώτα πρώτα αυτήν την όμορφη τζιούφκα πόχ'ς στο κεφάλ'ς την έχεις κλεμμένη ... Αυτή ήταν η κορώνα του βασιλιά κι εσύ την έκλεφες και την έβαλες στο κεφάλι σου κι ύστερα λες δεν εχ'ς αμαρτίες; Έλα ... έλα μέσα να σε ξεμολοήσω για να σχωρεθούν οι αμαρτίες σου».

– «Α ! όχι ... όχι, κυρά Μάρω, να με συμπαθάς δεν την έκλεψα την κορώνα του βασιλιά, δεν είμαι κλέφτ'ς, όπως λες του λόγου σου, και θα πάω να σου φέρω μάρτυρες, αφού δεν με πιστεύεις, για να σου αποδείξω, ότι δεν είμαι κλέφτ'ς», και μια, και δυο φεύγ' απ' τη σπηλιά ο τσαλαπέτνος.

«Καλά..., καλά..., έννοια σου, κυρά Μάρω», λέει με το νου τ' ο τσαλαπέτνος, «τώρα σου δείχνω εγώ», κι έρχεται σε μια χωραφιά και κάθεται οχπάνω σ' έναν όχτο κι εκεί καρτεράει. Σε λίγο περνάει απ' εκεί ένας κυνηγός με το δίκαννο στο χέρ', γλεπ' τον τσαλαπέτνο, μόν' ο τσαλαπέτνος δεν φεύγ', κάθεται εκεί στον όχτο. Ο κυνηγός πάει σμότερα, σ'κον' του τφεκ', ματιάζ', για του ρίξει, μόν' τότες ο τσαλαπέτνος του λέει: «Μη με σκοτώνεις, μη με σκοτώνεις, κυνηγέ, κι εγώ θα σου δείξω έν' άλλο κελεπούρι, καλύτερο από μένα, μόν' έλα κοντά μου και θα ιδείς». Ο κυνηγός πίστεψε τα λόγια του τσαλαπέτνου, κατεβάζ' το ντουφέκ' κι ακολουθάει τον τσαλαπέτνο.

Άμα έφτασαν κοντά στη σπηλιά λέει ο τσαλαπέτνος του κυνηγού: «'Τοίμασε το ντουφέκ' σου κι έχε το νου σ', γιατί σ' αυτήγια τη σπηλιά είν' ένα καλό κυνήγι», κι αρχινάει να φωνάζ' κακά (δυνατά): «Κυρά Μάρω ...

κι ύστερα μου λες δεν έχ'ς αμαρτίες; Κάποτε πάλι ματαρχινάς και λαλάς από το βράδυ, δεν αφήν'ς τον κόσμο, τ'ς ανθρώπ'ς να κλείσουν μάτι, άφησε που πολλές φορές γελιούνται από το λάλημά σου και ξυπνούν απ' τα εφτά μεσάνυχτα, γιατί λεν πως έφεξε και πάνουν στις δουλειές τους με το σκοτάδ' σαν τα κακά της νύχτας».

Ο πέτ'νος ... κόκκαλο... δεν έλεγε τίποτες...

– «Για άκουσε τώρα κι εσύ τις δικές μου αμαρτίες», του λέει η αλούπα. «Γεια, προχτές ξεπάτωσα ένα κουμάσ' ενού παπά».

– «Μεγάλ' αμαρτία έκανες», τ'ς λέει ο πέτ'νος.

– «Προφές πάλε ματαέφαγα μια κλωσσαριά με δέκα 'ρνιθοπούλια».

– «Μπω !... μπω!... μεγάλο κούμα έκανες... Πώς να σε σχωρέσ' ο Θεός..., στα καταβάθια τ'ς κόλασης θα πας», τ'ς λέει ο πέτ'νος.

– «Αμ'... και σήμερα πού να ξέρ'ς;».

– «Τι έκαμες πάλε σήμερα;», τ'ς λέει ο πέτ'νος.

– «Τι έκανα; Τι έκανα... σήμερα θα φάω ένα χαζό πέτ'νο σαν κι εσένα»· και ρίχνεται και τον αρπάζει, τρώει τον μισό και τον άλλο μισό τον κρύβει μέσα στη σπηλιά. Έτσι η αλούπα με το ξεμολόγημα ξεγάλασε και το περιστέρ' τόμπασε μέσα στη σπηλια, τόπνιξε απ' το λαιμό κι ύστερα τόκρυψε κι αυτό αντάμα με τον πέτ'νο.

Ύστερα η αλούπα φωνάζ' και τον τσαλαπέτνο να μπει μέσα στη σπηλιά για να ξεμολογηθεί κι αυτός.

Ο τσαλαπέτνος σκιάχκει να μπει μέσα στη σπηλιά, γιατί 'ποψιάστ'κε 'πειδής δεν είδε να ξαναβγει όξω ούτ' ο πέτ'νος ουδέ του περιστέρ'. Έκατσε κι αυτός όξω στην τρύπα τ'ς σπηλιάς και λέει στην αλούπα:

18. Ο βασιλιάς είναι κασιδιάρης

Ήταν μια φορά και έναν καιρό ένας βασιλιάς, που φορούσε πάντοτε στο κεφάλι του ένα σκούφο, γιατί ήταν κασιδιάρης. Το μυστικό αυτό δεν το ήξερε κανένας.

Ο βασιλιάς κάλεσε μια μέρα έναν κουρέα να τον κουρέψει και τον όρκισε πως δεν θα μαρτυρήσει ποτέ το μυστικό του. Αν το μαρτυρήσει, θα χάσει το δικό του το κεφάλι.

Στην αρχή ο κουρέας, επειδή ήταν πολύ φοβισμένος, δεν είπε τίποτα πουθενά. Πήγαινε την κανονισμένη μέρα, κούρευε το βασιλιά και έφευγε. Όσο όμως ο καιρός περνούσε, το μυστικό αυτό τον βάραινε πολύ μέσα του και ήθελε κάπου να το εξομολογηθεί. Κρατιόταν όμως γιατί ήξερε καλά ότι αν το μαρτυρούσε ο βασιλιάς θα τον σκότωνε.

Έτσι περνούσε ο καιρός ώσπου έφθασε μια μέρα και ο κουρέας ήταν αδύνατο να κρατήσει μέσα του αυτό μυστικό. Γι αυτό κάποια φθινοπωριάτικη μέρα πήγε πολύ μακριά, ας πούμε στην Ντραγασιά (τοπωνύμιο της Δροσοπηγής), σήκωσε μια πέτρα και είπε με σιγανή φωνή τρεις φορές:

– «Ο βασιλιάς είναι κασιδιάρης, ο βασιλιάς είναι κασιδιάρης, ο βασιλιάς είναι κασιδιάρης».

Το είπε και ξαλάφρωσε, γιατί πίστεψε πως κανείς δεν τον είδε, ούτε τον άκουσε· και ήταν αλήθεια.

κυρά Μάρω... κόπιασ' όξω, σούφερα τους μάρτυρες που σου είπα πολληώρα».

Η αλούπα άκουσε τ'ς φωνές του τσαλαπέτνου και πετάχκε όξω απ' τη σπηλιά, για να ιδεί ποια τρυφεράδια τ'ς ήφερε πάλι ο τσαλαπέτνος, μόν' δεν πρόφτασε καλά-καλά να βγάλ' το ζμούρο της απ' τη θύρα τ'ς σπηλιάς και μια της δίν' ο κυνηγός με το ντουφέκ' και την αφήν' στον τόπο...

Την έσυρε ύστερα και την τράβξε όξω από τη σπηλιά κι άμα την έγδαρε τις πούλησε το τουμάρ' στον Τόλη Μπάρκη από τη Βούρμπιανη διακόσιες δραχμές, κι έζησαν αυτοί καλά κι εμείς ακόμα καλύτερα.

Εθνική Κεντρική Βιβλιοθήκη Κονίτσας

19. Η Τσιλαμάλω και ο Τσιλαμάλης

Μια φορά κι έναν καιρό ήταν μια αλεπού και ένας λύκος: Η Τσιλαμάλω και ο Τσαλαμάλης.

Μένανε μαζί. Είχαν ένα τσουκάλι μέλι και το φύλαγαν για τους ξένους. Η αλεπού όμως ήθελε να φάει μέλι και για να μην την καταλάβει ο λύκος έλεγε:

– «Ολίστιι...».

– «Ποιος σε φωνάζει;», την ρωτά ο λύκος.

– «Με φωνάζουν να πάω να βαφτίσω!», απαντάει.

Φεύγει εκείνη και πάει εκεί που είχαν το μέλι. Τρώει κάμποσο και όταν γυρνάει την ρωτάει ο λύκος:

– «Πώς το είπανε το παιδί;».

– «Αρχινιστή», απαντάει η αλεπού.

Μετά από μερικές μέρες εκεί που κάθονταν στον ήλιο και κουβέντιαζαν, η αλεπού λέει πάλι:

– «Ουλίστιι...».

– «Ποιος σε φωνάζει;».

– «Με φωνάζουν να βαφτίσω!», απαντάει η αλεπού.

Πήγε πάλι στο τσουκάλι, έφαγε μέλι και το πήγε μέχρι τη μέση του τσουκαλιού. Μόλις γύρισε την ρωτάει πάλι ο λύκος:

– «Πώς το είπανε το παιδί;».

– «Μεσιαστή!», απαντάει εκείνη.

Πέρασαν μερικές μέρες ακόμα και η αλεπού «αραθύμσει» (επιθύμησε) να φάει και πάλι μέλι:

– «Ουλίστιι...», απαντάει στη φωνή που τάχα την καλούσε.

Όταν ήρθε η Άνοιξη, κάτω από την πέτρα εκείνη φύτεψε ένα γαϊδουράγκαθο. Το γαϊδουράγκαθο αυτό μεγάλωσε πολύ γρήγορα και έκανε πολύ χοντρό κορμό. Μια μέρα έφερε στο μέρος εκείνο τα πρόβατά του ένας τσοπάνος. Είδε το γαϊδουράγκαθο και του έκανε εντύπωση το μπόι του και ο χοντρός κορμός του.

«Είναι πολύ ωραίο», είπε. «Θα το κόψω να το κάνω φλογέρα».

Έτσι και έκανε. Το έκοψε, το καθάρισε, έφτιαξε τη φλογέρα και άρχισε να παίζει. Η φλογέρα, όμως, έβγαζε μία μόνο μελωδία που έλεγε:

«Ο βασιλιάς είναι κασιδιάρης, ο βασιλιάς είναι κασιδιάρης, ο βασιλιάς είναι κασιδιάρης!».

Έτσι, όλος ο κόσμος έμαθε το μυστικό. Το έμαθε κι ο βασιλιάς και έγινε μπαρούτι από το θυμό του. Κάλεσε αμέσως τον κουρέα και του είπε:

– «Δεν σου είπα να μην φανερώσεις το μυστικό μου; Τώρα θα σε σκοτώσω!».

Ο κουρέας, τρέμοντας από το φόβο του, εξήγησε στο βασιλιά πώς είχε το πράγμα.

Ο βασιλιάς στην αρχή δεν τον πίστεψε και αμέσως κάλεσε το βοσκό και τον ρώτησε πού βρήκε τη φλογέρα. Ο βοσκός είπε την ιστορία με το γαϊράγκαθο και πρόσθεσε:

– «Εγώ βασιλιά μου, έπαιζα το τραγούδι μου, αλλά δεν άκουγα τι έλεγε η φλογέρα».

Μετά από όλα αυτά ο βασιλιάς κατάλαβε ότι δεν φταίει κανείς για τη μαρτυριά του μυστικού του και τους χάρισε τη ζωή, λέγοντας μέσα του: «Τελικά τίποτα δεν μένει κρυφό σ' αυτόν τον κόσμο, γι' αυτό πρέπει πολύ να προσέχουμε στο τι λέμε και στο τι πράττουμε!...».

20. Ο Κουτσιομήτσιαλος

Κόκκινη κλωστή δεμένη στην ανέμη τυλιγμένη. Δώσ' της κλώτσο να γυρίσει, παραμύθι για ν' αρχίσει.

Μια φορά κι έναν καιρό ήταν μια μπάμπω κι ένας πάππος· δεν είχαν όμως παιδιά και αυτός ήταν ο μεγάλος τους καημός. Μέρα και νύχτα παρακαλούσαν το θεό να τους δώσει ένα παιδί· ένα παιδί και ας είναι ό,τι να 'ναι, ας είναι και ποντίκι... Ο καλός Θεός, άκουσε τις προσευχές τους και τους έδωσε ένα παιδί, που όμως ήτανε ποντίκι. Κι επειδή ήταν τόσο μικρό, το ονόμασαν «Κουτσιομήτσαλο».

Ο Κουτσιομήτσαλος, όσο μικροκαμωμένος ήταν, όσο μπόι του έλειπε, τόση σβελτάδα και εξυπνάδα είχε. Μέσα στο σπίτι έκανε τα πάντα: σκούπιζε, μαγείρευε, έπλεγε, ξεσκόνιζε... Βοηθούσε τη μπάμπω σε όλες τις δουλειές· και στο σχολείο ήταν πρώτος σε όλα· κανείς δεν τον έφθανε. Και ο πάππος και η μπάμπω ήταν πολύ χαρούμενοι, που τον είχαν κοντά τους.

Μια Κυριακή ο πάππος και η μπάμπω ετοιμάστηκαν να πάνε στην εκκλησία:

– «Κουτσιομήτσιαλε!», είπε η μπάμπω, «έχω βάλει τη φασολάδα στο τσουκάλι να βράσει· να έχεις το νου σου μην στύψει το νερό και καεί».

– «Εντάξει!», λέει εκείνος «πηγαίνετε εσείς στην εκκλησία, θα έχω το νου μου!».

– «Ποιος σε φωνάζει πάλι;», ρωτάει ο λύκος.

– «Με φωνάζουν να βαφτίσω», απαντάει για τρίτη φορά η αλεπού.

Πάει, λοιπόν, η καλή σου στο μέρος που είχαν το τσουκάλι, τρώει όλο το μέλι, γυρίζει και το τσουκάλι ανάποδα και επιστρέφει στη σπηλιά που ήταν ο λύκος.

– «Πώς το είπανε το παιδί;», ρωτάει πάλι ο λύκος.

– «Πιπκαστή!»¹⁵⁵, απαντάει η αλεπού.

Ο λύκος τότε κάτι υποψιάστηκε και χωρίς να της πει τίποτε, πήγε στο μέρος που φύλαγαν το μέλι και βρήκε το τσουκάλι τ' απίπκα.

Γύρισε πίσω πολύ θυμωμένος και άρχισε να κυνηγάει την αλεπού. Εκείνη τρέχει και μπαίνει μέσα σε μια κουφάλα ενός δέντρου. Δεν την χώραγε όμως καλά-καλά και έμεινε απ' έξω ένα μέρος από το πόδι της. Ορμάει ο λύκος και της αρπάζει το πόδι. Τότε η αλεπού, για να τον ξεγελάσει, άρχισε να λέει: «Τράβα γάιδαλε τη ρίζα... Τράβα γάιδαλε τη ρίζα...». Αφήνει ο λύκος το ποδάρι της αλεπούς και αρχίζει να τραβάει τη ρίζα του δέντρου. Τότε η αλεπού κάνοντας τάχα πως πόναγε, φώναζε: «Πουζαλάκ... πουζαλάκ.....».

Μετά από μερικές προσπάθειες ο λύκος κατάλαβε πως δεν τραβούσε το πόδι της αλεπούς· αφήνει τη ρίζα του δέντρου και ξαναπιάνει το πόδι της αλεπούς, το τραβάει με δύναμη και βγάζει έξω την αλεπού και την τρώει...

Έτσι γλύτωσαν και οι άνθρωποι από την αλεπού που τους έτρωγε τις κόττες και ζήσανε αυτοί καλά κι εμείς καλύτερα.

155. απίπκτα = μπρούμυτα.

ΜΕΡΟΣ Β΄

«Σαν παραμύθια»

Εθνική Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Έφυγε ο πάππος με τη μπάμπω και ο Κουτσιομήτσαλος πήγαινε κάθε τόσο και κοίταγε το τσουκάλι, που έβραζε. Κάποια στιγμή χρειάστηκε να ρίξει νερό, είχε στύψει· άνοιξε το καπάκι, έριξε νερό, ξέχασε όμως να ξανακλείσει το καπάκι. Εκείνη την ώρα πέρναγε απ' έξω μια γάτα. Η πόρτα του σπιτιού δεν έκλεινε καλά, ήταν λίγο φυρί. Η γάτα μπήκε μέσα και άρχισε να κυνηγάει τον Κουτσιομήτσαλο. Τί να κάνει κι' αυτός έτρεχε από δω, έτρεχε από κει και για να μην τον πιάσει η γάτα βουτάει μια και πέφτει μέσα στη φασολάδα...

Μετά από λίγη ώρα έρχεται και ο πάππος με την μπάμπω από την εκκλησία. Ψάχνουν από δω, ψάχνουν από κει, φωνάζουν από δω, φωνάζουν από κει πουθενά ο Κουτσιομήτσαλος...

Περιμένουν, περιμένουν, μετά από ώρα πείνασαν.

– «Έλα, μπάμπω, βάλε να φάμε», λέει ο πάππος.

– «Πώς να φάμε, βρε πάππο, μόνοι μας χωρίς το παιδί»;

– «Έ! Παιδί είναι, θα πήγε να παίξει μαζί με τα άλλα παιδιά· βάλε να φάμε».

Παίρνει η μπάμπω την κουτάλα, βάζει φασολάδα στο πιάτο του πάππου, πάει να βάλει και στο δικό της, και... πλατς ... πέφτει ο Κουτσιομήτσαλος μέσα στο πιάτο της.

Μόλις τον είδαν έβαλαν τις φωνές και τα κλάματα: Τράβα ο πάππος τα γένια, τράβα η μπάμπω τα μαλλιά, έκλαιγαν, θρηνούσαν αλλά ο Κουτσιομήχαλος ... πάει, δεν γυρίζει πάλι πίσω. Και πια μείνανε πάλι μόνοι τους.

Περνούσα κι εγώ από εκεί και είχα μια σούβλα σουβλισμένη φακή· και όσο σουβλίζεται η φακή, άλλο τόσο ήμουνα κι' εγώ εκεί.

1. Μια σπηλιά γεμάτη λίρες.

Ένας μάστορας κουβαλούσε με το γαϊδούρι του άμμο και πέτρες, από το ποτάμι και τις ρεματιές.

Μια μέρα καθώς έσκαβε σε μια πλαγιά κοντά σε μια ξερή ρίζα βελανιδιάς και προσπαθούσε να βγάλει ένα καλό αγκωνάρι, πέφτει απότομα το χώμα και ανοίγει μια μικρή σπηλιά. Ο μάστορας μπαίνει μέσα στη σπηλιά και τι να δει: Η σπηλιά ήταν γεμάτη λίρες. Χαροπήδησε από τη χαρά του και, αντί να φορτώσει άμμο, άρχισε να γεμίζει τις κάσες του γαϊδουριού με λίρες. Αφού γέμισε τις κάσες, έβαλε και μεσοσάμαρα όσες μπορούσε και πήγε να φύγει. Φταρνίστηκε και έβαλε το χέρι του στη τσέπη, για να βγάλει το χειρομάντηλο να σκουπιστεί.

– «Α!», λέει, «έχω τόσες τσέπες άδειες...».

Γυρίζει μέσα στη σπηλιά και γεμίζει με λίρες όλες τις τσέπες, και τα μπατζάκια του ακόμα και βγαίνει από τη σπηλιά φορτωμένος χρυσάφι. Καθώς πήγε να φύγει, βλέπει και τις τσέπες στην μαστορική ποδιά που φορούσε για να βάζει τις πρόκες.

– «Α!», λέει πάλι, «δεν γεμίζω και αυτές τις τσέπες;» και αμέσως γυρίζει και ξαναμπαίνει στη σπηλιά και γεμίζει λίρες και τις τσέπες από την ποδιά. Τώρα δεν μπορούσε να κουνηθεί από το βάρος των λιρών, αλλά μόλις έκανε να βγει από τη σπηλιά, η σπηλιά έπεσε και τον πλάκωσε...

Αυτά παθαίνει ο άνθρωπος, όταν έχει αχόρταγο μάτι...

Επιμόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσης

– «Ναι, παππού», λέει το παιδί, «αλλά δεν έφτανα στην αρχή να το φορτώσω, φώναξα την κυρία ανάγκη, που μου είπες ότι θα είναι εκεί γύρω, και αυτή δεν ήρθε...».

– «Και πώς φόρτωσες τα ξύλα στο γαϊδούρι, παιδί μου;».

– «Να, αφού δεν ήρθε η κυρία ανάγκη σκέφτηκα και έβαλα το γαϊδούρι σε μια νεροφαγιά κι έτσι το έφτασα και το φόρτωσα...».

– «Τα κατάφερες, άρα σε βοήθησε η κυρία ανάγκη. Βλέπεις, παιδί μου, πως άμα βάζεις το μυαλό σου να δουλέψει, πάντα θα βρίσκεις κάποια λύση στις δυσκολίες που θα συναντά στη ζωή σου· και αυτή είναι η κυρία ανάγκη, δηλαδή σε κάθε εμπόδια να μην κιοτεύεις, να βάζεις το μυαλό σου να δουλεύει και όλο και θα βρίσκεις κάποια λύση, για να την ξεπεράσεις...».

2. Η Κυρία ανάγκη

Ο παππούς κάθεται στο παραγώνι και λέει στο δεκάχρονο εγγονό του:

– «Αύριο θα πάρεις το γαϊδούρι και θα πας στ Γκουλουμπίνα (τοπωνύμιο της Δροσοπηγής) να φορτώσεις κάτι ξύλα, που έχω κομμένα και να τα φέρεις στο σπίτι...».

– «Μα πώς να πάω, παππού, που είμαι μικρός; Ποιος θα μου τα φορτώσει;».

– «Μην ανησυχείς», του απαντάει εκείνος, «εσύ θα τα φορτώσεις, αλλά αν βρεις δυσκολία, να φωνάξεις την κυρία ανάγκη, που της είπα και θα είναι εκεί κοντά και θα έρθει να σε βοηθήσει...».

Πήγε ο μικρός στην Κολομπίνα, βρήκε τα ξύλα έτοιμα κομμένα και είπε να τα φορτώσει στο γαϊδούρι. Έβαλε τις φορτωτήρες στις σκάλες της τριχιάς του σαμαριού αλλά είδε πως δεν έφτανε να φορτώσει τα ξύλα. Θυμήθηκε τότε την κουβέντα που του είχε πει ο παππούς του και άρχισε να φωνάζει με όλη του τη δύναμη: «Κυρία ανάγκη..., κυρία ανάγκη..., κυρία ανάγκη!». Τίποτα. Κάνει από δω, κοιτάει από κει, βλέπει μια νεροφαγιά, βάζει μέσα το γαϊδούρι, βλέπει ότι τώρα εκείνο χαμήλωσε, το φορτώνει και γυρίζει στο χωριό.

– «Μπράβο σου παιδί μου», λέει ο παππούς στον εγγονό, «μεγάλωσες πια και φέρνεις και ξύλα...».

– «Πάκα-πάκα!», απαντάει ο μικρός.

– «Άλτου (βγάλτο) πάκα-πάκα...».

Αμέσως ανοίγει την παλάμη του ο μικρός και βγάζει το χέρι του από την τρύπα. Οι μεγάλοι, κοιτάχτηκαν μεταξύ τους και δεν είπαν τίποτα. Μόνο ένας γέροντας τους συμβούλεψε λέγοντας:

– «Να ακούτε τη γνώμη ολονών, κάποιου η γνώμη μπορεί να είναι και καλύτερη από τη δικιά σας...».

Εθνική Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

3. «Πάκα-πάκα ή γόθο-γόθο;»

Είναι απόγευμα. Οι άντρες του χωριού κάθονται στο πεζούλι της πλατείας και μασλατίζουν. Πιο πέρα τα παιδιά παίζουν, τρέχουν και πηδούν σαν αγριοκάτσικα. Ανάμεσά τους και δυο μπόμπιρες (είναι και δεν είναι τεσσάρων ετών) που η γλώσσα τους ακόμα δεν έχει λυθεί, τραυλίζουν και μιλούν τη δική τους... διάλεκτο.

Σε κάποια στιγμή ακούνε δυνατές φωνές και κλάματα. Ο ένας μπόμπιρας έχει βάλει το χέρι του μέσα στην τρύπα μιας μεγάλης πέτρας και δεν μπορούσε να το βγάλει.

Μαζεύονται γύρω του οι μεγάλοι και ο καθένας τους προτείνει διάφορες λύσεις για να σώσουν το παιδί: Ο ένας λέει να φέρουν βαριές και να σπάσουν την πέτρα, άλλος να την τρυπήσουν από την άλλη μεριά και μερικοί φτάνουν να προτείνουν και ακραίες λύσεις, όπως να βάλουν φουρνέλο ή να κόψουν το χέρι του παιδιού και τέτοια...

Όλη αυτήν την ώρα ο άλλος μπόμπιρας κάθεται παράμερα, ακούει τους μεγάλους και στην αρχή τους κοιτάζει σαν χαζός. Ύστερα πλησιάζει τον «πάσχοντα» και τον ρωτάει στη... γλώσσα του:

– «Πάκα-πάκα, ού γόθου-γόθου;». Δηλαδή, όταν το έβαλες το χέρι σου ήταν ίσιο σαν πλάκα (πάκα) ή το είχες γροθιά (γόθο);».

ΜΕΡΟΣ Γ'

«Σημειώσεις και Σχόλια»

Εθνική Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

4. Ήταν πολύ μακριά το γεφύρι;

Ο μικρός –γύρω στα ένια, δέκα (10) του χρόνια– ρωτάει τη μάνα του:

– «Μάνα, γιατί εγώ δεν έχω πατέρα όπως τα άλλα παιδιά;».

– «Γιατί, παιδάκι μου, ήσουν πολύ μικρός όταν ο δικός σου πατέρας ερχόταν από τα ξένα. Πήγε να περάσει ένα ποτάμι που ήταν κατεβασμένο (είχε πολύ νερό) και πνίγηκε!», απάντησε η μάνα του.

– «Και δεν είχε γιοφύρι αυτό το ποτάμι;».

– «Είχε, παιδάκι μου, αλλά ήταν λίγο πιο μακριά και θα αργούσε!».

– «Πόσο θα αργούσε; Αν είχε πάει από το γιοφύρι δεν θα είχε έρθει ως τώρα που μεγάλωσα, ώστε να έχω κι εγώ πατέρα;».

Η μάνα αποστομώθηκε από την παρατήρηση του γιού της και δεν απάντησε...

1. Η «πιρπιρούνα»

Τα παλιά τα χρόνια στη Δροσοπηγή της Κόνιτσας (το χωριό όπου γεννήθηκα), –όπως και σε όλα σχεδόν τα μέρη της Ελλάδας– σε εποχή πολύ μεγάλης ξηρασίας και αναβροχιάς, το Κοινοτικό συμβούλιο μαζί με τους κατοίκους του χωριού αποφάσιζαν την τέλεση της λιτανείας της «πιρπιρούνας», για να προκαλέσουν βροχόπτωση: «Για να δει ο Θεός...», έλεγαν, «... να τού δείξουμε πώς βρέχει, να μας βρέξει και κι εκείνος! ...».

Η λιτανεία γινόταν ως εξής. Πρότειναν σε ένα κορίτσι (συνήθως ορφανό από πατέρα και πολύ φτωχό, για να το λυπηθεί ο Θεός και να... βρέξει...), να παραστήσει τη λεγόμενη Πιρπιρούνα.

Αφού η κοπέλα δεχόταν, την έπαιρναν και όλες μαζί πήγαιναν σε μια ρεματιά στην άκρη του χωριού, όπου υπήρχαν πλατύφυλλα δέντρα, κυρίως κουφοξυλιές (βούζια). Εκεί έκοβαν φύλλα από τα βούζια: Περνούσαν ένα-ένα φύλλο σε γερή κλωστή, σε αρμαθιές, όπως αρμαθιάζουν τον καπνό. Κάθε αρμαθιά κανονιζόταν ίσια που να φέρει έναν κύκλο το σώμα του κοριτσιού. Μετά έγδυναν την κοπέλα τελείως και την έντυναν περίτεχνα με τις αρμαθιές από βούζια. Οι αρμαθιές εφαρμόζονταν με τέτοιο τρόπο επάνω στο σώμα του κοριτσιού, (ανάλογη τεχνική εφαρμζόταν και στις «κλαδαριές»), ώστε εμπόδιζαν το νερό να φτάσει στο κορμί του, σαν σωστή φο-

Επιμόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Μετά το «ξεσκέπασμα» της πιρπιρούνας οι γυναίκες και οι κοπέλες του «θιάσου» μαζεύονταν σε ένα σπίτι, έφτιαχνα πίτες και όλες μαζί πήγαιναν στην πλατεία του χωριού, άρχιζαν το τραγούδι, το έστρωναν στο γλέντι και χόρευαν έως αργά κάτω από τον πλάτανο.

Πολλές μαρτυρίες αναφέρουν ότι μετά τη λιτανεία ή το αργότερο ως την επόμενη μέρα, έβρεχε και οι κάτοικοι ήταν πολύ ευχαριστημένοι.

Αν δεν έβρεχε, θεωρούσαν ότι αμάρτησαν σε κάτι και ο Θεός τους τιμωρεί και γι' αυτό κατέφευγαν τότε στη θρησκευτική λιτανεία, για πάρουν ... «άφεση αμαρτιών» και να βρέξει...

Το έθιμο της «πιρπιρούνας» σταμάτησε να τελείται στη Δροσοπηγή το 1940 ή 1941. Τελευταία πιρπιρούνα, όπως θυμούνται οι πιο ηλικιωμένοι, ήταν η κόρη του σιδερά (γύφτου) του χωριού Φιλιώ Χαλκιά.

Η τελευταία λιτανεία της Πιρπιρούνας, απ' ότι θυμάμαι εγώ –σαν σε όνειρο– και λένε και οι γεροντότεροι, πρέπει να έγινε στην περίοδο της Κατοχής (1941-42). Για περισσότερες λεπτομερείες και τον «αποσυμβολισμό» του εθίμου της «πιρπιρούνας», βλέπε άρθρο μου στα «Καντσιώτικα», τεύχος 80 /2007, σ. 27-28.

ρεσιά δηλαδή. Αρχίζαν το ντύσιμο από το λαιμό κυκλικά και έφταναν έως την άκρη των δακτύλων των ποδιών. Και στο κεφάλι του –πάλι με το ίδιο υλικό– έκαναν ένα είδος μαντίλας. Όταν ολοκληρωνόταν το ντύσιμο, το κορίτσι φάνταζε σαν δέντρο.

Αφού τελείωνε το λεγόμενο ντύσιμο, ξεκινούσε το τελετουργικό: Μπροστά η «πιρπιρούνα» –που την κρατούσαν και την οδηγούσαν δυο κοπέλες γιατί δεν έβλεπε το δρόμο αφού και τα μάτια της ήταν σκεπασμένα με φύλλα– και πίσω όλος ο θίασος με τις γυναίκες, που τραγουδούσαν: «Πιρπιρούνα περπατούσε, το θεό παρακαλούσε, κύργιε ρίξε μια βροχούλα, για τα στάρια, τα κριθάρια, τ' άμορφα τα καλαμπούκια», όπου έφταναν στο πρώτο σπίτι. Εκεί σταματούσαν μπροστά στην πόρτα. Οι δυο κοπέλες αφήναν την πιρπιρούνα μόνη και τραβιούνταν πιο πίσω· όλες μαζί, τώρα, οι γυναίκες έλεγαν το ίδιο τραγούδι από την αρχή.

Αφού τελείωνε το τραγούδι, έβγαινε η νοικοκυρά με ένα γκιούμ' και έγυνε πάνω στο κεφάλι της Πιρπιρούνας νερό κι ευχόταν: «Καλή βροχή να δώσει ο Θεός».

Μετά η νοικοκυρά κερνούσε την πιρπιρούνα τρόφιμα –συνηθώς αλεύρι, σιτάρι, καλαμπόκι, αυγά, κτλ.– και, σπάνια, με κανένα νόμισμα μικρής αξίας.

Στη συνέχεια, πάλι τραγουδώντας το «πιρπιρούνα περπατούσε...», πήγαιναν στο επόμενο σπίτι, όπου επαναλαμβανόταν το ίδιο τυπικό. Αυτό γινόταν μέχρι να περάσουν και από το τελευταίο σπίτι του χωριού, όπου τελείωνε και η λιτανεία. Ύστερα πήγαινα στο σπίτι της κοπέλας-πιρπιρούνας, την ξεσκέπαζαν από τα βούζια, την έντυναν με τα κανονικά της φορέματα και της χάριζαν όλα τα τρόφιμα και ό,τι άλλο είχαν μαζέψει.

άλεθαν και με το αλεύρι τους ζύμωναν ψωμί· ψωμί να το κάμει ο Θεός! Γίνεται το ξύλο ψωμί; Τέλος πάντων, το δοκιμάσαμε και στο σπίτι μας, αλλά οι συνέπειες ήταν φοβερές... Μάλιστα ένας θείος μου έπαθε τέτοια δυσκοιλιότητα, που λίγο ακόμα και θα τον χάναμε... Αντίθετα από εμάς η θεία μας η Γιώργαινα, όπως τη λέγαμε (συννυφάδα της γιαγιάς μου), ζύμωσε ψωμί με αλεύρι από αγίρα. Τί ήταν να το κάνει; Έφαγε όλη η οικογένειά της και αντραλίστηκε· τους έπιασε όλους τόση αντραλά¹⁵⁶ (το κεφάλι τους βούιζε σαν αεροπλάνο, το τάβανι γύριζε σαν σφοντύλι, αβάσταχτος πονοκέφαλος, τρομερός ίλιγγος, τα χέρια έτρεμαν και είχαν τέτοια υπνηλία, που δεν μπορούσαν να σταθούν στα πόδια τους. Τη θεία μας τη Γιώργαινα, μάλιστα, την «έπιασε» τόσο βαριά, που τρία ολόκληρα εικοσιτετράωρα έμεινε στο στρώμα, υποφέροντας τρομερά· κόντεψε να τρελαθεί η γυναίκα. Τα ίδια συμπτώματα, άλλος περισσότερο και άλλος λιγότερο, παρουσίασαν όλοι στο χωριό, όσοι ζύμωσαν και έφαγαν «σιμιγό» (από σιτάρι και αγίρα) ή «μονάτο» από αγίρα ψωμί.

156. Αντραλά = ζαλάδα, ίλιγγος. Λέξη ομηρική: «Μα μόλις ο θεόμορφος Αλέξαντρος τον είδε / μες στους προμάχους άξαφνα, τον πιάνει λες αντραλά, (Ιλιάδα Γ', 30 μετ, Αλ. Πάλλη).

2. Αγίρα

Η αίρα (αγίρα) –που λέει το παραμύθι ότι μάζεψαν τα πουλιά και έκαναν κουλούρα για τον Εβραίο– είναι λέξη αρχαία ελληνική (λέγεται και αίρα η μεθυστική). Είναι ένα ζιζάνιο των δημητριακών γενικά και ειδικότερα του σιταριού.

Οι σπόροι της αγίρας περιέχουν ναρκωτικές ουσίες, οι οποίες προκαλούν νευρικές και στομαχικές διαταραχές, όπως: υπνηλία, ζάλη, τρομερό ίλιγγο, φοβερό πονοκέφαλο, εμετούς, ευκοίλια και τέτοια· γι αυτό ούτε και τα ζώα δεν την τρώνε. Οι ιδιότητες αυτές της αγίρας (αίρας) ήταν γνωστές από την εποχή ακόμα του Ιπποκράτη και, φυσικά, οι άνθρωποι φρόντιζαν να την ξεχωρίζουν από το σιτάρι είτε κατά το θερισμό, είτε κατά το λίκνισμα μετά το αλώνισμα του σιταριού. (Από το ξεχωρισμα αυτό προέρχεται και η λαϊκή φράση: «Να ξεχωρίσει το σιτάρι από την ήρα»· και έχει την έννοια: «Να χωριστούν οι καλοί από τους κακούς, η αλήθεια από το ψέμα»).

Κατά τη διάρκεια της Κατοχής, που η πείνα θέριζε τον κόσμο, πολλοί χωριανοί –ανάμεσά τους κι εμείς– προσπαθούσαν να επιβιώσουν, τρώγοντας χόρτα (αφθονότερα από αυτά στην περιοχή της Δροσοπηγής ήταν οι τσουκνίδες), βίκο, βελανίδια –ακόμα και κοτσάνια από καλαμπόκι («σιούμκες» στην Καντσιώτικη διάλεκτο)–,

4. Η λάμια

Η λάμια είναι τέρας της αρχαίας μυθολογίας. Το όνομα Λάμια ή Λαμώ σημαίνει: καταβροχθίζω (από το «λαιμός»). Οι παραμάνες την επικαλούνταν με το συγκεκριμένο τύπο Λαμώ, όπως και Ακκώ¹⁵⁷, Αλφιτώ, Γελλώ, Καρκώ και Μορμώ αντί Μορμολύκη.

Σύμφωνα με την Μυθολογία η λάμια ήταν κόρη του θεού Ποσειδώνα και της Λιβύης. Ήταν βασίλισσα της Λιβύης και σύζυγος του Βήλου. Η ομορφιά της ήταν ξακουστή, ώστε την αγάπησε και ο ίδιος ο Δίας και από την ένωση τους γεννήθηκαν πολλά παιδιά. Το έμαθε αυτό η Ήρα και όχι μόνο ζήλεψε, αλλά θύμωσε πολύ και τιμώρησε την λάμια με σκληρό τρόπο: Αφαίρεσε τον ύπνο από τη λάμια και την καταδίκασε να γεννάει τα παιδιά της νεκρά. Αυτή η φοβερή κατάσταση εξαγρίωσε τη λάμια και έκαμε τη μορφή της να μοιάζει με τέρας. Για να εκδικηθεί τις άλλες γυναίκες, άρπαζε τα παιδιά τους και τα κατάπινε.

Η κατάσταση αυτή γέμισε με φόβο όλες τις γυναίκες του κόσμου και θα γλύτωναν, αν κατόρθωναν να την

---

157. Η Ακκώ, –κατά τους αρχαίους– συνομιλούσε με το είδωλό της στον καθρέφτη νομίζοντας ότι πρόκειται για άλλο άτομο. Από κει κατάγονται και οι ακκισμοί. Το να νιώθεις τον εαυτό σου επιστήθιο εχθρό, άγνωστο μουσαφίρη που έχει θρονιαστεί μέσα στη συνείδησή «σου».

3. Παραδοσιακός Ηπειρώτικος γάμος

Ο παραδοσιακός γάμος στην Ήπειρο και ιδιαίτερα στο χωριό μου ήταν πολύ γραφικός και κρατούσε, σχεδόν, μια εβδομάδα. Σε κάθε φάση ακολουθούσαν ορισμένο τυπικό και τραγουδούσαν ανάλογα τραγούδια. Όταν έφθανε η ευλογημένη ώρα της στέφης (που μας ενδιαφέρει εδώ), η μετάβαση του γαμπρού και της νύφης στην εκκλησία γινόταν από διαφορετικούς δρόμους, που δεν έπρεπε να διασταυρώνονται, γιατί αυτό θεωρούνταν «κακοσημαδιά». Μετά τη στέφη, η νύφη πήγαινε στο σπίτι του γαμπρού και εκεί γινόταν το μεγάλο γλέντι. Οι γονείς και οι συγγενείς της νύφης γύριζαν στο δικό τους σπίτι και εκεί γλεντούσαν χωρίς, φυσικά, τα νιόπαντρα παιδιά. Δεν διασκεδάζαν μαζί οι συγγενείς και φίλοι του γαμπρού και της νύφης, γιατί και αυτό το θεωρούσαν «γρουσουζιά». Έτσι δικαιολογείται και στο παραμύθι με το κολοκύθι το ότι η βασιλοπούλα πήγε στο σπίτι του κολοκυθιού-γαμπρού και ακολούθησε η εξέλιξη του μύθου.

Λεπτομερής περιγραφή του τελευταίου στις μέρες μας παραδοσιακού γάμου (του Κώστα Κατσιαμάνη), που τελέστηκε στο χωριό μας το Καλοκαίρι του έτους 2006, γίνεται σε σχετικό άρθρο μου στο περιοδικό «Τα Καντσιώτικα», τεύχος 5ο του 2005, σελίδες 16-21.

5. Το μοναστήρι «Παναγία Κλαδόρμη» της Φούρκας

Το μοναστήρι της Φούρκας η «Παναγία Κλαδόρμη»,¹⁵⁹ βρίσκεται στα ανατολικά σύνορα της Δροσοπηγής με τη Φούρκα. Η ίδρυσή του –σύμφωνα με ένα θούλο σχετικό με την εύρεση της εικόνας της Παναγίας– ανάγεται στο 12ο, περίπου αιώνα, αλλά το «καθολικό» του μοναστηριού, στη σημερινή του μορφή, είναι κτίσμα του 1747, όπως φαίνεται σε επιγραφή που βρίσκεται εξωτερικά της δυτικής εισόδου του μοναστηριού. Το μοναστήρι της Κλαδόρμης, από την ίδρυσή του και κυρίως από το 16ο αιώνα και μέχρι τη λήξη του «Εμφυλίου», (που έχουμε και αρκετά ιστορικά ντοκουμέντα), έπαιξε σπουδαίο και κεντρικό ρόλο στα δραματικά γεγονότα που ταλάνισαν τους κατοίκους της περιοχής: ανάμεσά τους και τους Καντσιώτες: Υπήρξε Άσυλο των κυνηγημένων από τους Τουρκαλβανούς της Κολώνιας το 17ο αιώνα: καταφύγιο των κλεφταρματωλών κατά την Επανάσταση του 1821: τόπος της μυστικής συνάντησης των Φιλικών Μητροπολιτών: Σπυρίδωνα Ιωαννίνων και Αιμιλιανού Γρεβενών. Για τη συνάντηση αυτή έχουμε δυο μαρτυρικές πληροφορίες:

(α) Πριν την συνάντηση αυτή, (όπως μου διηγούνταν ο πατέρας μου, Αθανάσιος Χρήστου Μουκούλης, ο Μη-

159. Οι περισσότερες πληροφορίες για το μοναστήρι ελήφθησαν από την πηγή: <http://www.fourka.gr>.

πιάσουν, τότε θα έβγαζαν από την κοιλιά της ζωντανά τα παιδιά που είχε αρπάξει. Ο Δίας λυπήθηκε το μαρτύριο της λάμιας και της έδωσε το χάρισμα να αλλάζει μορφή. Έκανε τα μάτια της κινητά, ώστε να μπορεί να τα βγάζει από τη θέση τους, όταν ήθελε να κοιμηθεί και να τα βάζει πάλι στη θέση τους, όταν ξυπνούσε.¹⁵⁸ Η ικανότητά της αυτή μας θυμίζει την τριμορφία της Εκάτης. Κατά τον Αριστοφάνη –που διασώζει, τον παραλλάσσει και τον διακωμωδεί το μύθο– το σώμα και τα μέλη του σώματος της λάμιας, δεν ήταν καθόλου θηλυκά. Άλλωστε ήταν γνωστή για τις σφοδρές ερωτικές της επιθυμίες. Ως κυρά του κάτω κόσμου, είχε νυχτερινές περιπλανήσεις με τις ψυχές των νεκρών με συνοδεία αλυχτημάτων σκυλιών. Για τον ίδιο λόγο και πολλές εταιρές τις φώναζαν λάμιες ή σκυλούδες και τα μέρη που σύχναζαν σκυλάδικα.

Η ελληνική παράδοση θέλει τις λάμιες να είναι πολύ όμορφες και λυγερόχρωμες γυναίκες, που φυλάνε τις βρύσες, τα πηγάδια και τα ποτάμια ή να κατοικούν στα δέντρα. Άλλες παραδόσεις τις παρομοιάζουν με τις σειρήνες και τις νεράιδες της θάλασσας, που παρασύρουν τους ναυτικούς και τους πνίγουν.

158. Σχόλιο: Μήπως αυτήν την ιδιότητα την έχουν και σήμερα κάποια από τα ηλεκτρονικά μας παιχνίδια και τις κούκλες; Λέω, μήπως ...;

διαφορετικά, γιατί η ζωή του μοναστηριού είναι και ζωή του Καντσίκου. Όλα τα γεγονότα, –ή σχεδόν όλα– και σε συνδυασμό των δυο θρύλων, της εύρεσης δηλαδή της εικόνας και εκείνου της μπέισσα της Λιάσκας για την κατασκευή του Καντσιώτικου γεφυριού στο Σαραντάπορο¹⁶¹ οδηγούν αβίαστα (έστω με αυθαίρετη και διασταλτική ερμηνεία) στο συμπέρασμα ότι η ζωή και οι περιπέτειες που συνδέονται με τη μακραίωνη ιστορία του μοναστηριού της Παναγίας της Κλαδόρμης, είναι και γεγονότα και περιπέτειες και της ιστορίας του Καντσίκου.

Οι Καντσιώτες (όπως και όλοι οι κάτοικοι των γύρω χωριών) θεωρούσαν δικό τους το μοναστήρι –όχι τον τόπο και τα κτήματα, αλλά την ιερότητά του– και για αυτό πρόσφεραν σ' αυτό δωρεάν και για πολλές ημέρες υπηρεσίες και εργασία (στα μαγειρεία, στην καλλιέργεια των χωραφιών, στο σκάψιμο το κλάδεμα και τον τρύγο των αμπελιών, στο βοτάνισμα και το θέρο, στην επισκευή και συντήρηση των κελιών κτλ.). μάλιστα για να μην πηγαινοέρχονται κάθε μέρα στο χωριό είχαν χτίσει –όπως και τα άλλα γύρω χωριά– στον περίβολο του μοναστηριού και δικό τους μικρό οίκημα (ένα είδος ξενώνα), για να ξεκουράζονται τα μεσημέρια και να κοιμούνται τα βράδια.. Οι ξενώνες αυτοί υπάρχουν ακόμα και σήμερα και χρησιμοποιούνται από τους ιδιοκτήτες τους τις ημέρες του πανηγυριού (8 Σεπτεμβρίου «Γενέθλιο της Θεοτόκου) που γιορτάζεται η Χάρη της. Συνάντηση αδελφοσύνης, αγάπης φιλίας και ομόνοιας των κατοίκων όλων των γύρω χωριών.

161. Βλέπε: ΜΕΡΟΣ Γ', αριθ. 8: «Το καντσιώτικο γεφύρι».

τροπολίτης Ιωαννίνων Σπυρίδων είχε διανυκτερεύσει στο σπίτι μας στο χωριό (Κάντσικο) και είχε διαδώσει ότι πήγαινε στο μοναστήρι, για να συναντηθεί με κάποιο βλάχο, που «ήξερε να διαβάζ' το "αστάμ" της κότας και να του πει τα μελλούμενα!...

(β) Για την ίδια συνάντηση στη Φούρκα έλεγαν: «Εδώ έπιναν οι Μητροπολίτες αυτοί, νερό της βρύσης, που έχει θεραπευτικές ιδιότητες». (Διήγηση της «86χρονης Ζωής συζύγου Θεμ. Οικονόμου, όπως της τα μολογούσε ο μακαρίτης πεθερός της Παπανικόλας Οικονόμου»¹⁶⁰).

Το μοναστήρι βρέθηκε στο κέντρο των πολεμικών συγκρούσεων κατά τον Ελληνοϊταλικό πόλεμο του 1940 στην ιστορική μάχη του «Προφήτη Ηλία» της Πίνδου και για λίγο το νοσοκομείο των τραυματιών (ο ήρωας Κ. Δαβάκης τραυματισμένος εκεί διανυκτέρευσε στις 2-11-1940)· και από εδώ άρχισαν ο αποδεκατισμός της περιφημής μεραρχίας των Ιταλών «Τζούλια» και η αρχή του τέλους της ήττας των ιταλικών στρατευμάτων.

Κατά την περίοδο του «Εμφυλίου» το μοναστήρι της «Κλαδόρμης», όπως και εκείνο της Ζέρμας –ανάμεσα στα οποία βρίσκεται το Κάντσικο– χρησιμοποιήθηκαν και πάλι ως καταφύγια κυνηγημένων και κατατρεγμένων, ως κέντρα περίθαλψης δεινοπαθούντων, ως νοσοκομεία τραυματιών πολέμου, αλλά και ως φυλακές και άλλου είδους χρήσεις, που δεν έχουν καμιά σχέση με τη θρησκεία και τη λατρεία του Θεού και που η θύμησή τους μόνο οργή, πίκρα και πόνο και θλίψη προκαλεί!...

Η αναφορά μου στο μοναστήρι της «Κλαδόρμης» πήρε λίγο παραπάνω έκταση και δεν μπορούσε να γίνει

160. Πηγή: <http://www.fourka.gr>.

άντρα, κουβαλώντας πολλές φορές το μωρό της μέσα σε μια φορητή κούνια, τη «σαρμάντζα» ή «σαρμανίτσα». Τα αγόρια πηγαίνουν στο σχολείο να μάθουν τα στοιχειώδη γράμματα.¹⁶² Έπειτα μαθαίνουν συνήθως την τέχνη ή ακολουθούν το επάγγελμα του πατέρα. Μερικά σπουδάζουν... Το κορίτσι μένει στο σπίτι (σπάνια το αφήνουν να πάει στο σχολείο) και καταγίνεται με τα οικιακά, την υφαντική, το κέντημα, όταν δεν ακολουθεί στις αγροτικές δουλειές. Αρετή του η σεμνότητα, προορισμός του ο γάμος, αλλά η γνώμη του για τον υποψήφιο γαμπρό δεν λογαριάζεται. Ο γάμος δεν είναι υπόθεση των δυο νέων, αλλά των δυο οικογενειών. Το κορίτσι θεωρείται «ξένο», γιατί μια μέρα θα παντρευτεί και θα φύγει από το σπίτι. Μαζί θα φύγει και το «βάρος», γιατί πρέπει να προικιστεί, ανάλογα με τις οικονομικές δυνατότητες του πατέρα και τις κοινωνικές συνθήκες της περιοχής... Τα παιδιά πρέπει να υπακούνε τυφλά τους γονείς! Αυτό σταματάει, ή καλύτερα μετατρέπεται από υπακοή σε σεβασμό, μόνον όταν αποκτήσουν δική τους οικογένεια: αλλά και τότε οι δεσμοί μένουν στενοί και σχεδόν αρραγείς.

Η αναφορά αυτή για την πατριαρχική οικογένεια γίνεται για να γίνουν κατανοητές κάποιες ενέργειες των γονιών (του πατέρα βασιλιά, ή της μάνας), όταν στα παραμύθια μας γίνεται λόγος για αρραβώνα ή γάμο της κόρης, τον οποίο, τελικά, ευλογεί ή επιβάλλει ο γονιός...

162. «Φρόντισε να μάθεις καλά διαίρεση, παιδί μου», μου είπε μια μέρα ο παππούς μου, όταν γυρίζοντας από το σχολείο τού είπα, σχεδόν θριαμβευτικά, ότι: «σήμερα μάθαμε για τα κλάσματα». «Τα κλάσματα – πρόσθεσε – είναι εύκολα: «ρίχνεις μια πορδή και το πρόβλημα ... λύθηκε!».

6. Πατριαρχική οικογένεια

Πατριαρχική οικογένεια: Η οικογένεια του Χρήστου Ι. Μουκούλη (του παππού μου) ήταν πολυμελής· αποτελούνταν από 15 άτομα (8 ενήλικες και 7 παιδιά). Όταν, τα βράδια ήταν όλοι στο σπίτι και στρώνονταν οι σοφράδες, στον πρώτο σοφρά μπροστά και κοντά στο τζάκι κάθονταν οι μεγάλοι και πιο πίσω –στο δεύτερο σοφρά– καθόμασταν εμείς οι μικροί. Το πι καυγάδες και τσακώματα γίνονταν εκεί πίσω με τους πιτσιρικάδες δεν λέγεται!.

Ας δούμε με λίγα λόγια τι σήμαινε «πατριαρχική» οικογένεια:

Η παραδοσιακή οικογένεια εκείνης της εποχής περιλαμβάνει τρεις γενιές: παππούδες, γονείς, παιδιά και, στην ευρύτερη σύνθεσή της (όπως ήταν η δική μας εκείνη την εποχή), θείους, ξαδέρφια, ανίψια. Όλοι όσοι έχουν μεταξύ τους συγγενικούς δεσμούς αποτελούν τη γενιά ή το σόι. Η δομή αυτής της μικρής «κοινωνίας» απαιτεί την προσωπική δουλειά όλων. Τα μέλη της οικογένειας συσπειρώνονται γύρω από τον αρχηγό, που είναι ο διαχειριστής των οικονομικών και γενικά της περιουσίας, σεβαστός από όλα τα μέλη και επιβάλλει τη θέλησή του. Η γυναίκα, δίχως να είναι δούλη του, εξαρτάται απόλυτα από εκείνον : «Άντρα και χαρά μου, σκέπη και βοήθειά μου». Δουλεύει στο σπίτι και στα χωράφια, δίπλα στον

βιβλίο αυτό είναι και λίγο αυτοβιογραφικό και ότι έχω πολλές ηθικές, κυρίως, υποχρεώσεις και εκκρεμότητες απέναντι σε πολλά πρόσωπα· μία από τις πολλές εκκρεμότητες ήταν και αυτή που ξεκίνησε πριν από σαράντα έξι (46), περίπου χρόνια (1964), όταν προετοιμαζόμουν να δώσω εξετάσεις για την εισαγωγή μου στη διετή μετεκπαίδευση των δασκάλων. Καιροί δύσκολοι για μένα, (οικονομικά, επαγγελματικά –σε απομονωμένο ορεινό χωριό το μονοθέσιο σχολείο μου, διαμάχη με τον Επιθεωρητή γιατί δεν ήθελε να παραλάβει τη σχετική αίτησή μου– μεγάλη ψυχολογική πίεση και ελάχιστη βιβλιογραφία), δεν άφηναν πολλά περιθώρια για μελέτη και σωστή προετοιμασία. Παρόλα αυτά η απόφαση για τη συμμετοχή μου στο διαγωνισμό ήταν ειλημμένη και κατέβηκα στην Αθήνα. Ανασκόλησα τις σημειώσεις μου και σε κάποιο κομμάτι χαρτί ανακάλυψα τον ανωτέρω ορισμό του βιώματος κάθισα και τον αποστήθισα. Η επόμενη μέρα ήταν η ημέρα των εξετάσεων. Με βαριά καρδιά έφτασα στο Μαράσλειο, γιατί δεν αισθανόμουνα έτοιμος για μια τέτοια εξέταση (οχτακόσιοι (800) υποψήφιοι για εκατό (100) θέσεις..! «Πού πας βρε φουκαρά ξυπόλυτος στ' αγκάθια», έλεγα μέσα μου!) και η ψυχολογική μου κατάσταση επιδεινώθηκε ακόμα περισσότερο, όταν άκουγα τους άλλους να λένε τι είχαν διαβάσει και από ποιο βιβλίο ... Μπήκαμε στις αίθουσες, καθίσαμε στα –γνώριμα σε μένα από τα φοιτητικά μου χρόνια– θρανία μας, συμπληρώσαμε τα στοιχεία μας, σκεπάστηκαν τα ονόματά μας και περιμέναμε το θέμα. Σε λίγο μπαίνει μέσα ο αρμόδιος καθηγητής με ένα χαρτί στο χέρι, κάνει νόημα για ησυχία και λέει:

– «Παρακαλώ, κύριοι γράψτε· το θέμα είναι: “Το

7. Βίωμα

«Το σχολείο της στενότερης πατρίδος είναι ένα σχολείο επιζήσεων και όχι ξηρών γνώσεων» «η γνώση πρέπει να εννοηθεί ως αγκίστρωση με αξίες και όχι ως χαρτοκολλητική». Και επιτυγχάνεται αυτό ο στόχος μόνο με το βίωμα· και «Βίωμα ή Επίζηση καλυώνει το ψυχικό εκείνο γεγονός, το οποίο διακρίνεται από τα κοινά και τετριμμένα, διότι διεγείρει ισχυρά συναισθήματα, αφυπνίζει σταθερές ψυχικές διαθέσεις και ορμές, κεντρίζει τη θέληση στον ύψιστο βαθμό της αποδοτικότητάς της ή της δημιουργικότητάς της, και γενικά ανασκαλεύει και ανασκάπτει βαθύτατα και μυχιαίτατα το Εγώ. Συναρπάζει και αιχμαλωτίζει ολόκληρο τον άνθρωπο, ενέχει ατομικό χαρακτήρα, στο βάθος εγκρύπτεται πάντοτε συναισθηματική χροιά, είναι μια απηρτισμένη ενότητα, ενέχει το χαρακτήρα του αιφνιδίου και συνοδεύεται πάντοτε από μια ακατάσχετη ορμή για εξωτερίκευση».
(Ευριπίδης.Π. Σούρλας, Συγκεντρωτική διδασκαλία και νεότερο πρόγραμμα, Αθήνα 1935, σ. 107).

Η παράθεση του ορισμού του βιώματος εδώ του Ευριπίδη Π. Σούρλα, φαίνεται και είναι τελείως άσχετη και αταίριαστη με το είδος και το περιεχόμενο του βιβλίου· και δίκαια θ' αναρωτιέται ο αναγνώστης γιατί το έκαμα;

Άς ... απολογηθώ: Είπα στην εισαγωγή μου ότι το

8. Το καντσιώτικο γεφύρι

Ερίζουν οι κάτοικοι των χωριών Καντσίκου (Δροσοπηγής) και Ζέρμας (Πλαγιάς) για το «ποιοί έφκιαξαν του γιουφύρ'!».

Αλήθεια ποιοί το κατασκεύασαν; Κατά τη γνώμη και τη γνώση μου, το δίκιο είναι απ' τη μεριά που υποστηρίζει ότι το γεφύρι κατασκευάστηκε από τους Καντσιώτες μαστόρους. Η θέση αυτή, αν και δεν είναι επιστημονικά τεκμηριωμένη, δεν είναι αυθαίρετη και στηρίζεται σε πολλές άμεσες προφορικές μαρτυρίες των γεροντότερων και έμμεσες νύξεις και αναφορές (όπως λ.χ., σε διηγήσεις, θρύλους και παραμύθια όπου χρησιμοποιούνται γεγονότα, πρόσωπα, τοπωνύμια, όπως στο παραμύθι του Ρεμπέλι, στο παραμύθι: «Η αλούπα που γίνκε καλόγρια», και σε πολλές άλλες περιπτώσεις).

Ενδεικτικά αναφέρω τις ακόλουθες:

α) Οι κάτοικοι της Ζέρμας δεν είχαν και δεν έχουν κτήματα ή άλλα περιουσιακά στοιχεία στον Καντσιώτικο τον τόπο, άρα γιατί να κατασκευάσουν ένα έργο (το γεφύρι) που δεν το είχαν ανάγκη; Αντίθετα οι Καντσιώτες είχαν πολλά χωράφια και βοσκοτόπια στο Ζερματικό μέρος και αυτοί είχαν –και έχουν– την ανάγκη του γεφυριού.

β) Οι Καντσιώτες ήταν από ανέκαθεν ονομαστοί χτιστάδες και επομένως –έχοντας οικονομικά συμφέ-

βίωμα και η σημασία του για τα παιδιά του Δημοτικού σχολείου!”».

Άκουσα καλά; Η καρδιά μου πήγε να σπάσει. Το μυαλό μου σταμάτησε και το βουητό χιλιάδων μελισσών ταλάνιζαν το κεφάλι μου. Δεν ξέρω πόσα δευτερόλεπτα πέρασα σε αυτήν την κατάσταση, αλλά εμένα μου φάνηκαν αιώνες... Συνήλθα από τη φωνή του καθηγητή-επιτηρητή: «Κύριοι, μπορείτε να αρχίσετε. Τους όρους και κανόνες των εξετάσεων τους γνωρίζετε, έχετε δύο ώρες στη διάθεσή σας, να αναπτύξετε το θέμα...».

Η καρδιά μου ηρέμησε. Έβαλα σε τάξη τις σκέψεις μου και ανέπτυξα με επιτυχία το θέμα, πήρα τον υψηλότερο βαθμό και ύστερα από δυο, περίπου, μήνες έκανα την εγγραφή μου, για να παρακολουθήσω τα σχετικά μαθήματα της διετούς μετεκπαίδευσής μου στο Μαράσλειο.

Την επιτυχία μου αυτή, θεωρησα και ήταν δίκαιο, ότι την οφείλω στον ορισμό του Ευριπίδη Σούρλα και από τότε έκανα όρκο, όταν μου δοθεί κάποια ευκαιρία να τού κάνω ένα είδος μνημόσυνου, για να ευχαριστήσω την ψυχή του. Το κάνω σήμερα εδώ, στο βιβλίο μου των παραμυθιών, γιατί ξέρω –από τη μελέτη των βιβλίων και των δημοσιευμάτων του– πόσο αγαπούσε τη λαϊκή μας παράδοση και πόσο πατριδολάτρης ήταν.

Ας είναι αιωνία η μνήμη του και ελαφρύ το χώμα που τον σκεπάζει!

9. Του θκέντρ' (Η βουκέντρα)

Απαραίτητοι βοηθοί του γεωργού ήταν παλαιότερα τα εργαλεία με την βοήθεια των οποίων έκανε καλύτερα και με λιγότερο κόπο τις εργασίες του. Τα περισσότερα από τα εργαλεία αυτά τα έφτιαχνε μόνος του, όπως έμαθε από τον πατέρα του, έτσι και θα τα παραδώσει στα παιδιά του. Ένα από τα εργαλεία αυτά ήταν και «του θκεντρ'» (κατά την καντσιώτικη διάλεκτο), δηλαδή η βουκέντρα.

Η βουκέντρα ή «θκέντρ'» ήταν ένα μακρύ ραβδί που κατέληγε σε αιχμηρή μεταλλική άκρη (ένα γύφτικο καρφί δηλαδή ή προκά καρφωμένη στην άκρη). Την αιχμή αυτή (το κεντρί), οι γυναίκες στο χωριό μας την έλεγαν μπόντου. Στο πίσω μέρος της η βουκέντρα είχε σφηνωμένη την ξύστρα, μια γύφτικη σπάτουλα, με την οποία ο ζευγολάτης έξυνε και καθάριζε τα φτερά του αλετριού από το λασπωμένο χώμα. Τα βόδια είναι ζώα δυνατά, αλλά σκνά και δεν μπαίνουν εύκολα στη «ζεύλα»,¹⁶³ γι' αυτό χρειάζεται η βουκέντρα. Με αυτήν κεντώντας τα στα οπίσθια τα ανάγαζε ο ζευγολάτης να προχωρούν γρηγορότερα τραβώντας το βαρύ αλέτρι.

Στα παλιά τα χρόνια, που δεν υπήρχαν ρολόγια, με το μήκος της βουκέντρας –κρατώντας την κάθετα με

163. Ζεύλα = εξάρτημα του ζυγού, που ζεύουν τα βόδια.

ροντα απέναντι και την τεχνογνωσία, μπορούσαν εύκολα και με λίγα έξοδα να κατασκευάσουν το γεφύρι, ενώ αντίθετα οι Ζερματινοί ήταν, ως επί το πλείστον, κτηνοτρόφοι.

γ) Ένας μύθος λέει ότι η μπέισσα της Λιάσκας (μεγάλη περιοχή της Δροσοπηγής) χρηματοδότησε τους Καντσιώτες μαστόρους να φτιάξουν το γεφύρι, για να μπορεί να πηγαίνει το άρρωστο παιδί της στο απέναντι μοναστήρι της Ζέρμας, όπου, όπως πίστευαν, οι καλόγεροι που ζούσαν εκεί, γιάτρευαν με ευλογίες και βοτάνια τις αρρώστιες των ανθρώπων και θα γιάτρευαν και το παιδί της μπέισσας, το μπέισσόπουλα.

δ) Η αναφορά του αφηγητή από τη Βούρμπιαννη, στο παραμύθι «Η αλούπα που γίνγχε καλογρια», ότι «Η αλούπα πήγε να καλογερέψει σ' ένα μοναστήρι πέρα κατά του Ζερματινώτκου του πουτάμ' και του Καντσιώτκου του γιουφίρ », ενισχύει τη θέση μου ότι το γεφύρι είναι Καντσιώτικο, αφού ο αφηγητής χρησιμοποιεί στην αφήγησή του ονόματα και τοπωνύμια υπαρκτά.

εδώ δα, να ξανασάνης λίγο. Λυπάμαι τα πουλάκια σου που πλήγωσαν –λυπάμαι τα χείλια σου που μάτωσαν– λαχταρώ σαν βλέπω φαγωμένη την πλεξίδα σου από τον βαρύ ζυγό και τα λαιμοτράχηλά σου από την άγρια ζεύλα!... Μα σώπα, κι εγώ θα σε διπλοταγίσω το βραδί και δίπλα σου θα βάλω την Καρελωμμάτα να δροσολογιέσαι όλη τη νύχτα... Τράβα τώρα και μη μου χολοσκάς!...

Και στο βαθύ μούγκρισμα του βωδιού, στο κυματιστό χλιμίνρισμα τ' αλόγου, στου βουβαλιού τον αργό μυκηθμό και στου γαϊδάρου ακόμη το τραχύ γκάρισμα, πιστεύοντας πως βρίσκει ευγνωμοσύνης απάντηση, σκύφτει και φιλεί το χτήνος του ο Καραγκούνης με τρυφερότητα και στοργή, όση δεν εφίλησε τη γυναίκα την πρώτη νύχτα του γάμου του»

τεντωμένο χέρι— ο γεωργός προσδιόριζε το ύψος του ήλιου από τον ορίζοντα· τόσο κατά την ανατολή του όσο και κατά την δύση του.

Χαρακτηριστικές εκφράσεις:

«Ένα θκέντρο' πήγε ο ήλιος πάνω», ή «Θέλ' δυο θκέντρια ακόμα ο ήλιος για να βασιλέψει». Η έκφραση: «σιούκτει (σηκωθείτε), ο ήλιος ανέβκει δυο θκέντρια, πότε θα πάτε στου χουράφ';» εξέφραζε την αδικαιολόγητη πρωινή αργοπορία στην έναρξη των γεωργικών εργασιών. Ενώ η έκφραση: «αυτός θέλει με τον μπόντο», σημαίνει ότι κάποιος είναι τεμπέλης και αδιάφορος και πρέπει να τον κεντρίζεις, να τον καταπιέξεις συνέχεια, για κάνει μια εργασία.

Όμως η καταπίεση αυτή δεν είχε την έννοια του βασανισμού, αλλά της παρότρυνσης, για να βάλουν περισσότερη δύναμη και γρηγοράδα. Και το έκανε αυτό με πόνο ψυχής, σαν να αισθανόταν το τσίμπημα του μπότου στο ίδιο το κορμί του. Επιτρέψτε μου να παραθέσω ένα σχετικό απόσπασμα από το βιβλίο του Ανδρέα Καρκαβίτσα (1865-1922): Ο «Ζητιάνος».

«Και πρώτοι των βροτών οι Καραγκούνηδες, συφάμελοι κατεβασμένοι στα χωράφια, με τα καματερά και τα σύνεργά τους· με του ύπνου την κούραση και της συνειδήσεως την ταλαιπωρία ζωντανή επάνω τους, όργωναν κι εσβάρνιζαν τη γη, άνοιγαν τ' αυλάκια κι έθαφταν το χρυσόκλωνο αραποσίτι, τρυφερά μιλώντας στους αλόγους συντρόφους.

– «Έλα, τρυγωνό!... τράβα δρόμο και μη μου χολοσκάς. Αν σ' επίκρανεν η γυναίκα μου, εγώ τη διώχνω· σκοτώνω το παιδί μου, αν δεν σ' επότισε· κι αν σου κράτησε η μάνα μου ταγή, χρόνος να μη την εύρη!... Στάσου

ΜΕΡΟΣ Δ΄

«Το Παραμύθι»

Η τέχνη μικρή
μα ο πόθος μεγάλος.
Γκαίτε

1. Παραμύθι – Μύθος – Παραμυθία
2. Το παραμύθι ως μορφωτικό αγαθό και πολιτιστικό-πολιτισμικό μέσο αγωγής του παιδιού στο σχολείο

1. Τι είναι παραμύθι και τι μύθος;

«Φύτεψε ένα καλό παραμύθι στην καρδιά του παιδιού, αν θέλεις να μαζέψεις καλούς καρπούς από το μυαλό του νέου».

Κινέζικη παροιμία

Ένα από τα πιο αγαπητά στα παιδιά είδος έντεχνου λόγου είναι το παραμύθι. Και το διαπιστώνουμε αυτό αμέσως, αν παρατηρήσουμε παιδιά την ώρα που ένας καλός αφηγητής αρχίζει να διηγείται ένα αληθινά μαγικό λαϊκό παραμύθι. Εύκολα ανακαλύπτουμε ότι έχει αιχμαλωτίσει την προσοχή τους από την αρχή. Το γεγονός αυτό φανερώνει ότι από την απλή ανακοίνωση για ένα ρήξη ενός παραμυθιού ξυπνούν μέσα στα παιδιά βασικές προσδοκίες ή ότι ένα θεμελιακό ενδιαφέρον παγιδεύεται από τις πρώτες κιάλας φράσεις.

Αυτό συμβαίνει, όπως ισχυρίζονται οι ειδικοί επιστήμονες,¹⁶⁴ «γιατί το παραμύθι εκφράζει τρόπους μύησης στην εξομάλυνση βασικών οικογενειακών συγκρούσεων. Σπρώχνοντας τα παιδιά στην απελευθέρωση από τους παλιούς ασφυκτικούς οικογενειακούς δεσμούς, τα βοηθά να βρουν το σωστό δρόμο προς την χειραφέτηση, αναπτύσσοντας τη δική τους ατομικότητα».

164. Η ανάπτυξη και τεκμηρίωση αυτών των ισχυρισμών δεν μπορεί να γίνει εδώ, γιατί ξεφεύγει από τα στενά πλαίσια και τους σκοπούς αυτού του βιβλίου.

δηλαδή, και για φέματα και για αλήθεια ταυτόχρονα.¹⁶⁸ «Κρυφές οι αλήθειες των παραμυθιών, / αλάθητες, ήμερες και πικρές, σαν μακρυνές / κι' όμως μέσ' στην καρδιά μεγαλωμένες».¹⁶⁹ Με άλλα λόγια, η λέξη παραμύθι, εξακολουθεί να σημαίνει μέχρι σήμερα αφήγηση, ιστορία φανταστική κι' αληθινή συγχρόνως. Η «αλήθεια» βρίσκεται στην κοινωνική και κοσμική της διάσταση, που έχει σαν αφετηρία μια κοινή πίστη σχετικά με πραγματικά και τοπικά φαινόμενα, όπως την ανυδρία,¹⁷⁰ την έκλειψη του ήλιου ή ακόμα με φαινόμενα που πιστεύεται ότι είναι πραγματικά, όπως οι επισκέψεις των βρικόλακων και των καλικάντζαρων το Δωδεκάημερο των Χριστουγέννων, το μάτιασμα, οι καταδρασμοί κτλ.¹⁷¹

Σήμερα, ο λαός τις λέξεις μύθος και παραμύθι τις χρησιμοποιεί χωρίς διάκριση και εννοεί μ' αυτές ποικίλης μορφής και προέλευσης διηγήσεις φανταστικές και ευτράπελες. Χωρίς διάκριση θα τις χρησιμοποιούμε κι εμείς στη συνέχεια.

«Αρχή του παραμυθιού, καλησπέρα τσ' αφεντιάς σας...». Αλήθεια, έχει συγκεκριμένη αρχή, έχει πατρίδα, έχει ταυτότητα το παραμύθι; Και αν ναι, ποιες είναι οι ρίζες του; Από ποιους μυστηριακούς χώρους ξεκινά και από ποια βάθη του χρόνου; αναρωτιέται ο Ν. Μάτσας.¹⁷²

168. Μαρούλα Κλιάφα, Παραμύθια της Θεσσαλίας, Κέδρος, 1977, σ. 19.

169. Ζωή Καρέλη, Μπαλάντα πάνω σε τρία παραμύθια, Ευθύνη, τ. 83/1978, σ. 537.

170. ανυδρία = μεγάλη ξηρασία, αναβροχιά. Για πρόκληση βροχής τελούσαν το έθιμο της «Πιρπιρούνας» (βλ. ΜΕΡΟΣ Γ', αριθ. 1).

171. Αγγελοπούλου Άννα, Ελληνικά Παραμύθια, Α, Εστία, 1991, σ. 16.

172. Νέστορα Μάτσα, Το περιβόλι με τα χαμένα παραμύθια,

Το παραμύθι είναι διήγηση με μεγάλη πλοκή για πράγματα που δεν υπάρχουν ή που είναι αδύνατο να συμβούν. Διαφέρει από το μύθο, γιατί είναι μεγαλύτερο σε έκταση, πάντοτε σε αφηγηματική μορφή, πιο πολύπλοκο και με περιπέτειες αρκετές, επιζητεί την ευχαρίστηση και τη διέγερση της φαντασίας του ακροατή ή του αναγνώστη –γι' αυτό ο λαός, αν και δεν τα πιστεύει, τα ακούει με ευχαρίστηση¹⁶⁵– ενώ, αντίθετα, οι μύθοι είναι σύντομοι, απλοί, με νόημα εύκολα αντιληπτό και διδακτικό.¹⁶⁶

Η λέξη παραμύθι είναι σύνθετη· παράγεται από το παρά + μύθος και έχει τη ρίζα της στην παραμυθία.¹⁶⁷ Η παραμυθία έχει δυο έννοιες:

Η πρώτη σημαίνει: «παρηγοριά». Ο αφηγητής, παρατηρώντας τα ανθρώπινα βάσανα και τις άσχημες συνθήκες της ζωής, επιδιώκει να παρηγορήσει, να ενθαρρύνει, να προτρέψει ή να συμβουλευτεί με λόγια παρηγορητικά και να δώσει κουράγιο κι ελπίδα στον ανήμπορο. Με το παραμύθι, μέσα στο απίθανο, στο μαγικό και στο παραλόγο, περνάνε οι άνθρωποι όσα ο νους λογίζεται κι η καρδιά ποθεί, μα που οι κοινωνικές συνθήκες, οι συμβατικότητες, ο φόβος, καμιά φορά κι ο υπολογισμός, δεν τους αφήνουν να τα ξεστομίσουν.

Η δεύτερη σημαίνει: «αληθοψέματα»· ότι πρόκειται,

165. Σ. Δ. Δημητρακόπουλος, Νεοελληνική Λογοτεχνία, Αθήνα 1978, σ. 21.

166. Κ. Ι. Παπανικολάου, Νεοελληνική Καλολογία, Εστία, ά.έ., σ. 181-182.

167. παραμυθία = παρηγοριά. / παραμυθιάζω = δίνω ψεύτικες ελπίδες.

έχουν πλαστεί αρκετά παραμύθια.

Το παραμύθι αρχίζει και τελειώνει με φράσεις στερεότυπες¹⁷³ πολλές φορές έμμετρες κι ευτράπελες, που τονίζουν όμως με έμφαση την αοριστία του και την πλαστότητά του, θαρρείς και υπήρχε ανάγκη και υποχρέωση από τη μεριά του αφηγητή να κάνει το ακροατήριό του να συνέλθει και να αποκολληθεί απ' τον μαγικό κόσμο, στον οποίο είχε μεταφερθεί και μπλέξει.

Τα παραμύθια δεν έχουν όλα την ίδια μορφή και το ίδιο περιεχόμενο. Μία από τις πολλές δυσκολίες, που αντιμετωπίζει κανείς, είναι και ο χωρισμός τους σε κατηγορίες.¹⁷⁴ Προτείνονται διαιρέσεις πολλές και διάφορες. Εμάς εδώ μας ενδιαφέρει μία: Τα μαγικά παραμύθια με τις απίθανες περιπέτειες των ηρώων τους και γενικά με τον κόσμο τους, όπου επικρατεί μια εντελώς άλλη, από τη φυσική, αιτιότητα.

Στόχος του μαγικού παραμυθιού είναι η διασκέδαση, η ευχαρίστηση και γενικά η ψυχαγωγία των ακροατών.

Η πλοκή του ξεκινάει από την ηρεμία ή μάλλον από μια παγωμένη κατάσταση ανάγκης, κορυφώνεται με την υπεράνθρωπη προσπάθεια των ηρώων του να υπερνικήσουν τα εμπόδια και τις δυσκολίες και καταλήγει πάλι στην ηρεμία, στην πλήρωση της ανάγκης. Συχνά το

173. Φράσεις που λέγονταν στην αρχή του παραμυθιού: «Μια φορά κι έναν καιρό...», «κόκκινη κλωστή δεμένη...», «αρχή του παραμυθιού» κτλ. Το παραμύθι έκλεινε με επίσης στερεότυπες φράσεις όπως: «ζήσανε όλοι καλά κι εμείς καλύτερα...». «τέλος του παραμυθιού...», «-ερχόμουνα κι εγώ από εκεί και έφερνα σουβλισμένη φακή...», κτλ.

174. Λεπτομέρειες για τη διαίρεση των παραμυθιών σε κατηγορίες, βλέπε: Γιώργος Ιωάννου, Παραμύθια του λαού μας, Ερμής, 1973, σ. 9.

Αν η αλήθεια γεννήθηκε με τον άνθρωπο, το παραμύθι γεννήθηκε πριν απ' αυτόν. Δημιούργησε το μεταφυσικό χώρο, για να μπορέσει να επιζήσει το αδύναμο ανθρώπινο ον, να προφυλαχτεί από τις εχθρικές δυνάμεις, που το περιτριγυρίζουν και ν' αντιμετωπίσει τον αναπότρεπτο θάνατο. Ο θάνατος δεν έπρεπε να σημαίνει το οριστικό τέλος αλλά ένα σταθμό, μια γέφυρα για μιαν άλλη ζωή, όπου καμιά δοκιμασία δεν θα εισχωρούσε, καμιά οδύνη δεν θα σκίαζε την αιώνια ευδαιμονία. Έτσι, σαν διέξοδος μοναδική βρέθηκε το παραμύθι. Με άλλα λόγια, το παραμύθι, όπως και το δημοτικό τραγούδι, είναι ανώνυμο έργο του λαού. Οι ρίζες του χάνονται στην ομίχλη της αιωνιότητας, στο βάθος του ονείρου, στην γένεση της ζωής, στην αρχή των κόσμων. Εκεί, δηλαδή, που τελειώνει η ζωή, αρχίζει το παραμύθι.

Το παραμύθι είναι ένα από τα είδη του έντεχνου λόγου είναι μια λαϊκή διήγηση, η οποία πλάθεται με ποιητική φαντασία από τον κόσμο του μαγικού, ή μια διήγηση «περί θαυμασίων συμβάντων», η οποία –το ξανάλεμε– δεν προσαρμόζεται στους όρους του πραγματικού βίου, την οποία όμως μεγάλοι και μικροί την ακούνε με ευχαρίστηση, αν και δεν την θεωρούν πιστευτή και η οποία αναφέρεται αόριστα στο παρελθόν, χωρίς χρονικό και τοπικό καθορισμό («Μια φορά κι έναν καιρό...»). Οι λάμιες, οι γοργόνες, οι νεράιδες, οι αράπηδες, οι πεντάμορφες, η βασιλοπούλα, τα ξωτικά παλάτια, τα μαγικά αντικείμενα, οι περίεργοι τύποι: όπως ο σπανός, ο ψεύτης, ο κλέφτης, ο αντρειωμένος, ο κοντορεβιθούλης κτλ., είναι τα πιο γνωστά στοιχεία, γύρω από τα οποία

της οικογένειας από καθαρή πρακτική ανάγκη. Ήταν ένας λειτουργικός, θα μπορούσαμε να πούμε, χώρος, που έπαιρνε μεγάλη διάσταση στη ζωή των ατόμων και δενότανε μαζί τους. Δεν ήταν πέτρες και χώμα, νεκρή ύλη ήταν ένα ζωντανό στοιχείο, ένα βίωμα,¹⁷⁷ που «συμμετείχε» στη ζωή της οικογένειας και «χαιρόταν» ή «λυπόταν» κι αυτό ανάλογα με τα σημαδιακά γεγονότα (γέννηση, γάμος, θάνατος κτλ.) των ανθρώπων του. Σ' αυτό ακριβώς το βίωμα, οφείλεται και η ακαταλάγια επιθυμία –«το νόστιμον ήμαρ»– του κάθε μετανάστη να επιστρέψει από την ξένη χώρα στο πατρικό του σπίτι!

Ας μου επιτραπεί απόν αναγνώστη να παραθέσω εδώ μια ζωηρή εικόνα της μνήμης από το πατρικό μου σπίτι στο χωριό: Έξω το χιόνι έχει σκεπάσει σαν άσπρο σεντόνι όλη τη φύση. Μέσα –στο «καθιστικό» («γκαβό» το έλεγε η μάνα μου, γιατί το φως που έμπαινε την ημέρα από το μικρό παράθυρο, ήταν λιγοστό), – ο δείπνος μόλις έχει τελειώσει. Οι γυναίκες σήκωσαν τους σοφράδες.¹⁷⁸ Ο παππούς μου, ο Τσιαμαλιάρης,¹⁷⁹ έπιασε το δεξί παραγώνι. Ο Πιάννης, ο αδερφός μου, έτρεξε πρώτος κοντά του και κρεμάστηκε από τα χολέβια του. Αραδιαστήκαμε μετά σταυροπόδι στην πρώτη σειρά οι άντρες και

177. Για τον ορισμό του βιώματος και τη σημασία του για τη ζωή μας, δεξ: ΜΕΡΟΣ Γ', αριθ. 7.

178. σοφράς = χαμηλό στρογγυλό τραπέζι, γύρω στο οποίο τρώγανε καθιστοί σε σκαμνιά ή χάμω, τα μέλη μιας πατριαρχικής οικογένειας. Στο κείμενο χρησιμοποιώ πληθυντικό –«σοφράδες»–, γιατί στο «Τσιαμαλιαρέικο» τότε ήμασταν πολλοί, γι' αυτό και χρησιμοποιούσαμε δύο σοφράδες: Έναν για τους μεγάλους και έναν για τα παιδιά (βλ. ΜΕΡΟΣ Γ', αριθ. 6).

179. Τσιαμαλιάρης = παρατσούκλι που του κόλλησαν οι χωριανοί, επειδή τελείωνε τις δουλειές του πολύ γρήγορα.

παραμύθι δεν μπορεί να τελειώσει χωρίς την κάθαρση¹⁷⁵ που απαιτεί και η ανώτερη τέχνη (η τραγωδία). Υπάρχει δηλαδή στο τέλος του παραμυθιού η τιμωρία του κακού και η αμοιβή του καλού.

Το κοινωνικό περιβάλλον και ο ζωτικός κοινωνικός χώρος των παραμυθιών ήταν το χωριό των ορεινών περιοχών, του κάμπου ή των νησιών. Παραμύθια έλεγε η μάνα στο παιδί, για να το κοιμίσει. Παραμύθια έλεγε η γιαγιά στα εγγόνια της, για να τα κάνει «να κάτσουν φρόνιμα». Παραμύθια άκουγαν και οι μεγάλοι στο σπίτι –όπου τις ατέλειωτες και ψυχρές νύχτες του χειμώνα μαζευτόταν η οικογένεια γύρω από τζάκι— και ο παππούς ή άλλο πρόσωπο, που είχε το χάρισμα του λόγου, διηγιόταν παραμύθια στην οικογένεια. Αλλά και όταν εκτελούσαν μια μονότονη και κοπιαστική εργασία, όπως για παράδειγμα το «ξεφόκιασμα»¹⁷⁶ του καλαμποκιού ή το γράνσιμο του μαλλιού, πάλι παραμύθια έλεγαν, για να περνάει η ώρα· παραμύθια έλεγαν και οι μαστόροι στις ατέλειωτες ώρες πορείας για την ξενιτιά ή την επιστροφή τους απ' αυτήν στο χωριό.

Μέσα σ' αυτόν τον κοινωνικό χώρο το σπίτι –η Εστία— έπαιζε παλαιότερα πρωταρχικό ρόλο στο λαϊκό βίο. Δεν ήταν μονάχα η στέγη που κούρνιαζαν τα μέλη

175. Η κάθαρση, κατά τον Αριστοτέλη πρέπει να αναζητηθεί στη δράση. Η δράση είναι μια διαρκής μετάπτωση από την ευτυχία στη δυστυχία, η οποία δημιουργεί το «φόβο» ή τη «συμπάθεια» του θεατή. Η απολύτρωση από τα συναισθήματα αυτά δημιουργεί την ευχαρίστηση, την καλλιτεχνική ικανοποίηση, την «θεία χαρά» του θεατή». (Α. Χουρμούζιου, Το Αρχαίο Δράμα, Εκδόσεις των Φίλων, Αθήνα 1978, σ. 12-13).

176. Φόκια, λέμε στο Κάντσικο-Δροσοπηγή τα εξωτερικά φύλλα, που καλύπτουν τον καρπό του καλαμποκιού.

νήσεις. Φύγανε οι Μοίρες που την τρίτη μέρα έσκυβαν πάνω απ' το νιογέννητο, και το μοίραιναν για ολόκληρη τη ζωή του. Άδειασε το παραγώνι από τη «Μάνα την τρανή» –τη «Μανίτσα», όπως λέγαμε εμείς τη γιαγιά–, που περισσότερο απ' όλους παράστεκε το παιδί και, όταν αυτό μπορούσε να καταλάβει κάπως, αυτή άπλωνε μπροστά στα εκστατικά μάτια του τους παράδεισους του παραμυθιού. Οι αλλαγές, που πραγματοποιήθηκαν και πραγματοποιούνται μπροστά στα μάτια μας, έχουν αλλοτριώσει και μεταμορφώσει τα πάντα: τα χωριά, αφότου απόχτησαν συγκοινωνία, νερό, φως, ραδιόφωνο, τηλεόραση και, ίσως, «internet cafe» και «φασφουτάδικο», αστικοποιήθηκαν και έγιναν κι αυτά ένα μικροσκοπικό σημάδι στο χάρτη του «παγκόσμιου χωριού» και το σκηνικό, που μόλις περιγράψαμε, έγινε αγνώριστο. Η κεντρική θέρμανση έχει σκοτώσει το ζωτικό χώρο του παραμυθιού στις πολιτείες, πάλι, οι πολυκατοικίες με τις βαριές κουρτίνες, με τις γρίλιες τους και με τα πολύφωτα ή τους λαμπτήρες φθορισμού «έχουν κάνει αξημέρωτες νύχτες τις μέρες μας και τις νύχτες μας ανίσκιωτες μέρες».¹⁸² Οι άνθρωποι της υπαίθρου, που μετακινήθηκαν ομαδικά, εγκαταστάθηκαν στα αστικά κέντρα, χώθηκαν στη χοάνη της σύγχρονης καταναλωτικής κοινωνίας, αποξενώθηκαν από τις πολιτιστικές τους ρίζες και η ζωή του λαού στα χωριά δεν διαφέρει σε τίποτα από εκείνη του αστικού πληθυσμού. Μορφές του αυτόχθονα λαϊκού πολιτισμού (δημοτικό τραγούδι, λαϊκή τέχνη, παραμύθι κτλ.) με δυσκολία επιβιώνουν και ανα-

182. Α. Καλούτσης, Το παραμύθι και η παιδαγωγική του σημασία, Περιοδικό Παιδεία και Ζωή, τ. 13, 1953, σ. 38.

τα παιδιά: ανάκατα μικροί-μεγάλοι. Τελευταίος στο αριστερό μέρος του τζακιού κάθισε ο μπάρμπα ο Κώστας, για να βάζει δαδί¹⁸⁰ στο φεγγίτη. Στη δεύτερη σειρά, λίγο πιο πίσω από τους άντρες, ήταν οι θέσεις για τις γυναίκες (τη γιαγιά και τις τρεις νύφες της). Στο τζάκι, τριζοβολούν τα δεντρίσια (από βελανιδιά) ξύλα. Δεκαπέντε (15) ζευγάρια μάτια βλέπουν τη φεγγοβολή της ζιάρας¹⁸¹ να αντανακλάται στα μάτια του παππού και κρεμασμένοι από τα χείλη του σωπαίνουν και περιμένουν ανυπόμονα! Σε λίγο, όταν και η τελευταία νύφη ήρθε αθόρυβα και κάθισε, διακριτικά, λίγο πιο πίσω από τους άντρες, μέσα στην απόλυτη σιωπή ακούστηκε ήρεμη και υποβλητική η φωνή του παππού μου: «Μια φορά κι' έναν καιρό ήταν!...» και το παραμύθι αρχίνησε...

Η παραπάνω σκηνή – ζωντανή ανάμνηση των παιδικών μου χρόνων στο χωριό – είναι βαθιά χαραγμένη μέσα μου και σε κάθε ευκαιρία αναδύεται πολύχρωμη μπροστά στα μάτια μου.

Αυτό πάνω-κάτω ήταν και το σκηνικό των παραμυθιών σε όλα τα χωριά εκείνης της εποχής. Και υπαγομιμίζω το εκείνης, γιατί σήμερα το παλιό σπίτι, όπως το περιέγραψα παραπάνω, δεν υπάρχει πια. Έχασε τον κόσμο του. Έχασε και την λειτουργικότητά του. Άδειασαν τα σπιτικά από τα «μυστικά» πνεύματα, που στοίχειωναν τις γωνιές τους, από εικόνες και συγκι-

180. δαδί = μικρό κομμάτι ρετσινωμένου ξύλου (από πεύκο), που χρησίμευε για προσάναμμα ή φωτισμό: Έκοβε η φλόγα του δαδιού τη νύχτα σαν φαλίδι (N. Βρεττάκος).

181. ζιάρα = το πυρόξανθο χρώμα που παίρνουν τα αναμμένα κάρβουνα από το ξύλο της βελανιδιάς.

2. Το παραμύθι ως μορφωτικό μέσο και πολιτιστικό αγαθό

«Όταν προγραμματίζεις για ένα χρόνο, φύτεψε καλαμπόκι.
Όταν προγραμματίζεις για μια δεκαετία, φύτεψε δέντρα.
Όταν προγραμματίζεις για μια ζωή, εκπαίδευσε ανθρώπους».

Κινέζικη παροιμία

Το παραμύθι, λένε και λέω (όπως ήδη το και σημείωσα παραπάνω με άλλα λόγια) είναι η πνευματική τροφή των παιδιών και των απλοϊκών ανθρώπων.¹⁸³

«Όπως το μητρικό γάλα κλείνει μέσα του σε σοφά υπολογισμένες αναλογίες όλα τα θρεπτικά στοιχεία τα απαραίτητα για τη συντήρηση και την αύξηση του βρέφους, έτσι και το παραμύθι είναι μια σύνθετη τροφή για τον άνθρωπο που βρίσκεται στο πρώτο στάδιο της ψυχικής του ζωής. Όλα τα περιέχει, όσα χρειάζεται και μπορεί να δεχτεί ο τρυφερός ακόμη οργανισμός του πνεύματος που αρχίζει να ξυπνά, αλλά βρίσκεται ακόμη σ' εκείνη τη θαμπή ατμόσφαιρα της αυγής όπου το σκοτάδι διαλύεται σιγά-σιγά χωρίς όμως και το φως να έχει εντελώς επιβληθεί. Και το σπουδαιότερο: τα θρεπτικά στοιχεία συνθέτονται μέσα του σε ποσότητες σωστά μετρημένες, ώστε να εξασφαλίζεται η αφομοίωσή τους από το νηπιακό πνεύμα που θα τα δεχθεί: ούτε λιγότερα από

183. Ε. Π. Παπανούτσος, Εφήμερα, Ίκαρος, Αθήνα (χ.χ.), σ. 128
κ.ε.

παράγονται.

Οι σημερινοί γονείς δεν έχουν καιρό ν' αφηγηθούν ιστορίες και παραμύθια στα παιδιά τους· το πολύ-πολύ να τους βάλουν να βλέπουν μια βιντεοταινία, απομονωμένα στο δωμάτιό τους ή στο σαλόνι. Στα τζάκια οι φωτιές σβήσανε ή γίνανε ντεκόρ, το «λάλον ύδωρ» σώπασε, χάθηκε, το κατάπιε η γης!...

Βέβαια το παραμύθι δεν πέθανε, δεν λησμονήθηκε, δεν χάθηκε· από άλλους δρόμους και με άλλες μορφές «ζει και βασιλεύει»· μόνο που δεν το διηγείται η μάνα, ο παππούς ή η γιαγιά, αλλά η τηλεόραση, το DVD και τα άλλα σύγχρονα μέσα ψυχαγωγίας, τα οποία, όμως, σε καμιά περίπτωση δεν μπορούν ν' αντικαταστήσουν τη «ζεστασιά» της φωνής της μάνας, του παππού ή της γιαγιάς...

Το παραμύθι μπορεί στην εποχή μας να έχασε την αίγλη του τζακιού, δεν έχασε όμως τη δύναμη να γεννάει όνειρα. Κι αυτό είναι το πιο σημαντικό

και αδρές ηθικές υποδείξεις και αποτιμήσεις, μια οργανική συμπάθεια με τα άλλα ζώα και μια απλοϊκή γνώση και τυποποίηση των φυσικών και ηθικών γνωρισμάτων τους, μια πρωτόγονη αίσθηση της ομορφιάς και το δέος μπροστά στο θαύμα και το μυστήριο, οι πρώτοι δηλαδή βασικοί τόνοι του θρησκευτικού ρίγους.

»Ό,τι αργότερα θα προσπαθήσει να ενσταλάξει μέσα στην ψυχή του νέου η αγωγή και με μέσα τελειότερα και πολυπλοκότερα, για να οξύνει την αντίληψή του, να πλουτίσει την εμπειρία του, να καλλιεργήσει την ευαισθησία του και γενικά να πλατύνει και να βαθύνει το πνεύμα του αυτό αρχίζει να το κάνει το παραμύθι με το δικό του τρόπο. Και είναι αξιοθαύμαστο γιατί δοκιμάζει να το κάνει με μια χαριτωμένη στην απλότητά της συγχορδία, που απλώνεται σε ολόκληρη την κλίμακα των πνευματικών απαιτήσεων. Δια όλες τις ψυχικές λειτουργίες προνοεί: οδηγεί την αντίληψη, τρέφει τη μνήμη, διεγείρει τη φαντασία, αλλά και την κρίση γυμνάζει και το συναίσθημα καλλιεργεί με απώτερο σκοπό να προπονήσει τη βούληση, καθώς αυτή ετοιμάζεται ν' αποτολμήσει το μεγάλο άλμα: από το ενστιγματικό να πηδήσει και να κινηθεί –σαν ένα ζεστό από την κίνηση βέλος–¹⁸⁵ στο συνειδητό επίπεδο της ζωής.

»...Το παραμύθι έχει τη λαμπρή χρησιμότητα του

185. Ένα ζεστό από την κίνηση βέλος: «Κατά βάθος ο άνθρωπος, όπως το έχουν πει με άπειρους τρόπους όλες οι θρησκείες και όλες οι φιλοσοφίες του κόσμου, είναι ένα διαρκώς ζεστό από την κίνηση βέλος ανησυχίας, άγχους, θαυμασμού και απορίας, δίψα και πάθος και καημός ενός ακαταπόνητου όντος, που θέλει όλα να τ' αγκαλιάσει, να τα μεταμορφώσει, να τα κατακτήσει». (Ε. Π. Παπανούτσος, *Επίκαιρα και ανεπίκαιρα*, σ. 23).

όσα χρειάζεται, για να συντηρηθεί και να αυξηθεί ούτε περισσότερα, για να μην καταπονηθεί και αμβλυνθεί. Μα η αλήθεια είναι πως το παραμύθι το αγαπούν όχι μόνο τα παιδιά αλλά και οι ενήλικοι: το παιδί που παραμένει μέσα στον καθένα τους, ανηλικίωτο κι απείραχτο απ' το χρόνο, περιμένει πάντα ένα μύθο, για να λειτουργήσει ψυχικά σε μια άλλη διάσταση, για ν' αστράψει στο βλέμμα του το όραμα του θαυμαστού εκείνου κόσμου, που με τη δράση του οδεύει σε μια τελειότητα: την αιώνια εσθαιμονία. Όπου δεν υπάρχει, το δημιουργούν. Όπου υπάρχει, το διαμορφώνουν και το διατηρούν. Στα παραμύθι δεν χωρούν και δεν μπορούν να σταθούν αδικίες και προστυχίες. Μα την ίδια ώρα τακτοποιούνται μέσα του όλα τα ανθρώπινα όνειρα, σκοποί και πόθοι, ατομικοί και συνολικοί.

» Το λαϊκό παραμύθι, προϊόν της ποιητικής φαντασίας του λαού, είναι ένα πολιτιστικό αγαθό, που συγγενεύει με την ανιμιστική ψυχοτροπία του παιδιού, επηρεάζει άμεσα την ψυχή του και, ταυτόχρονα, το μορφώνει,¹⁸⁴ γιατί περιέχει αναμφισβήτητες μορφωτικές αξίες, που αφομοιώνονται εύκολα. Είναι μια σύνθετη πνευματική τροφή για τον άνθρωπο που βρίσκεται στο πρώτο στάδιο της ψυχικής του ζωής.

» Συστατικά του στοιχεία είναι: μια πρώτη αντίληψη του κόσμου γεμάτη θάμβος και αφέλεια, μια υποτυπώδης αλλά έντονη πείρα των σχέσεων της οικογενειακής και κοινωνικής ζωής, μερικές χοντροκομμένες

184. Η μόρφωση, λέει ο Ε. Σούρλας, πρέπει να εννοηθεί ως αγκίστρωμα με αξίες και όχι σαν χαρτοκολλητική γνώσεων (βλέπε ΜΕΡΟΣ Γ', αρ. 7).

διηγηθούν παραμύθια στα παιδιά. Έτσι, τα σύγχρονα μέσα επικοινωνίας αντικαθιστούν αυτή την ειδική στοργή κι αυτό το ξεκίνημα στ' όνειρο, που χαρίζει στα παιδιά το παραμύθι.

»Θα συμφωνήσουμε, όμως, με την άποψη ότι δεν είναι όλα τα παραμύθια κατάλληλα για τα παιδιά της πρώτης παιδικής ηλικίας. Χρειάζεται ιδιαίτερη προσοχή κατά την επιλογή τους πρέπει να τους διηγούμαστε παραμύθια, στα οποία οι ήρωές τους, μικροί και μεγάλοι, παραβγαίνουν σε πράξεις αρετής».¹⁸⁸

Ανακεφαλαιώνοντας, θα λέγαμε ότι το μαγικό παραμύθι τερπνό από τη φύση του, ευχάριστο, ελαφρό, με περιπετειώδη δράση, με αναγνωρίσεις, με σύντομες περιγραφές, με ζωντανές σκηνές, με διάλογους γοργούς και με την ευτυχισμένη λύση που δίνει, είναι, νομίζω, το πιο κατάλληλο μέσο για ευκαιριακή αφήγηση στο σχολείο, επειδή με το περιεχόμενό του μαγεύει το νου, αιχμαλωτίζει την καρδιά, εξάπτει τη φαντασία, δονεί τις αισθήσεις και συναρπάζει ολόκληρο τον ψυχικό κόσμο του παιδιού και δημιουργεί έντονες επιζήσεις.¹⁸⁹

Παρ' όλη τη μεγάλη παιδαγωγική αξία του σήμερα λίγοι, ελάχιστοι δάσκαλοι εκμεταλλεύονται –έστω και ευκαιριακά– τούτους τους πνευματικούς θησαυρούς. Η έλλειψη του απαραίτητου σχολικού χρόνου –λένε, και εν μέρει ίσως έχουν δίκιο– είναι ένας από τους βασικότερους ανασταλτικούς παράγοντες για διήγηση παραμυθιών στο σχολείο. Ως δάσκαλοι της πράξης γνωρίζουμε

188. Ε. Π. Παπανούτσος: ό.π., σ. 123.

189. επίζηση = Βίωμα. Για την επίζηση ή βίωμα και το ρόλο που έπαιξε ο ορισμός αυτός στην εξέλιξη της επαγγελματικής μου σταδιοδρομίας, βλέπε: ΜΕΡΟΣ Γ', αριθμός 7.

προληπτικού ηθικού εμβολιασμού. Όπως πρέπει να εξοικειώνομε τον τρυφερό οργανισμό με μερικά μικρόβια που θ' απειλήσουν αργότερα τη ζωή του, αν δεν ασκηθεί εγκαίρως, για ν' αντισταθεί, φρόνιμο είναι από νωρίς να μυήσομε και την ψυχή του στις ηθικές αταξίες και αντινομίες, για να μην τις συντρίψει ο αποτροπιασμός, όταν έπειτα από λίγα χρόνια θα αντιμετωρηθεί μαζί τους. Και για τούτο λοιπόν ακόμη προνοεί με τη θαυμαστή σοφία του το λαϊκό παραμύθι». ¹⁸⁶

» Υπάρχει, όμως, –από την αρχαιότητα ακόμη– και η αντίθετη άποψη, ότι δηλαδή το παραμύθι είναι ξίκακο και εξωπραγματικό· κρύβει την αλήθεια. Δεν είναι πολιτιστικό αγαθό γιατί περιέχει άγριες σκληρές βίας, υποκρισίας, δόλου, εκδίκησης κτλ., και δεν λέει την αλήθεια και γι αυτό είναι ακατάλληλο και επιζήμιο στην ομαλή ψυχική και πνευματική εξέλιξη του παιδιού. Αλλά εδώ τίθεται το ερώτημα: «Πρέπει να λέμε στα παιδιά ολόκληρη την αλήθεια για τα παραμύθια;». Θα απαντήσω και πάλι με τα λόγια του Ε.Π. Παπανούτσου: ¹⁸⁷

«Η παιδική ηλικία διανύει την επική της φάση και αν βιαστούμε να διαλύσουμε πρόωρα το θαύμα του παραμυθιού, πρώτα-πρώτα δεν θα τα καταφέρουμε· τα παιδιά όλου του κόσμου περίμεναν, περιμένουν και θα περιμένουν εσαεί δώρα από τον Αϊ-Βασίλη, και ας προσπαθούν μερικοί γονείς, συγγενείς ή δάσκαλοι να τα πείσουν ότι ο Αϊ-Βασίλης δεν υπάρχει πραγματικά· και μετά γιατί σήμερα οι επιτακτικές ανάγκες της οικογένειας, δεν αφήνουν πολλά περιθώρια στους μεγαλύτερους να

186. Ε. Π. Παπανούτσου, Εφήμερα, Ίκαρος, Αθήνα (χ.χ.), σ. 128.

187. Ε. Π. Παπανούτσου, Εφήμερα, Ίκαρος, Αθήνα (χ.χ.), σ. 128.

Κάθε κλαρί η λαλιά του και κάθε του λαλιά, σαν ξέρουμε και τη γροικάμε, ποίηση. Εκεί να πάει κανείς ν' ανασάνει, εκεί να πλουτίσει ο νους, εκεί να ξαναλούσουμε την ψυχή μας. Ένα ρυάκι που γλυκοτρέμει και τρέχει, ένα λάφι που πηδάει, ένα δέντρο που κουβεντιάζει, μια μάγισσα, ένα άλογο, ένας δράκος, όλα, όλα έχουνε μια έννοια, που αν πας ίσαμε τον πάτο βαθιά, θα βρεις θεόρατους κόσμους, βρύση προαιώνια, που δεν σώνονται τα νερά της».¹⁹⁰

---

190. Το κείμενο του Ψυχάρη το βρήκα στο: «Σύγχρονο Νηπιαγωγείο», τ. 2, 1991, σ. 84.

ότι η ύλη του Αναλυτικού Προγράμματος είναι τόσο εκτεταμένη, ώστε οι εκπαιδευτικοί μας σήμερα γίνονται κυνηγοί του «χαμένου» χρόνου, για να υλοποιήσουν τις ενότητες, που «πρέπει» να διδαχτούν και να «μαθευτούν» ως έχουν. Το σχολείο μετατρέπεται σ' ένα κυνήγι φωτοτυπίας – από «βοηθήματα», «σύγχρονους» οδηγούς, «μεθοδικές» αναλύσεις κλπ. κλπ. – σ' έναν αγώνα δρόμου να «τελειώσει» κι αυτή, κι αυτή, κι αυτή η άσκηση. Έτσι, η σχολική «γνώση» μετατρέπεται σε πληροφορία («είχαμε τη σοφία / και την πνίξαμε στη γνώση / είχαμε τη γνώση / και χαθήκαμε στην πληροφορία», θα μας πει ο T. S. Eliot). Ο χρόνος εντατικοποιείται και η φαντασία, η τέχνη, το απροσδόκητο, το παιχνίδι και το παραμύθι, είναι οι «αποδιοπομπαίοι τράγοι» της σημερινής εκπαίδευσης. Δεν χωράνε γιατί δεν είναι μετρήσιμες ποσότητες!

Παρόλα αυτά το παραμύθι ξαναβρίσκει σήμερα (όπως ήδη σημειώσαμε), από «σκολιούς» δρόμους και δύσβατα μονοπάτια, το χαμένο του θρόνο και πρωταγωνιστεί ως μέσο γνωριμίας, επικοινωνίας και ανάπτυξης φιλίας μεταξύ παιδιών όχι μόνο διαφορετικών περιοχών της ίδιας χώρας αλλά και μεταξύ παιδιών διαφορετικών κρατών. Με άλλα λόγια, το παραμύθι αποτελεί και σήμερα έναν ακόμη σημαντικό δίαυλο επικοινωνίας ανάμεσα σε διαφορετικά άτομα, οικογένειες και λαούς. Όμως αυτό το θέμα είναι πολύ μεγάλο και η παραπέρα ανάπτυξη του ξεφεύγει από τα πλαίσια και τους σκοπούς αυτού του βιβλίου.

Θα κλείσω την εισαγωγή μου για το λαϊκό παραμύθι ως μορφωτικό αγαθό με τα λόγια του Γιάννη Ψυχάρη:

«Τα παραμύθια του λαού μας είναι ρουμάνι αληθινό.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

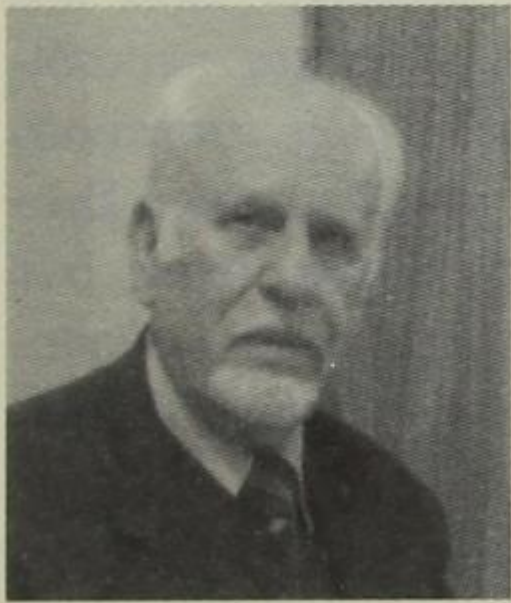
Είκοσι, σχεδόν, ολόκληρα χρόνια συνεχούς προσπάθειας, «ιδρώτι πολλώ συσχεθέντες και μόχθω», χρειάστηκαν ώσπου να λάβει «τέρμα το παρόν μου πυκτίον» και, (για να μιλήσω με τα λόγια των κωδικογραφικών σημειωμάτων των μοναχών-αντιγραφέων βιβλίων), το τέρμα αυτό το περίμενα :

«Ὡσπερ ξένοι χαίρουσιν ιδεῖν πατρίδα
και οι θαλατεύοντες ιδεῖν λιμένα,
και οι πραγματευόντες, ιδεῖν το κέρδος,
ούτως και οι γράψαντες ιδεῖν βιβλίου τέλος».

Και τα έλεγα αυτά γιατί η αντιγραφή των χειρογράφων δεν ήταν καθόλου εύκολη δουλειά: και μόνο ο όγκος ενός αρχαίου κειμένου αρκεί, για να καταλάβει κανείς το τεράστιο έργο που πραγματοποίησαν μέχρι που η τυπογραφία, με τη μαζική της παραγωγή, έθεσε σταδιακά τέλος στο μόχθο της αντιγραφής. Έτσι καταλαβαίνει κανείς απόλυτα το βιβλιοαντιγραφέα, ο οποίος, όταν τέλειωνε το χειρόγραφο του, παρομοίαζε την αγωνία του με τον πόθο του ξενιτεμένου που θέλει να δει ξανά την πατρίδα του.

Αλλά, αν η αντιγραφή ήταν δύσκολη δουλειά για επαγγελματίες του είδους, είναι πολλαπλάσια δυσκολότερη για μένα (τον μη ειδικό), που επιχειρεί να καταγράψει σε βιβλία όλο το λαογραφικό υλικό του αρχείου του!

Ο ΘΩΜΑΣ ΜΟΥΚΟΥΛΗΣ του Αθανασίου και της Αικατερίνης, γεννήθηκε στη Δροσοπηγή (Κάντσιο) της Κόνιτσας το 1935. Σπούδασε Παιδαγωγικά στη Μαρσέλιο Παιδαγωγική Ακαδημία το 1959-1961. Διορίστηκε στη δημόσια Εκπαίδευση το 1963. Από το 1965 έως και το 1968 σπούδασε Παιδαγωγικά και Ψυχολογία

στο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο και στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών. Την πενταετία 1969-1975 υπηρέτησε, ως δάσκαλος, σε σχολεία της Ελλάδας και του εξωτερικού. Από το 1976 έως το 1979 τοποθετήθηκε σε διοικητικές θέσεις του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων (ΥΠΕΠΘ). Το 1981 προήχθη (ύστερα από αυστηρό διαγωνισμό) στο βαθμό του Επιθεωρητή Δ.Ε. και, στη συνέχεια, σπούδασε Πολιτικές Επιστήμες και Κοινωνιολογία στο Πάντειο Πανεπιστήμιο (1982-1986). Από το 1987 ασχολείται συστηματικά με την Πληροφορική και ειδικότερα με την εισαγωγή και εφαρμογή της στο Δημοτικό Σχολείο. Το 1991 εντάχθηκε στο μόνιμο προσωπικό του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου ως Πάρεδρος και από το 1995 ανέλαβε τη διαχείριση του Ελληνικού Ηλεκτρονικού Δικτύου Σχολείων «Τηλέμαχος» του Π.Ι. Έχει πάρει μέρος σε εθνικά και διεθνή συνέδρια, με εισηγήσεις που αφορούν θέματα εισαγωγής του Η/Υ στην τάξη. Δίδαξε το μάθημα της Πληροφορικής στις σχολές

Όμως δεν κιοτεύω μπροστά στις δυσκολίες και, αφού η πρώτη μου δοκιμή με την έκδοση των παραμυθιών πέτυχε, θα τολμήσω, –γιατί μόνον τα τολμήματα δημιουργούν αξίες και μόνον αυτά έχουν λυτρωτική δύναμη–, όπως το δήλωσα και στον πρόλόγό μου, να ολοκληρώσω την έκδοση.

Για τον λόγο αυτόν, δανειζόμενος και πάλι κωδικογραφικό σημείωμα των αντιγραφέων-μοναχών, δέομαι:

«Συ δ', ὦ Παντάναξ, ο δους αρχήν και τέλος,
 Συναύλισόν με εν τη των ζώντων χώρα,
 Ὅπως αγαλλόμενος διηνεκώς τε,
 Σου κράτος υμνεῖν μετά των ἁγίων».

(Σημείωση του Κοσμᾶ Κάμηλου
 σε κώδικα του 1339).

Επιμόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

επιμόρφωσης των δασκάλων της Αθήνας, της Δυτικής Αττικής και της Τρίπολης. Συνταξιοδοτήθηκε το 1998 και αποχώρησε από την Υπηρεσία με τον τίτλο του Επίτιμου Παρέδρου του Π.Ι.

Δημοσίευσε μελέτες και άρθρα παιδαγωγικού και ψυχολογικού περιεχομένου σε εφημερίδες και περιοδικά. Υπήρξε μέλος της ομάδας σύνταξης των μαθητικών εγκυκλοπαιδειών: «Εγκυκλοπαίδεια του Δημοτικού Σχολείου» και «Σχολική Ύδρια». Επίσης έλαβε μέρος στη σύνταξη του λεξικού: «Λεξικό της Δημοτικής - Ορθογραφικό, ερμηνευτικό, ετυμολογικό» της Εταιρείας Ελληνικών Εκδόσεων.

Διετέλεσε για αρκετά χρόνια (1976-1981) πρόεδρος της Αδελφότητας των Δροσοπηγιωτών.

Ήταν ο πρώτος συντάκτης και επιμελητής της ύλης των κειμένων της ιστοσελίδας www.drosorigi.com της «Αδελφότητας Δροσοπηγιωτών».

Είναι μέλος της συντακτικής ομάδας και παράλληλα αρθρογραφεί στο εξαμηνιαίο περιοδικό της Αδελφότητας: «Τα Καντσιαωτικά».

Εξέδωσε τα βιβλία: α) «Τηλέμαχος 1995-1997. Καταγραφή μιας βιωμένης εμπειρίας» (2003), και β) «Λεωγίδα Βελιαρούτης - Σκιαγραφήματα της ζωής και του εογού του» (2010).

Τώρα ασχολείται με τη συλλογή, ταξινόμηση, καταγραφή και μελέτη ιστορικού και λαογραφικού υλικού του χωριού του.